

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการชอมแซมที่อยู่อาศัย: กรณีศึกษาชุมชนวัดธรรมนิมิต
เทศบาลเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

นางสาวลัดดา อนงค์ไชย

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเคหพัฒนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเคหการ ภาควิชาเคหการ

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5 2 7 4 1 3 7 1 2 5

INFLUENTIAL FACTORS ON RESIDENTIAL REPAIRS: A CASE STUDY OF THAMNIMIT

MUNICIPAL COMMUNITY, SAMUT SONGKHRAM PROVINCE

Miss Lakkana Anongchai

ศูนย์วิทยพัทยากร

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Housing Development in Housing

Department of Housing

Faculty of Architecture

Chulalongkorn University

Academic Year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

531683

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการชอมแซมที่อยู่อาศัย : กรณีศึกษาชุมชนวัด
ธรรมนิมิต เทศบาลเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

โดย

นางสาวลัดดา อนงค์ไชย

สาขาวิชา

เคหการ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

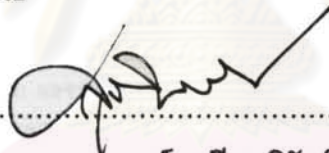
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษณชาติพิทย พานิชภักดิ์

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

.....คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิต จุลาลัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ สุปรีชา หิรัญโร, ศาสตราจารย์ชาน)

.....คณบดี

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษณชาติพิทย พานิชภักดิ์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ขวลิต นิตยะ)

.....กรรมการ
(นายปรดี บุรณศิริ, ศาสตราจารย์ชาน)

.....เกรียงไกร เกิดศิริ, กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร. เกรียงไกร เกิดศิริ)

ลัดดา อนงค์ไชย : ปัจจัยที่ทำให้เกิดการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย : กรณีศึกษา ชุมชนวัดธรรม
นิมิต เทศบาลเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม (INFLUENTIAL FACTORS ON
RESIDENTIAL REPAIRS: A CASE STUDY OF THAMNIMIT MUNICIPAL
COMMUNITY, SAMUT SONGKHRAM PROVINCE) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก :
ผศ. ดร. กุณฑลทิพย์ พานิชภัคดี, 237 หน้า

ชุมชนวัดธรรมนิมิต ตั้งอยู่ริมแม่น้ำแม่กลอง เทศบาลเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นชุมชนที่มีความเก่าแก่ทั้งทางด้าน
ประวัติศาสตร์และทางด้านสถาปัตยกรรม มีการตั้งถิ่นฐานโดยชาวจีนอพยพมาอยู่อาศัยและจับจองที่ดิน ต่อมาได้แบ่งที่ดินส่วน
ใหญ่ให้เช่าเพื่อปลูกสร้างที่อยู่อาศัยและถวายที่ดินบางส่วนแก่วัด และวัดก็ได้มีการแบ่งที่ดินให้เช่าเพื่อปลูกสร้างที่อยู่อาศัยอีกต่อ
หนึ่ง จากการสำรวจเบื้องต้นที่อยู่อาศัยในพื้นที่ศึกษาทั้งหมด 221 หลังคาเรือน พบว่าเป็นที่อยู่อาศัยประเภทเช่ามากกว่าที่อยู่อาศัย
ที่เป็นเจ้าของ ดังนั้นจึงถือได้ว่าเป็นชุมชนเช่า และการสำรวจจึงพบว่ามีการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยให้คงอยู่ในสภาพที่ดี มีความ
สวยงาม ซึ่งชุมชนเช่าส่วนใหญ่มักจะไม่มีมีการซ่อมแซมปรับปรุงที่อยู่อาศัย จึงเป็นที่มาของการศึกษาหาปัจจัยที่ทำให้เกิดการ
ซ่อมแซมที่อยู่อาศัย โดยมีวัตถุประสงค์ ศึกษาประวัติความเป็นมาลักษณะทางด้านกายภาพของที่อยู่อาศัย ศึกษาลักษณะของผู้อยู่
อาศัย ทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคม ศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดการปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัย โดยการสำรวจและการ
สัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 หลังคาเรือน จำแนกตามกรณีสิทธิ์การครอบครองที่อยู่อาศัย

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยมีความแตกต่างตามรูปแบบกรรมสิทธิ์การครอบครอง คือ
1. เจ้าของที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่ รูปแบบบ้านจะเป็นเรือนพื้นดินทรงไทย (ร้อยละ50.0) โดยส่วนใหญ่แล้วจะทำการซ่อมแซมทั้งหลัง
และทำการต่อเติม (ร้อยละ66.0) สาเหตุการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยเริ่มต้นจากภัยธรรมชาติน้ำท่วม ทำให้มีการติดบ้าน และส่งผลให้
บ้านกลุ่มเครือญาติหลังอื่นติดบ้านตาม ปัจจัยต่อมาคือสภาพความทรุดโทรมตามอายุ ในการซ่อมแซมแต่ละหลังมีค่าใช้จ่ายสูง
ต้องใช้ช่างที่มีความชำนาญ แต่เนื่องเป็นผู้มีรายได้ในระดับสูงจึงสามารถจ่ายค่าซ่อมแซมจนเพียงพอต่อความต้องการและทำให้
ที่อยู่อาศัยมีสภาพที่ดี มีความสวยงาม ผลจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จึงทำให้เจ้าของที่รักและหวงแหนที่อยู่อาศัย
อยู่แล้ว ยิ่งเห็นความสำคัญของการรักษาเอกลักษณ์ของที่อยู่อาศัยยิ่งขึ้น 2. ผู้เช่าแบ่งการซ่อมแซมออกเป็นสองรูปแบบ คือ 1) เป็น
การซ่อมแซมโดยผู้ให้เช่า ที่อยู่อาศัยประเภทนี้ ส่วนใหญ่เป็นเรือนไม้พื้นดินร่วมสมัย(ร้อยละ50.0) แรงจูงใจในการซ่อมแซมที่อยู่
อาศัยมาจากการเจริญเติบโตของเมืองและการส่งเสริมการท่องเที่ยวของเมือง ผู้ให้เช่าเห็นประโยชน์ว่าสามารถขึ้นค่าเช่าได้ และ
เห็นคุณค่าของที่อยู่อาศัยรูปแบบเดิม ปรับปรุงสภาพบ้านเช่าที่ดีขึ้น โดยซ่อมแซมตามรูปแบบเดิม และมีทั้งการต่อเติม(ร้อยละ
33.3) การซ่อมแซมบางส่วน (ร้อยละ33.3)และการปรับปรุง (ร้อยละ 33.3) 2)การซ่อมแซมโดยผู้เช่า ที่อยู่อาศัยเช่าส่วนใหญ่เป็น
เรือนไม้พื้นดินร่วมสมัย(ร้อยละ 55.6) โดยผู้เช่าที่ซ่อมแซมบ้านเป็นกลุ่มที่อาศัยอยู่มานาน เกิดความผูกพันต่อชุมชนและม
ีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เช่าและผู้ให้เช่า ทำให้ผู้เช่ามีความรู้สึกมั่นคงในการถือครองที่อยู่อาศัย จนเกิดการปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่
อาศัย โดยสาเหตุส่วนใหญ่มาจากความทรุดโทรมของที่อยู่อาศัย การมีช่างที่รู้จักเชื่อถือกันมานาน การมีความสามารถในการจ่าย
เพียงพอต่อการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการศึกษา คือ 1. ชุมชนวัดธรรมนิมิต สามารถเป็นชุมชนต้นแบบในการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย
สำหรับชุมชนเช่าอื่นที่มีลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมที่คล้ายกัน โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีการแลกเปลี่ยน
เรียนรู้ 2.ในการซ่อมแซมอย่างง่าย ควรมีการถ่ายทอดความรู้จากช่างเพื่อให้ผู้อยู่อาศัยสามารถซ่อมแซมที่อยู่อาศัยด้วยตนเองได้ 3.
ควรมีการพัฒนาและสืบทอดวิชา ความรู้ความชำนาญของช่างพื้นถิ่นในการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยในรูปแบบเรือนพื้นดินทรงไทย และ
เรือนไม้พื้นดินให้ได้ 4. ทำการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อให้สามารถวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดการซ่อมแซม ที่ชัดเจนขึ้น เพื่อผู้มีส่วน
เกี่ยวข้องจะสามารถนำไปเป็นแรงจูงใจให้ชุมชนเช่าอื่นได้เห็นความสำคัญของการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยที่มีเอกลักษณ์

ภาควิชา.....เคหการ.....ลายมือชื่อนิสิต *ลัดดา อนงค์ไชย*
สาขาวิชา.....เคหการ.....ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก *กุณฑลทิพย์*
ปีการศึกษา.....2553.....

##5274137125 : MAJOR HOUSING

KEYWORDS : FACTORS/ RESIDENTIAL REPAIRS

LAKKANA ANONGCHAI : INFLUENTIAL FACTORS ON RESIDENTIAL REPAIRS: A CASE STUDY OF THAMNIMIT MUNICIPAL COMMUNITY, SAMUT SONGKHRAM PROVINCE. ADVISOR : ASST.PROF. KUNDOLDIBYA PANITCHPAKDI, Ph.D., 237 pp.

Thamnimit Municipal Community, which is located along the Mae Klong River, Samut Songkhram Provincial Municipality, has a long history, and contains good examples of traditional architecture. It was settled initially by Chinese immigrants. Subsequently the land was sub-divided for large buildings and housing. Some of the land was used for rental accommodation. A preliminary survey of all residents in the study area found that 221 buildings were used for rental accommodation rather than being owner-occupied. Therefore, it can be classed as a rental community. The survey also found that the housing was in good condition, in contrast to most rental communities where building maintenance is not a high priority. This study examines the factors that result in the repair of housing. The objectives were to study the physical characteristics of the housing, to gather social and economic data on the residents, and to analyze the factors contributing to housing maintenance. The data was collected by conducting a survey and through interviews. The building sample consisted of 30 homes under different forms of tenure.

The study found that the factors contributing to the repair of housing differed according to the form of property tenure. Many local Thai-style houses were owner-occupied (50.0 percent). The majority of buildings were kept in good repair, and had additions made (66.0 percent). Damage from normal wear-and-tear and flooding was repaired. Resulted in house up lift. One factor was deterioration due to the age of the structure. Each repair is costly and requires a skilled craftsman. However, the income is sufficient to pay for necessary repairs and to make living conditions better. By allowing the owner to love and cherish their dwelling, an aesthetically-pleasing result can be achieved which may help promote eco-tourism. It is important to realise the importance of maintaining housing. For rental accommodation, building maintenance can be grouped into two types: 1) The building is repaired by the lessor. This type of housing accounts for many contemporary wooden vernacular buildings (50.0 percent). The motivation to repair housing comes from the growth of the city and the desire to promote tourism. The landlord benefits because the rent can then be increased. The increased value of traditional houses, restored to their original condition, results in increased rents. The costs include extensions (33.3 percent), maintenance (33.3 percent), and adjustments (33.3 percent), 2) Repair by the lessee. In most rental housing in contemporary wooden vernacular buildings, home repairs were undertaken by tenant groups who had lived there a long time (55.6 percent). This enhanced their relationship with their community and helped maintain a good relationship between the lessee and the lessor. It also made tenants feel more secure in their rented accommodation and improved the quality of housing repairs which were necessary due to normal wear-and-tear. The factors which are important for success are having known and trusted the repairers for a long time, and having the ability to pay enough for housing repairs.

Recommendations from the study are: 1. The Community Temple Fair is a community opportunity to spread the skills to repair rental housing among other communities that have similar economic, social, and cultural characteristics. The relevant agencies should facilitate the exchange of skills. 2. Skilled craftsmen should provide residents with the necessary skills to make simple repairs to their own houses. 3. The development and transmission of the knowledge and skills of local craftsmen who can repair local Thai-style houses with wooden floors should be supported 4. Further studies should be undertaken to analyze the factors which initiate repairs. Stakeholders should be able to rent their buildings as an incentive for other communities to recognise the importance of repairing their houses.

Department :Housing..... Student's Signature *Lakkana Anongchai*
Field of Study :Housing..... Advisor's Signature *K. Panitchpakdi*
Academic Year :2010.....

กิตติกรรมประกาศ

ในการเรียบเรียงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ลุล่วงสำเร็จลงได้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษณทิพย์ พานิชภัคดี ที่ได้สละเวลาที่มีค่าให้คำแนะนำตลอดจนแง่คิดที่มีคุณค่ายิ่ง จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ ขอขอบพระคุณคณาจารย์ประจำภาควิชาเคมีการทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชา ซึ่งรวมถึงคณะกรรมการสอบทุกท่านที่ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่างๆ เพื่อให้วิทยานิพนธ์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ ดร.เกรียงไกร เกิดศิริ ที่กรุณาให้คำแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์ และให้เข้าร่วมกิจกรรมในการทำแผนที่ที่อยู่อาศัยทรงคุณค่าทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมชุมชน ในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม ที่เป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณโครงการนวัตกรรมเคหะชุมชน ของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ที่ได้มีโอกาสได้เข้าร่วมกับโครงการที่มีประโยชน์อย่างมากกับการทำวิจัยในครั้งนี้ รวมถึงผู้ร่วมโครงการทุกท่าน ที่ทำให้ได้มีประสบการณ์ที่ดีครั้งหนึ่งในชีวิต

ขอขอบพระคุณชาวชุมชนวัดธรรมนิมิต ที่อนุเคราะห์ข้อมูลในชุมชน พาไปดูสถานที่ที่สำคัญ ได้รับความเมตตาจากคุณากับทุกท่านเป็นอย่างดี รวมถึงช่างพื้นถิ่น ที่ให้ความรู้ในด้านเทคนิคการก่อสร้าง

ท้ายนี้ใคร่ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา พี่น้อง ญาติ และเพื่อน ๆ ที่คอยให้กำลังใจอย่างดียิ่งเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา ตลอดจนคุณครู อาจารย์ ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัยทุกท่าน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฎ
สารบัญรูป.....	ฐ
สารบัญแผนที่.....	ฒ
สารบัญแผนภูมิ	ณ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.1.1 จังหวัดสมุทรสงคราม.....	1
1.1.2 ประวัติการตั้งถิ่นฐานและความเป็นมาของเมืองสมุทรสงคราม.....	2
1.1.3 ชุมชนในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม.....	9
1.2 วัตถุประสงค์.....	14
1.3 ขอบเขตของงานวิจัย.....	14
1.3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่.....	14
1.3.2 ประวัติความเป็นมาของชุมชนวัดธรรมนิมิต.....	17
1.3.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา.....	18
1.4 คำนิยามศัพท์.....	20
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	21
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม.....	22
2.1 เรือนแบบวิถีไท.....	23
2.2 ลักษณะบ้านของคนไทยภาคกลาง.....	29
2.3 องค์ประกอบของเรือนไทยในภาคกลาง.....	30
2.4 ลักษณะวัสดุโครงสร้างที่อยู่อาศัย.....	32
2.5 ประเภทที่อยู่อาศัยทรงคุณค่าทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมชุมชนในจังหวัด สมุทรสงคราม.....	34

	หน้า
2.6 การซ่อมแซมที่อยู่อาศัย.....	37
2.7 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการซ่อมแซม.....	39
2.8 ความผูกพันต่อที่อยู่อาศัยและชุมชน.....	40
2.9 ปัจจัยที่กำหนดลักษณะของบ้าน.....	41
2.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	42
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	45
3.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	45
3.2 ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย.....	46
3.3 เครื่องมือในการวิจัย.....	47
3.4 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	47
3.5 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	48
3.6 การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง.....	52
3.7 ข้อจำกัดในการวิจัย.....	54
3.8 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	54
3.9 สรุปแผนการดำเนินงานวิจัย.....	55
บทที่ 4 สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา.....	56
4.1 ลักษณะทางด้านกายภาพและสภาพทั่วไปของชุมชน.....	56
4.2.1 ทำเลที่ตั้ง.....	56
4.2.2 สภาพแวดล้อมทั่วไปของชุมชนวัดธรรมนิมิต.....	58
4.2 ประเภทที่อยู่อาศัยทรงคุณค่าทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดลอมชุมชนในชุมชนวัดธรรมนิมิต.....	59
4.2.1 เรือนพื้นดินทรงไทย.....	59
4.2.2 เรือนไม้พื้นดิน.....	60
4.2.3 เรือนแถวไม้พื้นดิน.....	61
4.2.4 เรือนไม้พื้นดินร่วมสมัย.....	62
4.2.5 เรือนสมัยใหม่.....	63
4.3 สถานที่ที่สำคัญในพื้นที่ศึกษา.....	64
4.4 เส้นทางการสัญจรในชุมชน.....	67

	หน้า
4.5 กรรมสิทธิ์การครอบครอง.....	71
4.6 สภาพที่อยู่อาศัยที่มีการซ่อมแซม.....	71
บทที่ 5 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการ ซ่อมแซมที่อยู่อาศัย.....	74
5.1 ลักษณะทางด้านกายภาพของที่อยู่อาศัย.....	74
5.1.1 ลักษณะกรรมสิทธิ์การครอบครอง.....	74
5.1.2 รูปแบบที่อยู่อาศัย.....	76
5.1.3 ประวัติของบ้าน.....	79
5.1.4 อายุบ้าน.....	79
5.1.5 ผู้สร้างบ้าน.....	80
5.1.6 ประวัติการซ่อมแซม.....	81
5.1.7 ช่างผู้ซ่อมแซมบ้าน.....	83
5.1.8 ราคาค่าซ่อมแซม.....	83
5.1.9 ความถี่การซ่อมแซม.....	84
5.1.10 แหล่งเงินในการซ่อมแซม.....	85
5.2 เศรษฐกิจและสังคมของผู้อยู่อาศัย.....	86
5.2.1 เพศ.....	86
5.2.2 อายุของผู้ให้สัมภาษณ์.....	86
5.2.3 ภูมิลำเนา.....	87
5.2.4 ระยะเวลาการอยู่อาศัย.....	87
5.2.5 สถานภาพการอยู่อาศัย.....	88
5.2.6 อาชีพ.....	89
5.2.7 สถานที่ทำงาน.....	89
5.2.8 สมาชิกในครัวเรือน.....	90
5.2.9 ระดับรายได้ของผู้ให้สัมภาษณ์.....	91
5.2.10 ระดับรายได้ครัวเรือน.....	92
5.2.11 ระดับรายจ่ายครัวเรือน.....	92
5.3 วิธีการปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต.....	94
5.3.1 รูปแบบการซ่อมแซม.....	94

	หน้า
5.3.2 วัสดุในการซ่อมแซมบ้าน.....	104
5.3.3 การเลือกวัสดุในการซ่อมแซมบ้าน.....	105
5.3.4 การทาสีบ้าน.....	106
5.3.5 ทักษะคติในการซ่อมแซมบ้านในชุมชน.....	107
5.4 สาเหตุที่ทำให้เกิดการปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต.....	108
5.4.1 สาเหตุในการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย.....	108
5.4.2 สาเหตุในการเลือกรูปแบบในการซ่อมแซม.....	109
5.4.3 แนวความคิดในการซ่อมแซม.....	110
5.4.4 แรงจูงใจในการซ่อมแซม.....	111
5.4.5 ความสัมพันธ์ของชุมชนที่ส่งผลทำส่งผลให้เกิดการซ่อมแซม.....	112
5.5 กลุ่มเครือข่ายติดกับการซ่อมแซม.....	113
5.6 สรุปความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการถือครองกับการซ่อมแซม.....	118
5.7 ปัจจัยในการดำเนินการ.....	125
บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	128
6.1 สรุปปัจจัยที่ทำให้เกิดการซ่อมแซม.....	129
6.1.1 ลักษณะการครอบครอง.....	129
6.1.2 รูปแบบของที่อยู่อาศัย.....	130
6.1.3 อายุตัวบ้าน.....	131
6.1.4 จำนวนสมาชิกในที่อยู่อาศัย.....	131
6.1.5 การมีนโยบายหรือโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยว.....	131
6.1.6 กลุ่มเครือข่าย.....	131
6.1.7 ภัยธรรมชาติ ส่งผลต่อการซ่อมแซม.....	132
6.2 ข้อเสนอแนะ.....	132
6.3 ข้อเสนอแนะเพื่อศึกษาต่อไป.....	132
รายการอ้างอิง	134
ภาคผนวก	135
ภาคผนวก ก	136
ภาคผนวก ข	143

	หน้า
ภาคผนวก ค	159
ภาคผนวก ง	219
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	237

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1.1 ที่ตั้งและขอบเขตการปกครอง เมืองสมุทรสงคราม.....	9
ตารางที่ 1.2 แสดงตัวแปรในงานวิจัย.....	19
ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนบ้านในพื้นที่ศึกษา.....	52
ตารางที่ 3.2 แสดงจำนวนของการสุ่มตัวอย่างประชากร.....	53
ตารางที่ 4.1 ลักษณะกรรมสิทธิ์การครอบครอง.....	68
ตารางที่ 5.1 ลักษณะกรรมสิทธิ์การถือครองในชุมชนวัดธรรมนิมิต.....	74
ตารางที่ 5.2 รูปแบบที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต.....	76
ตารางที่ 5.3 ปีที่สร้างบ้านในชุมชนวัดธรรมนิมิต.....	79
ตารางที่ 5.4 อายุบ้านในชุมชนวัดธรรมนิมิต.....	80
ตารางที่ 5.5 ผู้สร้างบ้านในชุมชนวัดธรรมนิมิต.....	80
ตารางที่ 5.6 ผู้ซ่อมแซมที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต.....	83
ตารางที่ 5.7 ราคาค่าซ่อมแซมที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต.....	83
ตารางที่ 5.8 ความถี่การซ่อมแซมที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต.....	84
ตารางที่ 5.9 แหล่งเงินในการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต.....	85
ตารางที่ 5.10 เพศของผู้อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต.....	86
ตารางที่ 5.11 อายุของผู้อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต.....	87
ตารางที่ 5.12 ภูมิลำเนาของผู้อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต.....	87
ตารางที่ 5.13 ระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต.....	88
ตารางที่ 5.14 สถานภาพการอยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต.....	88
ตารางที่ 5.15 อาชีพของผู้อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต.....	89
ตารางที่ 5.16 สถานที่ทำงานของผู้อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต.....	90
ตารางที่ 5.17 สมาชิกในครัวเรือนของผู้อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต.....	91
ตารางที่ 5.18 ระดับรายได้ของผู้ให้สัมภาษณ์ของผู้อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต.....	91
ตารางที่ 5.19 ระดับรายได้ครัวเรือนของผู้อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต.....	92
ตารางที่ 5.20 ระดับรายจ่ายครัวเรือนของผู้อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต.....	93
ตารางที่ 5.21 รูปแบบการซ่อมแซมบ้านที่เป็นเจ้าของ.....	96
ตารางที่ 5.22 รูปแบบการซ่อมแซมบ้านที่เป็นการเช่าที่ดินและบ้าน.....	97
	98

ตารางที่ 5.23 รูปแบบการซ่อมแซมบ้านที่เป็นเช่าที่ดินวัด.....	
ตารางที่ 5.24 รูปแบบการซ่อมแซมบ้านที่เป็นเช่าที่ดินเอกชน.....	99
ตารางที่ 5.25 รูปแบบการซ่อมแซมบ้านที่เป็นเช่าที่ดินเอกชน.....	104
ตารางที่ 5.26 วัสดุในการซ่อมแซมบ้านที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต.....	105
ตารางที่ 5.27 การทาสีบ้านในชุมชนวัดธรรมนิมิต.....	106
ตารางที่ 5.28 ทศนคติในการซ่อมแซมบ้านที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต.....	107
ตารางที่ 5.29 สาเหตุในการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต.....	108
ตารางที่ 5.30 สาเหตุในการเลือกรูปแบบในการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต...	109
ตารางที่ 5.31 แนวความคิดในการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต.....	110
ตารางที่ 5.32 แรงจูงใจในการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต.....	111
ตารางที่ 5.33 ความสัมพันธ์ของชุมชนที่ส่งผลทำส่งผลให้เกิดการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย ในชุมชนวัด.....	112

สารบัญรูป

	หน้า
รูปที่ 1.1 ตัวอย่างที่อยู่อาศัยที่มีการซ่อมแซมของชุมชนวัดธรรมนิมิต.....	13
รูปที่ 1.2 แสดงตำแหน่งที่ตั้งและขอบเขตชุมชนวัดธรรมนิมิต.....	14
รูปที่ 1.3 แสดงลักษณะภาพถ่ายมุมสูงบริเวณชุมชนวัดธรรมนิมิต.....	17
รูปที่ 2.1 แสดงหน้าจั่วรูปพระอาทิตย์.....	23
รูปที่ 2.2 แสดงหลังคาบ้านเรือนไทย.....	23
รูปที่ 2.3 แสดงฝาโปร่งลม.....	24
รูปที่ 2.4 แสดงใต้ถุนสูง.....	25
รูปที่ 2.5 แสดงฝาปะกน.....	25
รูปที่ 2.6 แสดงพาไลเรือนไทย.....	26
รูปที่ 2.7 แสดงหอนก.....	26
รูปที่ 2.8 แสดงหอนั่งหรือหอกกลาง.....	27
รูปที่ 2.9 แสดงฝาถ้ำ.....	28
รูปที่ 2.10 แสดงลูกบวบไม้ไผ่.....	28
รูปที่ 2.11 แสดงลักษณะบ้านทรงไทยในอดีต.....	29
รูปที่ 2.12 แสดงลักษณะหลังคาทรงจั่ว.....	30
รูปที่ 2.13 แสดงลักษณะหลังคาทรงจั่ว.....	31
รูปที่ 2.14 แสดงลักษณะของหลังคา.....	32
รูปที่ 3.1 แสดงสภาพที่อยู่อาศัยปัจจุบันภายในชุมชน.....	49
รูปที่ 3.2 แสดงการกลุ่มผู้ร่วมงาน.....	50
รูปที่ 3.3 แสดงการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์.....	51
รูปที่ 4.1 แสดงลักษณะเรือที่ใช้ในการประกอบอาชีพประมงในอดีต.....	58
รูปที่ 4.2 แสดงลักษณะของท่าเรือในอดีต.....	58
รูปที่ 4.3 แสดงเรือนพื้นดินทรงไทย.....	59
รูปที่ 4.4 แสดงเรือนไม้พื้นดิน.....	60
รูปที่ 4.5 แสดงเรือนแถวไม้พื้นดินทำการค้าริมถนน.....	61
รูปที่ 4.6 แสดงเรือนแถวไม้พื้นดินเพื่อการอยู่อาศัย.....	61
รูปที่ 4.7 แสดงเรือนไม้พื้นดินร่วมสมัย.....	62

รูปที่ 4.8 แสดงบ้านสมัยใหม่.....	63
รูปที่ 4.9 แสดงรูปวัดธรรมนิมิต.....	64
รูปที่ 4.10 แสดงรูปศาลเจ้ากวนอู.....	64
รูปที่ 4.11 แสดงรูปโรงเรียนเทศบาลชุมชนวัดธรรมนิมิต.....	65
รูปที่ 4.12 แสดงเส้นทางการสัญจรภายในชุมชน.....	67
รูปที่ 4.13 แสดงลักษณะและตำแหน่งที่ตั้งที่อยู่อาศัยที่เป็นเจ้าของ.....	71
รูปที่ 4.14 แสดงลักษณะและตำแหน่งที่ตั้งที่อยู่อาศัยของผู้เช่าทั้งที่และบ้าน.....	72
รูปที่ 4.15 แสดงลักษณะและตำแหน่งที่ตั้งที่อยู่อาศัยของผู้เช่าที่วัด.....	72
รูปที่ 4.16 แสดงลักษณะและตำแหน่งที่ตั้งที่อยู่อาศัยของผู้เช่าที่เอกชน.....	73
รูปที่ 5.1 แสดงช่วงปีที่ปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัย.....	82
รูปที่ 5.2 แสดงผู้ให้สัมภาษณ์.....	86
รูปที่ 5.3 แสดงบ้านที่มีการซ่อมแซมทั้งหลัง.....	94
รูปที่ 5.4 แสดงบ้านที่มีการต่อเติมการต่อเติม.....	95
รูปที่ 5.5 แสดงบ้านที่มีการซ่อมแซมบางส่วน.....	95
รูปที่ 5.6 แสดงบ้านที่มีการปรับปรุงการปรับปรุง.....	95
รูปที่ 5.7 แสดงตัวอย่างบ้านที่มีการปรับปรุงซ่อมแซม.....	100
รูปที่ 5.8 แสดงตัวอย่างบ้านที่มีการปรับปรุงซ่อมแซม.....	100
รูปที่ 5.9 แสดงตัวอย่างบ้านที่มีการปรับปรุงซ่อมแซม.....	101
รูปที่ 5.10 แสดงตัวอย่างบ้านที่มีการปรับปรุงซ่อมแซม.....	101
รูปที่ 5.11 แสดงตัวอย่างบ้านที่มีการปรับปรุงซ่อมแซม.....	102
รูปที่ 5.12 แสดงตัวอย่างบ้านที่มีการปรับปรุงซ่อมแซม.....	102
รูปที่ 5.13 แสดงตัวอย่างบ้านที่มีการปรับปรุงซ่อมแซม.....	103
รูปที่ 5.14 แสดงการติดบ้าน.....	113
รูปที่ 5.15 แสดงการซ่อมแซมบ้านส่วนต่างๆ.....	114
รูปที่ 5.16 แสดงบ้านที่มีสีเดียวกันของกลุ่มเครือญาติ.....	116

สารบัญแผนที่

	หน้า
แผนที่ 1.1 แสดงขอบเขตการปกครอง จังหวัดสมุทรสงคราม.....	8
แผนที่ 1.2 แสดงขอบเขตการปกครอง เทศบาลเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม.....	11
แผนที่ 1.3 แสดงขอบเขตวัดธรรมนิมิต.....	15
แผนที่ 1.4 แสดงตำแหน่งพื้นที่ศึกษา.....	15
แผนที่ 1.5 แสดงขอบเขตพื้นที่ศึกษา.....	16
แผนที่ 4.1 แสดงขอบเขตพื้นที่ชุมชนวัดธรรมนิมิต.....	56
แผนที่ 4.2 แสดงขอบเขตพื้นที่ศึกษา.....	57
แผนที่ 4.3 แสดงพื้นที่ศึกษาและตำแหน่งสถานที่ที่สำคัญภายในชุมชน.....	66
แผนที่ 4.4 แสดงกรรมสิทธิ์การครอบครอง.....	69
แผนที่ 4.5 แสดงตำแหน่งบ้านกลุ่มตัวอย่าง.....	70
แผนที่ 5.1 แสดงกรรมสิทธิ์การถือครองของกลุ่มตัวอย่าง.....	75
แผนที่ 5.2 แสดงกรรมสิทธิ์การถือครองของกลุ่มตัวอย่าง.....	115
แผนที่ 5.3 แสดงกลุ่มบ้านที่ซ่อมแซมเพื่ออยู่อาศัยที่เช่าทั้งบ้านและที่ดิน.....	117

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 2.1 แสดงความผูกพันต่อที่อยู่อาศัยและชุมชน.....	40
แผนภูมิที่ 3.1 แสดงกรอบแนวความคิดในการศึกษา.....	45
แผนภูมิที่ 3.2 แสดงแนวทางในการทำการศึกษ.....	46
แผนภูมิที่ 3.3 แสดงการจำแนกกลุ่มตัวอย่าง.....	53
แผนภูมิที่ 3.4 แสดงสรุปแผนการดำเนินงานวิจัย.....	55
แผนภูมิที่ 4.1 แสดงสัดส่วนลักษณะกรรมสิทธิ์การครอบครอง.....	68
แผนภูมิที่ 5.1 แสดงจำนวนรูปแบบที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต.....	77
แผนภูมิที่ 5.2 แสดงจำนวนรูปแบบที่อยู่อาศัยของกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งหมด.....	78
แผนภูมิที่ 5.3 แสดงจำนวนรูปแบบที่อยู่อาศัยของกลุ่มแบ่งตามการครอบครอง.....	78
แผนภูมิที่ 5.4 แสดงช่วงเวลาในการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย.....	81
แผนภูมิที่ 5.5 แสดงราคาซ่อมแซม.....	84
แผนภูมิที่ 5.6 แสดงการเปรียบเทียบระหว่างรายได้และรายจ่าย.....	93
แผนภูมิที่ 5.7 แสดงการเปรียบเทียบรายจ่ายกับรายได้.....	94
แผนภูมิที่ 5.8 แสดงจำนวนรูปแบบการซ่อมแซม.....	96
แผนภูมิที่ 5.9 แสดงจำนวนรูปแบบการซ่อมแซมบ้านที่เป็นเจ้าของ.....	96
แผนภูมิที่ 5.10 แสดงจำนวนรูปแบบการซ่อมแซมบ้านที่เป็นการเช่าที่ดินและบ้าน.....	97
แผนภูมิที่ 5.11 แสดงจำนวนรูปแบบการซ่อมแซมบ้านที่เป็นเช่าที่ดินวัด.....	98
แผนภูมิที่ 5.12 แสดงจำนวนรูปแบบการซ่อมแซมบ้านที่เป็นเช่าที่ดินวัด.....	99
แผนภูมิที่ 5.13 แสดงการใช้วัสดุในการซ่อมแซมบ้าน.....	104
แผนภูมิที่ 5.14 แสดงการสรุปของกลุ่มที่เป็นเจ้าของ.....	125
แผนภูมิที่ 5.15 แสดงการสรุปของกลุ่มที่เป็นการเช่า.....	127
แผนภูมิที่ 6.1 แสดงกรอบแนวความคิดในการศึกษา.....	128
แผนภูมิที่ 6.3 แสดงสรุปปัจจัยตามลักษณะของการครอบครอง.....	129
แผนภูมิที่ 6.4 แสดงสรุปปัจจัยตามรูปแบบของที่อยู่อาศัย.....	130
แผนภูมิที่ 6.5 แสดงสรุปปัจจัยตามกลุ่มเครือญาติ.....	131

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ที่อยู่อาศัยนอกจากมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต เป็นหนึ่งในปัจจัยสี่แล้ว ยังเป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยบ้านและชุมชนดั้งเดิมในแต่ละท้องถิ่นจะมีเอกลักษณ์แตกต่างกัน โดยมีลักษณะสอดคล้องกับภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ในแต่ละท้องถิ่น บ้านและชุมชนดั้งเดิมส่วนใหญ่ มักอยู่ในสภาพที่ทรุดโทรม เนื่องจากก่อสร้างและอยู่อาศัยมาอย่างยาวนาน ต่อมาเมื่อกระแสโลกาภิวัตน์แพร่หลายไปยังทุกพื้นที่ ส่งผลให้วิถีชีวิตค่านิยมและการอยู่อาศัยเปลี่ยนแปลงไป อันทำให้ลักษณะที่อยู่อาศัยเปลี่ยนแปลงไป จึงมีการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยแบบดั้งเดิมจำนวนหนึ่ง ให้มีรูปแบบแปรเปลี่ยนไปจากลักษณะดั้งเดิม และเนื่องจากทางคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีโครงการวิจัยนวัตกรรมเคหะชุมชน ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้ได้บรรจุเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยดังกล่าว

1.1.1 จังหวัดสมุทรสงคราม

ที่ตั้งของจังหวัดสมุทรสงครามถือได้ว่าเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูกพืชนานาชนิด ประกอบกับชาวเมือง มีความขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพ เมืองสมุทรสงครามจึงกลายเป็นแหล่งผลิตพืชผลการเกษตรขนาดใหญ่ ในภาคกลางของประเทศไทย

จากการสำรวจพื้นที่ภายใต้งานวิจัยเคหะชุมชนวิถีไท โครงการสิ่งแวดล้อมสถาปัตยกรรมบท: กรณีศึกษาวิถีบ้านในจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนดั้งเดิมของเมืองสมุทรสงคราม โดยส่วนใหญ่อยู่ตั้งอยู่บริเวณ 2 ฟากแม่น้ำแม่กลองอันอุดมสมบูรณ์ ตามแนวริมแม่น้ำนี้ จะมีวัดเป็นศูนย์กลาง จะสร้างบ้านเรือนอยู่รอบบริเวณวัด

1.1.2 ประวัติการตั้งถิ่นฐานและความเป็นมาของเมืองสมุทรสงคราม¹

สถานภาพความรู้เรื่องประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของผู้คนในพื้นที่เมืองแม่กลองยังไม่มีหลักฐานอย่างแน่ชัด และหลายข้อสันนิษฐานก็ขัดแย้งกัน ดังข้อสันนิษฐานที่ว่ามีการตั้งถิ่นฐานของผู้คนตั้งแต่ พ.ศ. 1900 (ด้วยช่วงเวลาต้นพุทธศตวรรษที่ 20 คงยังไม่มีพื้นที่เลนงอกมายังพื้นที่เมืองแม่กลองในปัจจุบันอย่างแน่นอน)

ในที่นี้ หากใช้หลักฐานลายลักษณ์เป็นตัวกำหนดอายุจะพบว่าหลักฐานการเข้ามาตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนอย่างน้อยในสมัยพระบรมไตรโลกนาถ หรือสมเด็จพระนารายณ์ที่กล่าวถึงชื่อ “สมุทรสงคราม” และ “แม่กลอง” ซึ่งในความเป็นจริงแล้วทำเลที่ตั้งของเมืองอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีสภาวะแวดล้อมที่สัมพันธ์กับการตกตะกอนของดินเลนปากแม่น้ำเช่นนี้ อย่างไรก็ดี มีหลักฐานการอพยพของชาวบ้านแหลมจากปากแม่น้ำเพชรบุรี ในปี 2307 เนื่องจากภัยสงครามระหว่างพม่ากับกรุงศรีอยุธยา และการลี้ภัยของชาวจีน เนื่องจากเกิดกบฏอั้งยี่ที่เซี่ยงเตา และชลบุรี ในแผ่นดินของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ต่อมา มีการอพยพของชาวจีนจากเมืองจีนแผ่นดินใหญ่จากภัยสงครามแล้วความอดอยากในระหว่างปี พ.ศ. 2480 – พ.ศ. 2495

เมืองแม่กลองถูกบันทึกลงในหน้าประวัติศาสตร์ตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนกลางเป็นต้นมา และทำหน้าที่เป็นเมืองหน้าด่านในสมัยอยุธยาตอนปลายและสมัยกรุงธนบุรี และต่อมาด้วยความอุดมสมบูรณ์ของผืนแผ่นดินจึงทำหน้าที่เป็นดินแดนแห่งผลิตผลที่ป้อนเข้าสู่เมืองบางกอกในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้นจนมีคำกล่าวที่ว่า “บางช้างส่วนนอก บางกอกส่วนใน”

เมืองแม่กลองในสมัยอยุธยา

หากพิจารณาจากหลักฐานลายลักษณ์จะพบว่า เมืองสมุทรสงครามมีมาตั้งแต่สมัยพระบรมไตรโลกนาถเป็นอย่างช้า และถูกกล่าวอีกครั้งในสมัยพระเจ้าปราสาททองได้สร้างค่ายขึ้นชื่อว่า “ค่ายแม่กลอง” จนกระทั่งต่อมาในปี พ.ศ. 2230 แผ่นดินของพระนารายณ์มีบันทึกเกี่ยวกับเมืองแม่กลองในจดหมายเหตุของ มองซิเออร์ เซเบเรต์ ราชทูตฝรั่งเศส โดยกล่าวถึงป้อมค่ายที่เมืองแม่กลอง

นอกจากความสำคัญของการเป็นเมืองหน้าด่านทางปากทะเลแล้ว เมืองแม่กลองยังมีความสำคัญด้านการค้า ดังปรากฏในคำให้การของขุนหลวงวัดประดู่ทรงธรรม ซึ่งพรรณนาเกี่ยวกับตลาดการค้ารอบเมืองกรุงศรีอยุธยาไว้ว่า

¹ เกรียงไกร เกิดศิริ และก๊กก้อง เสือดี, แผนที่ที่อยู่อาศัยทรงคุณค่าทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมชุมชน ในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2553

“เรือปากใต้” ปากกว้าง 9 ศอก 7 ศอก ชาวบ้านยี่สาร (อยู่ในแหลมกลอง) บ้านแหลม เมืองเพชรบุรี และบ้านบางตะบูนและบ้านบางทะเล บรรทุกกะปิ น้ำปลา ปูเค็ม ปลาเกลือ ปลาทุ ปลากะเบนย่าง มาจอดขายแถววัดพระนางเชิง

แสดงให้เห็นว่าบ้านเมืองชายทะเล เป็นแหล่งที่มาของอาหารทะเลในกรุงศรีอยุธยารวมทั้ง เขตแม่กลอง นอกจากบทบาททางการค้าสินค้าจากทะเลแล้วถัดจากปากอ่าวเข้ามาบริเวณที่ เรียกว่า “แขวงบางช้าง” ยังเป็นสวนผลไม้และพืชผักที่อุดมสมบูรณ์มาตั้งแต่ก่อนสมัยพระเจ้า ปราสาททองโดยมี “ตลาดบางช้าง” ซึ่งปัจจุบันอยู่ในอัมพวาเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนผลผลิต จากสวนโดยเฉพาะมะม่วง มะพร้าว และพริก

ในปี พ.ศ. 2307 พม่ายกทัพเข้าตีเมืองเพชรบุรี ส่งผลให้ชาวบ้านแหลมซึ่งอาศัยอยู่ปาก แม่น้ำเพชรบุรีอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่ปากแม่น้ำกลองโดยชื่อชุมชนว่า “บ้านแหลม” ตามบ้าน เกิดเมืองนอนของตน

เมื่อพิจารณาในบริเวณต่างๆ ทางพื้นที่ของเมืองแม่กลอง จะเห็นว่าถูกสร้างขึ้นด้วยเหตุผล เรื่องการควบคุมการค้าปากแม่น้ำเป็นหลัก เนื่องจากระบบนิเวศ และภูมิประเทศเป็นป่าชายเลนมี น้ำท่วมขัง จึงไม่เหมาะแก่การตั้งถิ่นฐาน และการสัญจร หากไม่มีเรือเป็นยานพาหนะ ดังจะเห็นได้ ว่า หากมีการเดินทัพของพม่าที่ผ่านไปตีกรุงศรีอยุธยาจะไม่ผ่านเมืองแม่กลอง แต่เมื่อครั้งสมัย อยุธยาตอนปลายเมืองแม่กลองกลับเป็นเมืองหนึ่งที่อยู่บนเส้นทางเดินทัพของพม่าเพื่อจากโจมตี เพชรบุรี ด้วยสงครามครั้งนี้พม่าเคยยึดเมืองที่อยู่ทางต้นน้ำได้ก่อนรวมก่อนรวมทั้งยึดเอาเรือได้ เป็นจำนวนมากจึงนำเอามาเป็นยานพาหนะในการเดินทัพ

จนกระทั่งสมัยพระเอกทัศ ซึ่งเป็นรัชกาลสุดท้ายสมัยอยุธยาโปรดฯ ให้ยกกองทัพเรือมา เป็นประจำการอยู่ที่ “ค่ายบางกุ้ง” โดยสร้างกำแพงล้อมวัดบางกุ้งให้กลางค่าย ด้วยหมายให้เป็น ที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของทหารแต่เมื่อพม่าตีกรุงศรีอยุธยาแตก ค่ายบางกุ้งจึงร้างลง ครั้นต่อมาในสมัย ธนบุรี สมเด็จพระเจ้าตากสินโปรดฯ ให้คนจีนรวบรวมพลมาตั้งเป็นกองทหารรักษาค่าย จึงเรียกกัน อีกชื่อว่า “ค่ายจีนบางกุ้ง”

พ.ศ. 2311 พระเจ้ากรุงอังวะส่งเจ้าเมืองทวายมาตีบ่าว มาทางไทรโยคให้ทัพบก ทัพเรือ หรือเข้ามาตั้งที่ค่ายตอกะอ่อมแล้วยกทัพเข้าล้อมค่ายจีนบางกุ้งไว้ นายทัพพม่าครั้งนั้นชื่อ “แมงกั ฆา” มีกำลังทหารทั้งสองหมื่นเศษ ทางค่ายจีนบางกุ้งจึงขอกำลังทัพไปยังกรุงธนบุรี สมเด็จพระ เจ้ากรุงธนบุรี (บุญมา) จัดกองทัพเรือ 20 ลำ โดยที่พระองค์ทรงเรือพระที่นั่งสุวรรณพิชัยนาวา ยกทัพมาถึงค่ายบางกุ้งในเวลากลางคืนเข้าตีทัพพม่าจนแตกพ่ายไปสิ้น

ในปีเดียวกันนั้น พระเจ้าตากสินโปรดให้ซ่อม “ค่ายแม่กลอง” ขึ้นใหม่ ประสงค์ให้เมืองแม่กลองเป็นเมืองหน้าด่านป้องกันไม่ให้ทัพเรือพม่าผ่านออกสู่ทะเล และโจมตีกรุงธนบุรีโดยเข้าทางปากแม่น้ำเจ้าพระยา

เมืองแม่กลองในสมัยต้นรัตนโกสินทร์

ในช่วงธนบุรีต่อถึงต้นรัตนโกสินทร์ แม่น้ำแม่กลองกลายเป็นเส้นทางเดินทัพรับศึกพม่า ดังที่ปรากฏใน “**นิราศรบพม่าที่ท่าดินแดง**” บทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช คราวเสด็จผ่านแม่น้ำแม่กลองตอนหนึ่งว่า

“...พอดศึกแล้วให้ล่องนาวาคลา ประทับท่าเมืองสมุทรบุรีรัมย์...”

นอกจากสงครามครั้งนี้แม่กลองยังเส้นทางเดินของกองทัพเรือของพระเจ้าแผ่นดินอีกหลายครา ไม่ว่าจะเป็นสงครามเก้าทัพ ปี พ.ศ. 2318 ศึกไปตีเมืองทวาย พ.ศ. 2330 หรือศึกพม่าในปี พ.ศ. 2336

นอกจากนี้ เมืองแม่กลองยังมีความสัมพันธ์กับพระบรมราชจักรีวงศ์เนื่องด้วยห้องที่บางช้าง อำเภออัมพวานั้นเป็นนิเวศสถานเดิมของสมเด็จพระอัมรินทราทิตย์ พระบรมราชาธิราชในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 3 ดัง ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช กล่าวไว้ใน “**โครงกระดูกในตู้**” ว่า “กรมสมเด็จพระอัมรินทราทิตย์ พระนามเดิมของท่าน คือ นาก ท่านได้ประสูติมาในตระกูลคหบดีมอญ ซึ่งตั้งรกรากอยู่ที่บ้านอัมพวา ตำบลบางช้าง จังหวัดสมุทรสงคราม และได้สมรสกับพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เมื่อยังทรงดำรงตำแหน่งเป็นหลวงยกบัตรเมืองราชบุรีสมัยก่อนกรุงเก่าแตก”

ครั้นเมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก มหาราช เสด็จผ่านพิภพเถลิงถวัลย์ราชสมบัติเป็นปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี พระประยูรญาติของสมเด็จพระอมรินทราทิตย์มีศักดิ์เป็น “**ราชินิกุลบางช้าง**” อีกทั้งพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยก็ทรงประสูติในห้องที่บางช้างแห่งนี้ด้วย

เมืองสมุทรสงครามมีบทบาทสำคัญในด้านเศรษฐกิจกรุงรัตนโกสินทร์ในฐานะของแหล่งผลิตผลทางการเกษตร พื้นที่ส่วนใหญ่ถัดจากปากอ่าวเข้ามา คือ สวนมะพร้าวและสวนผลไม้ต่างๆ จนเป็นที่รู้จักในนาม “**สวนนอก**” คู่กับ “**สวนใน**” บางกอกซึ่งเป็นบริเวณสวนผลไม้ทางตะวันตกของเมืองธนบุรี นอกจากนี้ เมืองสมุทรสงครามยังเป็นแหล่งผลิตอาหารทะเลที่สำคัญมากตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ดังความตอนหนึ่งใน “**นิราศเมืองเพชร**” บทประพันธ์ของสุนทรภู่ที่พรรณนาถึงการล่องเรือผ่านเมืองแม่กลอง

“ ...ถึงแม่กลองสองฝั่งเขาตั้งบ้าน นำสำราญเรือนเรือดูเหลือหลาย
 บ้างย่างปลาเคียงเคียงเรียงเรียงราย ดูขุนวายุวิ้งไขว้ดูใหญ่หน่อย
 ชายสำเร็จเป็นไก่อั้งไก่ออก กระเบนกระบอกปลาทุ้ทั้งปูหอย
 ลูกค้ารับนับกันเป็นพันร้อย ปลาเล็กน้อยขมงโกรยโกยกระบุง
 นางแม่ค้าปลาเค็มก็เค็มสวย กำไรรอยร่วมประจบจนครบถุง
 บ้างเห็นบ่อกบู่ตุ้ยตุ้ยตุง ต่างบำรุงรูปร่างสำอองตา”

ต่อมาในปี พ.ศ. 2374 ในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว สยามเกิดข้อพิพาทกับญวน พระองค์มีพระราชดำริว่า ญวนอาจส่งกำลังทางเรือมารุกรานจึงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างป้อมขึ้นมาตามปากน้ำต่างๆ รวมทั้งปากน้ำเมืองแม่กลองด้วย ดังมีประวัติศาสตร์กล่าวไว้ดังนี้

“ในปีมะโรงนั้น โปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าขุนอิศเรศรังสรรค์ (สมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว) ไปทำป้อมที่สมุทรสงครามอยู่อีกป้อมหนึ่งชื่อป้อมพิฆาตข้าศึก เจ้ากรมป้อมชื่อหลวงมัยแมนเมืองฝรั่ง ปลัดชื่อขุนถ่มมั่งแมนปิ่น” ป้อมพิฆาตข้าศึกนี้ถูกรื้อลงในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและจัดตั้ง “โรงเรียนพลทหารเรือที่ 3” ขึ้นแทนเมื่อ พ.ศ. 2449

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 เมืองสมุทรสงครามในฐานะเมืองเกษตรกรรมได้ขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังกล่าวถึงการทำสวนว่าเมืองแห่งนี้เป็น 1 ใน 30 ของเมืองที่อยู่ในเขตที่ต้องเสียอากรส่วนใหญ่ และมีบันทึกไว้ใน “สมุทรราชบุรี” เมื่อ พ.ศ. 2467 ว่า

“การทำไร่ และสวนมีทั่วไปทุกจังหวัด ส่วนใหญ่ที่มีชื่อเสียงปรากฏ คือ สวนหมากและสวนมะพร้าว ในท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงครามและจังหวัดราชบุรี สวน ไร่ สัมผัสธรรมก็มีมากใน 2 จังหวัดนี้คือ ไร่พริก หมอ กระเทียม ยาสูบ ยาจืด... บรรดามะพร้าวที่ซื้อขายกันที่ตลาดสะพานหันตลอดจน พริก หมอ กระเทียมที่ซื้อขายกันในตลาดกรุงเทพมหานครก็ล้วนแต่ไปจากมณฑลราชบุรีทั้งสิ้น”

เมืองแม่กลองหลังยุคปฏิรูปสยาม

“เมืองแม่กลอง” หรือ “เมืองสมุทรสงคราม” ได้รับการจัดตั้งให้เป็นจังหวัดเมื่อปี พ.ศ. 2444 ในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 โดยแบ่งการปกครองเป็น 3 อำเภอ คือ

1. อำเภอเมืองสมุทรสงคราม เดิมชื่อ “อำเภอลมหวน” เปลี่ยนมาเป็น “อำเภอแม่กลอง” ในปี พ.ศ. 2465 และเปลี่ยนมาใช้ชื่อ “อำเภอเมืองสมุทรสงคราม” อีกครั้งในปี พ.ศ. 2481

2. อำเภออัมพวา อยู่บริเวณ “สวนบางช้าง” ที่รู้จักกันในนาม “สวนนอก” ของบังกอก อีกทั้งยังเป็นเมืองต้นราชินิกุลแรกในสมัยรัตนโกสินทร์อีกด้วย อัมพวาเป็นชุมชนเก่าแก่ตั้งแต่ต้นกรุงศรีอยุธยา มีการตั้งถิ่นฐานของผู้คนอยู่ไม่มากนัก ต่อมาเมื่อเสียกรุงศรีอยุธยาในปี พ.ศ. 2310 จึงมีผู้มาอพยพตั้งถิ่นฐานมากขึ้น เพราะเป็นทำเลที่เหมาะสมกับการเพาะปลูกและอยู่อาศัย

3. อำเภอเมืองบางคนที่ ในสมัยรัชกาลที่ 5 พื้นที่เขตอำเภอบางคนที่รวมอยู่กับอำเภอดำเนินสะดวก ตั้งเป็นอำเภอริมคลองแพงพวย เรียกว่า อำเภอแพงพวย ขึ้นกับมณฑลราชบุรีครั้ง พ.ศ. 2440 ราชการยุบอำเภอแพงพวย ตั้งเป็นอำเภอใหม่แยกเป็น 2 อำเภอ คือ อำเภอสีหิ้น และอำเภอดำเนินสะดวก ต่อมา พ.ศ. 2454 ให้ยุบอำเภอสีหิ้นแล้วย้ายที่ว่าการอำเภอใหม่ไปตั้งริมแม่น้ำแม่กลองฝั่งตะวันออก ที่ตำบลกระดังงา บริเวณปากคลองบางคนที่ และเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น “อำเภอบางคนที่”

การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของเมืองแม่กลอง คือ การสร้างทางรถไฟสายแม่กลอง ในปี พ.ศ. 2448 เป็นการเปิดศักราชใหม่ของการคมนาคมทางบกที่ช่วยขนส่งสินค้าเข้าสู่เมืองหลวง ทั้งที่เป็นผลผลิตจากทะเลและสวนแม่กลอง การใช้ “เรือโยง” ที่เคยมีบทบาทในการลำเลียงขนส่งสินค้าระหว่างเมืองโดยอาศัยแม่น้ำแม่กลองก็ค่อยๆ ลดบทบาทลงนับตั้งแต่นั้นมา

ระหว่างปี พ.ศ. 2500 – 2516 มีการสร้างถนนหลายสายขึ้นในบริเวณนี้ คือ ถนนสายบางแพ-ดำเนินสะดวก ถนนสายสมุทรสงคราม-บางแพ ถนนสายธนบุรี-ปากท่อ ที่ช่วยย่นระยะทางจากกรุงเทพมหานครได้ได้ถึง 40 กิโลเมตร นอกจากนั้น การสร้างสะพานข้ามแม่น้ำแม่กลอง ทำให้ประชาชนที่เคยสัญจรทางน้ำหันไปใช้เส้นทางบกแทน เพราะสะดวกและรวดเร็วกว่า

การเปลี่ยนแปลงทางด้านการคมนาคมส่งผลโดยตรงกับ “เมืองแม่กลอง” ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง คือ มีการตั้งสถานที่ราชการอยุรภูมิแม่น้ำแม่กลองบริเวณวัดใหญ่ และจุดหนึ่งบริเวณวัดเพชรสมุทรวรวิหาร เนื่องจากมีการตัดทางรถไฟมาถึงในปี พ.ศ. 2448 ตลาดบริเวณทางรถไฟเจริญเติบโตคู่กับ “ตลาดแสงวณิช” ฝั่งตรงข้ามแม่น้ำแม่กลองซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากเป็นต้นถนนสายแม่กลอง-ปากท่อ ในสมัยนั้นจึงเรียกตลาดที่วัดใหญ่ว่า “ตลาดบน” และเรียกตลาดบริเวณทางรถไฟว่า “ตลาดล่าง”

ในปี พ.ศ. 2449 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดฯ ให้นายพลเรือเอกพระยามหาโยธา (ช่วง แสงชูโต) มาอำนวยการสร้าง “โรงเรียนพลทหารเรือที่ 1” ขึ้นที่แทน

ป้อมพิฆาตข้าศึก และยุบลงในปี พ.ศ. 2468 และแทนที่ด้วยส่วนราชการที่ย้ายจากตลาดบน และย้ายอีกครั้งเมื่อปี พ.ศ. 2505 มาอยู่ยังที่ตั้งปัจจุบัน

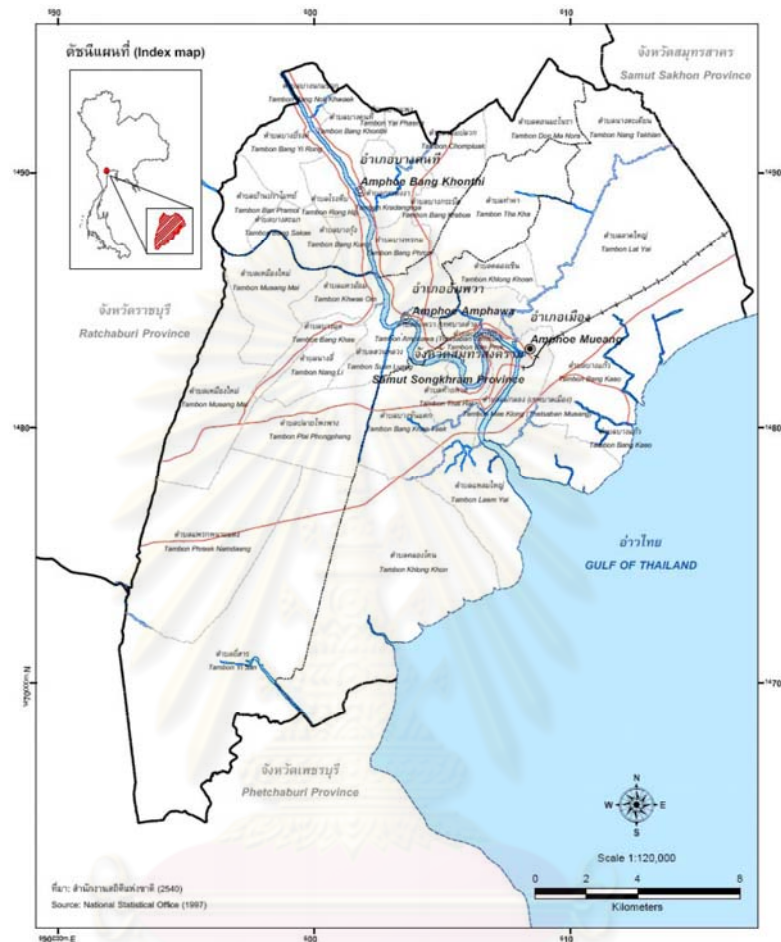
ถนนพระรามที่ 2 เปิดใช้งานอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2516 ทำให้ตลาดบนและตลาดล่างลดบทบาทลงและมีการสร้างตลาดใหม่ขึ้นบริเวณถนนเชื่อมต่อกับถนนพระรามที่ 2 และกลายมาเป็นตลาดแม่กลองในปัจจุบัน

ในปี พ.ศ. 2484 ประเทศไทย เป็นส่วนหนึ่งในสงครามเอเชียบูรพา (สงครามโลกครั้งที่ 2) ทหารญี่ปุ่นยกพลขึ้นบกในวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 แม่กลองถูกใช้เป็นทางผ่านไปยังจังหวัดราชบุรี และจังหวัดกาญจนบุรี เรือรบญี่ปุ่นมาแวะที่ตลาดล่างเพื่อซื้อเสบียงขึ้นเรือเมื่อฝ่ายสัมพันธมิตรส่งเครื่องบินมาทิ้งระเบิดเรือรบญี่ปุ่นจะอาศัยป่าจากริมน้ำและปากคลองแม่น้ำเป็นที่กำบัง ชาวบ้านต้องกำบังหลังคาบ้านที่เป็นสังกะสีด้วยใบจากสดและเมื่อมีเสียงสัญญาณเตือนภัยดังจะพากันวิ่งหนีและใช้ร่องสวนเป็นที่กำบังหลบภัย

จังหวัดสมุทรสงคราม มีพื้นที่เล็กที่สุดของประเทศคือ 416.7 ตารางกิโลเมตร หรือ 260.625 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดราชบุรี
ทิศใต้	ติดต่อกับ	จังหวัดเพชรบุรี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อ่าวไทย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	จังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดราชบุรี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ 1.1 แสดงขอบเขตการปกครอง จังหวัดสมุทรสงคราม

จังหวัดสมุทรสงคราม มีการแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 3 อำเภอ 36 ตำบล 284 หมู่บ้าน ได้แก่ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม อำเภออัมพวา และอำเภอบางคนที และมีองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 3 รูปแบบ คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาล 5 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) 30 แห่ง

ส่วนพื้นที่ดำเนินการศึกษาภายในเขตผังเมืองรวมเมืองสมุทรสงคราม คลอบคลุมทั้งทีในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม และอำเภอเมืองสมุทรสงคราม ดังตาราง 4.1 และแผนที่ 4.1 ต่อไปนี้

ตาราง 1.1 ที่ตั้งและขอบเขตการปกครอง เมืองสมุทรสงคราม

เขตการปกครอง	พื้นที่	ประชากร
	(ตร.กม.)	(คน)
1.เทศบาลเมืองสมุทรสงคราม	8.00	30,027
1.1 ตำบลแม่กลอง	8.00	30,027
2.อำเภอเมืองสมุทรสงคราม	160.64	73,532
2.1 ตำบลบางขันแตก	15.49	8,944
2.2 ตำบลลาดใหญ่	25.50	15,057
2.3 ตำบลบ้านปรก	5.98	8,219
2.4 ตำบลบางแก้ว	28.45	8,172
2.5 ตำบลท้ายหาด	4.13	4,775
2.6 ตำบลแหลมใหญ่	19.78	7,959
2.7 ตำบลคลองเขิน	6.63	5,431
2.8 ตำบลคลองโคน	33.69	4,345
2.9 ตำบลนางตะเคียน	14.34	6,030
2.10 ตำบลบางจะเกร็ง	6.65	4,600
รวมพื้นที่ศึกษา	168.64	103,559

ที่มา: สำนักสถิติแห่งชาติ, 2551

1.1.3 ชุมชนในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

ในเขตเทศบาลจังหวัดสมุทรสงคราม ประกอบด้วยชุมชนจำนวน 14 แห่ง และมีรายละเอียดดังตารางแนบท้ายในภาคผนวก ก ดังนี้

1. ชุมชนวัดใหญ่
2. ชุมชนซอยวัดหลังบ้าน
3. ชุมชนเอกชัย
4. ชุมชนซอยชุมสายโทรศัพท์
5. ชุมชนวัดป้อมแก้ว
6. ชุมชนวัดเพชรสมุทรวรวิหาร
7. ชุมชนตลาด
8. ชุมชนวัดธรรมนิมิต
9. ชุมชนบางจะเกร็ง 1

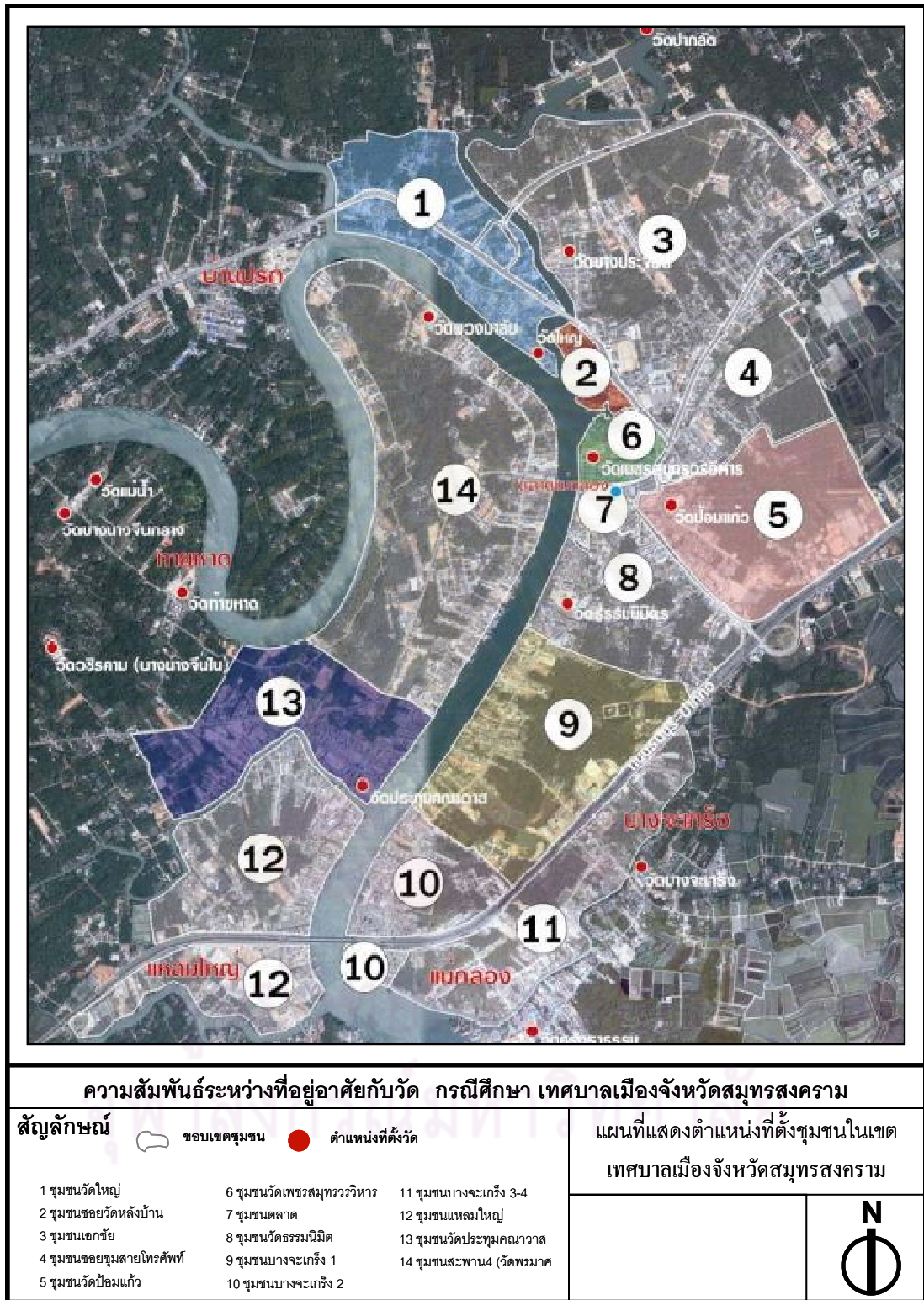
10. ชุมชนบางจะเกร็ง 2
11. ชุมชนบางจะเกร็ง 3-4
12. ชุมชนแหลมใหญ่
13. ชุมชนวัดประทุมคณาวาส
14. ชุมชนสะพาน4 (วัดพรหมมาศ)

ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชนในเขตเทศบาลสมุทรสงคราม ร้อยละ 80 ที่มีการตั้งถิ่นฐานริมแม่น้ำหรือคลอง และร้อยละ 65 ที่มีชุมชนเกิดอยู่รอบวัด ซึ่งข้อมูลเบื้องต้นของการตั้งถิ่นฐานชุมชนแสดงให้เห็นว่า ชุมชนของสมุทรสงครามเกิดตามริมน้ำ และมีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับแม่น้ำ โดยมีศูนย์กลางชุมชนคือวัด ชุมชนส่วนใหญ่จึงเป็นชุมชนดั้งเดิม มีความเก่าแก่ บางชุมชนมีอายุมากกว่า 100 ปี เช่น ชุมชนวัดใหญ่ ชุมชนวัดเพชรสมุทร เป็นต้น

ชุมชนดั้งเดิมและมีวัดเป็นศูนย์กลางมีมากถึง 9 ชุมชน จาก 14 ชุมชน ดังเช่น ชุมชนวัดใหญ่ ชุมชนวัดป้อมแก้ว ชุมชนวัดเพชรสมุทรวรวิหาร ชุมชนวัดธรรมนิมิต ชุมชนบางจะเกร็ง 1 ชุมชนบางจะเกร็ง 2 ชุมชนบางจะเกร็ง 3-4 ชุมชนวัดประทุมคณาวาส ชุมชนสะพาน4 (วัดพรหมมาศ)

จากที่ชุมชนส่วนใหญ่เป็นชุมชนดั้งเดิม ลักษณะที่อยู่อาศัยจึงเป็นบ้านพื้นถิ่น ชาวชุมชนมีการสร้างบ้านเอง กรรมสิทธิ์ในที่ดินมีทั้งเป็นของตนเอง เช่าเอกชน เช่าจากหน่วยงานภาครัฐ และเช่าที่วัด อย่างไรก็ตาม เนื่องจากมีการขยายของตัวเมือง ทำให้เกิดชุมชนแบบใหม่ขึ้น เป็นชุมชนบ้านจัดสรร ตึกแถว เพื่อทำการค้า ดังเช่นในชุมชนเอกชัยและชุมชนชอยชุมสายโทรศัพท์ เป็นต้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ 1.2 แสดงขอบเขตการปกครอง เทศบาลเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

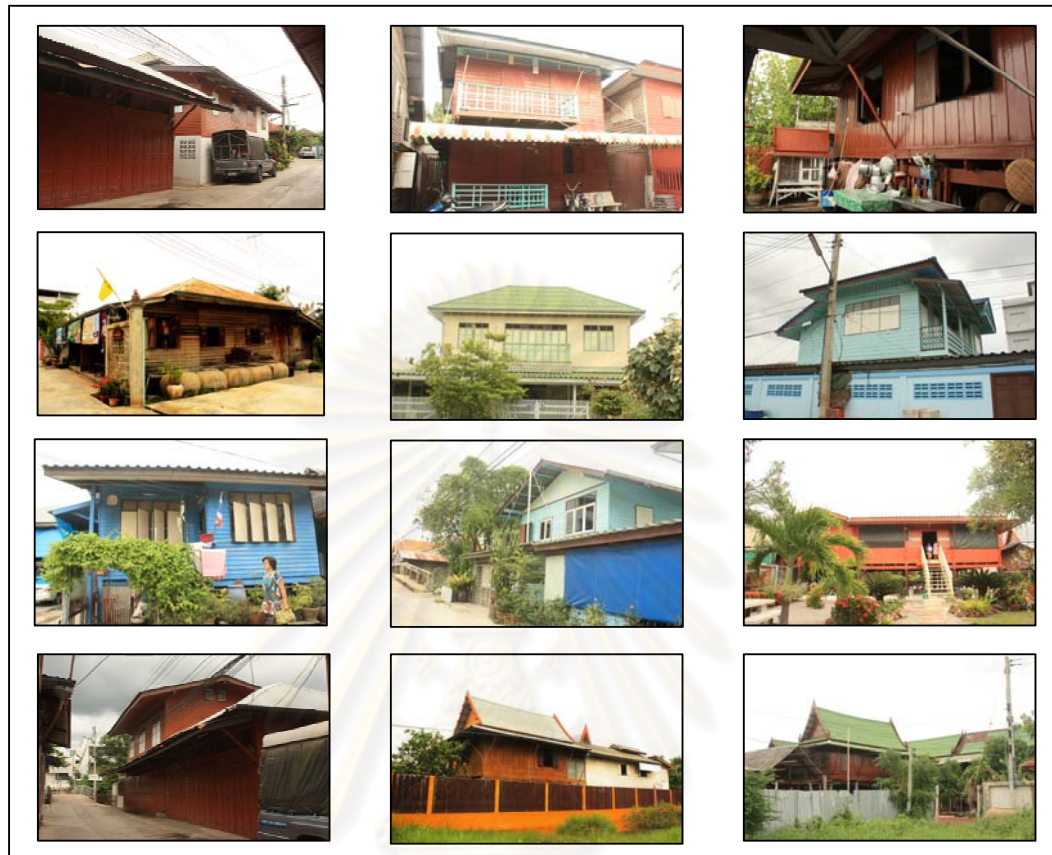
เทศบาลเมืองสมุทรสงคราม ถือได้ว่าเป็นพื้นที่เมืองซึ่งมีความเก่าแก่ชุมชนหนึ่งในสมุทรสงคราม มีการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ริมแม่น้ำ เป็นแนวยาวทั้งสองฝั่ง มีทั้งหมด 14 ชุมชน² โดยมีวัดทั้งหมด 7 วัด เรียงรายริมแม่น้ำทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางแต่ละชุมชน ทั้งเขตเทศบาลมีที่อยู่อาศัยประมาณ 6,261 หลัง โดยชุมชนดั้งเดิมที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำ ส่วนใหญ่มีสภาพทรุดโทรม ขาดการปรับปรุงซ่อมแซม

จากการสำรวจที่อาศัยที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำ โดยใช้เส้นทางสัญจรทางน้ำ ในโครงการวิจัยนวัตกรรมเคหะชุมชน³ พบที่อยู่อาศัยริมแม่น้ำของชุมชนหนึ่งซึ่งมีการซ่อมแซม ปรับปรุงที่อยู่อาศัยในลักษณะที่คงเอกลักษณ์เดิมอยู่ จึงนำไปสู่การกำหนดเป็นประเด็นในการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งเสริมการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย ว่ามีปัจจัยอะไรที่เป็นแรงจูงใจและสนับสนุนการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยอันส่งผลต่อคุณภาพของที่อยู่อาศัยและการอยู่อาศัยที่ดีในขณะที่ยังรักษาเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมท้องถิ่นไว้ได้เป็นอย่างดี ซึ่งชุมชนนั้นก็คือชุมชนวัดธรรมนิมิต จึงได้เลือกเป็นกรณีศึกษาในการศึกษารุ่นนี้ ชุมชนวัดธรรมนิมิต มีจำนวนอาคารพักอาศัยทั้งชุมชนรวมประมาณ 850 หลังคาเรือน และส่วนที่ตั้งติดริมน้ำที่มีที่อยู่อาศัยแบบดั้งเดิม อยู่ประมาณ 221 หลังคาเรือน ส่วนใหญ่อยู่อาศัยโดยการเช่า และผลจากการสำรวจเบื้องต้นในชุมชนดั้งเดิมนี้ มีที่อยู่อาศัยที่มีการซ่อมแซมปรับปรุงอยู่มากถึง 93 หลังคาเรือน

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

² เอกสารของเทศบาลเมืองจังหวัดสมุทรสงคราม

³ การสำรวจตามโครงการวิจัยนวัตกรรม วันที่ 30 เดือน กรกฎาคม ,2553

รูปที่ 1.1 ตัวอย่างที่อยู่อาศัยที่มีการซ่อมแซมของชุมชนวัดธรรมนิมิต ที่มาจากการสำรวจ

ดังนั้น การศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งเสริมการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย: กรณีศึกษา ชุมชนวัดธรรมนิมิต เทศบาลเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม” โดยมีคำถามในการวิจัยว่า สาเหตุโดยอยู่อาศัยในชุมชนธรรมนิมิตทำไมถึงมีการซ่อมแซมและยังคงรักษารูปแบบของสถาปัตยกรรมทรงคุณค่าไว้ได้เป็นอย่างดี การซ่อมแซมที่อยู่อาศัยเหล่านี้ เกิดขึ้นได้อย่างไร ใครเป็นผู้ริเริ่ม ดำเนินการอย่างไร และปัจจัยที่ทำให้เกิดการซ่อมแซมคืออะไร เนื่องจากการศึกษา สำรวจ และสัมภาษณ์ในชุมชนอื่นๆ ที่อยู่อาศัยเป็นผู้เช่านั้นจะไม่มี การดูแลที่อยู่อาศัยมากเท่าชุมชนแห่งนี้

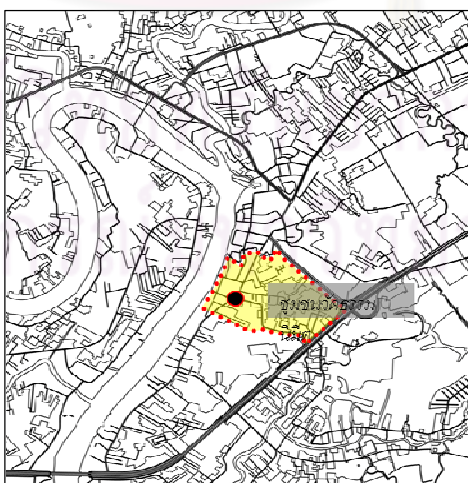
1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา และลักษณะทางด้านกายภาพที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต เทศบาลเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อศึกษาลักษณะของผู้อยู่อาศัย ทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคมในชุมชนวัดธรรมนิมิต เทศบาลเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม
3. เพื่อศึกษาการปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต เทศบาลเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม
4. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดการปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต เทศบาลเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

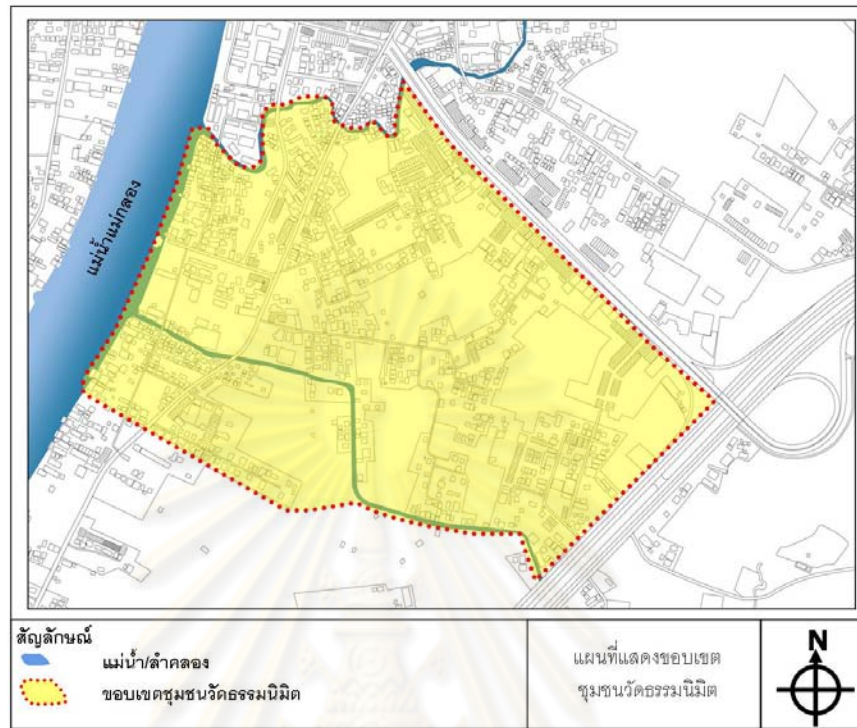
1.3 ขอบเขตการศึกษา

1.3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

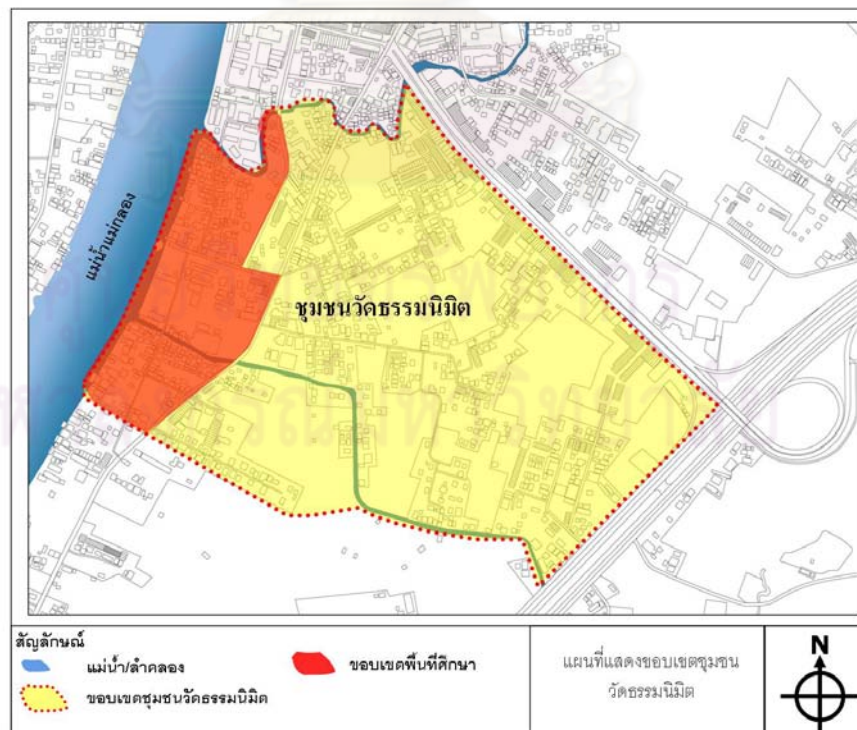
ในการศึกษาครั้งนี้ได้เลือกชุมชนวัดธรรมนิมิตเป็นชุมชนที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งเป็นชุมชนดั้งเดิมในเทศบาลเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม มีจำนวนอาคารพักอาศัยทั้งหมด 845 หลังคาเรือน ชุมชนแบ่งออกเป็นสองส่วน คือบริเวณชุมชนริมแม่น้ำ มีจำนวนอาคารพักอาศัยทั้งหมด 221 หลังคาเรือน และพื้นที่บริเวณพักอาศัยริมถนนสายหลักและที่อยู่อาศัยรูปแบบใหม่ มีจำนวนอาคารพักอาศัยทั้งหมด 624 หลังคาเรือน

รูปที่ 1.2 แสดงตำแหน่งที่ตั้งและขอบเขตชุมชนวัดธรรมนิมิต

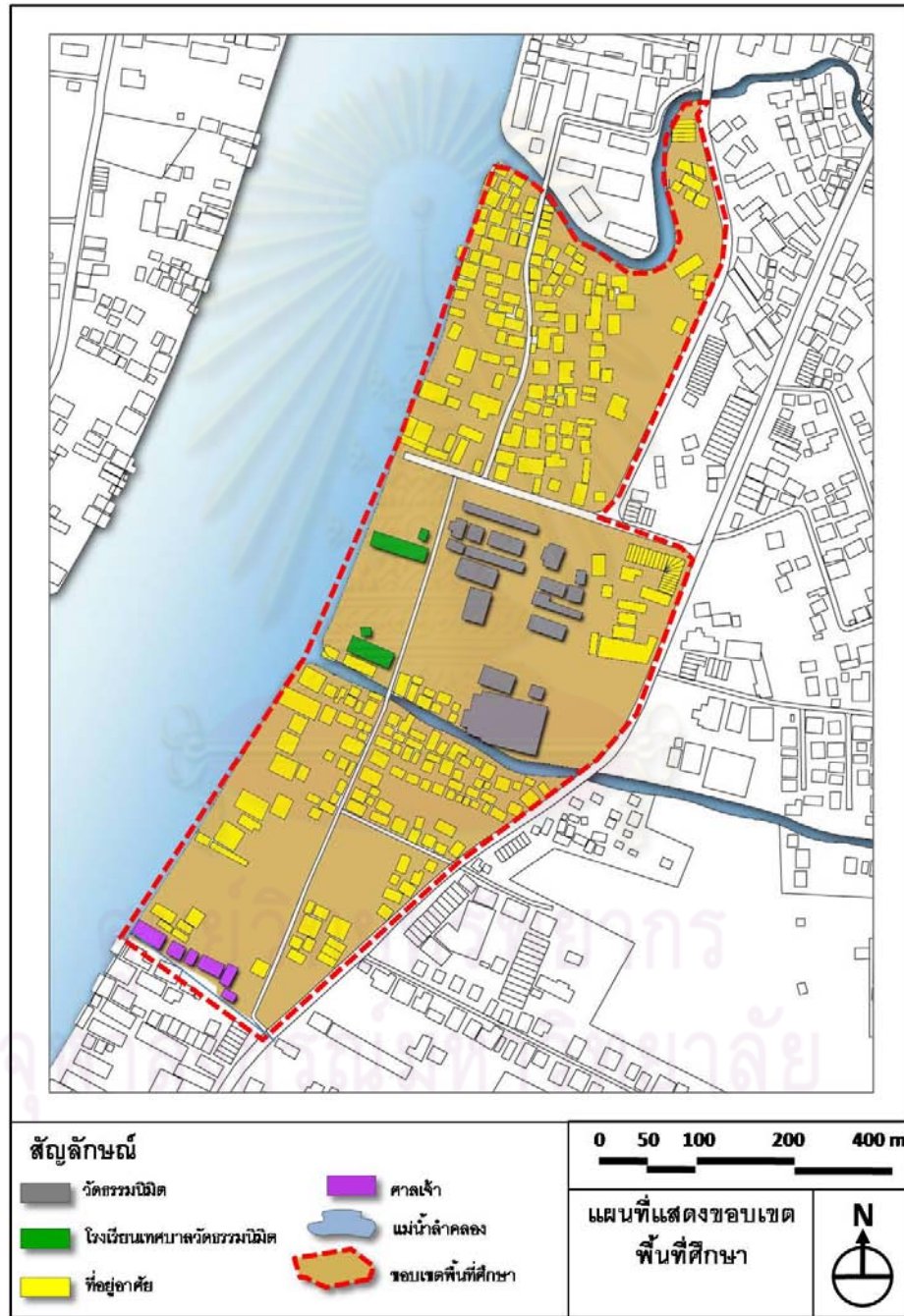

แผนที่ 1.3 แสดงขอบเขตวัดธรรมนิมิต

แผนที่ 1.4 แสดงตำแหน่งพื้นที่ศึกษา

ในการศึกษาผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่บริเวณริมน้ำซึ่งเป็นพื้นที่ชุมชนดั้งเดิม ซึ่งมีทั้งหมดประมาณ 254 หลังคาเรือน อีกทั้งจากการสำรวจเบื้องต้นมีพื้นที่พักอาศัยที่มีการซ่อมแซมปรับปรุงอยู่ 93 หลังคาเรือน

แผนที่ 1.5 แสดงขอบเขตพื้นที่ศึกษา

ขอบเขตพื้นที่ศึกษา

ทิศเหนือ ติดกับ ชุมชนตลาด

ทิศใต้ ติดกับ ชุมชนบางจะเกร็ง 1

ทิศตะวันออก ติดกับ การปะปา เทศบาลเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

ทิศตะวันตก ติดกับ แม่น้ำแม่กลอง

1.3.2 ประวัติความเป็นมาของชุมชนวัดธรรมนิมิต

ชุมชนวัดธรรมนิมิตเป็นชุมชนที่เก่าแก่ ซึ่งเรียกชื่อชุมชนตามชื่อวัดศูนย์กลางของชุมชน จากการบอกเล่าของผู้อยู่อาศัยในชุมชนได้เล่าว่าวัดธรรมนิมิตเป็นวัดโบราณ มีอายุมากกว่า 200 ปี ซึ่งวัดได้มีการก่อตั้งก่อนที่ชุมชนจะก่อตั้ง วัดธรรมนิมิตเดิมมีชื่อเรียกว่า “วัดคอกเปิด” สันนิษฐานว่า วัดนี้สร้างมาตั้งแต่ปลายกรุงศรีอยุธยาหรือตอนต้นกรุงรัตนโกสินทร์ คงจะมีชื่อเรียกอย่างไรอย่างหนึ่ง คงไม่ได้เรียกว่า “วัดคอกเปิด” เมื่อสร้างวัดแล้วคงจะประสบความสำเร็จหรือความสำเร็จมโหฬารตามกาลเวลา หรือตามเหตุปัจจัยสิ่งแวดล้อม

รูปที่ 1.3 แสดงลักษณะภาพถ่ายมุมสูงบริเวณชุมชนวัดธรรมนิมิต⁴

⁴ สุวจิต ชิวเวทย์, คนแม่กลอง, 2548

ในสมัยต่อมา จึงได้นำมาใหม่ว่า “วัดธรรมนิมิต” แต่ไม่ปรากฏหลักฐานว่าใครเป็นผู้ตั้งชื่อใหม่ ชื่อวัดว่าธรรมนิมิตมาจาก การมอบให้วัดอยู่ในสังกัดคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกาย วัดนี้ได้รับการทะนุบำรุงก่อสร้างบูรณปฏิสังขรณ์ให้เจริญรุ่งเรืองขึ้น จึงมีการตั้งชื่อวัดธรรมนิมิตตามสิ่งที่เป็นมงคล

ชุมชนวัดธรรมนิมิตมีการสร้างบ้านเรือนพักอาศัยในช่วงยุคแรกๆ โดยการให้ชาวบ้านเข้าไปจับจองที่ดิน ซึ่งบ้านเรือนส่วนใหญ่จะมีการก่อสร้างขึ้นในพื้นที่บริเวณริมแม่น้ำแม่กลอง ส่วนใหญ่จะเป็นคนจีนที่อพยพมาอยู่ในชุมชน (ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าอพยพมาจากที่ไหน) ซึ่งประกอบอาชีพประมงเป็นหลัก ต่อมาได้มีการแบ่งที่ให้เขาเพื่อทำสวนผลไม้ เดิมที่ดินส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ป่าโกงกางที่อุดมสมบูรณ์ เมื่อมีการประกอบอาชีพการปลูกพืชผล ป่าโกงกางก็ลดลง และต่อมาเมื่อประชากรในจังหวัดสมุทรสงครามเพิ่มขึ้น เมืองมีการพัฒนา และอาชีพปลูกพืชผลเริ่มลดลง ทำให้เจ้าของที่ดินได้แบ่งที่ดินเพื่อให้ประชาชนเช่าเพื่อปลูกบ้านพักอาศัย และที่ดินบางส่วนก็ถวายให้เป็นสมบัติของวัดธรรมนิมิต ต่อมาวัดธรรมนิมิตได้แบ่งพื้นที่ให้เขาเพื่อปลูกบ้านเช่นเดียวกัน และเจ้าของที่ได้สร้างบ้านและแบ่งบ้านบางหลังที่มีอยู่ให้เขา

1.3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษานี้ได้ศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย : กรณีศึกษาชุมชนวัดธรรมนิมิต เทศบาลเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม โดยครอบคลุมเนื้อหาทั้งในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนวิเคราะห์ลักษณะการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย โดยมีตัวแปรต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ ดังปรากฏในตารางที่ 1.2 หน้า 18

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1.2 แสดงตัวแปรในงานวิจัย

วัตถุประสงค์	ตัวแปรหลัก	ตัวแปรรอง		เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา และลักษณะทางด้านกายภาพที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต เทศบาลเมืองจังหวัดสมุทรสงคราม	ประวัติความเป็นมา ลักษณะทางกายภาพ	ประวัติความเป็นมาของชุมชน -การตั้งถิ่นฐาน - อายุชุมชน รูปแบบทางสถาปัตยกรรม ประวัติความเป็นมาของการเข้าพื้นที่ -ระยะเวลาในการอยู่อาศัย - ลักษณะการเข้า - ลักษณะผู้ถือครองที่ดิน		-แบบสัมภาษณ์ -สำรวจ ถ่ายภาพ จุดบันทึก	1. ประชาชนชุมชน 2. ผู้นำชุมชน 3. เจ้าของที่ดินเอกชนและเจ้าของบ้านเช่าทั้งหมด 4 ราย 4. เจ้าอาวาสวัดธรรมนิมิต
		ลักษณะที่อยู่อาศัย -สภาพแวดล้อม - รูปแบบที่อยู่อาศัย -ทำเลที่ตั้ง -ประเภทที่อยู่อาศัย			
2. เพื่อศึกษาลักษณะของผู้อยู่อาศัย ทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคมในชุมชนวัดธรรมนิมิต เทศบาลเมืองจังหวัดสมุทรสงคราม	เศรษฐกิจสังคม สภาพการอยู่อาศัย	ด้านเศรษฐกิจ	ด้านสังคม	-แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง	- หน่วยที่อยู่อาศัยการเช่าที่ดินวัด - หน่วยที่อยู่อาศัยการเช่าที่ดินเอกชน - หน่วยที่อยู่อาศัยการเช่าบ้าน
		-อาชีพ -การออม-หนี้สิน -ระดับรายได้ของครัวเรือน -ความสามารถในการจ่ายของครัวเรือน -ราคาเช่า	- ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน - ความสัมพันธ์กับผู้ที่เช่ากับเจ้าของที่ - ความสัมพันธ์ภายในชุมชน - ความสัมพันธ์ของชุมชนกับชุมชนรอบข้าง		
สภาพการอยู่อาศัย - ระยะเวลาของการอยู่อาศัย - ลักษณะการครอบครอง - จำนวนผู้อยู่อาศัย					
3. เพื่อศึกษาการปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต เทศบาลเมืองจังหวัดสมุทรสงคราม	การปรับปรุงซ่อมแซม	ลักษณะการซ่อมแซม		- แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง -การสำรวจ	- หน่วยที่อยู่อาศัยการเช่าที่ดินวัด - หน่วยที่อยู่อาศัยการเช่าที่ดินเอกชน - หน่วยที่อยู่อาศัยการเช่าบ้าน
		-ระดับการซ่อมแซม ราคาในการซ่อมแซม	-ช่างในการซ่อมแซม		
วิธีการซ่อมแซม - ต่อเติมจากเดิม -ปรับปรุงสภาพที่อยู่อาศัยแบบเดิม					
4. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดการปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต เทศบาลเมืองจังหวัดสมุทรสงคราม	ปัจจัยที่ทำให้เกิดการปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต เทศบาลเมืองจังหวัดสมุทรสงคราม	ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางกายภาพ		- แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง	- หน่วยที่อยู่อาศัยการเช่าที่ดินวัด - หน่วยที่อยู่อาศัยการเช่าที่ดินเอกชน - หน่วยที่อยู่อาศัยการเช่าบ้าน
		ปัจจัยความสัมพันธ์ของคนในครัวเรือน ปัจจัยความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ปัจจัยจากความสัมพันธ์ของเจ้าของและผู้เช่า ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงประชากร ปัจจัยลักษณะของบ้าน ปัจจัยลักษณะชุมชน ปัจจัยความสัมพันธ์ของที่ตั้งกับพื้นที่รอบข้าง			

1.4 คำนิยามศัพท์

การปรับปรุง หมายถึง การทำให้สิ่งนั้นมีสภาพที่ดีขึ้นกว่าสภาพที่เป็นอยู่

การซ่อมแซม หมายถึง การทำสิ่งที่ชำรุดให้คืนสภาพดี การปรับปรุง หมายถึง การทำให้สิ่งนั้นมีสภาพที่ดีขึ้นกว่าสภาพที่เป็นอยู่ ดังนั้น การซ่อมแซมและปรับปรุง จึงหมายถึง การทำให้อาคารนั้นมีสภาพดีและสามารถใช้งานได้อย่างเหมาะสมและปลอดภัย

การซ่อมแซมทั้งหลัง หมายถึง การซ่อมแซมทุกส่วนของอาคาร ตั้งแต่ฐานรากจนถึงหลังคา

การซ่อมแซมบางส่วน หมายถึง เป็นการซ่อมแซมบางส่วนของอาคาร เช่น หลังคา ผนัง เสา พื้น ฐานราก

การต่อเติม หมายถึง ขยายหรือเพิ่มให้มากหรือใหญ่ขึ้น เช่นการต่อเติมห้องน้ำ การต่อเติมห้องครัว เป็นต้น

เรือนพื้นถิ่นทรงไทยแบบดั้งเดิม (มีชานแดด และรั้วล้อมชาน)คือ เรือนพื้นถิ่นทรงไทยแบบดั้งเดิม ที่มีชานแดด และรั้วล้อมชาน ซึ่งพบว่าเป็นเรือนไทยหมู่ โดยเป็นรูปแบบที่พบทั้งในพื้นที่ชุมชนประมง และพื้นที่ชุมชนในเขตแถบบางคนที่ และอัมพวา จนเรียกได้ว่าเป็น รูปแบบเรือนพื้นถิ่นทรงไทยแบบดั้งเดิมของคหบดีชาวเมืองสมุทรสงคราม

เรือนพื้นถิ่นทรงไทย คือเรือนที่ใช้เรียกเรือนที่มีหลังคาทรงจั่วแบบเรือนไทยที่พบในพื้นที่ศึกษา โดยเรือนแบบดังกล่าวเรามักเรียกกันคุ้นปากว่า “เรือนไทย” แต่หากเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของ “เรือนไทย” ที่ศึกษากันในตำรับตำราจะพบว่ามี ความแตกต่างกัน

เรือนพื้นถิ่นแบบขนมปังขิง คือเรือนพื้นถิ่นเป็นรูปแบบเรือนที่พบจำนวนน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับเรือนที่อยู่อาศัยทรงคุณค่าทางวัฒนธรรมประเภทอื่นๆ โดยเรือนที่ปรากฏในเมืองแม่กลองเหล่านี้เป็นรูปแบบที่รับมาพร้อมกับการเติบโตของเมืองแม่กลองหลังจากการเข้ามาของรถไฟสายบ้านแหลม (ท่าฉลอม-แม่กลอง) ในสมัยรัชกาลที่ 6

เรือนไม้พื้นถิ่น คือ เรือนไม้พื้นถิ่น เป็นรูปแบบเรือนที่ถูกก่อสร้างอย่างแพร่หลายหลังสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง เป็นต้นมา เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าว มีการขยายตัวของรูปแบบเรือนพักของข้าราชการที่ได้ก่อสร้างในจังหวัดต่างๆ เป็นจำนวนมาก ซึ่งตัวเรือนจะเป็นเรือนไม้ซึ่งเป็นวัสดุก่อสร้างพื้นฐานที่ใช้แพร่หลายกันอยู่ทั่วไป

เรือนแถวไม้พื้นถิ่น คือ เรือนไม้พื้นถิ่นพบในชุมชนที่เคยเป็นศูนย์กลางการค้าขายในอดีต

เรือนแถวตึกพื้นถิ่น เรือนแถวตึกพื้นถิ่นเป็นตัวอย่างที่มีจำนวนไม่มากนัก พบอยู่ตรงบริเวณย่านตลาดแม่กลอง และชุมชนวัดเพชรสมุทร ที่ถือได้ว่าเป็นย่านดังกล่าวเป็นย่านศูนย์กลางธุรกิจของเมืองแม่กลองที่รุ่งเรืองขึ้นหลังจากการมาถึงของรถไฟ

เรือนพื้นถิ่นร่วมสมัย เป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีอายุในการก่อสร้างน้อยกว่าเรือนรูปแบบอื่นๆ ที่กล่าวมาข้างต้น อีกทั้งเมื่อพิจารณาจากรูปทรงภายนอกก็ไม่ได้มีรูปทรงที่เป็นเอกลักษณ์เอกเช่นเรือนไทย

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลจากการศึกษาสามารถใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัยชุมชนที่มีสภาพและลักษณะคล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะชุมชนดั้งเดิมริมแม่น้ำแม่กลองชุมชนอื่นๆ ซึ่งจะนำไปสู่การมีที่อยู่อาศัยที่มีคุณภาพเหมาะแก่การอยู่อาศัยที่ดีและยังคงเอกลักษณ์ของชุมชนดั้งเดิม
2. ผลการศึกษาสามารถใช้เป็นแนวทางให้หน่วยงานท้องถิ่น สามารถสร้างกระบวนการที่นำไปสู่การกระตุ้นให้ชุมชนอื่นเห็นความสำคัญในการปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ทำให้เกิดการชอมแซมที่อยู่อาศัย กรณีศึกษา ชุมชนวัดธรรมนิมิต เทศบาลเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม มีวัตถุประสงค์คือเพื่อศึกษาหาปัจจัยที่ทำให้เกิดการชอมแซมของที่อยู่อาศัย ในบทนี้ผู้วิจัยจึงได้ค้นคว้า รวบรวมเนื้อหาของแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เกี่ยวกับแนวคิดของการศึกษา เพื่อนำมาประมวลเป็นข้อมูลพื้นฐาน กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา ตลอดจนเป็นข้อมูลในการอภิปรายและวิเคราะห์ผลการวิจัยอย่างเป็นระบบ ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดของการศึกษาดังนี้

- 2.1 เรือนแบบวิถีไท
- 2.2 ลักษณะบ้านของคนไทยภาคกลาง
- 2.3 องค์ประกอบของเรือนไทยในภาคกลาง
- 2.4 ลักษณะวัสดุโครงสร้างที่อยู่อาศัย
- 2.5 ประเภทที่อยู่อาศัยทรงคุณค่าทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมชุมชนในจังหวัดสมุทรสงคราม
- 2.6 การชอมแซมที่อยู่อาศัย
- 2.7 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการชอมแซม
- 2.8 ความผูกพันต่อที่อยู่อาศัยและชุมชน
- 2.9 ปัจจัยที่กำหนดลักษณะของบ้าน
- 2.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.1 เรือนแบบวิถีไท

2.1.1 เรือนเดี่ยว

เป็นเรือนเริ่มต้นสำหรับครอบครัวเล็กๆอาจเป็นเรือนเครื่องผูกหรือเรือนเครื่องสับแล้วแต่ฐานะครอบครัวจะเอื้ออำนวยองค์ประกอบหลักในเรือนเดี่ยวประกอบด้วย เรือนนอนและเรือนครัว

หน้าจั่วรูปพระอาทิตย์ นิยมใช้กับจั่วเรือนครัวไฟเป็นลูกเล่นของช่างฝีมือโบราณชองระบาย อากาศเป็นรูปรัศมีพระอาทิตย์เพื่อถ่ายเทควันไฟเอกลักษณ์เฉพาะเรือนครัวนี้เกิดขึ้นเพื่อสนองความจำเป็นและลักษณะเฉพาะของการปลูกสร้างเพื่อระบายอากาศในขณะเดียวกันก็ไม่ละทิ้งเรื่องของความประณีต

รูปที่ 2.1 แสดงหน้าจั่วรูปพระอาทิตย์

หลังคา กันแดดกันฝนให้กับตัวเรือนใช้วัสดุได้หลายอย่าง เช่น กระจเบื้อง จาก แผลก หน้้าคา ซึ่งหากใช้กระจเบื้องจะดูดซับความร้อนไว้มากกว่าวัสดุธรรมชาติ หลังคามุงหญ้าหรือเป็นไม้ที่รื้อมาจากเรือนเก่า

รูปที่ 2.2 แสดงหลังคาบ้านเรือนไทย

ฝาโปร่งลม เพื่อการระบายอากาศในเรือนครัว ฝาเรือนใช้ไม้ไผ่ขัดแตะเข้ากรอบไม้จริง เป็นฝาแปรโปร่งลมพื้นที่เช่นเดียวกันทั้งนี้เพื่อให้ลมพัดจากใต้ถุนผ่านพื้นได้อย่างสะดวก

รูปที่ 2.3 แสดงฝาโปร่งลม

เสาเรือน เมื่อเลือกเสาได้หากยังไม่มีโอกาสปลูกเรือนในเร็ววันให้นำเสาไม้หรือไม้สำหรับทำเครื่องเรือนนั้นแช่หมกเลนไว้เพราะหากปล่อยให้แห้งไว้นานบงเสาจจะแตกร้าวเป็น "โรงา" คือแตกเป็นริ้วเป็นเส้นหรือผุเกิดเป็นราเป็นเห็ดเสาที่จะเลือกมาทำเป็นเสาเรือนต้องเป็นเสาที่มีลักษณะดี เช่นโคนต้นและปลายใหญ่เสมอกัน

2.1.2 เรือนหมู่

เป็นการขยายเรือนนอน ทำได้ 3 ลักษณะคือ

- 1 . ปลูกเรือนเรียงตามยาวต่อจากเรือนนอนของพ่อแม่ หรือเรือนนอนที่อยู่ตรงข้ามกับเรือนพ่อแม่
- 2 . จัดวางตั้งเรือนแบบกลุ่ม มีชานเชื่อมกลางระหว่างเรือนแต่ละหลังไม่มีหลังคา
- 3 . ปลูกเรือนขึ้นใหม่โดยใกล้บริเวณกัน แยกเป็นหลัง ๆ ไม่มีชานเชื่อม

ใต้ถุนสูง เรือนไทยยกพื้นใต้ถุนสูงป้องกันน้ำท่วมหน้าน้ำหลากและยังใช้ประโยชน์ในการเก็บเครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ นอกจากนี้ยังเป็นที่พักผ่อน หรือเป็นสถานที่สร้างงานหัตถกรรมในครัวเรือน

รูปที่ 2.4 แสดงใต้ถุนสูง

เรือนฝาปะกน เรือนฝาปะกนคือเรือนไทยที่ฝาทำจากไม้สักมีไม้ลูกตั้งและลูกนอนและมีแผ่นไม้เข้าลิ้นประกบกันสนิทฝาปะกนถือเป็นเอกลักษณ์ของเรือนไทยภาคกลาง

รูปที่ 2.5 แสดงฝาปะกน

2.1.3 เรือนหมู่คหบดี

เรือนหมู่คหบดีเป็นเรือนขนาดใหญ่ มีจำนวนหลายหลัง หากเป็นบ้านเศรษฐีคหบดี มักจะปลูกแบบหันหน้าชนกัน 4 ด้าน เป็นรูป สี่เหลี่ยมล้อมวง มีชานอยู่ตรงกลางเรียกว่า ชานแล่น มีหอกกลางเป็นหอกโถง สำหรับเป็นที่ชุมนุมของครอบครัว หากเป็นเรือนขุนนาง หอกกลางนี้จะสร้างให้มีขนาดใหญ่ ใช้เป็นที่ว่าราชการ ตัวเรือนหอกกลางจะยกพื้นบางที่มีชายคาปีกนกยื่นออกมา เพื่อให้เป็นพื้นที่กว้างขวางยิ่งขึ้น หมู่เรือนในเรือนคหบดี มักจะประกอบด้วยเรือนประธาน เป็นเรือนนอนที่มีขนาดใหญ่มาก เรือนลูกที่มี ขนาดย่อมลงมา เรือนขวางที่ใช้เป็นหอกกลาง หรือหอนั่ง เรือนครัว หอนก และชาน

พาลิเรือนไทย เรือนไทยมีด้านหน้าต่อเป็นชายคายื่นออกมาติดระเบียง ถ้าทำหลังคาคลุมระเบียงมีหน้าจั่ว แต่ลดขนาดย่อมลงมา เรียกว่า เรือนพาลิ ใช้เป็นที่รับแขกนั่งเล่น

รูปที่ 2.6 แสดงพาลิเรือนไทย

หอนก สร้างขึ้นเพื่อใช้แขวนกรงนกเขา งานอดิเรกของคหบดีที่มักจะมีเลี้ยงนก ปลา กัด หรือเลี้ยงต้นไม้ไว้บนชานบ้านเป็นเครื่องเล่น โดยเฉพาะการ เลี้ยงนกเขาเป็นงานอดิเรกที่นิยมในหมู่คหบดีทั้งหลายมีลักษณะเป็นเรือนโล่ง ไม้ตีฝา มีขนาด 2 ช่วงเสา อยู่ด้านข้างกับหอนั่ง

รูปที่ 2.7 แสดงหอนก

หอนั่งหรือหอกกลาง เป็นเรือนขวางกับเรือนนอนใช้เป็นหอนั่งหรือหอกกลาง นิยมให้อยู่ด้านหน้าของบ้านใช้เป็นที่สำหรับพักผ่อนรับแขกและรับประทานอาหารไม่จำกัดว่าจะต้องปลูกอยู่กลางชาน ลักษณะเรือนโปร่ง 3 ช่วงเสานอกจากนี้ยังเป็นที่สำหรับทำบุญเลี้ยงพระในเวลาที่บ้านมีงานเลี้ยงได้ด้วย ถ้าเป็นกุฏิพระ หอนั่งนี้ก็จะเป็นหอนั่ง หอสวดมนต์

รูปที่ 2.8 แสดงหอนั่งหรือหอกกลาง

ชาน เป็นส่วนเชื่อมเรือนทุกหลัง มีขนาดกว้างมากเปิดโล่งไม่มีหลังคา เป็นส่วนที่สัมผัสกับธรรมชาติได้มากที่สุดรับทั้งแสงแดดและลมในเวลาเดียวกัน พื้นชานยังสามารถใช้เป็นที่เลี้ยงบัวเลี้ยงไม้ตัด เลี้ยงบอน สำหรับงานอดิเรกเลี้ยงต้นไม้ หากน้ำท่วม พื้นนอกชานยังเป็นสถานที่ที่ปลูกทั้งสวนครัวและไม่ประดับ

2.1.4 เรือนหมู่แพ

เรือนแพ คนไทยที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา มักนิยมสร้างบ้านอยู่บนแพ ใช้ทั้งพักอาศัยและค้าขาย เรือนแพแยกได้เป็นสองส่วน คือ ส่วนตัวเรือน และส่วนแพที่เป็นทุ่นลอยน้ำ แพเป็นส่วนสำคัญที่รับน้ำหนักของเรือน ส่วนใหญ่จะใช้แพไม้ไผ่ ต่อมาวิวัฒนาการใช้เรือเหล็กหนุน ลักษณะและโครงสร้างของเรือนแพคล้ายกับเรือนไทย ฝามีหลายแบบ เป็นฝากระแซงอ่อนหรือฝาขัดแตะ ซึ่งมีน้ำหนักเบาสามารถเปิดบานกระทุ้งได้

เรือสำเภาเรือข้าวเรือค้าขาย แม่น้ำเป็นศูนย์กลางของสังคมอีกแห่งหนึ่ง ในอดีตเป็นเส้นทางคมนาคมสายน้ำคือชีวิตของคนไทยในสมัยก่อนชาวไทยบางส่วน ยังคงเกิดและอาศัยอยู่ในเรือ ซึ่งสัญจรขนส่งสินค้า ล่องไปตามหัวเมืองใหญ่ ๆ ต่าง ๆ

ฝากลัง ใช้ไม้กระดานเป็นแผ่นหน้ากว้างตั้งชันเป็นฝาแต่ทำเป็นลิ้นเข้าไม้สนิท เป็นแผ่นเดียวกัน พบได้ในเรือนแพส่วนใหญ่ เพื่อป้องกันไม่ให้ขโมยที่อาจพายเรือเข้ามาเทียบแพวัดฝาได้ง่าย

รูปที่ 2.9 แสดงฝากลัง

ลูกบวบไม้ไผ่ เป็นไม้ไผ่ที่มัดรวมกันเป็นฟ่อน ๆ ถ้าเป็นลูกบวบขนาดเล็ก ฟ่อนหนึ่งจะมี 40-50 ลำ หากเป็นลูกบวบขนาดใหญ่ จะมีประมาณ 60-100 ลำ ลูกบวบทำหน้าที่เป็นท่อนให้แพลอยได้เหมือนเรือใบแต่ราคาถูกกว่ามาก ในขณะที่เดียวกันก็มีอายุการใช้งานไม่ยาวนาน

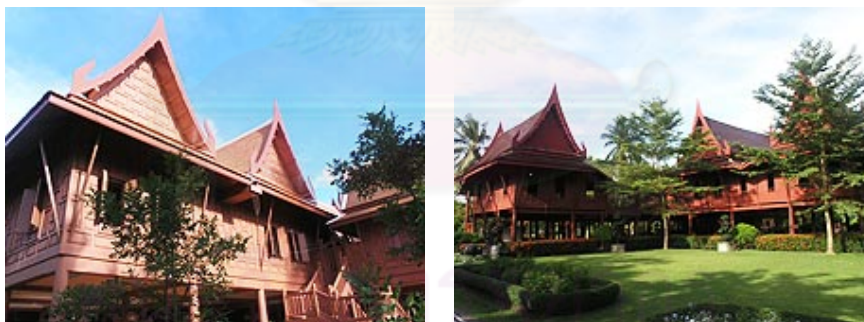
รูปที่ 2.10 แสดงลูกบวบไม้ไผ่

2.2 ลักษณะบ้านของคนไทยในภาคกลาง

ส่วนมากลักษณะบ้านของคนไทยในภาคกลางส่วนมาก จะแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ใน ส่วนของเรือนพื้นบ้านในชนบททั่วไป ที่มีการใช้วัสดุที่ไม่ค่อยถาวร พออายุนานไปทำให้วัสดุ เหล่านั้นเสื่อมสภาพ ผุพังไปตามกาลเวลา บ้านอีกส่วนคือ เรือนไทยเดิมที่มีแบบแผนแน่นอน เช่น บ้านพ่อค้า คหบดี ยังรวมถึง ตำหนัก เรือนต้น คุ้มหลวง เป็นต้น ส่วนมากจะใช้วัสดุที่เป็นไม้ขนาดใหญ่ มีความคงทน ถาวรกว่าบ้านของชาวบ้านทั่วไป โดยลักษณะของเรือนไทยภาคกลางมี รายละเอียดที่ควรศึกษาดังนี้

1. เรือนยกใต้ถุนสูง สูงจากพื้นดินประมาณพื้นศิระะ รวมทั้งระเบียงและ ชานกียกสูงด้วย (เพื่อให้พื้นน้ำในหน้าน้ำ และดินแฉะในหน้าฝน) การยกใต้ถุนสูงนี้มีระดับลดหลั่น กัน พื้นระเบียงลดจากพื้นห้องนอนประมาณ 40 เซนติเมตร พื้นชานลดจากพื้นระเบียงอีก 40 เซนติเมตร และปิดด้วยไม้ระแนงตีเว้นช่องโปร่ง การลดระดับพื้นทำให้ได้ประโยชน์ ช่วยให้ลมพัด ผ่านจากใต้ถุนขึ้นมาข้างบน ให้ผู้ที่นั่งอยู่เย็นสบาย สามารถมองลงมายังใต้ถุนชั้นล่างได้ การลด ระดับประมาณ 40 เซนติเมตร เพื่อนั่งห้อยเท้าได้พอสมควร การยกพื้นเรือนให้สูงขึ้นเพื่อให้ความ

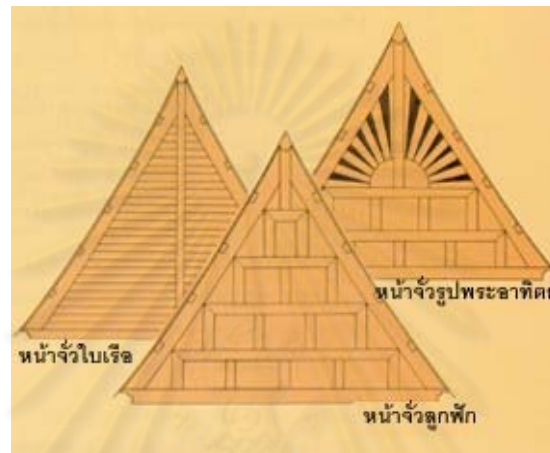
2. ปลอดภัยจากสัตว์ร้าย และอีกประการหนึ่งคือ ภาคกลางของประเทศไทยอยู่ในเขตพื้นที่ลุ่ม น้ำจึงท่วมถึง

รูปที่ 2.11 แสดงลักษณะบ้านทรงไทยในอดีต

3. หลังคาทรงจั่วสูง หลังคาบ้านคนไทยแต่ดั้งเดิมทรงสูง เนื่องจากเครื่อง วัสดุเป็น แฝก จาก กระเบื้องดินเผา หรือมีบางแห่งใช้กระเบื้องไม้ มีโครงหลังคาเป็นไม้ วัสดุนี้ต้องการความสูงชันของหลังคา เพื่อให้ให้น้ำฝนไหลได้เร็ว และมีชายคายื่นยาวเพื่อกันแดด และให้น้ำฝนไหลให้พื้นตัวเรือนไปไกลๆ จากการทำหลังคาทรงสูงนี้ มีผลช่วยบรรเทาความร้อนที่ จะถ่ายเทมายังส่วนล่าง(แต่เดิมไม่นิยมมีเพดาน) ทำให้ที่อยู่อาศัยหลบร้อนเย็นสบาย สำหรับเรือน

ครัวตรงส่วนบนของหน้าจั่วทั้ง 2 ด้าน มักทำเป็นช่องระบายอากาศ โดยใช้ไม้ตีเว้นช่อง หรือทำเป็นรูปรีที่มีพระอาทิตย์ เพื่อถ่ายเทควันไฟออกจากเรือนครัวได้สะดวกหน้าบ้านพระอาทิตย์ มักใช้กับครัว เพื่อให้ระบายอากาศได้

รูปที่ 2.12 แสดงลักษณะหลังคาทรงจั่ว

ชานเรือน ชานหรือชานเรือนในแปลนของเรือนไทย จะเห็นพื้นที่ของชานกว้างมาก มีปริมาณถึง 40 เปอร์เซ็นต์ ของพื้นที่ทั้งหมด สาเหตุที่พื้นที่อยู่อาศัยภายนอกมีปริมาณมากก็เพราะ ดินฟ้าอากาศร้อนอบอ้าวนั่นเองชานจึงเป็นส่วนสำคัญมากเท่ากับเรือนนอน และเรือนครัว การพักผ่อนในยามค่ำเราอาศัยเรือนนอน แต่การพักผ่อนภายนอกนั้นเราอาศัยชาน ระเบียง

2.3 องค์ประกอบของเรือนไทยในภาคกลาง

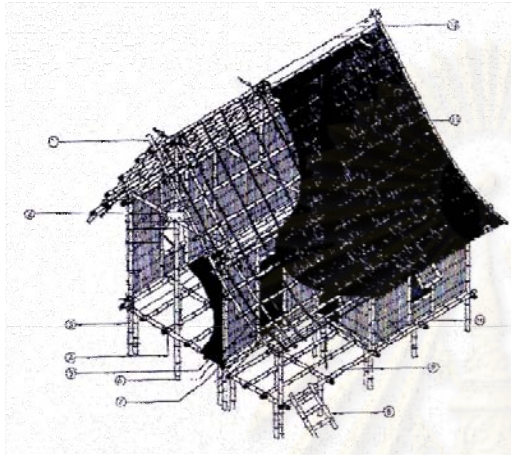
เรือนไทยในยุคต้นรัตนโกสินทร์¹ ทางภาคกลางที่ปลูกกันทั่วไป นอกจากจะแบ่งเป็นเรือนที่มีแบบแผนแน่นอนก่อนลงมือปลูก และแบบเรือนพื้นบ้าน ยังแบ่งตามลักษณะของวัสดุที่นำมาใช้ก่อสร้างได้ออกเป็น 2 ชนิด คือ เรือนเครื่องผูก และเรือนเครื่องสับ

เรือนเครื่องผูก คือ เรือนที่สร้างด้วยไม้ไผ่เกือบทั้งหลัง (ยกเว้นหลังคา เสา และพื้น ในบางครั้งมุงด้วยจากและปูด้วยไม้) โครงหลังคา เสา ฝา พื้น บันได ล้วนเป็นไม้ไผ่เกือบทั้งสิ้น มีบางที่เท่านั้นที่

¹ จิระ ศิลปภัก, เรือนไทย, จัดพิมพ์โดยกรมยุทธโยธาทหารบก, , กรุงเทพฯ . 2514 ,

ใช้เสาเป็นไม้จริงโดยตัดต้นไม้ที่ได้ขนาดพอเหมาะมาตั้งเป็นเสา การยึดตรึงวัสดุใช้มัดด้วยหวาย ที่ได้ต้องการยึดตรึงค่อนข้างแน่น เพราะเป็นจุดรวมแรงสำคัญ

จะใช้ลิ้มโดยใช้ตอกด้วยสลักหรือลูกประดัก เรือนเครื่องผูกไม้ทันทานัก เพราะไม้ไผ่อาจมีมอดหรือแมลงอื่นเจาะกิน จึงถือเป็นเรือนชั่วคราวในชนบท จำเพาะที่หาวัสดุไม้จริงได้ค่อนข้างลำบาก

1. ต้านลม	7. ฆานาบหัวตะ
2. จันทัน	8. บันได
3. เสาต่อม่อ	9. พริ้ง
4. ตง	10. ฝาขัดตะ
5. พื้นฟาก	11. ตับจากหรือแฝก
6. ลูกตั้งกรอประตู่	12. ครอบอกไก่

รูปที่ 2.13 แสดงลักษณะหลังคาทรงจั่ว

เรือนเครื่องสับ คือ เรือนไม้จริงตั้งแต่เสา โครงหลังคา ฝา พื้น บันได หน้าต่าง ประตู มีหลังคาเท่านั้นที่มุงด้วยวัสดุอื่น การปลูกเรือนทางภาคกลางโดยเฉพาะเรือนเครื่องสับจะตั้งเสาและฝาเอียงเข้าหากัน ทั้งนี้เพื่อความมั่นคงแข็งแรง เพราะแต่เดิมไม่ใช้ตะปูหรือ นอต สกรู ใช้เพียงลิ้มและสลักหรือลูกประดักเท่านั้น นอกจากนั้นยังได้ความงดงามตามความรู้สึกของสายตา อีกประการหนึ่ง ถ้าตั้งตรงนานๆไป อาจแบะได้ การเอียงเข้าหากันเริ่มแต่ตั้งเสาปลายเอนเข้าหากัน

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.4 ลักษณะวัสดุโครงสร้างที่อยู่อาศัย

2.4.1 วัสดุมุงหลังคา

หลังคากระเบื้อง

หลังคาไม้

หลังคาหญ้าคา

รูปที่ 2.14 แสดงลักษณะของหลังคา

2.4.2 ฝาเรือนไทย²

"ฝา" หมายถึง สิ่งที่ทำขึ้นกันล้อมด้านนอกของตัวเรือนหรือกันแบ่งพื้นที่ภายในเรือน หรือกันเป็นห้อง ถ้าพูดถึง "ฝากระดาน" จะหมายถึงฝาของเรือนชนิดที่ปลูกด้วยไม้จริงหรือเรือนเครื่องสับ บางครั้งจะเรียกว่า เรือนฝากระดาน

ส่วน "ฝาขัดแตะ" เป็นฝาเรือนที่ใช้ไม้ไผ่หรือไม้รวกผ่าซีกทำเป็นโครงสร้างฝาดตามแนวนอนไว้ระยะห่างกันพอสมควร แล้วใช้ซีกไม้ไผ่หรือไม้รวก ทำเป็นลูกตั้งกรูฝาดด้วยวิธีสอดไม้ลูกตั้งขัดกับไม้ซีกที่ทำเป็นโครงสร้างตามแนวนอนโดยขัดขึ้นลงสลับกันไปจนเต็มขนาดกว้างของช่องฝา ฝาขัดแตะนี้เป็นฝาโปร่งอากาศถ่ายเทผ่านสะดวก จึงนิยมทำเป็นฝาเรือนครัว

สำหรับเรือนไทย ฝาของเรือนไทยหรือบ้านทรงไทยเดิม จะมีฝาประเภทต่างๆ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และความนิยม ได้แก่ ฝาประกน ฝาสายบัว ฝาสำหรวด ฝาไหล และฝาเกล็ด เป็นต้น เรือนไทยภาคกลาง จะนิยมใช้ฝากระดาน ที่เรียกว่า "ฝาประกน" หรือ "ฝาสายบัว" ฝานึ่งทั้งสองชนิดเป็นฝาเรือนไทยที่เราเห็นกันค่อนข้างมากและลวดลายของการประดับเข้าไม้ที่แตกต่างกัน ส่วนเรือนไทยภาคอื่น เช่น ภาคเหนือภาคอีสานและภาคใต้ นิยมใช้ฝาเรือนแบบ "ฝาเกล็ด" ฝาแต่ละแบบ มีรายละเอียดดังนี้

ฝาประกน เป็นฝาเรือนที่มีลักษณะเป็นแผงรูปสี่เหลี่ยม ทำด้วยไม้จริง โดยใช้กระดานแผ่นเล็กๆ รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ากรูในแนวตั้งอยู่ในช่องระหว่างโครงฝาซึ่งประกอบด้วยตัวไม้ลูกตั้ง ตั้ง

² บ้านทรงไทยดอทคอม ,2551

เป็นแถวและตัวไม้ลูกปะกนหรือลูกนอนวางขวางอยู่ในช่องระหว่างไม้ลูกตั้งแต่ละตัวอย่างสลับหว่างกันกันมีตัวไม้แม่ฝา 4 ตัว เป็นกรอบล้อมทั้ง 4 ด้าน ฝาปะกนเป็นที่นิยม โดยเฉพาะทำเป็นฝาเรือนเครื่องสับ หรือเรือนฝากระดาน

ถ้าอธิบายอีกนัยหนึ่ง ฝาปะกน จะมีไม้ยื่นตามตั้งคล้ายกับเคร่าฝา มีไม้วางตามขวางสลับกันคล้ายกับ การก่ออิฐ และมีแผ่นไม้ปิดตรงช่องว่างของไม้ยื่นและไม้นอนเรียกว่า “ลูกปัก” ซึ่งลูกปักนี้บางครั้งจะประดับประดาสลักเสลาให้งดงาม ฝาปะกน ที่มีแผ่นลูกปักคล้ายๆ กับลูกปักของประตูทั่วไปนี้ เราจะเรียกว่าเป็น “ฝาเพ็ชรม” หรือ “ฝาเพ็ชมลูกปัก”

ฝาสายบัว ฝาเรือนเครื่องสับหรือเรือนฝากระดาน มีลักษณะคล้ายกับฝาปะกน แต่มีที่ต่างกันคือ มีแต่ตัวไม้ลูกตั้ง ไม่มีตัวไม้ลูกนอนหรือลูกปะกนวางอยู่ระหว่างช่องว่างลูกตั้งแต่ละตัว ส่วนแผ่นกระดานกรุฝาเป็นแผ่นแบนยาวขนาดกว้างกว่าลูกตั้งเล็กน้อย แต่ความสูงขนาดเดียวกับลูกตั้ง ฝาแบบนี้เมื่อเข้าไม้เป็นฝาทั้งแผงแล้ว จะเห็นทั้งไม้ฝาและไม้ลูกตั้งเรียงสลับกันเป็นสายๆ ในพื้นฝา จึงเรียกกันว่า ฝาสายบัว อาจอธิบายได้อีกว่า “ฝาสายบัว” นั้นจะเป็นไม้ฝาดี ตามตั้งทั้งหมดเป็นไม้แผ่นใหญ่วางเรียงกัน และมีไม้แผ่นเล็กตีปิดตรงรอยต่อของไม้ แผ่นใหญ่ มองแล้วคล้ายก้านของดอกบัว

ฝาสำหรับรด คือ ฝาผนังทำด้วยไม้ไผ่ หรือไม้กระบอกวางเป็นโครงสร้างค่อน ข้างถี่ กรูด้วยตับแฝกหรือตับใบเตย ทำให้อากาศสามารถผ่านเข้าออกได้ค่อนข้างสะดวก นิยมใช้กับเรือนครัว เพราะจะระบายลมและควันไฟได้ดี

ฝาไหล เป็นการทำฝาไม้สองชั้นที่ตีเว้นช่องสลับกัน หากเลื่อนมาซ้อนกันก็ จะเป็นฝาผนังที่ทึบตัน แต่หากเลื่อนขยับฝาชั้นในก็จะทำให้เกิดรูขึ้นที่ฝานั้น ทำให้แสง และลมสามารถผ่านเข้าออกได้ เหมือนกับประตูหน้าต่างบานเลื่อนเราในปัจจุบัน นิยมทำ ในบริเวณที่ต้องการให้เป็นช่องมองผ่านออกจากตัวบ้าน หรือต้องการลมในบางเวลา

ฝาเกล็ด ฝาเรือนที่ใช้แผ่นกระดานตีปิดตามแนวนอนติดกับไม้คร่าว โดยวางแผ่นกระดานแผ่นที่ถัดขึ้นไปให้เหลื่อมลงมาทับริมบนของกระดานแผ่นล่างและทำเช่นนี้ ลำดับขึ้นไปจนสุดที่ปลายฝาและเมื่อตีฝาเต็มด้านแล้วจะเห็นแผ่นกระดานเกยกันเป็นลำดับลงมา คล้ายเกล็ดปลาซ้อนทับกัน

2.5 ประเภทที่อยู่อาศัยทรงคุณค่าทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมชุมชนในจังหวัดสมุทรสงคราม³

จากการวิจัย เรื่อง แผนที่อยู่อาศัยทรงคุณค่าทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมชุมชน ในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม ได้จำแนกที่อยู่อาศัยทรงคุณค่าทางวัฒนธรรม ในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม ออกเป็น 7 ประเภท ดังนี้

2.5.1 เรือนพื้นถิ่นทรงไทยแบบดั้งเดิม (มีชานแดด และรั้วล้อมชาน)

เป็นเรือนพื้นถิ่นทรงไทยที่มีอายุเก่าแก่ มีความเป็นเอกลักษณ์ และมีตัวอย่างหลงเหลืออยู่น้อย คือ เรือนพื้นถิ่นทรงไทยแบบดั้งเดิม ที่มีชานแดด และรั้วล้อมชาน ซึ่งพบว่าเป็นเรือนไทยหมู่ โดยเป็นรูปแบบที่พบทั้งในพื้นที่ชุมชนประมง และพื้นที่ชุมชนในเขตแถบบางคนที และอัมพวา จนเรียกได้ว่าเป็น รูปแบบเรือนพื้นถิ่นทรงไทยแบบดั้งเดิมของคหบดีชาวเมืองสมุทรสงคราม จากการศึกษาบริบทแวดล้อมของการก่อรูปทางสถาปัตยกรรมจึงมีข้อสันนิษฐานว่าลักษณะการวางผังของเรือนที่มีความสมมาตรนั้น ได้รับอิทธิพลจากการวางผังพื้นที่ในวัฒนธรรมจีนและการสร้างชานแดด และรั้วล้อมชาน ก็เป็นผลสืบเนื่องจากทำเลที่ตั้งของเมืองแม่กลองที่มีความสูงจากระดับน้ำทะเลเพียงเล็กน้อยทำให้อิทธิพลจากน้ำขึ้น-ลงเป็นประจำทุกวัน เมื่อต้องการพื้นที่ลานโล่งสำหรับตากข้าวของและผลิตผลจากทะเลจึงออกแบบให้ลานดังกล่าวยกระดับความสูงขึ้นมา จนกลายเป็นองค์ประกอบหนึ่งของตัวสถาปัตยกรรม อีกทั้งการสร้างรั้วล้อมชานก็เป็นการป้องกันอันตรายของชีวิตและทรัพย์สินจากโจรผู้ร้าย เนื่องจากในอดีตบ้านเรือนของชาวสวนจะตั้งห่างกันอยู่ท่ามกลางสวนมะพร้าวของตน จึงไม่มีเพื่อนบ้านคอยช่วยเหลือกันในขณะที่เรือนชาวประมงซึ่งมีเงินทองหมุนเวียนธุรกิจการประมงจำนวนมาก จึงต้องมีการออกแบบเรือนที่สามารถให้ความอบอุ่นในจิตใจที่มีต่อชีวิต และทรัพย์สินของตนเอง ดังสะท้อนออกมาให้เห็นในรูปลักษณะทางสถาปัตยกรรมอันเป็นเอกลักษณ์เช่นนี้

2.5.2 เรือนพื้นถิ่นทรงไทย

“เรือนพื้นถิ่นทรงไทย” เป็นคำที่ผู้ศึกษาใช้เรียกเรือนที่มีหลังคาทรงจั่วแบบเรือนไทยที่พบในพื้นที่ศึกษา โดยเรือนแบบดังกล่าวเรามักเรียกกันคุ้นปากว่า “เรือนไทย” แต่หากเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของ “เรือนไทย” ที่ศึกษากันในตำรับตำราจะพบว่า

³ เกรียงไกร เกิดศิริ และก๊กก้อง เสือดี, แผนที่อยู่อาศัยทรงคุณค่าทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมชุมชน ในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2553

ความแตกต่างกัน จะมีเพียงหลังคาทรงจั่วเท่านั้นที่เป็นสัญลักษณ์ของเรือนไทยเพื่อแสดงให้เห็นว่า เรือนต่างๆ มีลักษณะเฉพาะตัวที่เกิดขึ้นจากบริบทแวดล้อมของตนเองของเรือนแต่ละหลัง ดังค่านิยมของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นจากการศึกษาพบรูปแบบที่หลากหลายดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.5.2.1 เรือนพื้นถิ่นทรงไทยเดียวมีพาไล

1) เรือนพื้นถิ่นทรงไทยเรือนประธานเป็นหลังคาจั่วสูง และมีหลังคาปั้นหยาเป็นเรือนรอง (เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากการสร้างหลังคาทรงปั้นหยาคลุมพื้นที่ส่วนพาไล ซึ่งเรือนลักษณะนี้ จะมีเรือนที่มีพัฒนาการด้วยการต่อเติมหลังคาปั้นหยาคลุมตรงพื้นที่ที่เคยมีหลังคาแบบพาไล หรือเป็นแบบที่สร้างขึ้นพร้อมกันทั้งสองหลัง)

2) เรือนพื้นถิ่นทรงไทยแบบแฝด

3) เรือนพื้นถิ่นทรงไทยแฝดมีพาไล

4) เรือนพื้นถิ่นทรงไทยแฝดมีการต่อเติมเรือนใหม่เพื่อเพิ่มพื้นที่ใช้สอยที่ด้านสกัด

หน้า หรือหลังของเรือน

2.6 เรือนพื้นถิ่นทรงไทยสามหลัง

2.5.3 เรือนพื้นถิ่นแบบขนมปังขิง

เรือนพื้นถิ่นแบบขนมปังขิง เป็นรูปแบบเรือนที่พบจำนวนน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับเรือนที่อยู่อาศัยทรงคุณค่าทางวัฒนธรรมประเภทอื่นๆ โดยเรือนที่ปรากฏในเมืองแม่กลองเหล่านี้เป็นรูปแบบที่รับมาพร้อมกับการเติบโตของเมืองแม่กลองหลังจากการเข้ามาของรถไฟสายบ้านแหลม (ท่าฉลอม-แม่กลอง) ในสมัยรัชกาลที่ 6

2.5.4 เรือนไม้พื้นถิ่น

เรือนไม้พื้นถิ่น เป็นรูปแบบเรือนที่ถูกก่อสร้างอย่างแพร่หลายหลังสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง เป็นต้นมา เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าว มีการขยายตัวของรูปแบบเรือนพักของข้าราชการที่ได้ก่อสร้างในจังหวัดต่างๆ เป็นจำนวนมาก ซึ่งตัวเรือนจะเป็นเรือนไม้ซึ่งเป็นวัสดุก่อสร้างพื้นฐานที่ใช้แพร่หลายกันอยู่ทั่วไป แต่เปลี่ยนการใช้วัสดุผนังหลังคาเป็นกระเบื้อง และสังกะสี ทำให้ส่งผลต่อรูปทรงของหลังคาที่ไม่ต้องมีความลาดชันมาก เช่น หลังคาเรือนพื้นถิ่นทรงไทยที่ใช้วัสดุธรรมชาติมุงหลังคา ในพื้นที่ศึกษาพบเรือนไม้พื้นถิ่น 2 ประเภท คือ “เรือนไม้พื้นถิ่น” และ “เรือนไม้พื้นถิ่นริมแม่น้ำ” ซึ่งทั้งสองกลุ่มมักจะสร้างเป็นเรือนยกใต้ถุนเช่นเดียวกัน หากแต่เรือนไม้พื้นถิ่นที่สร้างอยู่ริมน้ำจะมีการยกใต้ถุนสูงกว่า

2.5.5 เรือนแถวไม้พื้นถิ่น

เรือนไม้พื้นถิ่นพบกับชุมชนที่เคยเป็นศูนย์กลางการค้าขายในอดีต เช่น ชุมชนวัดใหญ่ (ราชพงษ์) และชุมชนตลาดแม่กลอง แต่ทว่าเรือนแถวไม้พื้นถิ่นในชุมชนตลาดแม่กลองได้ถูกรื้อลง และเปลี่ยนเป็นอาคารพาณิชย์จนหมดสิ้นแล้ว คงเหลือไว้แต่คําบอกเล่าและในภาพถ่ายเก่าเท่านั้น สำหรับเรือนแถวไม้พื้นถิ่นที่พบมีทั้งที่เป็น “เรือนแถวไม้พื้นถิ่นทำการค้าริมถนน” และ “เรือนแถวไม้ไม่ทำการค้าริมหน้า”

2.5.6 เรือนแถวตึกพื้นถิ่น

เรือนแถวตึกพื้นถิ่นเป็นตัวอย่างที่มีจำนวนไม่มากนัก พบอยู่ตรงบริเวณย่านตลาดแม่กลอง และชุมชนวัดเพชรสมุทฺร ที่ถือได้ว่าเป็นย่านดังกล่าวเป็นย่านศูนย์กลางธุรกิจของเมืองแม่กลองที่รุ่งเรืองขึ้นหลังจากการมาถึงของรถไฟ และในอดีตเป็นที่ตั้งของศูนย์ราชการสำหรับโครงสร้างของอาคารเป็นโครงสร้างตึกและใช้โครงสร้างพื้นและหลังคาเป็นโครงสร้างไม้หลังคามุงกระเบื้อง สาเหตุที่ปรากฏเรือนแถวตึกพื้นถิ่นจำนวนไม่มากนัก เนื่องมาจากว่าแต่เดิมนั้นเป็นเมืองแม่กลองมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจต่ำ ย่านการค้าจึงทำหน้าที่รองรับประชากรประเดิมในการทำการค้า ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นเพียงอย่างเดียว ทำให้เรือนแถวตึกพื้นถิ่นเหล่านี้ยื่นหยัดรองรับหน้าที่ของการเป็นทั้งที่พักอาศัย และการนำมาค้าขายของผู้อยู่อาศัยภายในเรือนมาอย่างยาวนานตราบกระทั่งปัจจุบัน

2.5.7 เรือนพื้นถิ่นร่วมสมัย

เรือนพื้นถิ่นร่วมสมัย เป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีอายุในการก่อสร้างน้อยกว่าเรือนรูปแบบอื่นๆ ที่กล่าวมาข้างต้น อีกทั้งเมื่อพิจารณาจากรูปทรงภายนอกก็ไม่ได้มีรูปทรงที่เป็นเอกลักษณ์เอกเช่นเรือนไทย หากแต่เรือนพื้นถิ่นร่วมสมัยเหล่านี้คุณค่าในแง่ของการแสดงออกถึงการพัฒนาการทางสถาปัตยกรรมของที่อยู่อาศัยที่ได้ก่อรูปขึ้นมาจากความเข้าใจในบริบทแวดล้อม จนกลายเป็นสถาปัตยกรรมที่เหมาะสมต่อการอยู่อาศัย และสอดคล้องต่อมายังรุ่นลูกหลาน และมีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป เพราะฉะนั้นกรณีศึกษาของเรือนพื้นถิ่นร่วมสมัยเหล่านี้ที่ยังออกแบบก่อสร้างที่อยู่อาศัยของตนเองอย่างสอดคล้องกับระบบนิเวศที่เปราะบางของเมืองแม่กลองดังเช่นภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดสืบเนื่องกันมาหากแต่ว่ารูปลักษณะและวัสดุได้เปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคมร่วมสมัยที่แวดล้อมอยู่โดยจำแนกออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ “เรือนพื้นถิ่นร่วมสมัย” และ “เรือนพื้นถิ่นร่วมสมัยริมหน้า”

2.6 การซ่อมแซมที่อยู่อาศัย

วิธีการปฏิบัติที่ใช้ในการอนุรักษ์ (Bernard, 1982) สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ โดยแบ่งระดับของการอนุรักษ์ (Degrees of Intervention / Conservation) ออกเป็น 7 ระดับ

1) Preservation of Deterioration or Indirect Conservation หรือ การป้องกันการทรุดโทรม หรือการอนุรักษ์โดยทางอ้อม เป็นการตรวจสอบสภาพโดยสม่ำเสมอเป็น พื้นฐานของการป้องกันการ ความทรุดโทรม

2) Preservation การสงวนรักษาเป็นการรักษาสภาพวัตถุให้คงสภาพ ที่เป็นอยู่ การ ซ่อมแซมจะกระทำเมื่อมีความจำเป็นในการป้องกันการทรุดโทรมที่จะเกิดขึ้นใน อนาคต

3) Consolidation or direct Conservation การเสริมสร้างความมั่นคง หรือการอนุรักษ์ โดยตรง หมายถึงการเพิ่มหรือใส่วัสดุเชื่อมประสานเพื่อให้โครงสร้างนั้นคงทน สืบต่อไป ต้องรักษา รูปทรงและโครงสร้างเดิมไว้ และจะต้องไม่ทำลายหลักฐานทางประวัติศาสตร์ โดยอาจจะต้องใช้ เทคโนโลยีและวิธีการสมัยใหม่ที่เหมาะสมมาใช้

4) Restoration การบูรณะ เป็นการฟื้นฟูแนวความคิดดั้งเดิมของวัตถุ หรือทำให้กลับคืนสู่ ความชัดเจน บนพื้นฐานของวัตถุเดิม หลักฐานทางโบราณคดี การออกแบบ ดั้งเดิม

5) Rehabilitation การปรับปรุงใหม่ให้เป็นที่อยู่อาศัย เป็นวิธีการที่ดี ที่สุดในการรักษา อาคาร การใช้งานตามวัตถุประสงค์ดั้งเดิมเป็นสิ่งที่ดีที่สุดในการอนุรักษ์อาคาร แต่ ในการ เปลี่ยนแปลงการใช้งานของอาคารเดิม มักจะเป็นทางเดียวที่คุณค่าทางประวัติศาสตร์และ สุนทรียภาพถูกรักษาได้อย่างที่มีประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ

6) Reproduction การสร้างชิ้นส่วนใหม่หรือออกแบบเพื่อเปลี่ยนแทน ชิ้นส่วนที่หายหรือ เสื่อมโทรมไป เพื่อให้เกิดความกลมกลืนของสุนทรียภาพ

7) Reconstruction การสร้างชิ้นใหม่ของอาคารประวัติศาสตร์ หรือ เมืองเก่าขึ้นมาใหม่ โดยใช้วัสดุใหม่ ซึ่งอาจจำเป็นต้องทำเมื่ออาคารเหล่านั้นพังทลายไป อัน เนื่องมาจากเหตุไฟไหม้ สงคราม แผ่นดินไหว เป็นต้น การสร้างชิ้นใหม่สามารถสร้างมาจาก หลักฐาน หรือร่องรอยเก่าแก่ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักฐาน เอกสารที่เที่ยงตรงตามความเป็นจริงซึ่งไม่ใช่สิ่งที่จินตนาการ ขึ้นมา

ดังนั้นการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย ถือได้ว่าเป็นการรักษาอาคารให้คงอยู่ แต่การซ่อมแซมที่ เหมาะสมกับที่อยู่อาศัย ต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็น ด้านการใช้วัสดุ การใช้เทคนิค ในการก่อสร้าง ด้านเศรษฐกิจครัวเรือนที่ต้องมีความสามารถในการจ่ายค่าซ่อมแซมได้อย่าง เหมาะสม กับรายได้

การซ่อมแซม⁴ ซึ่งถือได้ว่าเป็นระดับการอนุรักษ์ส่วนหนึ่งของการปรับปรุงที่อยู่อาศัยใหม่ เป็นวิธีการที่ดีที่สุดในการรักษาอาคาร รวมถึงการใช้งานตามวัตถุประสงค์ดั้งเดิมเป็นสิ่งที่ดี การป้องกันการทรุดโทรม หรือการอนุรักษ์โดยทางอ้อมโดยการตรวจสอบสภาพโดยสม่ำเสมอเป็น พื้นฐานของการป้องกันความทรุดโทรม ส่งเสริมรักษาเป็นการรักษาสภาพวัตถุให้คงสภาพที่เป็นอยู่ การซ่อมแซมจะกระทำเมื่อมีความจำเป็นในการป้องกันการทรุดโทรมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ดังนั้นการซ่อมแซมจึงเป็นสิ่งที่สำคัญมากของที่อยู่อาศัยและผู้อยู่อาศัย สาเหตุของการเสื่อมโทรมในพื้นที่และที่อยู่อาศัยได้แก่

1) การเพิ่มของจำนวนประชากรและแนวโน้มการอพยพออกจากพื้นที่ ชนบทไปสู่ศูนย์กลางเมืองการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการทำลายศูนย์กลางทางประวัติศาสตร์ การเป็นย่านการค้าและเป็นที่อยู่อาศัยที่แออัดและไม่มีมาตรฐาน

2) การเพิ่มการใช้รถยนต์ในพื้นที่ที่ไม่เคยใช้ยานพาหนะ สร้างมลภาวะ และความสิ้นเปลือง การจราจรของรถยนต์นำไปสู่การสร้างถนนผ่านศูนย์กลางทางประวัติศาสตร์ ทำลาย Human Scale

3) การพัฒนาอาคารสูงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาวะอากาศ (Microclimate) นอกจากนี้อาคารสมัยใหม่ที่แทรกตัวเข้ามา ขาดรากเหง้าทางวัฒนธรรมและ ทำลายศูนย์กลางประวัติศาสตร์

4) การเปลี่ยนแปลงวิธีการและขนาดของอุตสาหกรรมและการค้าส่งผล ต่อเศรษฐกิจของพื้นที่ประวัติศาสตร์

5) ผลิตภัณฑ์งานฝีมือมีแนวโน้มเปลี่ยนเป็นการผลิตแบบอุตสาหกรรม (Mass Production) ซึ่งต้องการอาคารที่ใหญ่ขึ้นและทำให้เกิดการจราจรคับคั่งในพื้นที่ ประวัติศาสตร์

6) การเริ่มมีกิจกรรมและการบริการสมัยใหม่ที่โครงสร้างพื้นฐานดั้งเดิมมากเกินไป

7) การขาดการดูแลรักษาอาคารเก่าและการไม่เข้าใจคุณค่าของกิจกรรม ทางวัฒนธรรม

⁴ Feilden B. M. and J. Jokilehto , Management Guidelines for World Cultural Heritage Sites, ICCROM (in collaboration with UNESCO and ICOMOS) , 1998. หน้า 25

2.7 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการซ่อมแซม

ระยะเวลาการอยู่อาศัย⁵ พบว่าบ้านที่ยังอาศัยอยู่นานจะเกิดความผูกพันกับบ้าน และก่อให้เกิดการปรับปรุงบ้านให้อยู่ในสภาพที่ดีได้

การถือกรรมสิทธิ์ครอบครอง⁶ พบว่าบ้านที่เจ้าของอยู่อาศัยเองและเป็นบ้านที่ได้รับมรดกมาจากบรรพบุรุษจะมีการปรับปรุงให้อยู่ในสภาพดีและคงลักษณะเดิมทางสถาปัตยกรรมไว้เป็นอย่างดีมากกว่าบ้านที่ซื้อต่อมาและบ้านเช่า

รายได้⁷ ทั้งของเจ้าของบ้านและผู้เช่า พบว่าบ้านที่เจ้าของบ้านหรือผู้เช่ามีรายได้ดี จะมีการปรับปรุงบ้านให้อยู่ในสภาพดีปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยในชุมชน คือ ปัจจัยด้านรายได้ของเจ้าของบ้านและผู้อยู่อาศัย การที่บ้านนั้นเป็นมรดกตกทอดมาจากบรรพบุรุษ และการเป็นบ้านเช่า กับการที่เจ้าของบ้านอยู่อาศัยเอง ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบที่อยู่อาศัยในชุมชน

ภัยทางธรรมชาติ การยกอาคารสูง เพื่อป้องกันภัยทางธรรมชาติ เช่นน้ำท่วม ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่งส่งผลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ดังนั้นเพื่อให้เกิดความปลอดภัยจึงมีการยกใต้ถุนบ้านให้สูงขึ้น

การเพิ่มของจำนวนประชากร⁸ การเพิ่มขึ้นของคนในครอบครัว สะท้อนต่อการใช้พื้นที่ที่มากขึ้น ยิ่งมีมากขึ้นยิ่งกระตุ้นให้ต้องการบ้านที่มีขนาดใหญ่ขึ้น

การเล็งเห็นความจำเป็น ถ้าคนในสังคมนั้นมองเห็นความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลงก็จะนำไปสู่ความต้องการจัดหาสิ่งของนั้น ๆ เช่น เมื่อการคมนาคมขนส่งไม่อาจบริการประชาชนได้อย่างดี ก็อาจเกิดระบบการขนส่งมวลชนขึ้น ฯลฯ

⁵ พรหมพรรณ พรหมสาขา ณ สกลนคร : การเปลี่ยนแปลงรูปแบบที่อยู่อาศัยของชุมชนดั้งเดิม ในกรุงรัตนโกสินทร์ : กรณีศึกษาชุมชนตรอกศิลาปี-ตรอกตีดิน ,2547

⁶ เรื่องเดียวกัน

⁷ เรื่องเดียวกัน

⁸ อ่างใน เตือนเต็มดวง บุญคง ,การคงอยู่ของชุมชนพักอาศัย ในพื้นที่กรุงรัตนโกสินทร์,2548 หน้า

2.8 ความผูกพันต่อที่อยู่อาศัยและชุมชน

เดือนเต็มดวง บุญคง⁹ กล่าวว่าอายุของการอยู่อาศัยมานาน ยิ่งทำให้เกิดความผูกพันต่อที่อยู่อาศัยมากเท่านั้น

ปริญานูช วิริยะราชวัลลภ¹⁰ ได้สรุปนิยามความหมายของความผูกพันต่อชุมชนว่า หมายถึง การที่บุคคลมีทัศนคติ และความรู้สึกว่าตนเป็นเจ้าของชุมชนที่ตนอาศัยอยู่หรือเป็นส่วนหนึ่งของหมู่บ้านที่ตนอาศัยดีขึ้น มีความรักในชุมชน โดยไม่คิดที่จะละทิ้งชุมชนไป

แผนภูมิ 2.1 แสดงความผูกพันต่อที่อยู่อาศัยและชุมชน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁹ เดือนเต็มดวง บุญคง ,การคงอยู่ของชุมชนพักอาศัย ในพื้นที่กรุงรัตนโกสินทร์,2548 หน้า 117

¹⁰ ปริญานูช วิริยะราชวัลลภ, ความผูกพันต่อชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนบ้านซี จังหวัดลพบุรี,2539, หน้า 9

2.9 ปัจจัยที่กำหนดลักษณะของบ้าน¹¹

ในบทความหลากหลายของลักษณะบ้านตามเงื่อนไขของการทำมาหาเลี้ยงชีพอันแตกต่างกันมีปัจจัยที่เป็นตัวกำหนด ดังนี้

1. ภูมิประเทศและภูมิอากาศ โดยทั่วไปบ้านบนภูเขาสูงไม่เหมือนบ้านที่อยู่ชายหาดริมทะเล บ้านในที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึงจึงยกพื้นมีใต้ถุนสูง แต่เมื่ออยู่ในที่ดอนน้ำท่วมไม่ถึง จึงไม่จำเป็นต้องมีใต้ถุน ถ้าอยู่ริมน้ำจะเป็นเรือแพ ถ้าอยู่ในบริเวณแผ่นดินไหวและไม่มีเทคนิคที่เหมาะสมบ้านจะพังได้ง่าย จึงต้องสร้างให้หลุดเป็นชั้น ๆ แล้วสามารถประกอบขึ้นใหม่ได้สะดวก ถ้าอยู่ริมทะเลเผชิญไอน้ำเค็มจะไม่ใช้วัสดุโลหะที่ผุกร่อนง่ายจากความเค็ม ถ้าเป็นริมทะเลในเส้นทางของพายุ ต้องมีวิธีป้องกันบ้านจากแรงพายุ การจะยอมตามสภาพธรรมชาติของภูมิประเทศ จะขัดขึ้นหรือตัดแปลงสภาพได้ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยประยุกตวิทยาของสังคมนั้น

2. ประยุกตวิทยา และเทคโนโลยี คือความสามารถในการสร้างเครื่องมือและวิธีการของคนในสังคม การก่อสร้างบ้านด้วยเครื่องมือ แปรสภาพวัสดุธรรมชาติให้เป็นอาคารสถานที่ ถ้ามีเครื่องมือและวิธีการป้องกันที่มีประสิทธิภาพสูง จะสามารถควบคุมและตัดแปลงสภาพภูมิประเทศมากขึ้น

3. ทรัพยากร วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างบ้าน ส่วนใหญ่นำมาจากวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่นนั้น ๆ แต่การนำมาใช้ขึ้นอยู่กับความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและความสามารถทางประยุกตวิทยาของบุคคลหรือสังคมนั้น ทั้งคุณสมบัติวิธีการที่จะเคลื่อนย้าย แยกแยะ และแปรรูปจากแหล่งมายังบริเวณก่อสร้าง ทำให้วัสดุที่ใช้สร้างบ้านไม่จำกัดอยู่เพียงวัสดุท้องถิ่นเท่านั้น ขึ้นอยู่กับวิธีการเสาะหา และลำเลียงวัสดุจากแหล่งอื่นที่ไม่มีในท้องถิ่น หรือการซื้อขายแลกเปลี่ยนกับชุมชนอื่น ความสามารถทางประยุกตวิทยาสามารถสร้างวัสดุสังเคราะห์ได้ ไม่ต้องใช้แต่วัสดุธรรมชาติ แต่อาจมีเพิ่มจากฝีมือของมนุษย์

4. ระบบเศรษฐกิจ ทรัพยากรสำหรับการก่อสร้างบ้านมีมากหรือน้อย ยังขึ้นอยู่กับระบบการผลิตจ่ายแจกและการบริโภคที่มีประสิทธิภาพ หมายถึงระบบเศรษฐกิจที่จัดการใช้ทรัพยากรเพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ผู้มีและผู้ใช้ทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพนั้น ระบบเศรษฐกิจที่มีประสิทธิภาพสูง ย่อมเพิ่มหรือกระจายทรัพยากรได้มากและกว้างขวาง จากการแลกเปลี่ยนซื้อขาย จะได้ผลผลิตของผู้อื่นหรือสังคมนีมาขยายปริมาณ และเพิ่มคุณภาพทรัพยากรในท้องถิ่น ทำให้สร้างบ้านได้มากและพิเศษเหนือบุคคลหรือสังคมนีที่กำลังอำนาจทางเศรษฐกิจด้วยกว่า

¹¹ บัณฑิต จุลาลัย, บ้านไทย (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.2540). หน้า 31-32.

5. ฐานทางสังคม ในระดับบุคคลความสามารถทางการจัดการทรัพยากรให้เกิดการผลิตที่เป็นประโยชน์ในการบริโภคนั้น ฐานทางสังคมของบุคคลอาจไม่กำหนดชัดด้วยอำนาจทางการปกครองและกำลังทางเศรษฐกิจต่าง ๆ แต่กำหนดด้วยชาติกำเนิด หรือด้วยความสามารถทางสติปัญญา อำนาจการปกครอง จะใช้และวัตถุ อุปกรณ์ประกอบการดำเนินชีวิตต่าง ๆ กันไป ซึ่งรวมถึงลักษณะบ้าน จะต้องมีความสอดคล้องกับฐานะทางสังคมของตน

6. อำนาจการบริหารปกครอง สามารถบังคับ กำหนดลักษณะบ้านเรือนที่บุคคลฐานะใด จะสร้างใช้ได้ การสร้างก็ต้องเป็นไปตามนั้น เช่นพระราชบัญญัติหรือเทศบัญญัติการก่อสร้างข้อบังคับเกี่ยวกับการก่อสร้างในที่นั้น ๆ เป็นต้น

7. ความเชื่อ ค่านิยม และอุดมการณ์ เป็นตัวกำหนดรูปลักษณะของบ้านเรือนได้ ทั้งในสมัยอดีตและปัจจุบัน ด้วยความรู้สึกรู้คิดในบางสิ่งที่มีค่า สำหรับผู้ที่ยึดถือ ซึ่งเสรีภาพกระทำ การในสิ่งที่ตัวเองเห็นชอบและต้องการ

2.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พรหมพรธน พรหมสาขา ณ สกลนคร (2547)¹² ได้ทำการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงรูปแบบที่อยู่อาศัยของชุมชนดั้งเดิมในกรุงรัตนโกสินทร์ : กรณีศึกษาชุมชนตรอกศิลป์-ตรอกตี๊กดิน ชุมชนตรอกศิลป์-ตรอกตี๊กดิน เป็นชุมชนดั้งเดิมที่มีการอยู่อาศัยมาตั้งแต่ต้นกรุงรัตนโกสินทร์ จากการสำรวจชุมชนดั้งเดิมของเขตพระนครเบื้องต้นพบว่า ชุมชนตรอกศิลป์-ตรอกตี๊กดินมีรูปแบบที่อยู่อาศัยที่หลากหลายอยู่ในชุมชนเดียวกัน และมีบ้านที่ยังคงลักษณะสถาปัตยกรรมดั้งเดิมไว้ได้เป็นอย่างดีดีจำนวนมากกว่าชุมชนอื่น จึงเลือกมาเป็นกรณีศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงรูปแบบที่อยู่อาศัยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติความเป็นมาของการตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยของชุมชนตรอกศิลป์-ตรอกตี๊กดิน 2) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของที่อยู่อาศัยของชุมชนตรอกศิลป์-ตรอกตี๊กดิน และ 3) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบที่อยู่อาศัยของชุมชนตรอกศิลป์-ตรอกตี๊กดิน

การศึกษานี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และใช้การแจกแจงความถี่เข้าช่วยในการวิเคราะห์ โดยเริ่มที่การสำรวจกายภาพเบื้องต้นของที่อยู่อาศัยและจำแนกรูปแบบที่อยู่อาศัยออกเป็น 4 กลุ่มตามลักษณะทางกายภาพในปัจจุบัน แล้วกระจายการสุ่มตัวอย่างให้ครบทั้ง 4

¹² พรหมพรธน พรหมสาขา ณ สกลนคร ,การเปลี่ยนแปลงรูปแบบที่อยู่อาศัยของชุมชนดั้งเดิมในกรุงรัตนโกสินทร์ : กรณีศึกษาชุมชนตรอกศิลป์-ตรอกตี๊กดิน

กลุ่มการสำรวจชุมชนได้ทำการสำรวจ 3 ระยะ ระยะที่ 1 เป็นการสำรวจเบื้องต้น ระยะที่ 2 เป็นการสำรวจเพื่อทดสอบแบบสัมภาษณ์ ระยะที่ 3 เป็นการสำรวจชุมชนและสัมภาษณ์เชิงลึก ในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์ที่มีการกำหนดเค้าโครงของเรื่องที่สัมภาษณ์ตามหัวข้อที่ใช้ในการวิเคราะห์ คำถามที่ใช้เป็นคำถามปลายเปิด ร่วมกับการสำรวจกายภาพของบ้าน ผลการศึกษาพบว่า ที่อยู่อาศัยในชุมชนแบ่งได้เป็น 4 รูปแบบตามลักษณะของการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงที่อยู่อาศัย บ้านรูปแบบที่ 1 คือบ้านที่ยังคงสภาพเดิม ไม่มีการปรับปรุงดูแลรักษาให้อยู่ในสภาพดี รูปแบบที่ 2 คือ บ้านที่คงลักษณะเดิมบางส่วน มีการปรับปรุงดูแลตามสภาพ รูปแบบที่ 3 คือ บ้านที่คงลักษณะเดิมทางสถาปัตยกรรมไว้อย่างดี และได้รับการปรับปรุงดูแลให้อยู่ในสภาพดี รูปแบบที่ 4 คือ บ้านที่รื้อบ้านเดิมทิ้งแล้วสร้างใหม่ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบบ้านที่สำคัญที่สุดคือ การเปลี่ยนแปลงให้เป็นบ้านเช่า ส่วนปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบทั้ง 4 รูปแบบ คือ 1) รายได้ทั้งของเจ้าของบ้านและผู้เช่า พบว่าบ้านที่เจ้าของบ้านหรือผู้เช่ามีรายได้ดี จะมีการปรับปรุงบ้านให้อยู่ในสภาพดี 2) การถือกรรมสิทธิ์ครอบครอง พบว่าบ้านที่เจ้าของอยู่อาศัยเองและเป็นบ้านที่ได้รับมรดกมาจากบรรพบุรุษจะมีการปรับปรุงให้อยู่ในสภาพดีและคงลักษณะเดิมทางสถาปัตยกรรมไว้เป็นอย่างดีมากกว่าบ้านที่ซื้อต่อมาและบ้านเช่า 3) ระยะเวลาการอยู่อาศัย พบว่าบ้านที่ยังอาศัยอยู่นานจะเกิดความผูกพันกับบ้าน และก่อให้เกิดการปรับปรุงบ้านให้อยู่ในสภาพที่ดีได้ ผลการศึกษานี้นำมาสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการอนุรักษ์และฟื้นฟูที่อยู่อาศัยในชุมชนดั้งเดิมควรให้ความสำคัญเรื่องความร่วมมือของผู้อยู่อาศัย โดยเฉพาะกลุ่มที่สืบทอดที่อยู่อาศัยในทางมรดกและกลุ่มผู้อยู่อาศัยที่อยู่มานานและมีความผูกพันกับชุมชน รวมถึงการสร้างแรงจูงใจสนับสนุนด้านการเงินแก่ผู้ที่ต้องการปรับปรุงบ้านแต่มีรายได้ไม่เพียงพอกับการปรับปรุงให้อยู่ในสภาพดี เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูที่อยู่อาศัยในชุมชนดั้งเดิมที่เป็นมรดกของชาติสืบไป

ในสภาพดี 2) การถือกรรมสิทธิ์ครอบครอง พบว่าบ้านที่เจ้าของอยู่อาศัยเองและเป็นบ้านที่ได้รับมรดกมาจากบรรพบุรุษจะมีการปรับปรุงให้อยู่ในสภาพดีและคงลักษณะเดิมทางสถาปัตยกรรมไว้เป็นอย่างดีมากกว่าบ้านที่ซื้อต่อมาและบ้านเช่า 3) ระยะเวลาการอยู่อาศัย พบว่าบ้านที่ยังอาศัยอยู่นานจะเกิดความผูกพันกับบ้าน และก่อให้เกิดการปรับปรุงบ้านให้อยู่ในสภาพที่ดีได้

มุกดาภรณ์ สุวรรณแพทย์ (2552)¹³ทางเลือกการซ่อมแซมและปรับปรุงที่อยู่อาศัยในชุมชนเขายี่สาร อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม เป็นงานวิจัยภายใต้โครงการนวัตกรรมสิ่งแวดล้อมเคหะชุมชน โดยคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเป็นการศึกษาต่อเนื่องจากงานวิจัย เรื่องทางเลือกในการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยในชุมชนบางน้อยนอก อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาความต้องการและความจำเป็นในการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยแต่ละประเภท 2. ศึกษาความสามารถในการจ่ายค่าซ่อมแซมที่อยู่อาศัย 3. ศึกษาและวิเคราะห์ทางเลือกในการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยที่สอดคล้องกับความสามารถในการจ่ายและสอดคล้องการอนุรักษ์ชุมชน อาคารที่พบในชุมชนออกเป็น 4 ประเภท คือ 1.เรือนไทยภาคกลาง 2. เรือนพื้นดิน 3. เรือนประยุกต์ 4. เรือนสมัยใหม่ กลุ่มตัวอย่างเพื่อศึกษาในการซ่อมแซมโครงสร้างมี 4 ส่วน คือ หลังคา ผนัง พื้น และเสา-ฐานราก จำนวน 8 หลัง จากอาคารทั้ง 4 ประเภทอาคาร โดยพิจารณาจากอาคารที่ต้องซ่อมแซมเร่งด่วน

การศึกษาพบว่า เรือนไทยภาคกลางและเรือนพื้นดินเป็นเรือนที่ทรุดโทรมต้องได้รับการซ่อมแซมเร่งด่วน เพราะอาคารมีอายุมาก เรือนประยุกต์ส่วนใหญ่ผ่านการซ่อมแซมและต่อเติมแล้ว เรือนสมัยใหม่สร้างด้วยวัสดุคงทนและมีอายุน้อย รูปแบบการซ่อมแซมแบ่งได้ 2 ประเภท 1. การซ่อมแซมทั้งหลัง 2.การซ่อมแซมบางส่วน ที่อยู่อาศัยแต่ละประเภทมีทางเลือกในการซ่อมแซมต่างกันตามความจำเป็นแต่ละจุด พบว่าหลังคาต้องการซ่อมแซมมากที่สุด ถัดมาคือเสา-ฐานรองลงมาคือ พื้น และ ผนังตามลำดับ การเปรียบเทียบระหว่างเงินออมต่อปีกับค่าซ่อมแซมที่อยู่อาศัย พบว่าผู้อยู่อาศัยมีความสามารถในการจ่ายเพื่อซ่อมแซมโดยใช้วัสดุท้องถิ่นมากที่สุด รองลงมาคือวัสดุสมัยใหม่ เช่น คอนกรีต ในส่วนของวัสดุธรรมชาติจากต่างถิ่น เช่น ไม้ยาง ซึ่งมีราคาแพงในปัจจุบัน ก็จะไม่เงินพอซ่อม ฉะนั้นผู้อยู่อาศัยจะต้องออมเงินอีกนาน หรือในกรณีที่ต้องซ่อมแซมเร่งด่วนอาจจะต้องกู้หนี้ยืมสิน ฉะนั้นวิธีการซ่อมแซมด้วยช่างพื้นถิ่นและวัสดุในท้องถิ่นพร้อมกับการลงแขกร่วมกันซ่อมแซมนั้นเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง

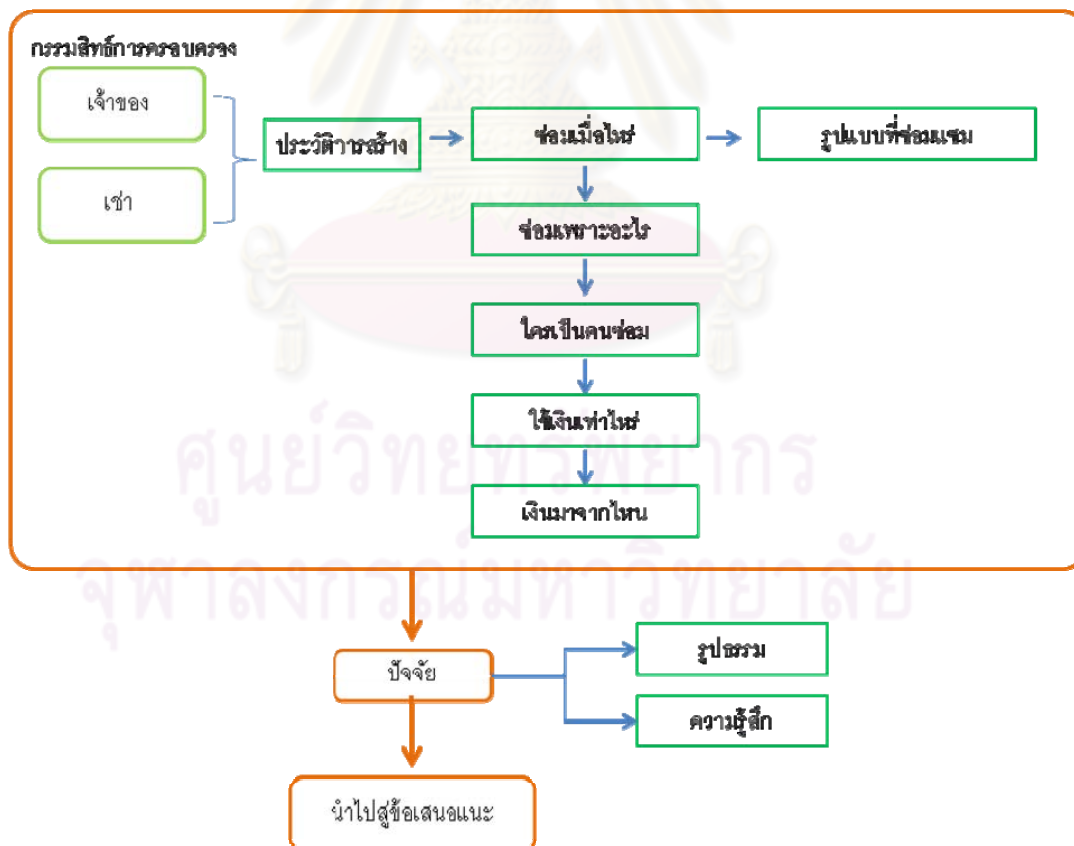
สำหรับผู้ที่ไม่มีความสามารถในการจ่าย พบว่าผู้อยู่อาศัยสามารถนำเงินจากญาติพี่น้องมาซ่อมแซมได้ หรือกู้ยืมจากแหล่งเงินทุน ผู้อยู่อาศัยควรจะมีการออมล่วงหน้า หรือมีฉันทุนชุมชนควรมีการร่วมมือในการรวมกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อเคหการหรือฟิงพามาภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

¹³ มุกดาภรณ์ สุวรรณแพทย์, : ทางเลือกในการซ่อมแซมและปรับปรุงที่อยู่อาศัยในชุมชนเขายี่สาร อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

บทที่ 3 การดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดการชอมแซมที่อยู่อาศัยกรณีศึกษา ชุมชนวัดธรรมนิมิต เทศบาลเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม โดยอาศัยองค์ความรู้ทางด้านเคหกรรมมาใช้ในการศึกษาลักษณะทางกายภาพและสภาพการอยู่อาศัย วิธีการชอมแซมและปัจจัยที่ทำให้เกิดการชอมแซมสภาพที่อยู่อาศัย รวมถึงพฤติกรรมและทัศนคติต่อการชอมแซมที่อยู่อาศัย โดยจะสามารถนำมาซึ่งผลการศึกษาในเชิงลึก เพื่ออธิบายถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการชอมแซมสภาพที่อยู่อาศัย อันนำมาซึ่งแนวทางหนึ่งในการส่งเสริมการสร้างคุณภาพการอยู่อาศัยที่ดีในชุมชนที่คล้ายกัน

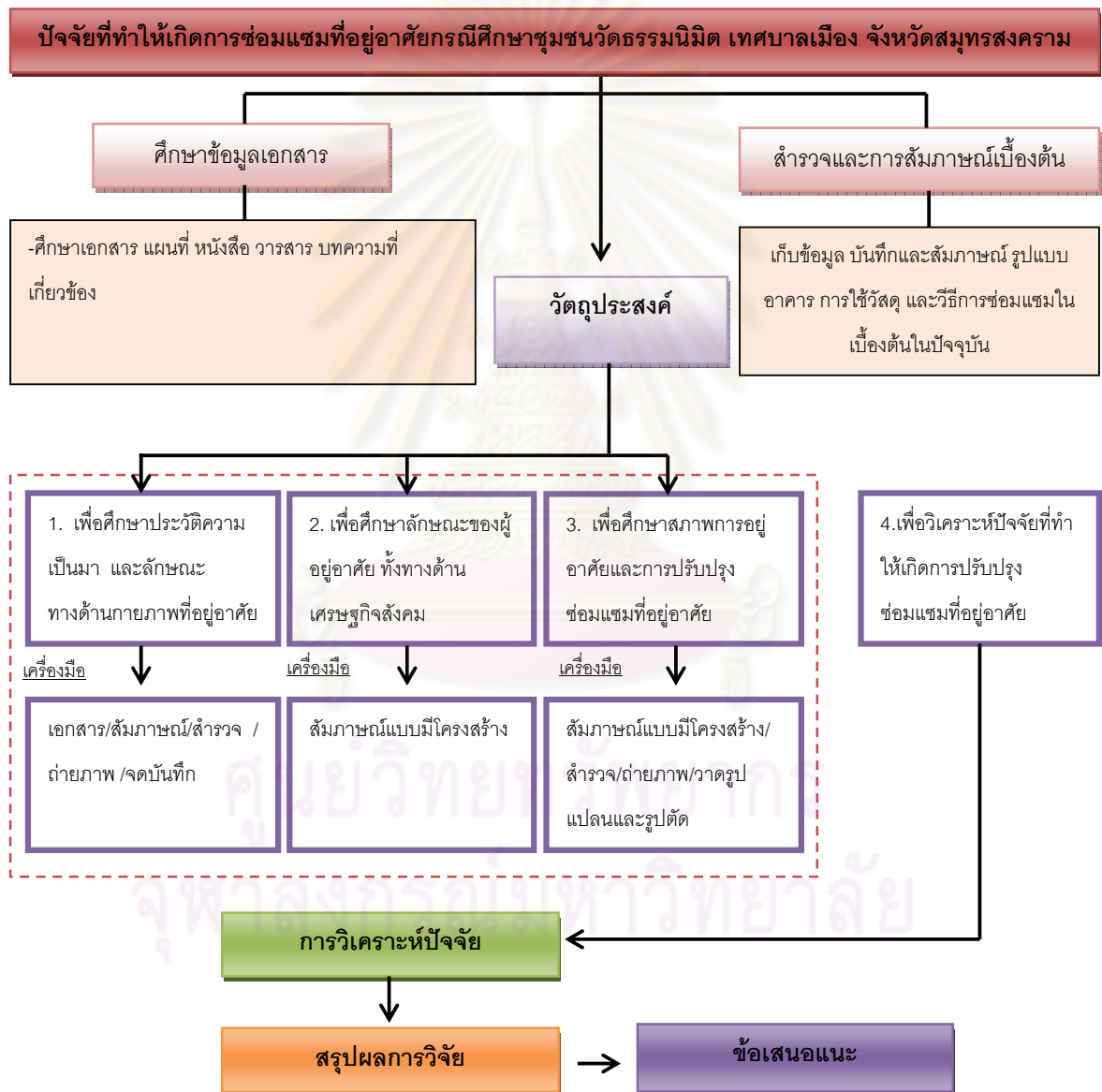
3.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภูมิที่ 3.1 แสดงกรอบแนวคิดในการศึกษา

กรอบแนวความคิดในงานวิจัยทำการศึกษเป็นการการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของปัจจัยที่ทำให้เกิดการซ่อมแซมโดยศึกษาจากลักษณะกรรมสิทธิ์การถือครอง ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ เจ้าของและการเช่า ในการศึกษาครั้งนี้จะเป็นการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆที่ทำให้เกิดการซ่อมแซม เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการศึกษา

3.2 ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย

แผนภูมิที่ 3.2 แสดงแนวทางในการทำการศึกษา

3.3 เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้มี 2 ลักษณะ คือ แบบสัมภาษณ์ และแบบสำรวจ

3.3.1 แบบสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อให้ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ได้สามารถแสดงความคิดเห็นทั้งอย่างอิสระและภายในกรอบที่กำหนด ซึ่งแบ่งการสัมภาษณ์ออกเป็นดังนี้

1. สัมภาษณ์เรื่องประวัติความเป็นมา การเปลี่ยนแปลงลักษณะด้านผู้อยู่อาศัย สภาพแวดล้อมทางด้านกายภาพ และความสัมพันธ์ในด้านต่างๆในชุมชนวัดธรรมนิมิต

2. สัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัย ทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคม ปัจจัยอะไรที่ทำให้เกิดการปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัย โดยจะสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างประชากรดังนี้

- หน่วยที่อยู่อาศัยที่เป็นเจ้าของ
- หน่วยที่อยู่อาศัยการเช่าทั้งที่ดินและบ้าน
- หน่วยที่อยู่อาศัยการเช่าที่ดินวัด
- หน่วยที่อยู่อาศัยการเช่าที่ดินเอกชน

3.3.2 แบบสำรวจ เป็นการสำรวจลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัย โดยการสำรวจถ่ายภาพ และจดบันทึก เรื่องของการปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัย ว่ามีการซ่อมแซมอย่างไร และซ่อมส่วนไหนบ้าง

3.4 ขั้นตอนการเก็บข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ในส่วนแรกเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น และส่วนที่สองเป็นการเก็บข้อมูลเชิงลึก

3.4.1 การสำรวจและรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

ข้อมูลปฐมภูมิ คือศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ศึกษา จำแนกประเภทและจำนวนที่อยู่อาศัยตามลักษณะการครอบครอง และศึกษาการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยในพื้นที่ศึกษา

ข้อมูลทุติยภูมิ เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี วิทยานิพนธ์ งานวิจัย เอกสารวิชาการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา

3.4.2 การสำรวจและรวบรวมข้อมูลในเชิงลึก แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ข้อมูลทางกายภาพ

- วิธีการซ่อมแซม
- ช่วงที่ทำการซ่อมแซม
- ราคาค่าซ่อมแซม

ข้อมูลทางเศรษฐกิจและสังคม

- สถานภาพทางการเงินของผู้อยู่อาศัย (รายรับ-รายจ่าย-เงินเก็บ)
- ค่าใช้จ่ายที่ใช้ไปกับการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย
- สาเหตุการซ่อมแซม
- แนวคิดในการซ่อมแซม

3.5 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.5.1 ศึกษาจากข้อมูลปฐมภูมิ

เป็นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะและสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา ที่ได้จากการศึกษาทางภาคสนาม ได้แก่ การสำรวจ (Field Survey) การสังเกตการณ์ (Observation) การสัมภาษณ์

3.5.1.1 การสำรวจ

1) **การสำรวจเบื้องต้น** การสำรวจทางน้ำ โดยเรือสำรวจสภาพโดยทั่วไปของที่อยู่อาศัย และการสำรวจโดยการเดินสำรวจรูปแบบทางสถาปัตยกรรมและการใช้วัสดุของที่อยู่อาศัยและอาคารที่ปรากฏในพื้นที่ ลักษณะการอยู่อาศัย การใช้ชีวิตประจำวัน ของพื้นที่ โดยการบันทึกข้อมูลโดยรูปถ่าย การจดบันทึก และการลงสัมภาษณ์พูดคุยในบางพื้นที่ที่มีความสนใจ

2) การสำรวจภาคสนามเชิงลึก เป็นการสำรวจพื้นที่อย่างละเอียด เพื่อให้ทราบถึง วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ ของคนในชุมชน ครอบคลุมทั้งในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม/วัฒนธรรม นอกจากนี้ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลการก่อสร้างซ่อมแซมที่อยู่อาศัย และได้มีการสำรวจร่วมกับโครงการนวัตกรรมเคหะชุมชน

- ลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัย จะสังเกตลักษณะโดยทั่วไปของที่อยู่อาศัย รูปแบบทางสถาปัตยกรรม และการเปลี่ยนแปลงของตัวอาคาร การใช้วัสดุ และสังเกตการซ่อมแซมว่าใช้วัสดุใดในการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย รวมถึงราคาในการซ่อมแซมที่ผ่านมา

รูปที่ 3.1 แสดงสภาพที่อยู่อาศัยปัจจุบันภายในชุมชน

- วิธีการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยแต่ละหลัง จะสังเกตว่ามีการซ่อมแซมจำแนกออกเป็น 4 ประเภท คือ การซ่อมแซมทั้งหลัง การต่อเติม การซ่อมแซมบางส่วน การปรับปรุง โดย

จะวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ในแต่ละองค์ประกอบเพื่อนำไปสู่ การหาปัจจัยในการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย ต่อไป

3.5.1.2 การสัมภาษณ์

จากการสำรวจและสังเกตการณ์ที่ได้ข้อมูลเบื้องต้นแล้ว จะใช้วิธีการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นเครื่องมือวิจัยที่ได้ข้อมูลเชิงลึกมีรายละเอียดครบถ้วน โดยกลุ่มเป้าหมายที่ทำการสัมภาษณ์นั้นแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มคือ เจ้าของ เช่าทั้งที่และบ้าน เช่าที่วัด เช่าที่เอกชน ซึ่งก่อนที่ จะทำการสัมภาษณ์นั้นต้องมีการสร้างความคุ้นเคยกับชุมชนก่อน โดยการสร้างความคุ้นเคยกับ ผู้สูงอายุและให้เด็กในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำงาน เพื่อสร้างความมั่นใจต่อผู้ปกครองและชาว ชุมชนว่าในการทำงานในครั้งนี้เป็นการทำงานเพื่อนำไปศึกษาในการเรียนของส่วนบุคคลเท่านั้น

รูปที่ 3.2 แสดงการกลุ่มผู้ร่วมงาน

รูปที่ 3.3 แสดงการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์

3.5.2 ศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิ

ศึกษาแนวคิดและทฤษฎี งานวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสาร บทความ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนที่ทำการศึกษา หรือชุมชนอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน และภาพถ่ายทางอากาศ แผนที่ทางภูมิศาสตร์ ข้อมูลด้านประวัติศาสตร์และความเป็นมาของชุมชน ลักษณะทางกายภาพ ข้อมูลประชากร ข้อมูลจำนวนครัวเรือน

3.6 การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของพื้นที่ศึกษาในชุมชนวัดธรรมนิมิต มีลักษณะกรรมสิทธิ์การถือครองที่ดินหลายรูปแบบ คือ เจ้าของ เช่าทั้งบ้านและที่ดิน เช่าที่ดินวัด เช่าที่ดินเอกชน ซึ่งมีจำนวนจำนวนเรียงตามลำดับ ดังตาราง 3.1 ดังนี้

ตาราง 3.1 แสดงจำนวนบ้านในพื้นที่ศึกษา

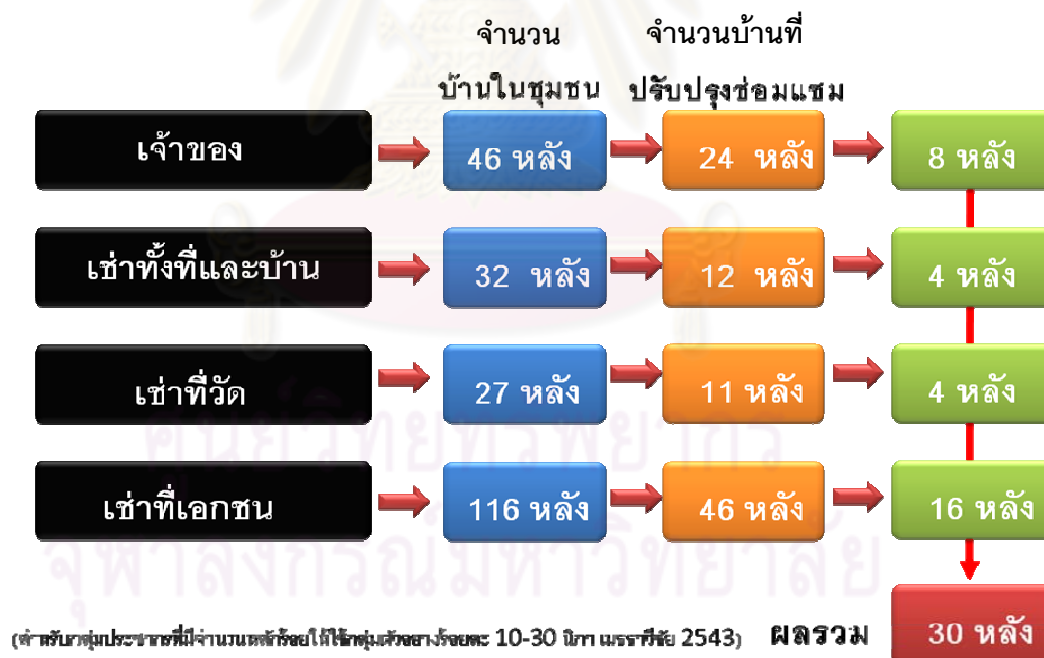
กรรมสิทธิ์	จำนวน	ร้อยละ
เจ้าของ	46	21
เช่าทั้งบ้านและที่ดิน	32	14
เช่าที่ดินวัด	27	12
เช่าที่ดินเอกชน	116	53
รวม	221	100

ผลของการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นทำให้พบว่าการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยเป็นจำนวนมากซึ่งมีจำนวนที่อยู่อาศัยที่ซ่อมแซมทั้งหมด 93 หลัง จาก 221 หลัง คิดเป็นร้อยละ 42.08 ดังนั้นจึงทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการจำแนกจากกรรมสิทธิ์การถือครองที่ดิน จากนั้นจึงได้ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาโดยการสุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ (ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30) คือไม่น้อยกว่า 30 หลังคาเรือน เพื่อนำไปสัมภาษณ์กลุ่มผู้อยู่อาศัยที่มีการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยในชุมชนซึ่งมีการกระจายในการสุ่มตัวอย่างดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.2 แสดงจำนวนของการสุ่มตัวอย่างประชากร

ลักษณะการเช่า	จำนวนหน่วยที่อยู่อาศัยที่มีการ ซ่อมแซมทั้งหมด	จำนวนหน่วยของการสุ่มตัวอย่าง
เจ้าของ	12	8
เช่าที่ดินวัด	11	4
เช่าที่ดินเอกชน	55	16
เช่าทั้งที่และบ้าน	15	4
รวม	93	30

แผนภูมิที่ 3.3 แสดงการจำแนกกลุ่มตัวอย่าง

3.7 ข้อจำกัดในการวิจัย

1. **การเดินทาง** ถึงแม้ว่าจังหวัดสมุทรสงครามจะไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครนัก แต่ในการเดินทางแต่ละครั้งต้องใช้ระยะเวลา และค่าใช้จ่ายจำนวนมาก เนื่องจากต้องมีการโดยสารหลายประเภท ซึ่งในการเดินทางได้รับการอนุเคราะห์จากโครงการนวัตกรรมเคหะชุมชน และได้มีการแก้ไขปัญหาโดยการพักแรมที่จังหวัดสมุทรสงครามโดยการพักแรมตามบ้านของชาวชุมชนในสมุทรสงครามและตามโรงแรมในบางครั้ง

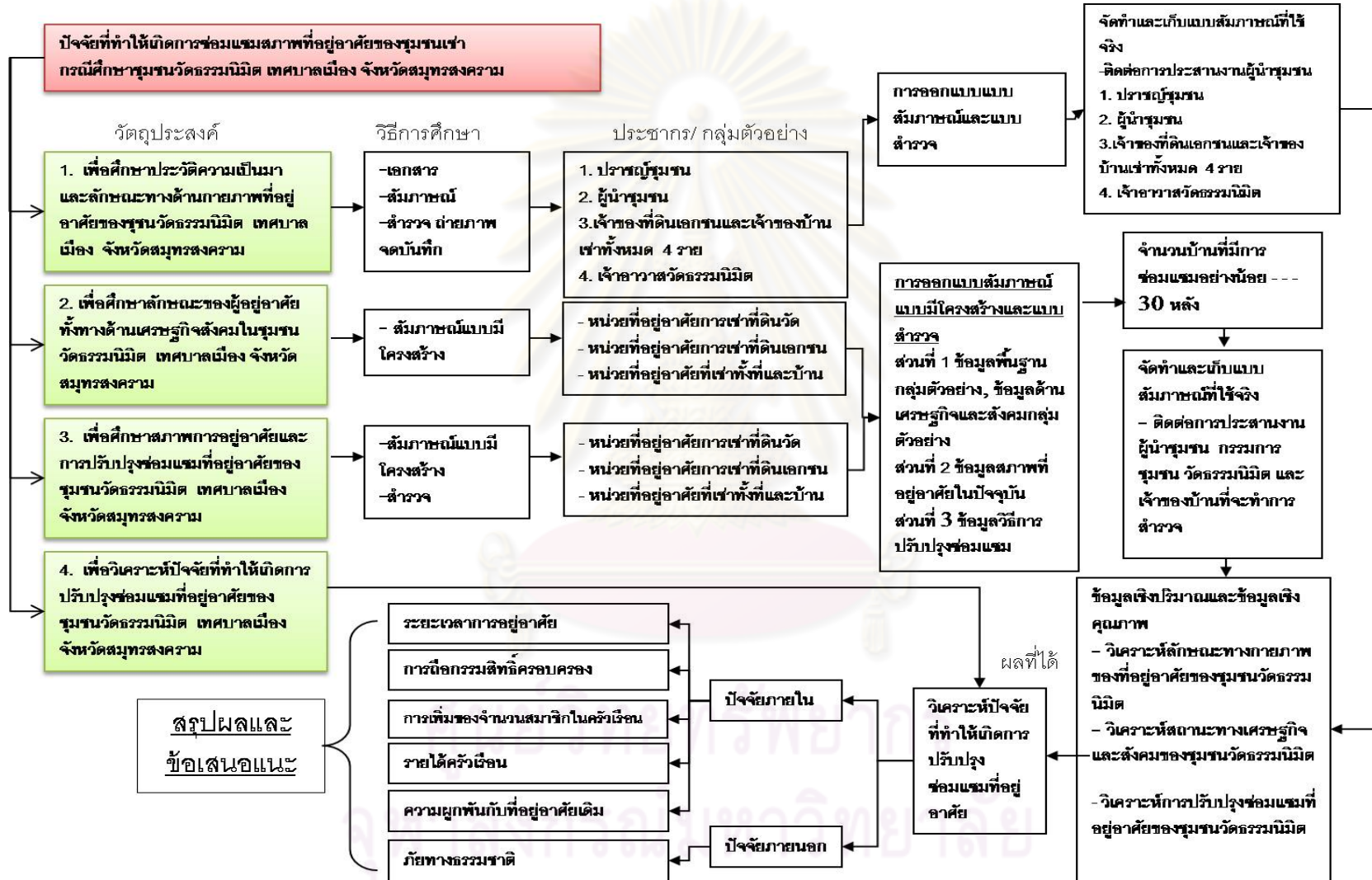
2. **การเข้าถึงชุมชน** เนื่องจากการทำงานที่จะเข้าไปเก็บข้อมูลในพื้นที่ศึกษาเป็นเรื่องที่ยากเพราะผู้ศึกษาเป็นคนแปลกหน้าสำหรับคนในชุมชน จึงต้องมีการแก้ไขปัญหา โดยการสร้างความคุ้นเคยกับคนชุมชน

3. **ข้อจำกัดเรื่องเวลา** ในการศึกษาที่มีเวลาน้อย จึงต้องมีการวางแผนจัดการเรื่องเวลา การจัดลำดับของบ้านที่จะลงสำรวจและสัมภาษณ์

3.8 การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการที่ได้ศึกษาข้อมูลทั้งหมดทั้งจากการสำรวจข้อมูล การสังเกต และการสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์เพื่อหาปัจจัยที่ทำให้เกิดการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย

3.9 สรุปแผนการดำเนินงานวิจัย

แผนภูมิที่ 3.4 แสดงสรุปแผนการดำเนินงานวิจัย

บทที่ 4 สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

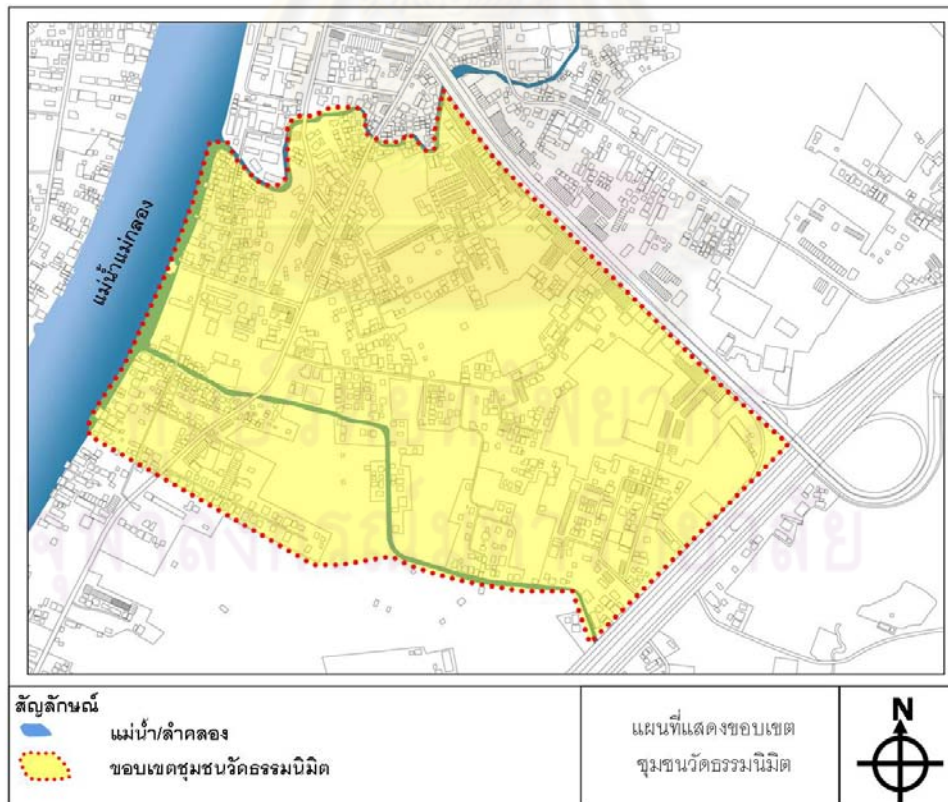
4.1 ลักษณะทางด้านกายภาพและสภาพทั่วไปของชุมชน

4.1.1 ท่าเลที่ตั้ง

ขอบเขตพื้นที่ชุมชนวัดธรรมนิมิต

ชุมชนวัดธรรมนิมิตตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม มีจำนวนประชากรประมาณ 4,363 คน อาคารพักอาศัยทั้งชุมชนรวมประมาณ 850 หลังคาเรือน มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับ ชุมชนตลาด
ทิศใต้	ติดกับ ชุมชนบางจะเกร็ง 1
ทิศตะวันออก	ติดกับ ถนนธนบุรี ปากท่อ
ทิศตะวันตก	ติดกับ แม่น้ำแม่กลอง

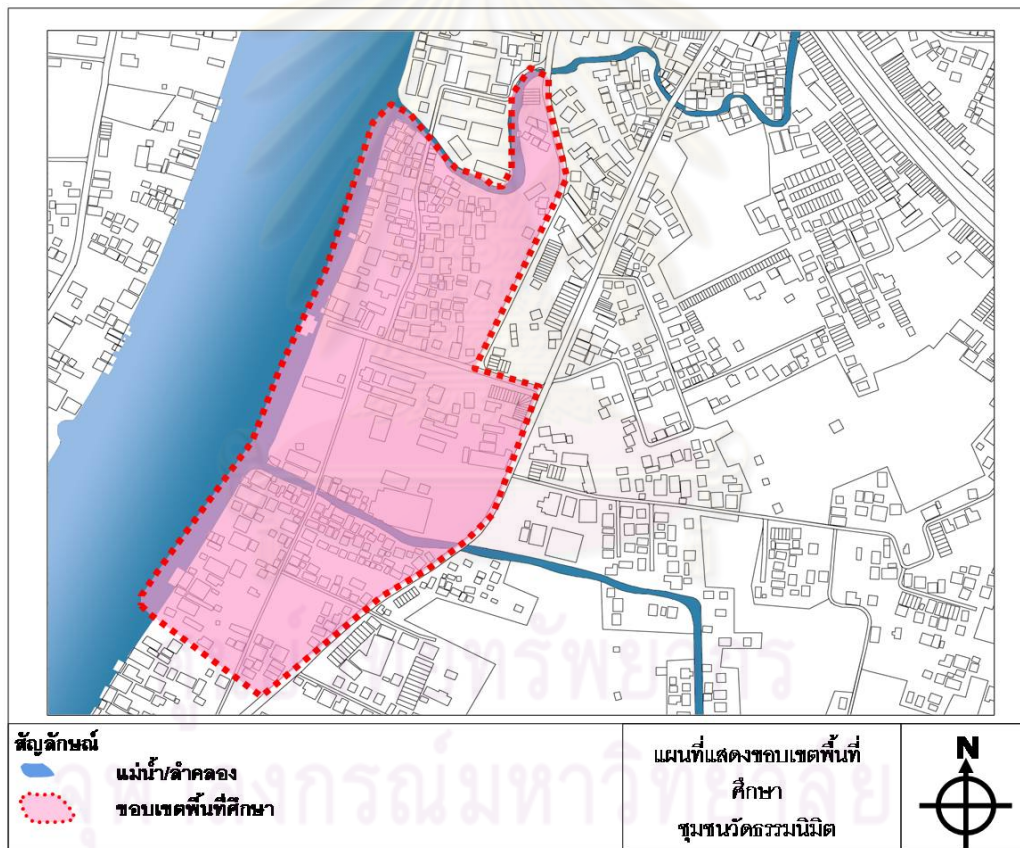

แผนที่ 4.1 แสดงขอบเขตพื้นที่ชุมชนวัดธรรมนิมิต

ขอบเขตพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษาอยู่ในชุมชนวัดธรรมนิมิตอยู่ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม มีจำนวนประชากรประมาณ 884 คน อาคารพักอาศัยทั้งชุมชนรวมประมาณ 221 หลังคาเรือน มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับ ชุมชนตลาด
ทิศใต้	ติดกับ ชุมชนบางจะเกร็ง 1
ทิศตะวันออก	ติดกับ การปะปา เทศบาลเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม
ทิศตะวันตก	ติดกับ แม่น้ำแม่กลอง

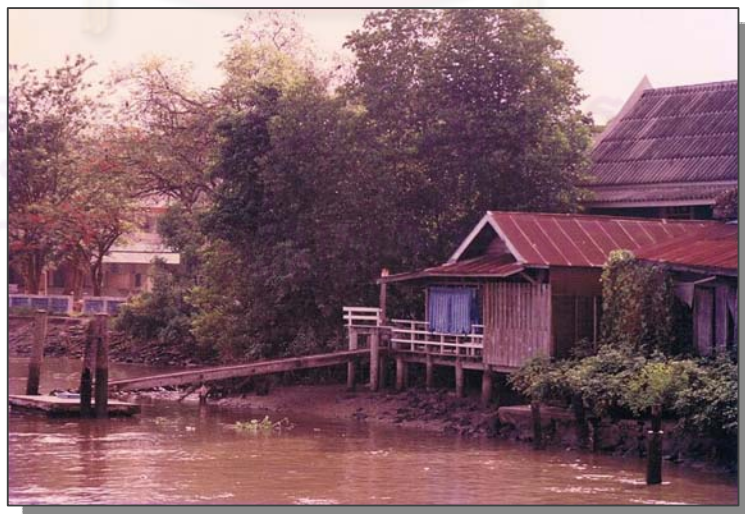
แผนที่ 4.2 แสดงขอบเขตพื้นที่ศึกษา

4.1.2 สภาพแวดล้อมทั่วไปของชุมชนวัดธรรมนิมิต

ชุมชนวัดธรรมนิมิตเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำแม่กลองมาอย่างยาวนาน แม่น้ำแม่กลองซึ่งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของชุมชน แต่เดิมถูกใช้เป็นเส้นทางสัญจรทางน้ำ และมีโป๊ะสำหรับจอดเรือประมงขนาดใหญ่ เพราะฉะนั้นอาชีพประมงจึงเป็นอาชีพหลักและเป็นอาชีพดั้งเดิมของชุมชนวัดธรรมนิมิต ต่อมาการทำอาชีพประมงได้ลดบทบาทลงจึงมีการรื้อถอนโป๊ะเทียบเรือออกไปโดยปริยาย ด้วยไม่มีความจำเป็นด้านการใช้สอย และเพื่อป้องกันขโมยและคนแปลกหน้านำเรือมาจอด

รูปที่ 4.1 แสดงลักษณะเรือที่ใช้ในการประกอบอาชีพประมงในอดีต

รูปที่ 4.2 แสดงลักษณะของท่าเรือในอดีต

ด้านทิศตะวันออกติดกับถนนเส้นหลักมีอาคารบ้านเรือนก่อสร้างขึ้นหลากหลายรูปแบบเป็นจำนวนมากตามริมถนน ทางด้านทิศเหนือติดกับชุมชนตลาด ซึ่งสามารถเดินเชื่อมโดยทางเท้าไปถึงตลาดได้โดยไม่ไกลมากนัก ทางด้านทิศใต้ติดกับชุมชนบางจะเกร็ง 1 เดิมพื้นที่ส่วนใหญ่ในชุมชนเป็นพื้นที่ป่าโกงกาง แต่ในปัจจุบันมีบ้านเรือนเพิ่มขึ้นและมีเส้นทางสัญจรที่สะดวกสบาย

4.2 ประเภทที่อยู่อาศัยทรงคุณค่าทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมชุมชนในชุมชนวัดธรรมนิมิต

4.2.1 เรือนพื้นถิ่นทรงไทย

เรือนพื้นถิ่นทรงไทยตั้งอยู่ริมแม่น้ำแม่กลอง มีลักษณะเป็นหมู่เรือนทั้งที่เรียกว่าแบบมี “หอริ หอขวาง” และแบบ “เรือนแฝด” อีกทั้งยังมีชานแดด และมีรั้วล้อมชาน ซึ่งเป็นรูปแบบดั้งเดิมของเรือนพื้นถิ่นทรงไทยของเมืองแม่กลอง นอกจากนี้ ยังตกแต่งบันลุ่มและคอสองด้วยไม้ฉลุอย่างงดงาม เรือนพื้นถิ่นทรงไทยอีกกลุ่มหนึ่งตั้งอยู่ริมคลองบางแก้วโดยมีอาชีพทำสวนมะพร้าว เรือนทั้งสองกลุ่มสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของเศรษฐกิจชุมชนของแม่กลองในอดีตได้เป็นอย่างดี

รูปที่ 4.3 แสดงเรือนพื้นถิ่นทรงไทย

4.2.2 เรือนไม้พื้นดิน

เป็นเรือนที่อยู่อาศัยที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตกับสภาพแวดล้อมอย่างชัดเจน กล่าวคือ เรือนแต่ละหลังจะมีพื้นที่ใช้สอย และรูปแบบเฉพาะตัวที่เกิดขึ้นมาจากความต้องการของวิถีชีวิตของเจ้าของเรือนและผู้อยู่อาศัยในเรือนนั้นๆ

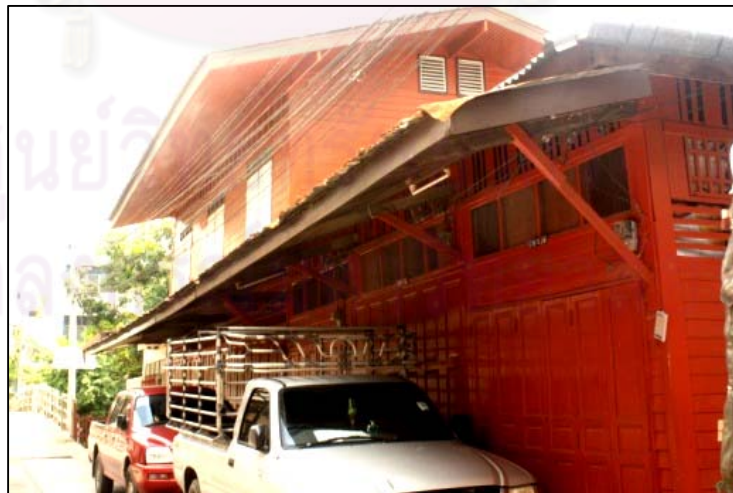
รูปที่ 4.4 แสดงเรือนไม้พื้นดิน

4.2.3 เรือนแถวไม้พื้นถิ่น

เดิมเรือนแถวไม้พื้นถิ่นในชุมชนวัดธรรมนิมิตเป็นเรือนสำหรับการค้า ซึ่งแต่เดิมภายในชุมชนมีการค้าขายที่รุ่งเรือง แต่ในปัจจุบันคงเหลือไว้แต่ค้ำบอกเล่าและในภาพถ่ายเก่าเท่านั้น สำหรับการค้า เรือนแถวไม้พื้นถิ่นที่พบจากการสำรวจคือ “ เรือนแถวไม้พื้นถิ่นทำการค้าริมถนน” และ “ เรือนแถวไม้พื้นถิ่นเพื่อการอยู่อาศัย”

รูปที่ 4.5 แสดงเรือนแถวไม้พื้นถิ่นทำการค้าริมถนน

รูปที่ 4.6 แสดงเรือนแถวไม้พื้นถิ่นเพื่อการอยู่อาศัย

4.2.4 เรือนไม้พื้นดินร่วมสมัย

เป็นเรือนที่เกิดขึ้นในยุคหลังจากการประยุกต์ลักษณะของเรือนดั้งเดิมกับรูปแบบสมัยใหม่ เรือนในลักษณะนี้ สามารถสะท้อนความเป็นมาและการผสมผสานทางวัฒนธรรมของชุมชน เปรียบเสมือนเป็นช่วงรอยต่อระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมกับวัฒนธรรมสมัยใหม่

รูปที่ 4.7 แสดงเรือนไม้พื้นดินร่วมสมัย

4.2.5 เรือนสมัยใหม่

อาคารสิ่งปลูกสร้างอย่างถาวร มีลักษณะเป็นเสาหรือกำแพงรองรับหลังคา มีพื้นที่ใช้สอย วัสดุโดยมากประกอบด้วยคอนกรีตเสริมเหล็กหรือวัสดุสมัยใหม่ มีรายละเอียดการตกแต่งอาคาร ไม่ซับซ้อน มีรูปแบบและพื้นที่ใช้สอยคล้ายกับอาคารชาวตะวันตก

ศูนย์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปที่ 4.8 แสดงบ้านสมัยใหม่

4.3 สถานที่ที่สำคัญในพื้นที่ศึกษา

สถานที่ที่สำคัญภายในชุมชน ประกอบไปด้วย

1. **วัดธรรมนิมิต** เป็นวัดที่มีความเก่าแก่ เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชนวัดธรรมนิมิต และบุคคลที่อยู่ที่อื่น ซึ่งภายในวัดมีพระพุทธรูปที่มีอายุมากกว่า 200 ปี เป็นที่สกลาละของผู้คนทั่วไป โดยวัดนี้เป็นวัดที่ยึดถือนิกายธรรมยุทธิเป็นแห่งเดียวในพื้นที่เทศบาลเมืองสมุทรสงคราม

รูปที่ 4.9 แสดงรูปวัดธรรมนิมิต

2. **ศาลเจ้ากวนอู** เป็นที่สักการะของบุคคลทั่วไป และเป็นพื้นที่จัดงานในเทศกาลต่างๆ

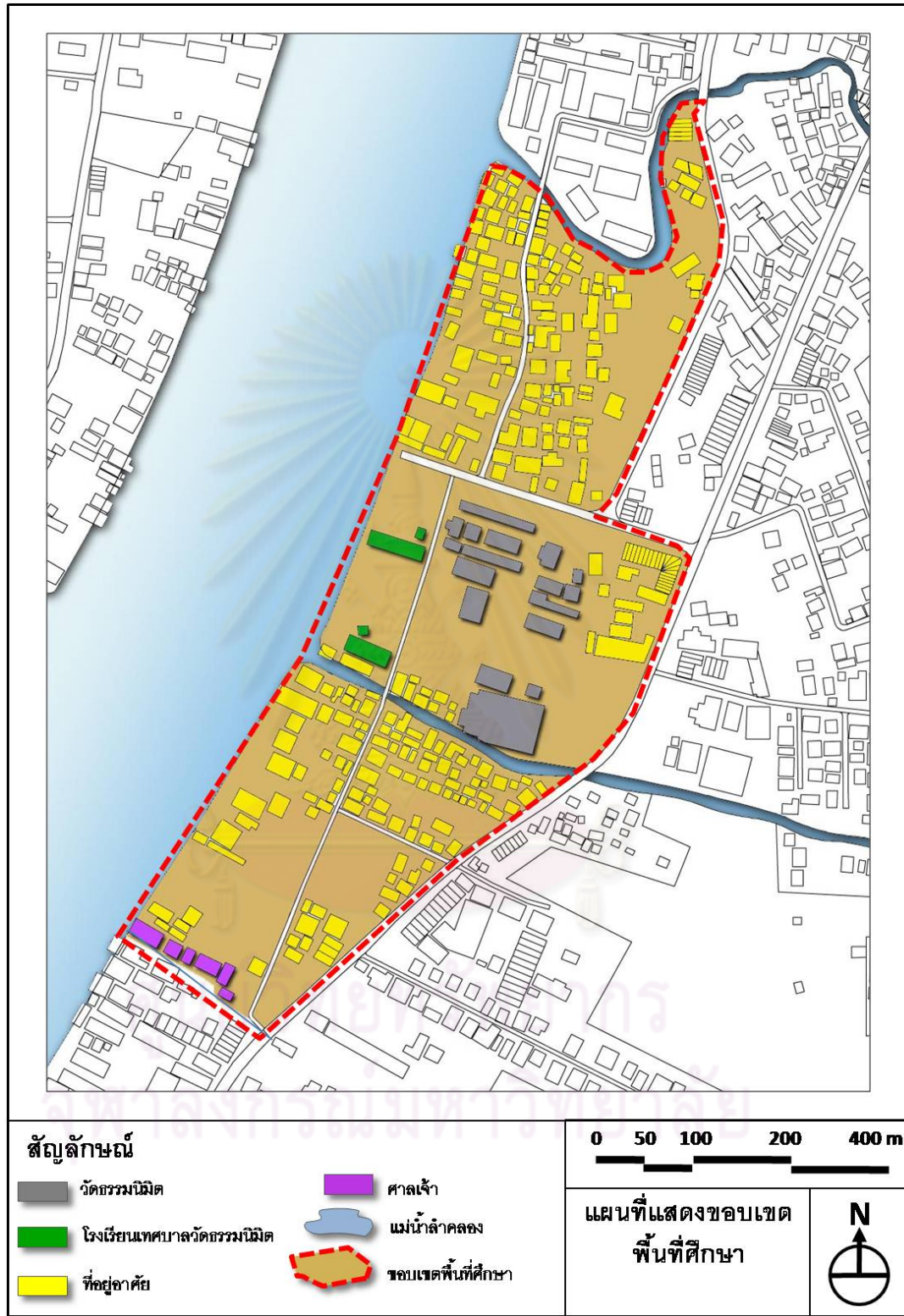
รูปที่ 4.10 แสดงรูปศาลเจ้ากวนอู

3. **โรงเรียนเทศบาลธรรมนิมิต** เป็นสถานศึกษาของเด็กในชุมชน และเด็กจากชุมชนในเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม ซึ่งภายในโรงเรียนยังเป็นศูนย์ทำงานฝีมือและฝึกอาชีพของกลุ่มแม่บ้านในชุมชนวัดธรรมนิมิต โดยมีการทำผ้าอ้อมสี ดอกไม้จันทร์ เป็นต้น

รูปที่ 4.11 แสดงรูปโรงเรียนเทศบาลชุมชนวัดธรรมนิมิต

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ 4.3 แสดงพื้นที่ศึกษาและตำแหน่งสถานที่ที่สำคัญภายในชุมชน

4.4 เส้นทางสัญจรในชุมชน

เดิมเส้นทางสัญจรในชุมชนเป็นเพียงถนนขนาดเล็กมากสำหรับเพียงแค่การเดินทางด้วยเท้าและจักรยานเท่านั้น แต่ในปัจจุบันได้มีการขยายถนนขึ้นเพื่อให้รถยนต์สามารถใช้เส้นทางสัญจรผ่านชุมชนได้

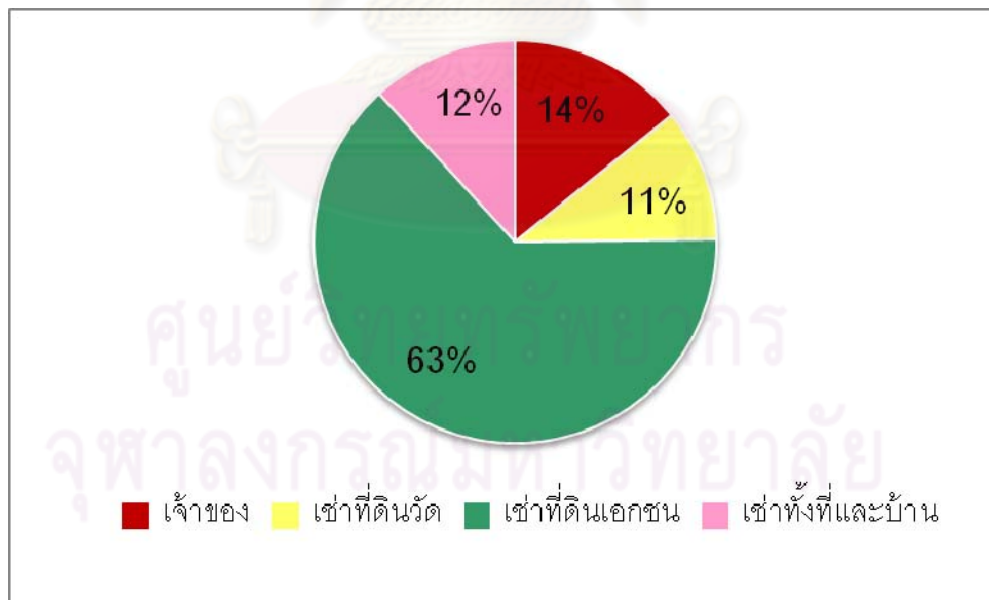
รูปที่ 4.12 แสดงเส้นทางสัญจรภายในชุมชน

4.5 ธรรมเนียมพิธีการครอบครอง

ลักษณะของธรรมเนียมพิธีการครอบครองส่วนใหญ่จะเป็นการเช่าที่ดินเอกชนจำนวน 161 หลังคาเรือน (ร้อยละ63) รองลงมาเจ้าของจำนวน 36 หลังคาเรือน (ร้อยละ14) เช่าเช่าทั้งที่และบ้าน จำนวน 30 หลังคาเรือน (ร้อยละ12) และเช่าที่ดินวัดจำนวน 27 หลังคาเรือน (ร้อยละ11) ตามลำดับ ดังแสดงตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ลักษณะธรรมเนียมพิธีการครอบครอง

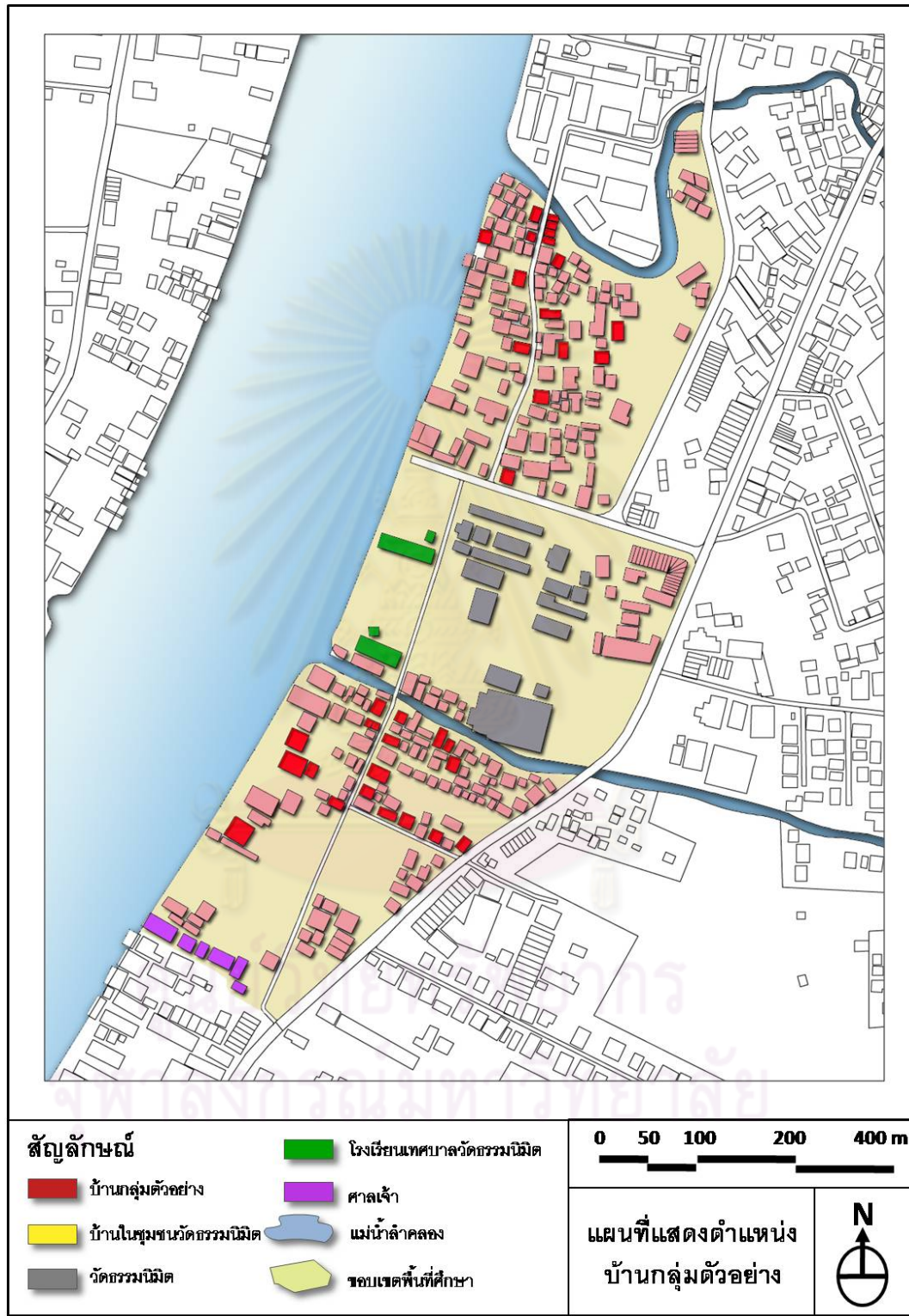
ลักษณะการเช่า	จำนวนหน่วยที่อยู่อาศัยที่มีการ ซ่อมแซมทั้งหมด	คิดเป็นร้อยละ
เจ้าของ	36	14
เช่าที่ดินวัด	27	11
เช่าที่ดินเอกชน	161	63
เช่าทั้งที่และบ้าน	30	12
รวม	254	100

แผนภูมิที่ 4.1 แสดงสัดส่วนลักษณะธรรมเนียมพิธีการครอบครอง

แผนที่ 4.4 แสดงกรรมสิทธิ์การครอบครอง

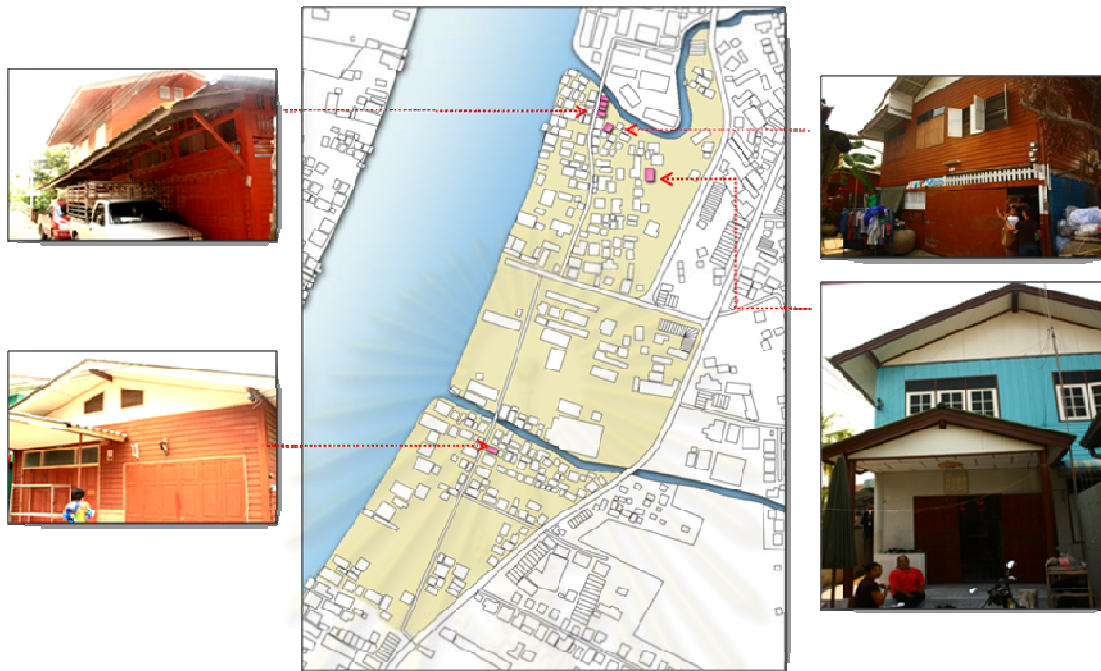
แผนที่ 4.5 แสดงตำแหน่งบ้านกลุ่มตัวอย่าง

4.6 สภาพที่อยู่อาศัยที่มีการซ่อมแซม

จากการจำแนกประเภทที่อยู่อาศัยตามกรรมสิทธิ์การถือครอง โดยจำแนกออกเป็น 4 ประเภทคือ เจ้าของ เช่าทั้งที่และบ้าน เช่าที่ดินวัด เช่าที่ดินเอกชน โดยทำการคัดเลือกตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 30 หลัง จากจำนวนที่อยู่อาศัยที่มีการซ่อมแซมภายในพื้นที่ศึกษาทั้งหมด 93 หลัง ในพื้นที่ชุมชนวัดธรรมนิมิต โดยมีลักษณะและตำแหน่งที่ตั้ง ดังแสดงในรูปที่ 4.6 , 4.7 , 4.8 ,4,9 ตามลำดับ ดังนี้

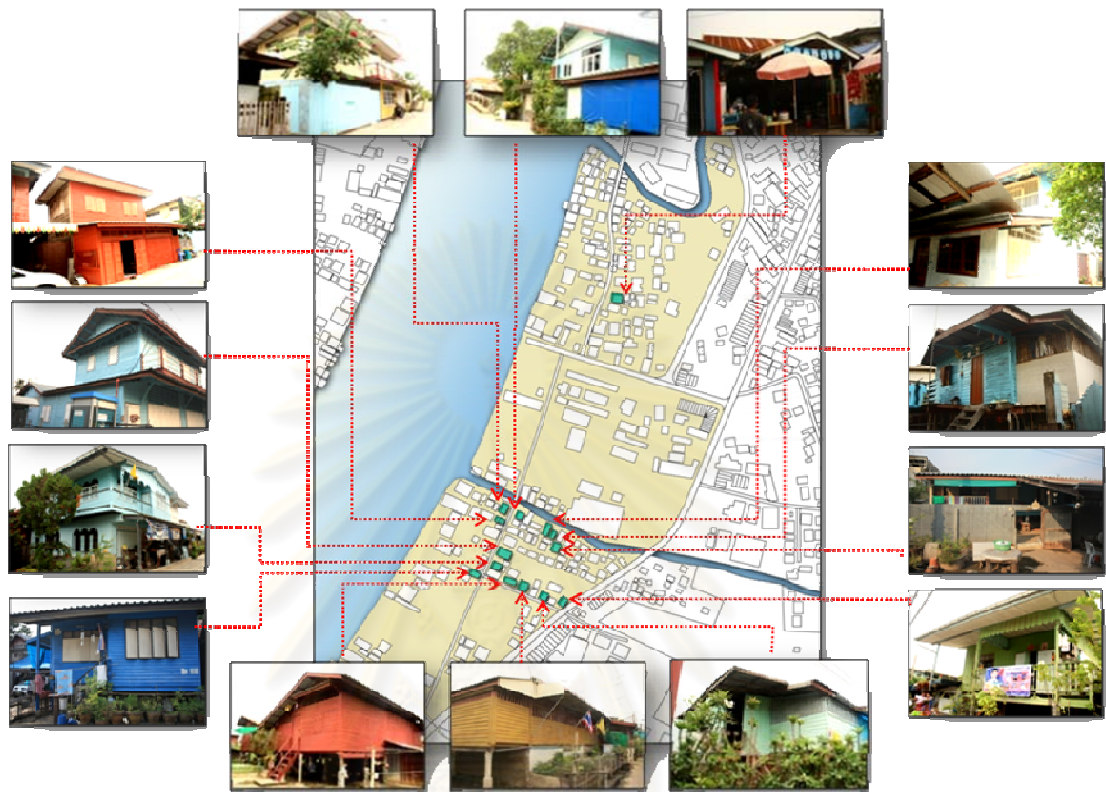
รูปที่ 4.13 แสดงลักษณะและตำแหน่งที่ตั้งที่อยู่อาศัยที่เป็นเจ้าของ

รูปที่ 4.14 แสดงลักษณะและตำแหน่งที่ตั้งที่อยู่อาศัยของผู้เช่าทั้งที่และบ้าน

รูปที่ 4.15 แสดงลักษณะและตำแหน่งที่ตั้งที่อยู่อาศัยของผู้ที่เช่าที่วัด

รูปที่ 4.16 แสดงลักษณะและตำแหน่งที่ตั้งที่อยู่อาศัยของผู้ที่เช่าที่เอกชน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย

5.1 ลักษณะทางด้านกายภาพของที่อยู่อาศัย

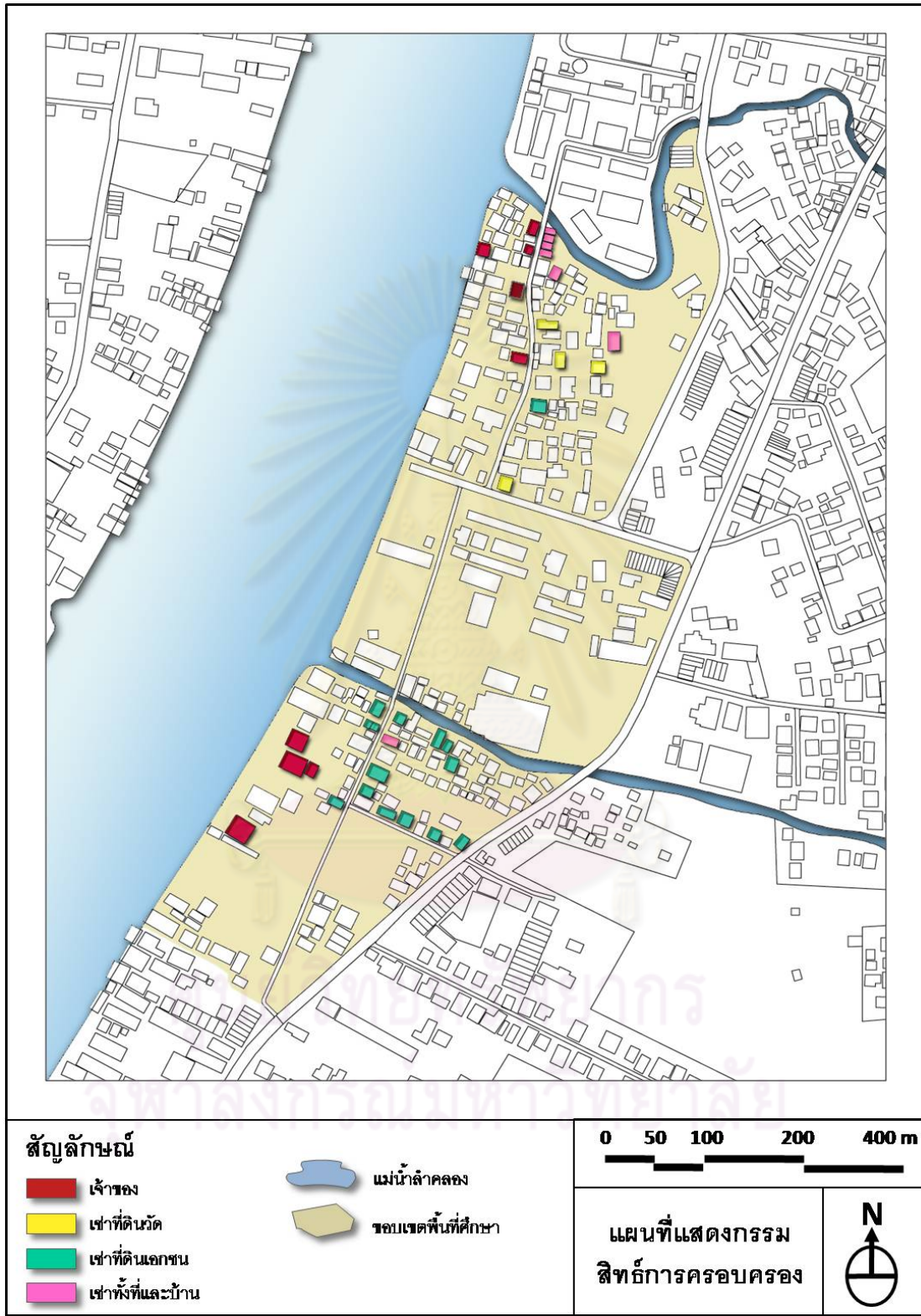
5.1.1 ลักษณะกรรมสิทธิ์การครอบครองของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะกรรมสิทธิ์การถือครอง ส่วนใหญ่จะเป็นการเช่าที่ดินเอกชน มีจำนวน 14 หลัง คิดเป็นร้อยละ 47 ของบ้านทั้ง 30 หลัง รองลงมาคือเจ้าของบ้าน มีจำนวน 8 หลัง (ร้อยละ 26.7) และมีจำนวนเท่ากันอยู่สองอย่างคือการเช่าที่ดินวัดมี จำนวน 4 หลัง (ร้อยละ 13.3) และการเช่าทั้งที่และบ้าน มีจำนวน 4 หลัง (ร้อยละ 13.3) ตามลำดับ ดังแสดงตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 ลักษณะกรรมสิทธิ์การถือครองในชุมชนวัดธรรมนิมิต (กลุ่มตัวอย่าง)

ลักษณะการถือครอง	จำนวน	ร้อยละ
เจ้าของบ้าน	8	26.7
เช่าที่ดินและบ้าน	4	13.3
เช่าที่ดินวัด	4	13.3
เช่าที่ดินเอกชน	14	46.7
รวม	30	100

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ 5.1 แสดงกรรมสิทธิ์การถือครองของกลุ่มตัวอย่าง

5.1.2 รูปแบบที่อยู่อาศัย

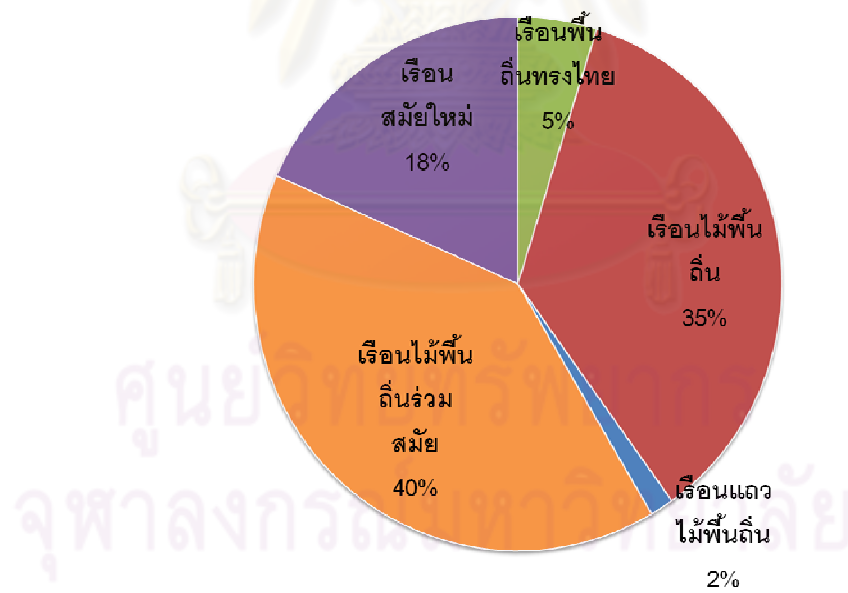
5.1.2.1 รูปแบบที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต

ในการลงสำรวจพื้นที่พบว่าที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิตแบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ เรือนพื้นดินทรงไทย เรือนไม้พื้นดิน เรือนแถวไม้พื้นดิน เรือนไม้พื้นดินร่วมสมัย เรือนสมัยใหม่

ตารางที่ 5.2 รูปแบบที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต

รูปแบบที่อยู่อาศัย	รูปภาพที่อยู่อาศัยแต่ละรูปแบบ
1. เรือนพื้นดินทรงไทย	
2. เรือนไม้พื้นดิน	
3. เรือนแถวไม้พื้นดิน	

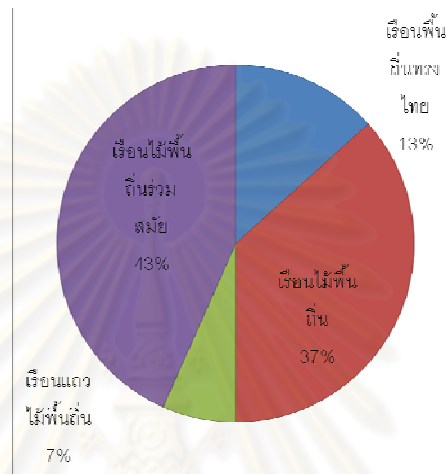
รูปแบบที่อยู่อาศัย	รูปภาพที่อยู่อาศัยแต่ละรูปแบบ
4. เรือนไม้พื้นดินร่วมสมัย	
5. เรือนสมัยใหม่	

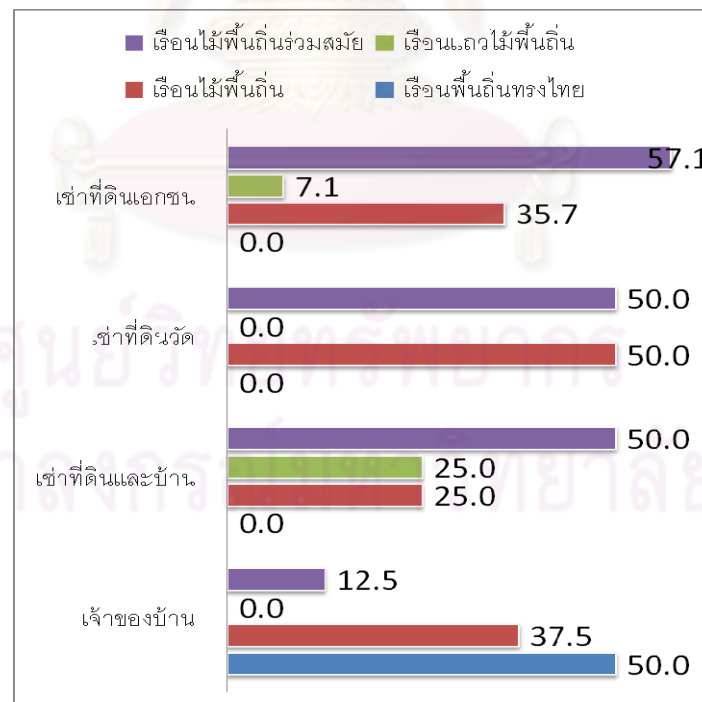
แผนภูมิที่ 5.1 แสดงจำนวนรูปแบบที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต

5.1.2.2 รูปแบบที่อยู่อาศัยของกลุ่มตัวอย่าง

ในลงสำรวจพื้นที่พบว่าที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิตแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ เรือนพื้นดินทรงไทย เรือนไม้พื้นดิน เรือนแถวไม้พื้นดิน เรือนไม้พื้นดินร่วมสมัย

แผนภูมิที่ 5.2 แสดงจำนวนรูปแบบที่อยู่อาศัยของกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งหมด

แผนภูมิที่ 5.3 แสดงจำนวนรูปแบบที่อยู่อาศัยของกลุ่มแบ่งตามการครอบครอง

รูปแบบของที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างที่จำแนกตามการครอบครองโดยส่วนใหญ่แล้วเป็น เรือนไม้พื้นถิ่นร่วมสมัย (ร้อยละ 43) เรือนไม้พื้นถิ่น (ร้อยละ 37) เรือนพื้นถิ่นทรงไทย (ร้อยละ 13) เรือนแถวไม้พื้นถิ่น (ร้อยละ 7) ดังแผนภูมิที่ 5.2

5.1.3 ประวัติของบ้าน

บ้านที่เป็นเจ้าของจะก่อสร้างในช่วงปี พ.ศ. 2400-2450ซึ่งมีบ้านได้ก่อสร้างขึ้นจำนวน 5 หลัง คิดเป็นร้อยละ 62.5รองลงมาคือช่วงปี พ.ศ. 2451-2500 (ร้อยละ 37.5) ส่วนบ้านที่เป็นการเช่าจะก่อสร้างช่วงปี พ.ศ. 2451-2500 (ร้อยละ 54.5) รองลงมาคือช่วงปี พ.ศ.2501-2550 (ร้อยละ 40.9) และสรุปได้ว่าส่วนใหญ่บ้านจะก่อสร้างในช่วงปี พ.ศ. 2451-2500 ซึ่งมีบ้านได้ก่อสร้างขึ้นจำนวน 15 หลัง คิดเป็นร้อยละ 50.0 รองลงมาคือช่วงปี พ.ศ. 2501-2550 (ร้อยละ 30.0) และช่วงปี พ.ศ. 2400-2450 (ร้อยละ 20.0) ตามลำดับ ดังแสดงตารางที่ 5.3

ตารางที่ 5.3 ปีที่สร้างบ้านในชุมชนวัดธรรมนิมิต (กลุ่มตัวอย่าง)

ปีที่สร้างบ้าน	ลักษณะการถือครอง					
	เจ้าของบ้าน		เช่า		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
2400-2450	5	62.5	1	4.5	6	20.0
2451-2500	3	37.5	12	54.5	15	50.0
2501-2550	0	0	9	40.9	9	30.0
รวม	8	100	22	100	30	100

5.1.4 อายุบ้าน

บ้านที่เป็นเจ้าของจะอยู่ในช่วงอายุ 91-120 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.5 อยู่ในช่วงอายุ 121 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 37.5) ส่วนบ้านที่เป็นการเช่าจะอยู่ในช่วงอายุ 31-60 ปี(ร้อยละ 54.5) รองลงมาคือช่วงอายุ 61-90 ปี(ร้อยละ 31.8) และสรุปได้ว่าบ้านโดยส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 31-60 ปี จำนวน 12 หลัง คิดเป็นร้อยละ 40 ของบ้านทั้ง 30 หลัง รองลงมาคือช่วงอายุ 61-90 ปี(ร้อยละ 30.0) และช่วงอายุ 91-120 ปี (ร้อยละ 13.3) ตามลำดับ ดังแสดงตารางที่ 5.4

ตารางที่ 5.4 อายุบ้านในชุมชนวัดธรรมนิมิต (กลุ่มตัวอย่าง)

สถานะเศรษฐกิจ	ลักษณะการถือครอง					
	เจ้าของบ้าน		เช่า		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1-30 ปี	0	0	2	9.1	2	6.7
31-60 ปี	0	0	12	54.5	12	40.0
61-90 ปี	2	25	7	31.8	9	30.0
91-120 ปี	3	37.5	1	4.5	4	13.3
121 ปีขึ้นไป	3	37.5	0	0.0	3	10.0
รวม	8	100	22	100	30	100

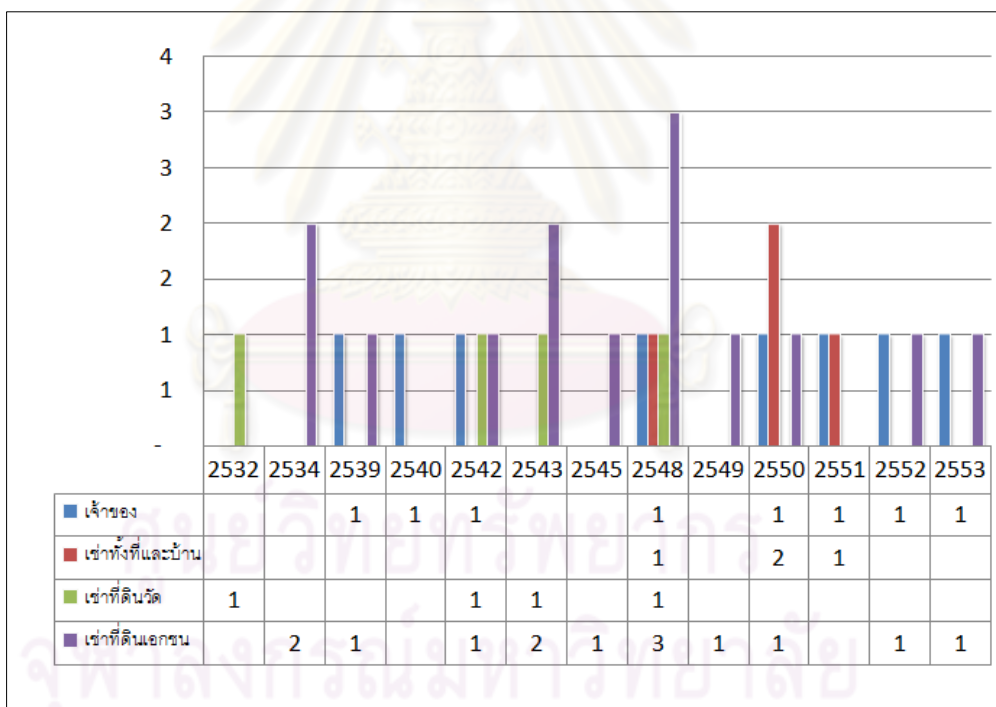
5.1.5 ผู้สร้างบ้าน บ้านโดยส่วนใหญ่จะเป็นบ้านที่เป็นมรดกตกทอดของเจ้าของบ้านในปัจจุบัน ซึ่งจะได้รับมาจากคุณพ่อของเจ้าของบ้านจำนวน 8 หลัง คิดเป็นร้อยละ 26.7 ของทั้งหมด รองลงมาคือมรดกจากคุณปู่ จำนวน 5 หลัง (ร้อยละ 16.7) และเจ้าของบ้าน (ร้อยละ 13.3) ตามลำดับ ดังแสดงตารางที่ 5.5

ตารางที่ 5.5 ผู้สร้างบ้านในชุมชนวัดธรรมนิมิต (กลุ่มตัวอย่าง)

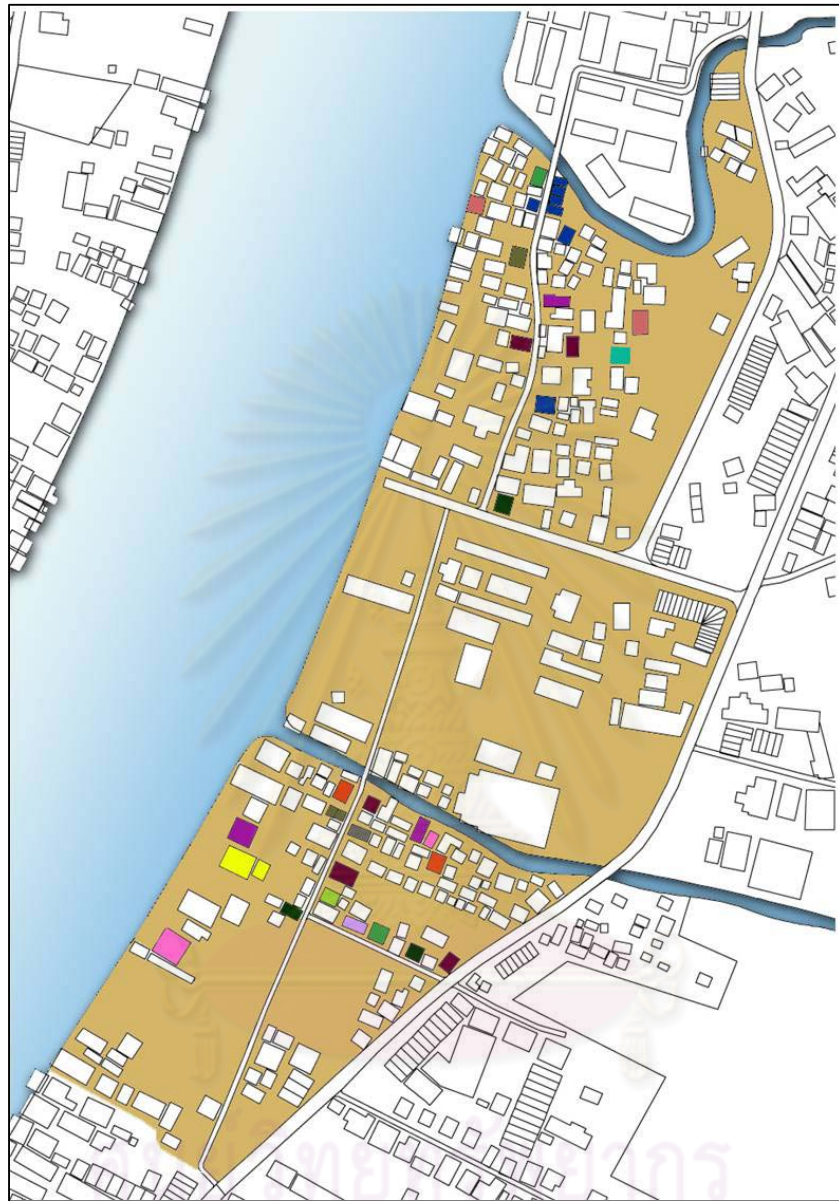
ผู้สร้างบ้าน	ลักษณะการถือครอง					
	เจ้าของบ้าน		เช่า		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
คุณทวด	1	12.5	0	0.0	1	3.3
คุณปู่	2	25	3	13.6	5	16.7
คุณพ่อ	4	50	4	18.2	8	26.7
คุณพ่อของภรรยา	0	0	2	9.1	2	6.7
เจ้าของบ้าน	0	0	4	18.2	4	13.3
ซื้อต่อจากเจ้าของบ้านเดิม	0	0	1	4.5	1	3.3
พ่อของสามี	1	12.5	0	0.0	1	3.3
พี่ชาย	0	0	1	4.5	1	3.3
สร้างเอง	0	0	3	13.6	3	10.0
สร้างเองตอนออกเรือน	0	0	4	18.2	4	13.3
รวม	8	100	22	100	30	100

5.1.6 ประวัติการซ่อมแซม

การซ่อมแซมที่อยู่อาศัยของกลุ่มตัวอย่าง หลังแรกเป็นการซ่อมแซมในช่วง พ.ศ. 2532 สาเหตุมาจากการชำรุดทรุดโทรมของบ้าน และหลังถัดมาจนถึงหลังที่ 13 พ.ศ. 2532-พ.ศ. 2545 เป็นการซ่อมแซมตามสภาพความเสื่อมโทรม ซ่อมเพราะการเพิ่มขึ้นของจำนวนสมาชิกและสภาพบ้านเสื่อมโทรม ต้องการต่อเติมพื้นที่ใต้อยุ่ ปรับปรุงสภาพบ้านให้ดูใหม่ขึ้น แต่ในช่วง พ.ศ. 2548 เป็นการซ่อมแซมที่ได้รับอิทธิพลจากการเจริญเติบโตของเมือง และการส่งเสริมทางด้านการท่องเที่ยว ทำให้มีการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยเพื่อการเช่า เพราะชุมชนอยู่ใกล้กับตลาดซึ่งเป็นแหล่งงานของพ่อค้าแม่ค้า ทำให้มีการเช่าที่อยู่อาศัยเพื่อพักพิงมากขึ้น (ร้อยละ14) และในเรื่องของการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมเกิดความหวงแหนที่อยู่อาศัยนำไปสู่การอนุรักษ์ที่อยู่อาศัยให้คงอยู่อย่างยั่งยืน ทำให้เล็งเห็นคุณค่าของที่อยู่อาศัยจึงส่งผลให้เกิดการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยในช่วงนี้เป็นจำนวนมาก (ร้อยละ42)

แผนภูมิ 5.4 แสดงช่วงเวลาในการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย

ช่วงเวลาการปรับปรุงซ่อมแซม

พ.ศ. 2532	พ.ศ. 2547
พ.ศ. 2533	พ.ศ. 2548
พ.ศ. 2539	พ.ศ. 2549
พ.ศ. 2540	พ.ศ. 2550
พ.ศ. 2542	พ.ศ. 2551
พ.ศ. 2543	พ.ศ. 2552
พ.ศ. 2545	พ.ศ. 2553

รูปที่ 5.1 แสดงช่วงปีที่ปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัย

5.1.7 ช่างผู้ซ่อมแซมบ้าน

ส่วนใหญ่จะเป็นช่างทั่วไปในพื้นที่จังหวัดสมุทรสงคราม มีจำนวนทั้งหมด 19 หลัง คิดเป็นร้อยละ 63.3 ของบ้านทั้ง 30 หลัง รองลงมาคือช่างเก่าแกในชุมชน มีจำนวนทั้งหมด 8 หลัง (ร้อยละ 26.7) ตามลำดับ ดังแสดงตารางที่ 5.6

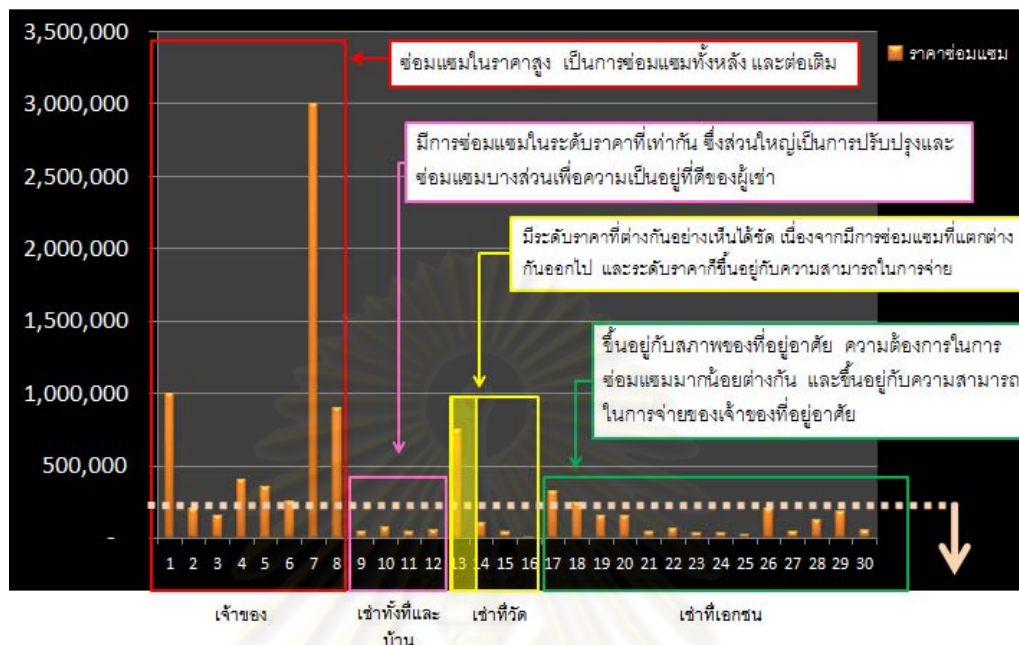
ตารางที่ 5.6 ผู้ซ่อมแซมที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต (กลุ่มตัวอย่าง)

ช่างผู้ซ่อมแซมบ้าน	ลักษณะการถือครอง					
	เจ้าของบ้าน		เช่า		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ช่างเก่าแกในชุมชน	5	62.5	3	13.6	8	26.7
ช่างจากที่อื่น	1	12.5	0	0.0	1	3.3
ช่างในจังหวัดสมุทรสงคราม	2	25	17	77.3	19	63.3
สมาชิกในครอบครัวช่วยกันทำ	0	0	2	9.1	2	6.7
รวม	8	100	22	100	30	100

5.1.8 ราคาค่าซ่อมแซม ส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงระดับราคาที่น้อยกว่า 50,000 บาท มีจำนวน 9 หลัง คิดเป็นร้อยละ 30 ของบ้านทั้ง 30 หลัง รองลงมาคือช่วงระดับราคา 50,000-150,000 บาท มีจำนวน 8 หลัง (ร้อยละ 26.7) และช่วงระดับราคา 150,001-250,000 บาท มีจำนวน 6 หลัง (ร้อยละ 20.0) ตามลำดับ ดังแสดงตารางที่ 5.7

ตารางที่ 5.7 ราคาค่าซ่อมแซมที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต (กลุ่มตัวอย่าง)

ราคาค่าซ่อมแซม	ลักษณะการถือครอง					
	เจ้าของบ้าน		เช่า		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 50,000 บาท	0	0	9	40.9	9	30.0
50,000-150,000 บาท	1	12.5	7	31.8	8	26.7
150,001-250,000 บาท	2	25	4	18.2	6	20.0
250,001-350,000 บาท	2	25	1	4.5	3	10.0
350,001-450,000 บาท	1	12.5	0	0.0	1	3.3
มากกว่า 450,000 บาท ขึ้นไป	2	25	1	4.5	3	10.0
รวม	8	100	22	100	30	100

แผนภูมิ 5.5 แสดงราคาช่อมแซม

5.1.9 ความถี่การช่อมแซม

ส่วนใหญ่จะมีการช่อมแซมบ้านเพียง 1 ครั้ง จำนวน 22 หลัง คิดเป็นร้อยละ 73 ของบ้านทั้ง 30 หลัง รองลงมาคือมีการช่อมแซม 2 ครั้ง มีจำนวน 7 หลัง (ร้อยละ 23.3) และมีการช่อมแซม 3 ครั้ง มีจำนวน 1 หลัง (ร้อยละ 3.3) ตามลำดับ ดังแสดงตารางที่ 5.8

ตารางที่ 5.8 ความถี่การช่อมแซมที่ผู้อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต (กลุ่มตัวอย่าง)

ความถี่การช่อมแซม	ลักษณะการถือครอง					
	เจ้าของบ้าน		เช่า		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1 ครั้ง	4	50	18	81.8	22	73.3
2 ครั้ง	4	50	3	13.6	7	23.3
3 ครั้ง	0	0	1	4.5	1	3.3
รวม	8	100	22	100	30	100

5.1.10 แหล่งเงินในการซ่อมแซม

ส่วนใหญ่แหล่งเงินในการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยจะเป็นเงินออมของตัวเอง จำนวน 16 หลัง คิดเป็นร้อยละ 53.3 ของบ้านทั้ง 30 หลัง รองลงมาคือเป็นเงินออมของครอบครัว มีจำนวน 8 หลัง (ร้อยละ 26.7) และเจ้าของบ้านซ่อมแซมเอง มีจำนวน 4หลัง (ร้อยละ 13.3) ตามลำดับ ดังแสดงตารางที่ 5.9

ตารางที่ 5.9 แหล่งเงินในการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต (กลุ่มตัวอย่าง)

แหล่งเงินในการซ่อมแซม	ลักษณะการถือครอง					
	เจ้าของบ้าน		เช่า		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เงินกู้ยืม	0	0	1	4.5	1	3.3
เงินออม	3	37.5	13	59.1	16	53.3
เงินออมของครอบครัว	5	62.5	3	13.6	8	26.7
เงินออมจากลูกหลาน	0	0	1	4.5	1	3.3
เจ้าของบ้าน	0	0	4	18.2	4	13.3
รวม	8	100	22	100	30	100

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.2 เศรษฐกิจและสังคมของผู้สูงอายุ

5.2.1 เพศ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้ง 30 หลังคาเรือน พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง คิดเป็นร้อยละ 60 ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด ดังแสดงตารางที่ 5.10

ตารางที่ 5.10 เพศของผู้สูงอายุในชุมชนวัดธรรมนิมิต (กลุ่มตัวอย่าง)

เพศ	ลักษณะการถือครอง					
	เจ้าของบ้าน		เช่า		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	1	12.5	11	50	12	40
หญิง	7	87.5	11	50	18	60
รวม	8	100	22	100	30	100

5.2.2 อายุของผู้ให้สัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้ง 30 หลังคาเรือน พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 50 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 73.3) รองลงมาคือ 41-50 ปี (ร้อยละ 20.0) และ 41-50 ปี (ร้อยละ 6.7) ตามลำดับ ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด ดังแสดงตารางที่ 5.11

รูปที่ 5.2 แสดงผู้ให้สัมภาษณ์

ตารางที่ 5.11 อายุของผู้อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต (กลุ่มตัวอย่าง)

อายุ	ลักษณะการถือครอง					
	เจ้าของบ้าน		เช่า		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
31-40 ปี	1	12.5	1	4.5	2	6.7
41-50 ปี	1	12.5	5	22.7	6	20.0
> 50 ปีขึ้นไป	6	75	16	72.7	22	73.3
รวม	8	100	22	100	30	100

5.2.3 ภูมิสำเนา

ส่วนใหญ่ภูมิสำเนาเป็นคนในชุมชน จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 76.7 ของผู้ให้สัมภาษณ์ 30 คน ดังแสดงตารางที่ 5.12

ตารางที่ 5.12 ภูมิสำเนาของผู้อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต (กลุ่มตัวอย่าง)

ภูมิสำเนา	ลักษณะการถือครอง					
	เจ้าของบ้าน		เช่า		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ในชุมชน	7	87.5	16	72.7	23	76.7
นอกชุมชน	1	12.5	6	27.3	7	23.3
รวม	8	100	22	100.0	30	100.0

5.2.4 ระยะเวลาการอยู่อาศัย

ส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในชุมชนวัดธรรมนิมิตอยู่ในช่วงระยะเวลา 41-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.7 ของผู้ให้สัมภาษณ์ 30 คน รองลงมาคืออยู่ในช่วงระยะเวลา มากกว่า 60 ปี มีจำนวน 8 หลัง ร้อยละ 26.7 และอยู่ในช่วงระยะเวลา 21-40 ปี มีจำนวน 6 หลัง (ร้อยละ 20.0) ตามลำดับ ดังแสดงตารางที่ 5.13

ตารางที่ 5.13 ระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต (กลุ่มตัวอย่าง)

ระยะเวลาการอยู่อาศัย	ลักษณะการถือครอง					
	เจ้าของบ้าน		เช่า		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 5 ปี	1	12.5	0	0.0	1	3.3
5-20 ปี	0	0	4	18.2	4	13.3
21-40 ปี	1	12.5	5	22.7	6	20.0
41-60 ปี	4	50	7	31.8	11	36.7
มากกว่า 60 ปี	2	25	6	27.3	8	26.7
รวม	8	100	22	100.0	30	100.0

5.2.5 สถานภาพการอยู่อาศัย

ส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในฐานะเป็นเจ้าของบ้าน จำนวน 20 หลัง คิดเป็นร้อยละ 66.7 ของผู้ให้สัมภาษณ์ 30 คน รองลงมาคืออาศัยอยู่ในฐานะเป็นผู้อยู่อาศัย มีจำนวน 6 หลัง (ร้อยละ 20.0) และอาศัยอยู่ในฐานะเป็นผู้เช่า มีจำนวน 4 หลัง (ร้อยละ 13.3) ตามลำดับ ดังแสดงตารางที่ 5.14

ตารางที่ 5.14 สถานภาพการอยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต (กลุ่มตัวอย่าง)

สถานภาพ	ลักษณะการถือครอง					
	เจ้าของบ้าน		เช่า		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เป็นเจ้าของบ้าน	7	87.5	13	59.1	20	66.7
เป็นผู้อยู่อาศัย	1	12.5	5	22.7	6	20.0
เป็นผู้เช่า	0	0	4	18.2	4	13.3
รวม	8	100	22	100.0	30	100.0

5.2.6 อาชีพ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้ง 30 หลังคาเรือน พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงาน คิดเป็นร้อยละ 50.0 รองลงมาคือ อาชีพค้าขาย (ร้อยละ 26.6) และอาชีพรับจ้างธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 6.7) ตามลำดับ ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด ดังแสดงตารางที่ 5.15

ตารางที่ 5.15 อาชีพของผู้อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต (กลุ่มตัวอย่าง)

อาชีพ	ลักษณะการถือครอง					
	เจ้าของบ้าน		เช่า		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้ทำงาน	4	50	11	50.0	15	50.0
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	2	25	1	4.5	3	10.0
ค้าขาย	0	0	8	36.4	8	26.7
รับจ้าง	0	0	2	9.1	2	6.7
ธุรกิจส่วนตัว	2	25	0	0.0	2	6.7
รวม	8	100	22	100	30	100

5.2.7 สถานที่ทำงาน

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้ง 30 หลังคาเรือน ในเรื่องสถานที่ทำงานพบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่อยู่บ้านเฉยๆ ไม่ได้ทำงาน คิดเป็นร้อยละ 46.7ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด รองลงมาคือ จะทำงานที่บ้าน (ร้อยละ 16.7) และตลาดสดสมุทรสงคราม (ร้อยละ 10.0) ตามลำดับ ดังแสดงตารางที่ 5.16

ตารางที่ 5.16 สถานที่ทำงานของผู้อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต (กลุ่มตัวอย่าง)

สถานที่ทำงาน	ลักษณะการถือครอง					
	เจ้าของบ้าน		เช่า		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
กรุงเทพ	1	12.5	0	0.0	1	3.3
ดูแลโบสถ์	0	0	1	4.5	1	3.3
ตลาดสด สมุทรสงคราม	0	0	3	13.6	3	10.0
ในชุมชน	0	0	1	4.5	1	3.3
บ้าน	1	12.5	4	18.2	5	16.7
ร.พ.ธรรมศาสตร์	1	12.5	0	0.0	1	3.3
ร.พ.สมุทรสงคราม	1	12.5	0	0.0	1	3.3
ร.ร.ดุสิตนฤกุล	0	0	1	4.5	1	3.3
ร.ร.วัดธรรมประสิทธิ์	0	0	1	4.5	1	3.3
อยู่บ้านเฉยๆ	4	50	10	45.5	14	46.7
อยู่บ้านดูแลพ่อแม่	0	0	1	4.5	1	3.3
รวม	8	100	22	100.0	30	100.0

5.2.8 สมาชิกในครัวเรือน

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้ง 30 หลังคาเรือน พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในบ้านอยู่คนเดียว คิดเป็นร้อยละ 30.0 ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด และมีสมาชิก 3 คน ร้อยละ 30.0 เท่ากัน และมากกว่า 2 คน ร้อยละ 23.3 ตามลำดับ ดังแสดงตารางที่ 5.17

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5.17 สมาชิกในครัวเรือนของผู้อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต (กลุ่มตัวอย่าง)

สมาชิกในครัวเรือน	ลักษณะการถือครอง					
	เจ้าของบ้าน		เช่า		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อยู่คนเดียว	1	12.5	8	36.4	9	30.0
2 คน	4	50	3	13.6	7	23.3
3 คน	2	25	7	31.8	9	30.0
4 คน	1	12.5	3	13.6	4	13.3
มากกว่า 4 คน	0	0	1	4.5	1	3.3
รวม	8	100	22	100.0	30	100.0

5.2.9 ระดับรายได้ของผู้ให้สัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้ง 30 หลังคาเรือน พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีรายได้ประมาณ 5,001-10,000 บาทต่อเดือนคิดเป็นร้อยละ 36 ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด รองลงมาคือ ช่วงรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 20.0) และ ช่วง 10,001-10,500 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 16.7) ตามลำดับ ดังแสดงตารางที่ 5.18

ตารางที่ 5.18 ระดับรายได้ของผู้ให้สัมภาษณ์ของผู้อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต (กลุ่มตัวอย่าง)

ระดับรายได้	ลักษณะการถือครอง					
	เจ้าของบ้าน		เช่า		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 3,000 บาทต่อเดือน	1	12.5	5	22.7	6	20.0
3,001-5,000 บาทต่อเดือน	0	0	1	4.5	1	3.3
5,001-10,000 บาทต่อเดือน	1	12.5	10	45.5	11	36.7
10,001-15,000 บาทต่อเดือน	1	12.5	4	18.2	5	16.7
15,001-20,000 บาทต่อเดือน	0	0	0	0.0	0	0.0
20,001-30,000 บาทต่อเดือน	1	12.5	1	4.5	2	6.7
มากกว่า 30,000 บาทต่อเดือน	4	50	1	4.5	5	16.7
รวม	8	100	22	100.0	30	100.0

5.2.10 ระดับรายได้ครัวเรือน

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้ง 30 หลังคาเรือน พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีรายได้ประมาณ 5,001-10,000 บาทต่อเดือนคิดเป็นร้อยละ 23.3 ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด รองลงมาคือ ช่วงรายได้ 20,001-30,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 20.0) และ ช่วง มากกว่า 30,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 20.0) ตามลำดับ ดังแสดงตารางที่ 5.19

ตารางที่ 5.19 ระดับรายได้ครัวเรือนของผู้อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต (กลุ่มตัวอย่าง)

ระดับรายได้	ลักษณะการถือครอง					
	เจ้าของบ้าน		เช่า		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 3,000 บาทต่อเดือน	2	25	0	0.0	2	6.7
3,001-5,000 บาทต่อเดือน	0	0	1	4.5	1	3.3
5,001-10,000 บาทต่อเดือน	0	0	7	31.8	7	23.3
10,001-15,000 บาทต่อเดือน	0	0	5	22.7	5	16.7
15,001-20,000 บาทต่อเดือน	0	0	3	13.6	3	10.0
20,001-30,000 บาทต่อเดือน	2	25	4	18.2	6	20.0
มากกว่า 30,000 บาทต่อเดือน	4	50	2	9.1	6	20.0
รวม	8	100	22	100.0	30	100.0

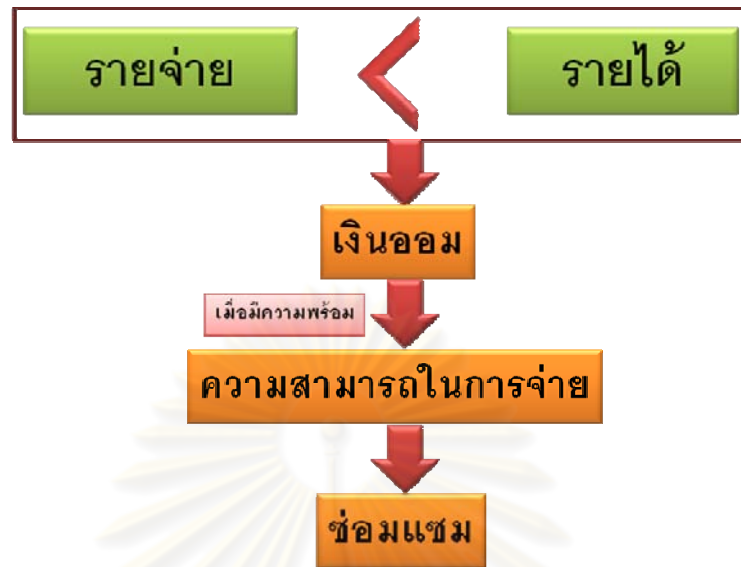
5.2.11 ระดับรายจ่ายครัวเรือน

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้ง 30 หลังคาเรือน พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีรายจ่ายครัวเรือน ประมาณ 3,001-5,000 บาทต่อเดือนคิดเป็นร้อยละ 30 ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด รองลงมาคือ ช่วงรายได้ 15,001-20,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 20.0) และ ช่วงระดับรายได้ 3 ช่วง ที่มีจำนวนเท่ากันคือ ช่วงรายได้ 5,001-10,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 13.3) ช่วงรายได้ 10,001-15,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 13.3) ช่วงรายได้ 20,001-30,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 13.3) เดือนตามลำดับ ดังแสดงตารางที่ 5.20

ตารางที่ 5.20 ระดับรายจ่ายครัวเรือนของผู้อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต (กลุ่มตัวอย่าง)

ระดับรายได้	ลักษณะการถือครอง					
	เจ้าของบ้าน		เช่า		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 3,000 บาทต่อเดือน	1	12.5	0	0.0	1	3.3
3,001-5,000 บาทต่อเดือน	1	12.5	8	36.4	9	30.0
5,001-10,000 บาทต่อเดือน	0	0	4	18.2	4	13.3
10,001-15,000 บาทต่อเดือน	0	0	4	18.2	4	13.3
15,001-20,000 บาทต่อเดือน	2	25	4	18.2	6	20.0
20,001-30,000 บาทต่อเดือน	3	37.5	1	4.5	4	13.3
มากกว่า 30,000 บาทต่อเดือน	1	12.5	1	4.5	2	6.7
รวม	8	100	22	100.0	30	100.0

แผนภูมิที่ 5.7 แสดงการเปรียบเทียบรายจ่ายกับรายได้ที่ส่งผลต่อการออมเพื่อการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย

5.3 วิธีการปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต

5.3.1 รูปแบบการซ่อมแซม

รูปแบบของการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยของกลุ่มตัวอย่างจำแนกออกเป็น 4 รูปแบบ ดังนี้

-การซ่อมแซมทั้งหลัง เป็นการซ่อมแซมทุกส่วนของอาคาร ตั้งแต่ฐานรากจนถึงหลังคา

รูปที่ 5.3 แสดงบ้านที่มีการซ่อมแซมทั้งหลัง

-การต่อเติมการต่อเติม เป็นการขยายหรือเพิ่มให้มากหรือใหญ่ขึ้น

รูปที่ 5.4 แสดงบ้านที่มีการต่อเติมการต่อเติม

-การซ่อมแซมบางส่วน เป็นการซ่อมแซมบางส่วนของอาคาร เช่น หลังคา ผนัง เสา
ฐานราก

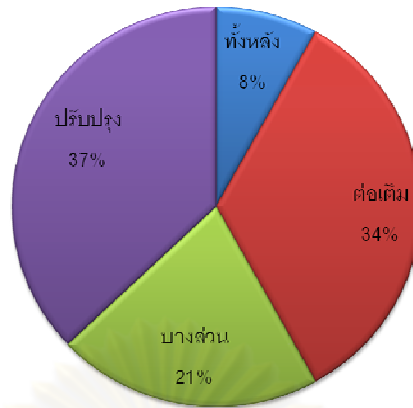

รูปที่ 5.5 แสดงบ้านที่มีการซ่อมแซมบางส่วน

-การปรับปรุงการปรับปรุง เป็นการทำให้สิ่งนั้นมีสภาพที่ดีขึ้นกว่าสภาพที่เป็นอยู่

รูปที่ 5.6 แสดงบ้านที่มีการปรับปรุงการปรับปรุง

แผนภูมิที่ 5.8 แสดงจำนวนรูปแบบการซ่อมแซม

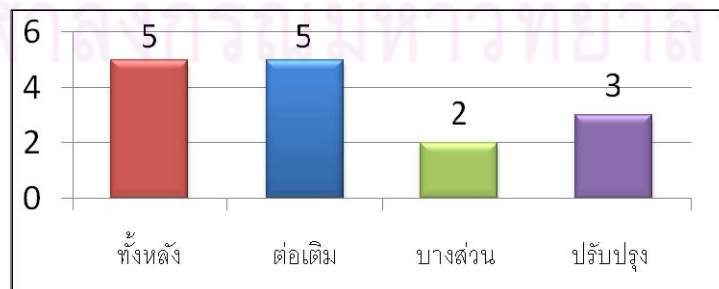
จากแผนภูมิ 5.2 รูปแบบการซ่อมแซมส่วนใหญ่เป็นการปรับปรุง (ร้อยละ 37) ของผู้ให้สัมภาษณ์ รองลงมาคือ การต่อเติม (ร้อยละ 34) และการซ่อมแซมบางส่วน (ร้อยละ 21) ตามลำดับ โดยมีการจำแนกตามกรรมสิทธิ์การครอบครองดังนี้

- รูปแบบการซ่อมแซมบ้านที่เป็นเจ้าของ

บ้านที่เป็นเจ้าของส่วนใหญ่เป็นการซ่อมแซมบ้านทั้งหลังและการต่อเติม

ตารางที่ 5.21 รูปแบบการซ่อมแซมบ้านที่เป็นเจ้าของ

เจ้าของ	หลังที่	ทั้งหลัง	ต่อเติม	บางส่วน	ปรับปรุง
	1				
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					

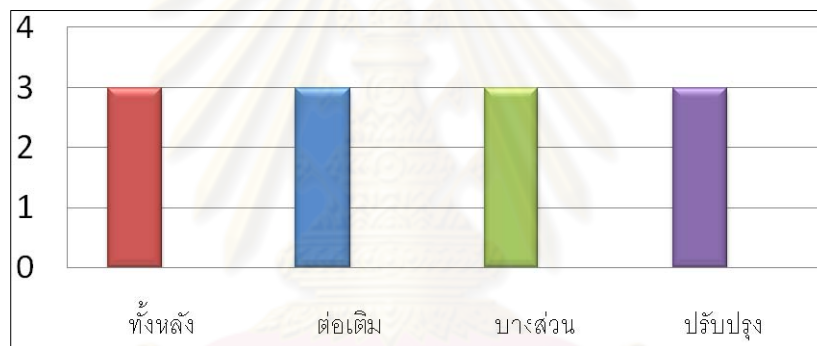

แผนภูมิที่ 5.9 แสดงจำนวนรูปแบบการซ่อมแซมบ้านที่เป็นเจ้าของ

- รูปแบบการซ่อมแซมบ้านที่เป็นการเช่าที่ดินและบ้าน
บ้านที่เป็นการเช่าที่ดินและบ้าน ส่วนใหญ่คล้ายกัน

ตารางที่ 5.22 รูปแบบการซ่อมแซมบ้านที่เป็นการเช่าที่ดินและบ้าน

เช่าที่ดินและ บ้าน	หลังที่	ทั้งหลัง	ต่อเติม	บางส่วน	ปรับปรุง
	1				
	2				
	3				
	4				

แผนภูมิที่ 5.10 แสดงจำนวนรูปแบบการซ่อมแซมบ้านที่เป็นการเช่าที่ดินและบ้าน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- รูปแบบการซ่อมแซมบ้านที่เป็นเช่าที่ดินวัด
บ้านที่เป็นเช่าที่ดินวัดส่วนใหญ่เป็นการปรับปรุง

ตารางที่ 5.23 รูปแบบการซ่อมแซมบ้านที่เป็นเช่าที่ดินวัด

	หลังที่	ทั้งหลัง	ต่อเติม	บางส่วน	ปรับปรุง
	เช่าที่ดินวัด	1			
2					
3					
4					

แผนภูมิที่ 5.11 แสดงจำนวนรูปแบบการซ่อมแซมบ้านที่เป็นเช่าที่ดินวัด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- รูปแบบการซ่อมแซมบ้านที่เป็นเช่าที่ดินเอกชน

บ้านที่เป็นเช่าที่ดินเอกชนโดยส่วนจะมีการต่อเติมและการปรับปรุง

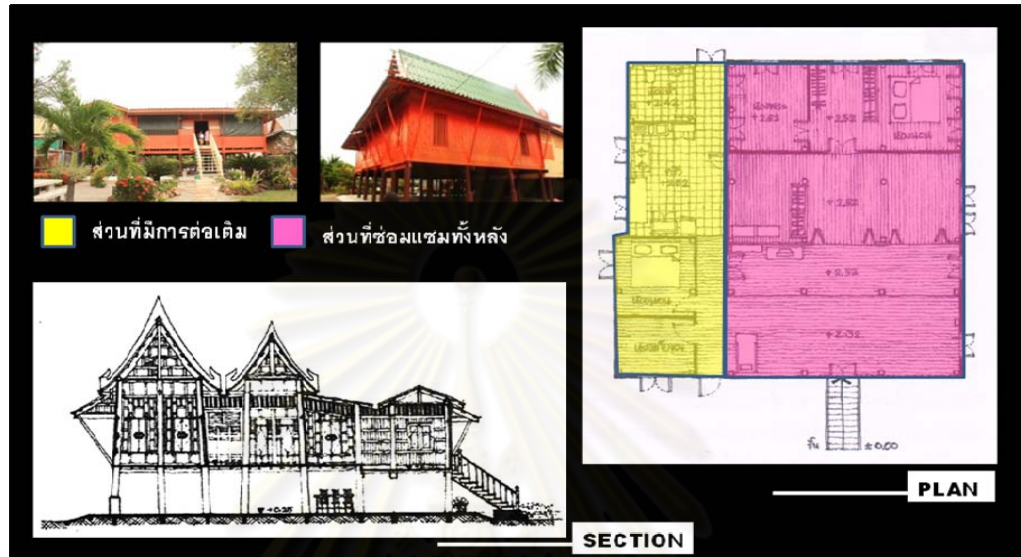
ตารางที่ 5.24 รูปแบบการซ่อมแซมบ้านที่เป็นเช่าที่ดินเอกชน

	หลังที่	ทั้งหลัง	ต่อเติม	บางส่วน	ปรับปรุง
	เช่าที่ดิน เอกชน	1		🔨	
2			🔨		🔨
3			🔨		
4			🔨		🔨
5					🔨
6			🔨		🔨
7			🔨	🔨	🔨
8			🔨	🔨	🔨
9				🔨	🔨
10			🔨	🔨	🔨
11				🔨	🔨
12			🔨	🔨	🔨
13			🔨		🔨
14			🔨	🔨	🔨

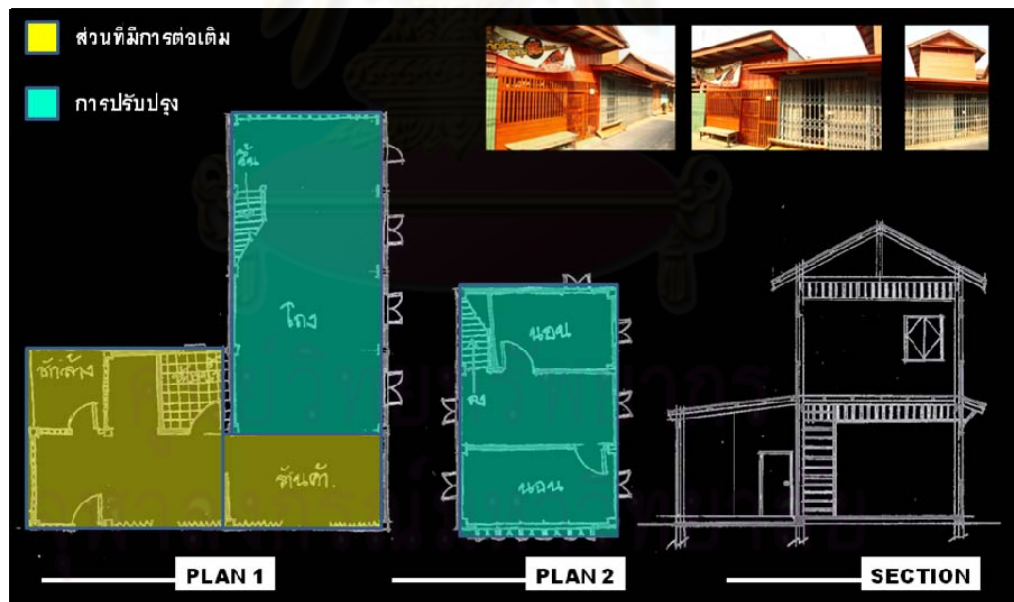

แผนภูมิที่ 5.12 แสดงจำนวนรูปแบบการซ่อมแซมบ้านที่เป็นเช่าที่ดินวัด

ตัวอย่างบ้านที่มีการปรับปรุงซ่อมแซม
เจ้าของ

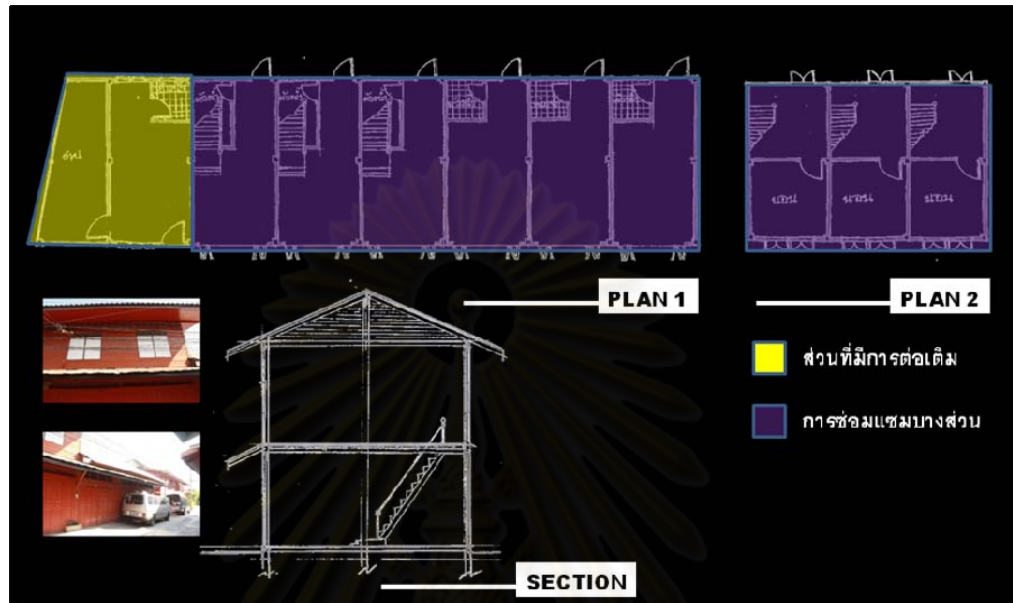

รูปที่ 5.7 แสดงตัวอย่างบ้านที่มีการปรับปรุงซ่อมแซม

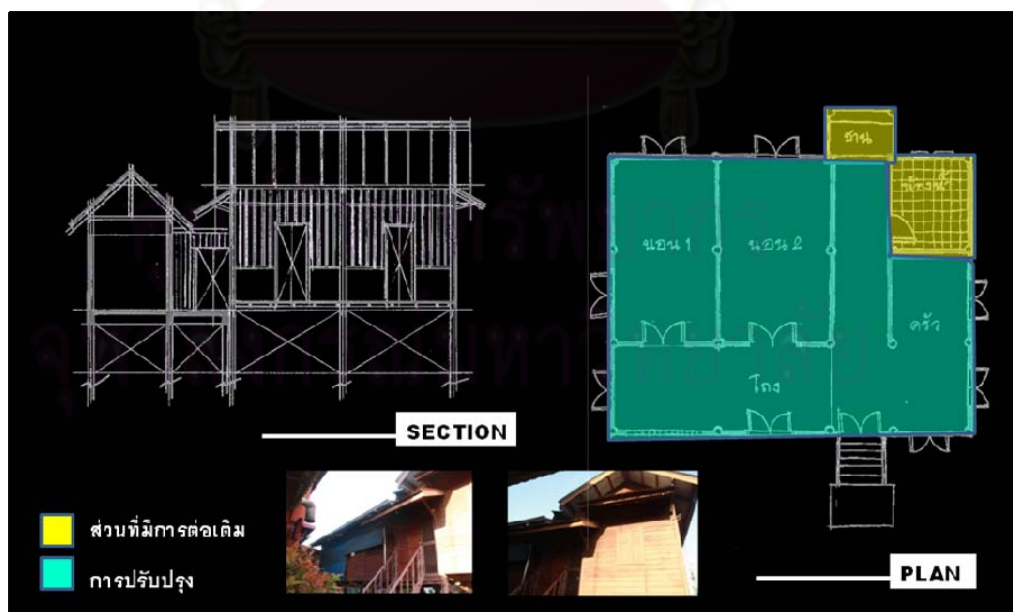
รูปที่ 5.8 แสดงตัวอย่างบ้านที่มีการปรับปรุงซ่อมแซม

เช่าทั้งทีและบ้าน Z

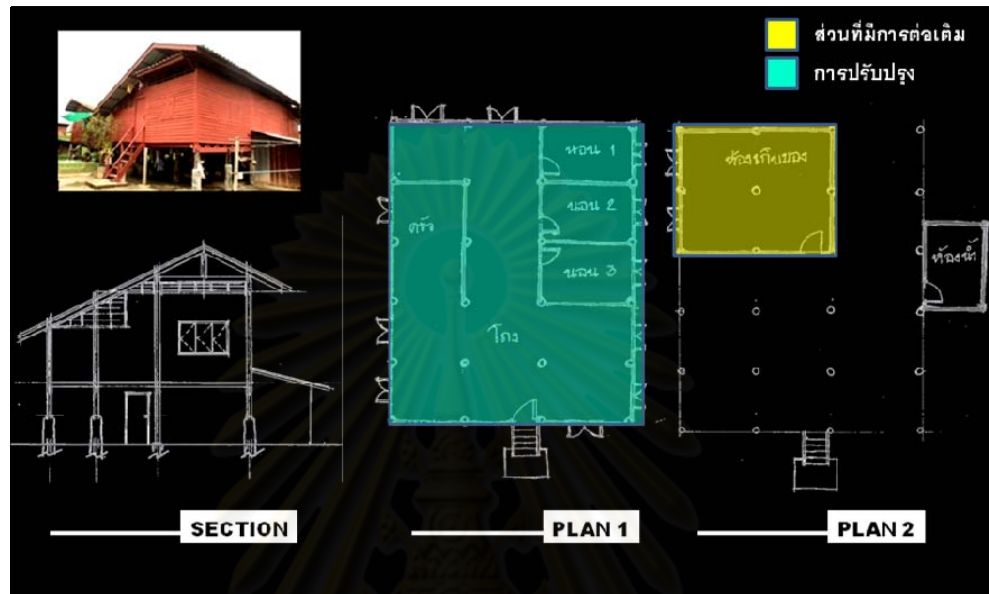
รูปที่ 5.9 แสดงตัวอย่างบ้านที่มีการปรับปรุงซ่อมแซม

เช่าที่ดินวัด

รูปที่ 5.10 แสดงตัวอย่างบ้านที่มีการปรับปรุงซ่อมแซม

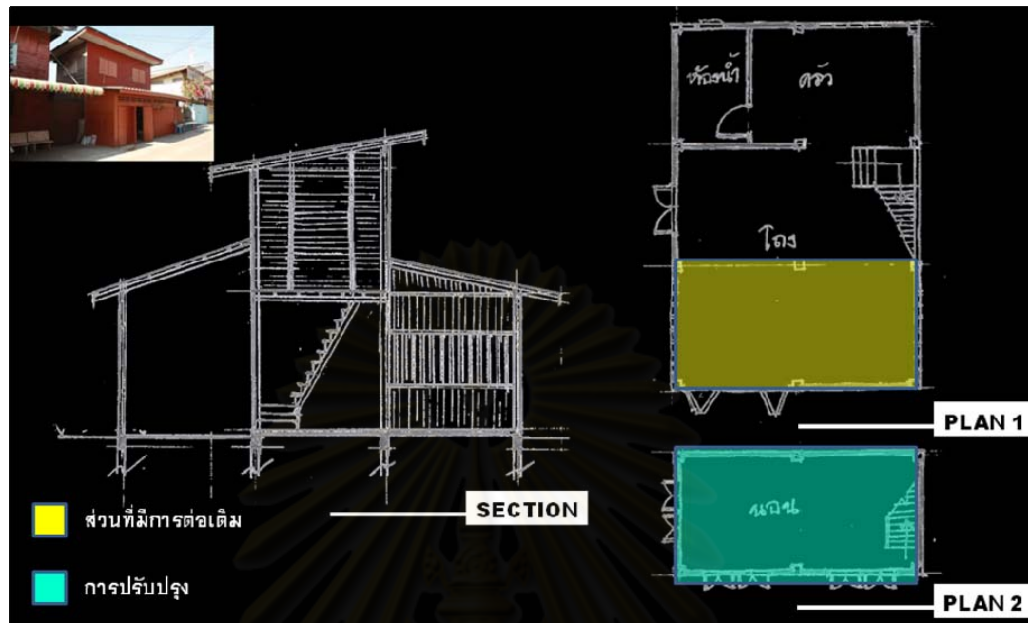
เช่าทั้งที่ดินเอกชน

รูปที่ 5.11 แสดงตัวอย่างบ้านที่มีการปรับปรุงซ่อมแซม

รูปที่ 5.12 แสดงตัวอย่างบ้านที่มีการปรับปรุงซ่อมแซม

รูปที่ 5.13 แสดงตัวอย่างบ้านที่มีการปรับปรุงซ่อมแซม

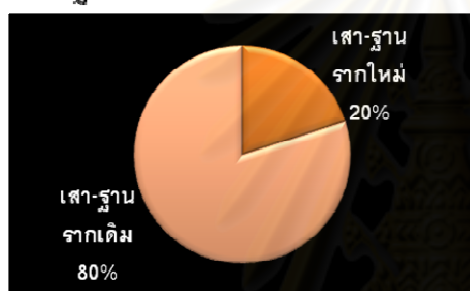
ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.3.2 วัสดุในการซ่อมแซมบ้าน

ตารางที่ 5.25 รูปแบบการซ่อมแซมบ้านที่เป็นเช่าที่ดินเอกชน

วัสดุ	เสา-ฐานราก		พื้น		ผนัง		หลังคา	
	เสา-ฐาน รากใหม่	เสา-ฐาน รากเดิม	พื้นใหม่	พื้นเดิม	ผนังใหม่	ผนังเดิม	หลังคา ใหม่	หลังคา เดิม
จำนวน	6	24	8	22	5	25	22	8

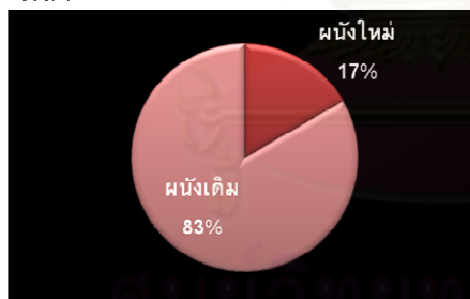
เสา-ฐานราก

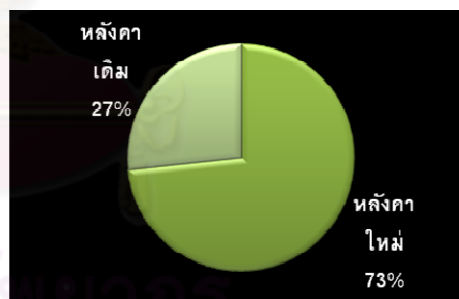
พื้น

ผนัง

หลังคา

แผนภูมิที่ 5.13 แสดงการใช้วัสดุในการซ่อมแซมบ้าน

5.3.3 การเลือกวัสดุในการซ่อมแซมบ้าน

ส่วนใหญ่วัสดุในการซ่อมแซมบ้านจะเป็นการเลือกเองตามความชอบและเหมาะสมของเจ้าของบ้าน คิดเป็นร้อยละ 73.3 ของผู้ให้สัมภาษณ์ รองลงมาคือ จะเลือกตามความสามารถในการจ่าย (ร้อยละ 20.0) และช่างเลือกให้ (ร้อยละ 6.7) ตามลำดับ ดังแสดงตารางที่ 5.26

ตารางที่ 5.26 วัสดุในการซ่อมแซมบ้านที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต (กลุ่มตัวอย่าง)

การเลือกวัสดุ ในการซ่อม บ้าน	ผู้ทำการปรับปรุงซ่อมแซม							
	เจ้าบ้าน		ผู้ให้เช่า		ผู้เช่า		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เจ้าของบ้าน เลือกเองตาม ความเหมาะสม	6	75	4	100	12	66.7	22	73.3
เจ้าของบ้าน เลือกเองตาม ความสามารถ ในการจ่าย	0	0	0	0	6	33.3	6	20.0
ช่างเลือกให้	2	25	0	0	0	0.0	2	6.7
รวม	8	100	4	100	18	100	30	100

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.3.4 การทาสีบ้าน

ส่วนใหญ่ผู้ที่เลือกทาสีบ้านเป็นสีที่เจ้าของบ้านเลือกเองตามความชอบและเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 76.7 ของผู้ให้สัมภาษณ์ รองลงมาคือการเลือกตามกลุ่มเครือข่าย (ร้อยละ 13.3) และการเลือกตามความเชื่อเดิม (ร้อยละ 6.7) ตามลำดับ ดังแสดงตารางที่ 5.27

ตารางที่ 5.27 การทาสีบ้านในชุมชนวัดธรรมนิมิต (กลุ่มตัวอย่าง)

การเลือกทาสีบ้าน	ผู้ทำการปรับปรุงซ่อมแซม							
	เจ้าบ้าน		ผู้ให้เช่า		ผู้เช่า		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เจ้าของบ้านเลือกตามความชอบและเหมาะสม	7	87.5	0	0	16	88.9	23	76.7
เจ้าของบ้านเลือกตามกลุ่มของเครือข่าย	0	0	4	100	0	0.0	4	13.3
เจ้าของบ้านเลือกตามความเชื่อ	0	0	0	0	2	11.1	2	6.7
ช่างเลือกให้	1	12.5	0	0	0	0.0	1	3.3
รวม	8	100	4	100	18	100	30	100

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.3.5 ทักษะคติในการซ่อมแซมบ้านในชุมชน

ส่วนใหญ่จะคำนึงถึงความสวยงาม และมีสภาพแวดล้อมที่ดีในการอยู่อาศัย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 50.0 รองลงมาคือ การซ่อมแซมที่คงไว้ซึ่งรูปแบบเดิม (ร้อยละ 26.7) และการซ่อมแซมให้มีความหลากหลาย (ร้อยละ 13.3) ตามลำดับดังแสดงตารางที่ 5.28

ตารางที่ 5.28 ทักษะคติในการซ่อมแซมบ้านที่ผู้อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต (กลุ่มตัวอย่าง)

ทักษะคติในการ ซ่อมแซมบ้าน ในชุมชน	ผู้ทำการปรับปรุงซ่อมแซม							
	เจ้าบ้าน		ผู้ให้เช่า		ผู้เช่า		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ควรมีการ ซ่อมแซมใน รูปแบบเดียวกัน	3	37.5	0	0	0	0.0	3	10.0
ควรมีการ ซ่อมแซมให้มี ความ หลากหลาย	0	0	0	0	4	22.2	4	13.3
ควรมีการ ซ่อมแซมโดยคง รูปแบบเดิม	5	62.5	3	75	0	0.0	8	26.7
ควรมีการ ซ่อมแซมให้มี สภาพแวดล้อม ที่ดี น่าอยู่	0	0	1	25	14	77.8	15	50.0
รวม	8	100	4	100	18	100	30	100

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.4 สาเหตุที่ทำให้เกิดการปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต

5.4.1 สาเหตุในการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย

ส่วนใหญ่จะพูดถึงเรื่องของภัยจากธรรมชาติ น้ำท่วม และปลวกขึ้นบ้าน ทำให้บ้านมีความชำรุดทรุดโทรมจึงส่งผลต่อการซ่อมแซม คิดเป็นร้อยละ 60.0 รองลงมาคือ ซ่อมแซมเพื่อความสวยงามและคงทน (ร้อยละ 30.0) และเพื่อปรับปรุงเป็นธุรกิจบ้านเช่า ตามลำดับ ดังแสดงตารางที่ 5.29

ตารางที่ 5.29 สาเหตุในการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต (กลุ่มตัวอย่าง)

การเลือกทาสีบ้าน	ผู้ทำการปรับปรุงซ่อมแซม							
	เจ้าบ้าน		ผู้ให้เช่า		ผู้เช่า		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพื่อซ่อมแซมจากการชำรุดทรุดโทรม	8	100	0	0	10	55.6	18	60.0
เพื่อความสวยงามและคงทน	0	0	1	25	8	44.4	9	30.0
เพื่อปรับปรุงเป็นธุรกิจบ้านเช่า	0	0	3	75	0	0.0	3	10.0
รวม	8	100	4	100	18	100	30	100

5.4.2 สาเหตุในการเลือกรูปแบบในการซ่อมแซม

ส่วนใหญ่จะเลือกรูปแบบตามคุณภาพของบ้านเช่าที่ดี เพื่อที่จะเป็นธุรกิจบ้านเช่าในอนาคต คิดเป็นร้อยละ 53.3 รองลงมาคือ เลือกตามความชอบและเหมาะสม (ร้อยละ 20.0) และเลือกจากลักษณะโครงสร้างบ้านเดิมและความคงทนสวยงาม (ร้อยละ 13.3) ตามลำดับ ดังแสดงตารางที่ 5.30

ตารางที่ 5.30 สาเหตุในการเลือกรูปแบบในการซ่อมแซมที่ผู้อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต (กลุ่มตัวอย่าง)

สาเหตุในการเลือกรูปแบบในการซ่อมแซม	ผู้ทำการปรับปรุงซ่อมแซม							
	เจ้าบ้าน		ผู้ให้เช่า		ผู้เช่า		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เลือกจากลักษณะโครงสร้างบ้านเดิม	1	12.5	0	0	3	16.7	4	13.3
เลือกตามความชอบและเหมาะสม	2	25	0	0	4	22.2	6	20.0
เลือกตามคุณภาพของบ้านเช่าที่ดี	0	0	4	100	0	0.0	4	13.3
เลือกตามความคงทนและสวยงาม	5	62.5	0	0	11	61.1	16	53.3
รวม	8	100	4	100	18	100.0	30	100.0

5.4.3 แนวความคิดในการซ่อมแซม

ส่วนใหญ่จะได้แนวความคิดจากตนเอง และช่างแนะนำ มีจำนวน 14 หลัง คิดเป็นร้อยละ 46.7 รองลงมาแนวความคิดจากตนเอง(ร้อยละ 16.7) และมีแนวความคิดที่มีจำนวนเท่ากันคือจากตนเองและคู่สมรส (ร้อยละ 13.3) และเจ้าของบ้าน (ร้อยละ 13.3) ตามลำดับ ดังแสดงตารางที่ 5.31

ตารางที่ 5.31 แนวความคิดในการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต (กลุ่มตัวอย่าง)

แนวความคิด ในการ ซ่อมแซม	ผู้ทำการปรับปรุงซ่อมแซม							
	เจ้าบ้าน		ผู้ให้เช่า		ผู้เช่า		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
จากตนเอง	0	0	0	0	5	27.8	5	16.7
จากตนเอง และ ช่างแนะนำ	5	62.5	0	0	9	50.0	14	46.7
จากตนเองและ คู่สมรส	0	0	0	0	4	22.2	4	13.3
เจ้าของบ้าน	0	0	4	100	0	0.0	4	13.3
มีในเรื่องของ การติดบ้าน เนื่องจากมีบ้าน ของญาติติด บ้านมาก่อน	3	37.5	0	0	0	0.0	3	10.0
รวม	8	100	4	100	18	100.0	30	100.0

5.4.4 แรงจูงใจในการซ่อมแซม

ส่วนใหญ่มีแรงจูงใจมาจากการต้องการให้ที่อยู่อาศัยมีความคงทนแข็งแรง คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 43.3 รองลงมาคือต้องการให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและสวยงาม น้อยอยู่ (ร้อยละ 23.3) และมีความมั่นคงในการอยู่อาศัย (ร้อยละ 20.0) ตามลำดับ ดังแสดงตารางที่ 5.32

ตารางที่ 5.32 แรงจูงใจในการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต (กลุ่มตัวอย่าง)

แนวความคิด ในการ ซ่อมแซม	ผู้ทำการปรับปรุงซ่อมแซม							
	เจ้าบ้าน		ผู้ให้เช่า		ผู้เช่า		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มีความมั่นคงใน การอยู่อาศัย	0	0	0	0	6	33.3	6	20.0
มีคุณภาพชีวิต ที่ดีและสวยงาม	0	0	0	0	7	38.9	7	23.3
มีความคงทน แข็งแรง	8	100	0	0	5	27.8	13	43.3
เพื่อคุณภาพ ของบ้านเช่าที่ดี	0	0	4	100	0	0.0	4	13.3
รวม	8	100	4	100	18	100.0	30	100.0

5.4.5 ความสัมพันธ์ของชุมชนที่ส่งผลทำส่งผลให้เกิดการซ่อมแซม

ส่วนใหญ่มาจากความผูกพันกับชุมชน ที่อยู่อาศัยและแหล่งงานเดิม คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 60.0 รองลงมาคือ มีความเชื่อมั่นและมั่นคงในที่ดินและที่อยู่อาศัย (ร้อยละ 20.0) และมีความสัมพันธ์ในเรื่องเครือญาติ (ร้อยละ 20.0) ตามลำดับ ดังแสดงตารางที่ 5.33

ตารางที่ 5.33 ความสัมพันธ์ของชุมชนที่ส่งผลทำส่งผลให้เกิดการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต (กลุ่มตัวอย่าง)

ความสัมพันธ์ ของชุมชนที่ ส่งผลทำส่งผล ให้เกิดการ ซ่อมแซม	ผู้ทำการปรับปรุงซ่อมแซม							
	เจ้าบ้าน		ผู้ให้เช่า		ผู้เช่า		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มีความเชื่อมั่น และมั่นคงใน การอยู่อาศัย	0	0	0	0	6	33.3	6	20.0
มีความผูกพัน กับชุมชน ที่อยู่ อาศัย และ แหล่งงาน	4	50	3	75	11	61.1	18	60.0
มีความสัมพันธ์ ในเรื่องเครือ ญาติ	4	50	1	25	1	5.6	6	20.0
รวม	8	100	4	100	18	100.0	30	100.0

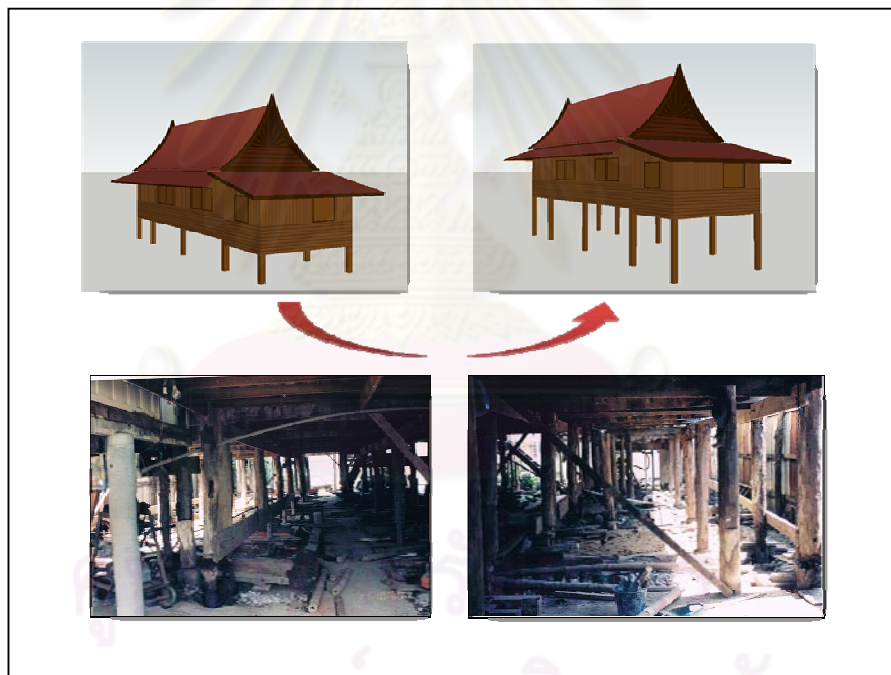
5.5 กลุ่มเครือญาติกับการซ่อมแซม

5.5.1 กลุ่มเครือญาติที่ทำให้เกิดการซ่อมแซม แบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ 2 กลุ่ม ดังนี้

- กลุ่มบ้านที่ซ่อมแซมบ้านเพื่ออยู่อาศัยที่เป็นเจ้าของทั้งบ้านและที่ดิน

ซึ่งเป็นบ้านที่เกี่ยวข้องกับบ้านที่เป็นบ้านของกลุ่มเครือญาติ เป็นการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยที่มีการซ่อมแซมทั้งหลัง เป็นกลุ่มบ้านเรือนไทยริมน้ำ ซึ่งเป็นบ้านที่มีความเก่าแก่และอายุมาก โดยมีสาเหตุที่ทำให้มีการซ่อมแซมมีดังนี้

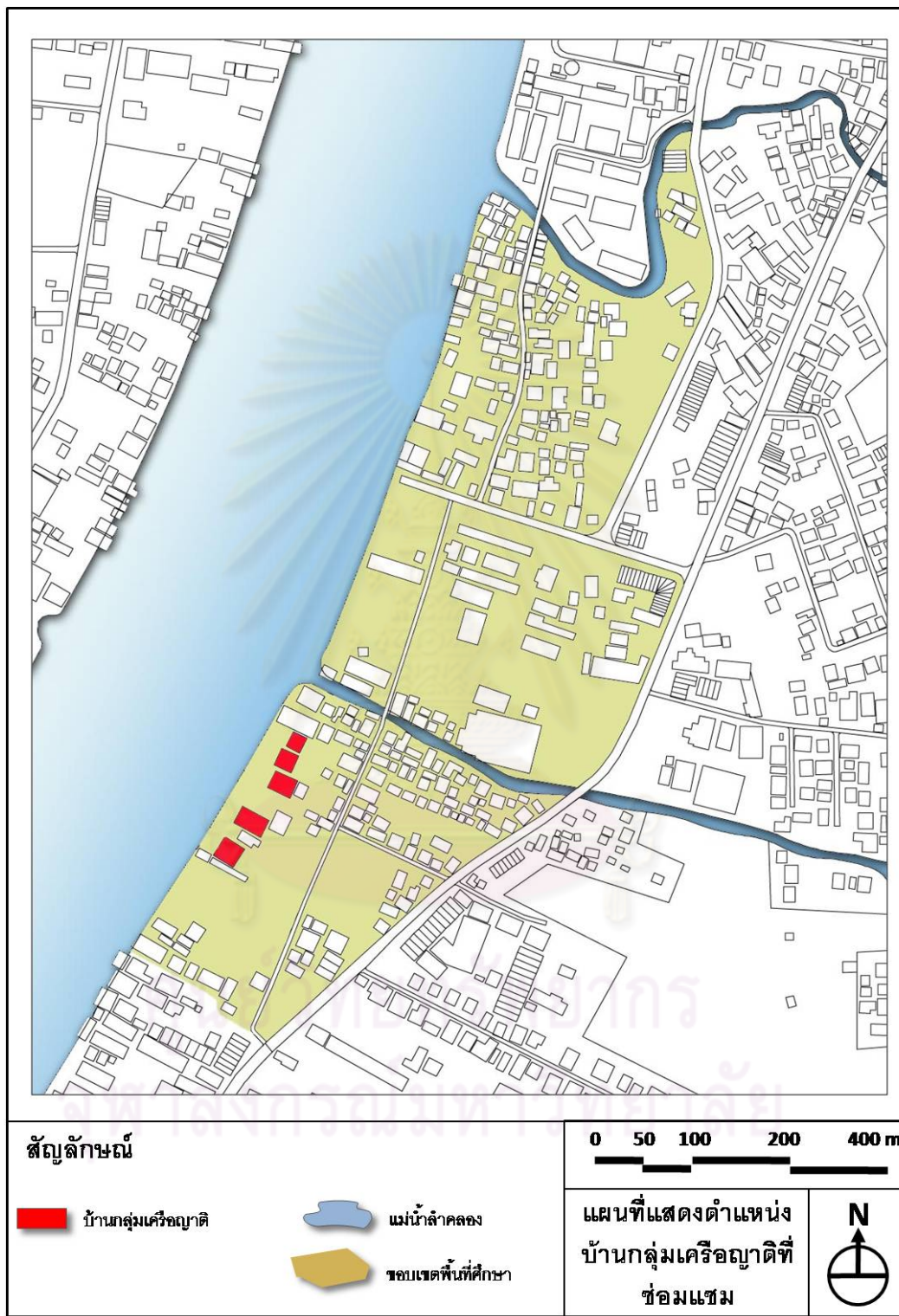
1. จากภัยทางธรรมชาติ ช่วงเวลาน้ำหลากน้ำจะท่วมถึงใต้ถุนบ้านทำให้ลำบากแก่การอยู่อาศัย
2. ภัยจากปลวกที่ขึ้นบ้าน ซึ่งบ้านทั้งหมดเป็นบ้านไม้
รูปแบบในการปรับปรุงซ่อมแซมเป็นการซ่อมแซมบ้านทั้งหลัง

รูปที่ 5.14 แสดงการดีดบ้าน

รูปที่ 5.15 แสดงการซ่อมแซมบ้านส่วนต่างๆ

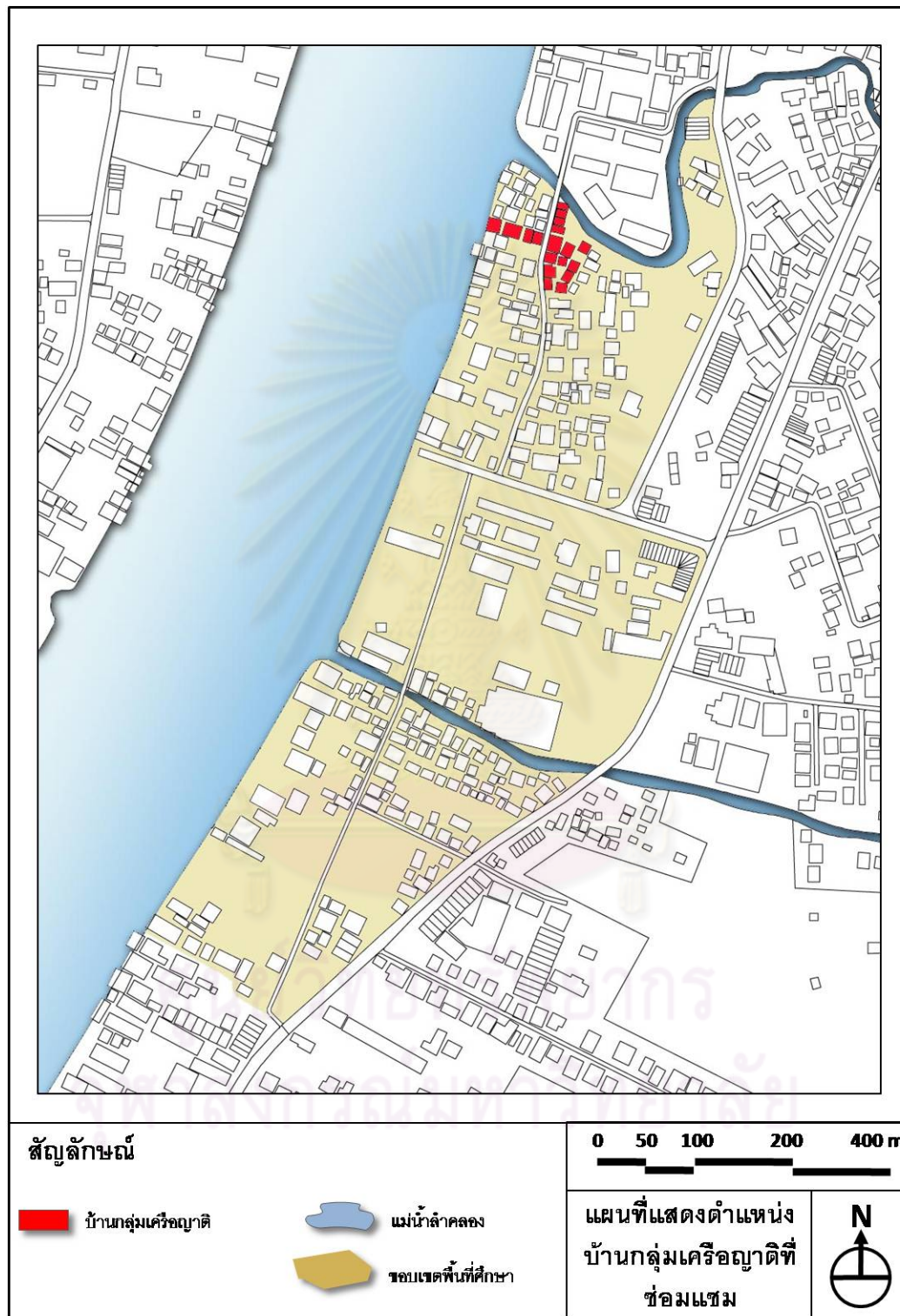
แผนที่ 5.2 แสดงกรรมสิทธิ์การถือครองของกลุ่มตัวอย่าง

- กลุ่มบ้านที่ซ่อมแซมเพื่ออยู่อาศัยที่เช่าทั้งบ้านและที่ดิน

ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มบ้านเช่าที่เป็นเครือญาติกัน บ้านส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้และมีลักษณะของการซ่อมแซมที่มีเหมือนกัน เป็นบ้านที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งลูกหลานต่างแยกย้ายไปประกอบอาชีพที่อื่นไม่มีใครอยู่เพื่อดูแลรักษาบ้าน จึงได้มอบหมายให้พี่ชายและพี่สะใภ้คนโตเป็นคนดูแล ซึ่งได้มีการปรับปรุงซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพที่ดีเพื่อให้เช่าทั้งบ้านและที่ และสิ่งหนึ่งที่น่าสนใจคือกลุ่มบ้านเหล่านี้เป็นบ้านที่มีสีในโทนเดียวกันเหมือนบ้านทุกหลังหลังจากสีจากกระเบื้องเดียวกัน

รูปที่ 5.16 แสดงบ้านที่มีสีเดียวกันของกลุ่มเครือญาติ

แผนที่ 5.3 แสดงกลุ่มบ้านที่ช่อมแซมเพื่ออยู่อาศัยที่เช่าทั้งบ้านและที่ดิน

5.6 สรุปความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการถือครองกับการซ่อมแซม

จากการสำรวจและการสัมภาษณ์ปัจจัยที่ทำให้เกิดการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย ชุมชนวัดธรรมนิมิต เทศบาลเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า มีรูปแบบการถือครอง อยู่ 4 ประเภทหลัก คือ เจ้าของบ้าน ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 27 ของบ้านทั้งหมด (8 หลังคาเรือนจากการสุ่มตัวอย่างเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์)เช่าที่ดินและบ้าน ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 13 ของบ้านทั้งหมด (4 หลังคาเรือนจากการสุ่มตัวอย่างเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์)เช่าที่ดินวัด ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 13 ของบ้านทั้งหมด (4 หลังคาเรือนจากการสุ่มตัวอย่างเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์)เช่าที่ดินเอกชน ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 47 ของบ้านทั้งหมด (14 หลังคาเรือนจากการสุ่มตัวอย่างเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์)

จากข้อมูลข้างต้นจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจศึกษา ถึงความสำคัญว่า ปัจจัยอะไรทำให้เกิดการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย ในชุมชนวัดธรรมนิมิต เทศบาลเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

5.6.1 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการถือครองกับลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรม

จากการสำรวจและการสัมภาษณ์ปัจจัยที่ทำให้เกิดการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย ชุมชนวัดธรรมนิมิต เทศบาลเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ในเรื่องลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรม จำแนกตามลักษณะการถือครอง พบว่า ลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัยส่งผลต่อลักษณะการถือครอง เนื่องจากลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกัน กล่าวคือ

- ลักษณะการถือครองแบบเจ้าของบ้าน อายุบ้านส่วนใหญ่จะอยู่ช่วงอายุ 121 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 37.5) และช่วงอายุ 91-120 ปี (ร้อยละ 37.5) โดยปีที่ก่อสร้างจะอยู่ในช่วง พ.ศ. 2400-2450 (ร้อยละ 62.5) โดยผู้สร้างบ้านคือมรดกจากคุณพ่อ (ร้อยละ 50.0) โดยประวัติการซ่อมแซมช่วงปีที่ซ่อมแซมบ้านคือ พ.ศ. 2546-2554 (ร้อยละ 62.5) โดยช่างที่ซ่อมแซมบ้านคือช่างเก่าแก่ในชุมชน (ร้อยละ 62.5) โดยมีราคาซ่อมแซมที่เท่ากัน 3 ระดับราคา คือ 150,001-250,000 บาท (ร้อยละ 25.0) 250,001-350,000 บาท (ร้อยละ 25.0) มากกว่า 450,000 บาทขึ้นไป (ร้อยละ 25.0) โดยมีความถี่การซ่อมแซม 1 ครั้ง (ร้อยละ 50.0) และแหล่งเงินในการซ่อมแซมมาจากการเงินออมของครอบครัว (ร้อยละ 62.5)
- ลักษณะการถือครองแบบเช่าที่ดินและบ้านส่วนใหญ่ อายุบ้านส่วนใหญ่จะอยู่ช่วงอายุ 31-60 ปี (ร้อยละ 75.0) รองลงมาคือ ช่วงอายุ 1-30 ปี (ร้อยละ 25.0) โดยปีที่ก่อสร้างจะอยู่ในช่วง

พ.ศ. 2501-2550 (ร้อยละ 62.5) โดยผู้สร้างบ้านคือบ้านของเจ้าของบ้าน (ร้อยละ 100.0) โดยประวัติการซ่อมแซม ช่วงปีที่ซ่อมแซมบ้านคือ พ.ศ. 2546-2554 (ร้อยละ 75.0) โดยช่างที่ซ่อมแซมบ้านคือช่างในจังหวัดสมุทรสงคราม (ร้อยละ 100.0)) โดยมีราคาค่าซ่อมแซม 50,000-150,000 บาท (ร้อยละ 50.0) โดยมีความถี่การซ่อมแซม 1 ครั้ง (ร้อยละ 100.0) และแหล่งเงินในการซ่อมแซมมาจากเจ้าของบ้าน (ร้อยละ 100.0)

- ลักษณะการถือครองแบบเช่าที่ดินวัดส่วนใหญ่ อายุบ้านส่วนใหญ่จะอยู่ช่วงอายุ 31-60 ปี (ร้อยละ 50.0) และช่วงอายุ 61-90 ปี (ร้อยละ 50.0) โดยปีที่ก่อสร้างจะอยู่ในช่วง พ.ศ. 2451-2500 (ร้อยละ 75.0) โดยผู้สร้างบ้านคือมรดกจากคุณปู่ (ร้อยละ 50.0) โดยประวัติการซ่อมแซม ช่วงปีที่ซ่อมแซมบ้านคือ พ.ศ. 2541-2545 (ร้อยละ 50.0) โดยช่างที่ซ่อมแซมบ้านคือช่างในจังหวัดสมุทรสงคราม (ร้อยละ 75) โดยมีราคาค่าซ่อมแซมน้อยกว่า 50,000 บาท (ร้อยละ 50.0) โดยมีความถี่การซ่อมแซม 1 ครั้ง (ร้อยละ 50.0) และแหล่งเงินในการซ่อมแซมมาจากเงินออม (ร้อยละ 100.0)
- ลักษณะการถือครองแบบเช่าที่ดินเอกชนส่วนใหญ่ อายุบ้านส่วนใหญ่จะอยู่ช่วงอายุ 31-60 ปี (ร้อยละ 50.0) รองลงมาคือ ช่วงอายุ 61-90 ปี (ร้อยละ 35.7) โดยปีที่ก่อสร้างจะอยู่ในช่วง พ.ศ. 2451-2500 (ร้อยละ 57.1) โดยผู้สร้างบ้านคือสร้างเองตอนออกเรือน (ร้อยละ 28.6) โดยประวัติการซ่อมแซม ช่วงปีที่ซ่อมแซมบ้านคือ พ.ศ. 2546-2554 (ร้อยละ 50.0) โดยช่างที่ซ่อมแซมบ้านคือช่างในจังหวัดสมุทรสงคราม (ร้อยละ 71.4) โดยมีราคาค่าซ่อมแซมน้อยกว่า 50,000 บาท (ร้อยละ 50.0) โดยมีความถี่การซ่อมแซม 1 ครั้ง (ร้อยละ 85.7) และแหล่งเงินในการซ่อมแซมมาจากเงินออม (ร้อยละ 64.3)

(ดังแสดงในตารางในภาคผนวก)

5.6.2 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการถือครองกับสภาพการอยู่อาศัยของผู้อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต

จากการสำรวจและการสัมภาษณ์ปัจจุบันนี้ทำให้เกิดการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย ชุมชนวัดธรรมนิมิต เทศบาลเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ในเรื่องสภาพการอยู่อาศัยของผู้อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต จำแนกตามลักษณะการถือครอง พบว่า สภาพการอยู่อาศัยของผู้อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิตส่งผลต่อลักษณะการถือครอง เนื่องจากสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้อยู่อาศัยที่แตกต่างกัน กล่าวคือ

- ลักษณะการถือครองแบบเจ้าของบ้าน ส่วนใหญ่ระยะเวลาการอยู่อาศัยช่วง 41-60 ปี (ร้อยละ 50.0) โดยสถานภาพการอยู่อาศัยเป็นเจ้าของบ้านและที่ดิน (ร้อยละ 87.5) โดยภูมิลำเนาส่วนใหญ่เป็นคนในชุมชน (ร้อยละ 87.5)
 - ลักษณะการถือครองแบบเช่าที่ดินและบ้าน ส่วนใหญ่ระยะเวลาการอยู่อาศัยช่วง 5-20 ปี (ร้อยละ 50.0) โดยสถานภาพการอยู่อาศัยเป็นผู้เช่า (ร้อยละ 100.0) โดยภูมิลำเนาส่วนใหญ่เป็นคนนอกชุมชน (ร้อยละ 75.0)
 - ลักษณะการถือครองแบบเช่าที่ดินวัด มีสองช่วงเวลาที่เท่ากันคือระยะเวลาการอยู่อาศัยช่วง 5-20 ปี (ร้อยละ 50.0) ระยะเวลาการอยู่อาศัยช่วง 21-40 ปี (ร้อยละ 50.0) โดยสถานภาพการอยู่อาศัยเป็นผู้อยู่อาศัย (ร้อยละ 75.0) โดยภูมิลำเนาส่วนใหญ่เป็นคนในชุมชน (ร้อยละ 75.0)
 - ลักษณะการถือครองแบบเช่าที่ดินเอกชน มีสองช่วงเวลาที่เท่ากันคือระยะเวลาการอยู่อาศัยช่วง 41-60 ปี (ร้อยละ 35.7) ระยะเวลาการอยู่อาศัยช่วง มากกว่า 60 ปี (ร้อยละ 35.7) โดยสถานภาพการอยู่อาศัยเป็นเจ้าของบ้าน (ร้อยละ 85.7) โดยภูมิลำเนาส่วนใหญ่เป็นคนในชุมชน (ร้อยละ 75.0)
- (ดังแสดงในตารางในภาคผนวก)

5.6.3 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการถือครองกับสถานะทางเศรษฐกิจ

จากการสำรวจและการสัมภาษณ์ปัจจัยที่ทำให้เกิดการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย ชุมชนวัดธรรมนิมิต เทศบาลเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ในเรื่องสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต จำแนกตามลักษณะการถือครอง พบว่า สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้อยู่อาศัยส่งผลต่อลักษณะการถือครอง เนื่องจากสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้อยู่อาศัยที่แตกต่างกัน กล่าวคือ

- ลักษณะการถือครองแบบเจ้าของบ้านส่วนใหญ่จะเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 87.5) มีอายุอยู่ในช่วงมากกว่า 50 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 75.0) โดยจะไม่ได้ทำงาน (ร้อยละ 50.0) รองลงมาคือทำงานรับราชการ และธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 50.0) มีสมาชิกในครัวเรือนประมาณ 2 คน (ร้อยละ 50.0) โดยมีรายได้ต่อคนต่อเดือนประมาณ ต่ำกว่า 3,000-15,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ

37.5) รายได้ครัวเรือนมากกว่า 30,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 50.0) แต่สำหรับรายจ่ายของครัวเรือน ประมาณ 20,001-30,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 37.5) ซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่ารายได้มีความเพียงพอกับรายจ่าย และสามารถเก็บออมได้

- ลักษณะการถือครองแบบเช่าที่ดินและบ้านส่วนใหญ่จะเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 75.0) มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 50.0) โดยมีอาชีพค้าขาย ในตลาดสดสมุทรสงคราม (ร้อยละ 75.0) มีสมาชิกในครัวเรือนประมาณ 2 คน (ร้อยละ 50.0) ซึ่งมีรายได้ต่อคนต่อเดือนประมาณ 5,000-15,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 100.0) รายได้ครัวเรือน 10,000-20,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 100.0) แต่สำหรับรายจ่ายของครัวเรือน ประมาณ 10,001-15,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 100.0) ซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่ารายได้มีความเพียงพอกับรายจ่าย และสามารถเก็บออมได้
- ลักษณะการถือครองแบบเช่าที่ดินวัดส่วนใหญ่จะเป็นเพศชาย (ร้อยละ 75.0) มีอายุอยู่ในช่วงมากกว่า 50 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 50.0) โดยจะไม่ได้ทำงาน (ร้อยละ 50.0) รองลงมาคือทำงานรับราชการ และรับจ้าง (ร้อยละ 50.0) มีสมาชิกในครัวเรือนประมาณ 4 คน (ร้อยละ 50.0) โดยมีรายได้ต่อคนต่อเดือนประมาณ ต่ำกว่า 3,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 50.0) รายได้ครัวเรือน 3,000-30,000 บาทต่อเดือน แต่สำหรับรายจ่ายของครัวเรือน ประมาณ 3,001-5,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 50.0) ซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่ารายได้มีความเพียงพอกับรายจ่าย และสามารถเก็บออมได้
- ลักษณะการถือครองแบบเช่าที่ดินเอกชนส่วนใหญ่จะเป็นเพศหญิงและชาย มีอายุอยู่ในช่วงมากกว่า 50 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 78.6) โดยจะไม่ได้ทำงาน (ร้อยละ 57.1) รองลงมาคือค้าขาย บริเวณในชุมชนและบ้าน (ร้อยละ 35.7) ส่วนใหญ่อยู่คนเดียว (ร้อยละ 57.1) โดยมีรายได้ต่อคนต่อเดือนประมาณ 5,000-10,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 50.0) รายได้ครัวเรือน 5,000-10,000 บาทต่อเดือน แต่สำหรับรายจ่ายของครัวเรือน ประมาณ 3,001-5,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 42.9) ซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่ารายได้มีความเพียงพอกับรายจ่าย และสามารถเก็บออมได้ (ดังแสดงในตารางในภาคผนวก)

5.6.4 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการถือครองกับลักษณะทางสังคม

จากการสำรวจและการสัมภาษณ์ปัจจัยที่ทำให้เกิดการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย ชุมชนวัดธรรมนิมิต เทศบาลเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ในเรื่องลักษณะทางสังคม จำแนกตามลักษณะการถือครอง พบว่า ลักษณะทางสังคมไม่ส่งผลต่อลักษณะการถือครอง เนื่องจากลักษณะทางสังคมใน

ชุมชนวัดธรรมนิมิตไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านโดยส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ในระดับมาก ความสัมพันธ์ภายในชุมชนโดยส่วนใหญ่มีการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน ความสัมพันธ์กับชุมชนรอบอื่นบ้านโดยส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ระดับน้อย และประวัติความเป็นมาของเครือญาติที่แตกต่างกัน คือ ลักษณะการถือครองแบบเจ้าของบ้าน ซึ่งประวัติความเป็นมาของเครือญาติส่วนใหญ่เป็นการรวมกลุ่มของอาชีพเหมือนกันเพื่อเป็นกลุ่มเครือญาติ (ร้อยละ 50.0) ลักษณะการถือครองแบบเช่าที่ดินและบ้านซึ่งส่วนใหญ่ไม่ได้มีเครือญาติ (ร้อยละ 100.0) ลักษณะการถือครองแบบเช่าที่ดินวัดซึ่งส่วนใหญ่ไม่ได้มีเครือญาติ (ร้อยละ 50.0) ลักษณะการถือครองแบบเช่าที่ดินเอกชนซึ่งส่วนใหญ่ไม่ได้มีเครือญาติ (ร้อยละ 64.3) แสดงให้เห็นว่าลักษณะทางสังคมในส่วนต่างๆ มีความสัมพันธ์ที่ดี พึ่งพาอาศัยกัน และความเป็นเครือญาติส่งผลต่อความสัมพันธ์ในชุมชน และทำให้เกิดการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย (ดังแสดงในตารางในภาคผนวก)

5.6.5 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการถือครองกับวิธีการปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัย

จากการสำรวจและการสัมภาษณ์ปัจจัยที่ทำให้เกิดการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย ชุมชนวัดธรรมนิมิต เทศบาลเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ในเรื่องวิธีการปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต จำแนกตามลักษณะการถือครอง พบว่า วิธีการปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต ส่งผลต่อลักษณะการถือครอง เนื่องจากวิธีการปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิตที่แตกต่างกัน กล่าวคือ

- ลักษณะการถือครองแบบเจ้าของบ้าน ส่วนใหญ่การเลือกวัสดุในการซ่อมบ้านโดยที่เจ้าของบ้านเลือกเองตามความเหมาะสม (ร้อยละ 75.0) โดยการเลือกหาสีบ้านเจ้าของบ้านเลือกตามความชอบและเหมาะสม (ร้อยละ 87.5) โดยทัศนคติในการซ่อมแซมบ้านในชุมชนควรมีการซ่อมแซมโดยคงรูปแบบเดิม (ร้อยละ 62.5)
- ลักษณะการถือครองแบบเช่าที่ดินและบ้าน ส่วนใหญ่การเลือกวัสดุในการซ่อมบ้านโดยที่เจ้าของบ้านเลือกเองตามความเหมาะสม (ร้อยละ 100.0) โดยการเลือกหาสีบ้านเจ้าของบ้านเลือกตามกลุ่มของเครือญาติ (ร้อยละ 100.0) โดยทัศนคติในการซ่อมแซมบ้านในชุมชนควรมีการซ่อมแซมโดยคงรูปแบบเดิม (ร้อยละ 75.0)

- ลักษณะการถือครองแบบเช่าที่ดินวัด ส่วนใหญ่การเลือกวัสดุในการซ่อมบ้านโดยที่เจ้าของบ้านเลือกเองตามความเหมาะสม (ร้อยละ 75.0) โดยการเลือกทาสีบ้านเจ้าของบ้านเลือกตามความชอบและเหมาะสม (ร้อยละ 100.0) โดยทัศนคติในการซ่อมแซมบ้านในชุมชนควรมีการซ่อมแซมให้มีสภาพแวดล้อมที่ดี น่าอยู่ (ร้อยละ 100.0)
- ลักษณะการถือครองแบบเช่าที่ดินเอกชน ส่วนใหญ่ ส่วนใหญ่การเลือกวัสดุในการซ่อมบ้านโดยที่เจ้าของบ้านเลือกเองตามความเหมาะสม (ร้อยละ 64.3) โดยการเลือกทาสีบ้านเจ้าของบ้านเลือกตามความชอบและเหมาะสม (ร้อยละ 87.5) โดยทัศนคติในการซ่อมแซมบ้านในชุมชนควรมีการซ่อมแซมให้มีสภาพแวดล้อมที่ดี น่าอยู่ (ร้อยละ 71.4)
(ดังแสดงในตารางในภาคผนวก)

5.6.6 สิ่งที่ทำให้เกิดการปรับปรุงซ่อมแซม

จากการสำรวจและการสัมภาษณ์ปัจจัยที่ทำให้เกิดการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย ชุมชนวัดธรรมนิมิต เทศบาลเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ในเรื่องสิ่งที่ทำให้เกิดการปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัย ในชุมชนวัดธรรมนิมิต จำแนกตามลักษณะการถือครอง พบว่า สิ่งที่ทำให้เกิดการปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัยส่งผลต่อลักษณะการถือครอง เนื่องจากสิ่งที่ทำให้เกิดการปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกัน กล่าวคือ

- ลักษณะการถือครองแบบเจ้าของบ้าน ส่วนใหญ่สาเหตุในการซ่อมแซมบ้านจะพูดถึงเรื่องของภัยจากธรรมชาติ น้ำท่วม และปลวกขึ้นบ้าน ทำให้บ้านมีความชำรุดทรุดโทรมจึงส่งผลต่อการซ่อมแซม (ร้อยละ 100.0) โดยสาเหตุในการเลือกรูปแบบในการซ่อมแซมเลือกตามความคงทนและสวยงาม (ร้อยละ 62.5)มีแนวคิดในการซ่อมแซมจากตนเอง และช่างแนะนำ (ร้อยละ 62.5) โดยแรงจูงใจเพื่อให้บ้านมีความคงทน แข็งแรง (ร้อยละ 37.5) ซึ่งความสัมพันธ์ที่ส่งผลให้เกิดการซ่อมที่อยู่อาศัยคือมีความผูกพันกับชุมชน ที่อยู่อาศัย และแหล่งงาน (ร้อยละ 50.0)รองลงมาคือมีความสัมพันธ์ในเรื่องเครือญาติ (ร้อยละ 50.0)
- ลักษณะการถือครองแบบเช่าที่ดินและบ้านส่วนใหญ่สาเหตุในการซ่อมแซมบ้านเพื่อปรับปรุงเป็นธุรกิจบ้านเช่า (ร้อยละ 75.0) โดยสาเหตุในการเลือกรูปแบบในการซ่อมแซมเลือกตามคุณภาพของบ้านเช่าที่ดี (ร้อยละ 100.0) มีแนวคิดในการซ่อมแซมเจ้าของบ้าน (ร้อยละ 100.0)โดยแรงจูงใจในการซ่อมแซมบ้านเพื่อคุณภาพของบ้านเช่าที่ดี(ร้อยละ 100.0) ซึ่งความสัมพันธ์ที่ส่งผลให้เกิดการซ่อมที่อยู่อาศัยคือมีความผูกพันกับชุมชน ที่อยู่อาศัย และแหล่งงาน (ร้อยละ 75.0)

- ลักษณะการถือครองแบบเช่าที่ดินวัดส่วนใหญ่สาเหตุในการซ่อมแซมบ้านเพื่อซ่อมแซมจากการชำรุดทรุดโทรม (ร้อยละ 50.0) และเพื่อความสวยงาม และคงทน (ร้อยละ 50.0) โดยสาเหตุในการเลือกรูปแบบในการซ่อมแซมเลือกตามความคงทนและสวยงาม (ร้อยละ 75.0) มีแนวคิดในการซ่อมแซมจากตนเองและคู่สมรส (ร้อยละ 100.0) โดยแรงจูงใจในการซ่อมแซมเพื่อมีคุณภาพชีวิตที่ดีและสวยงาม(ร้อยละ 50.0) ซึ่งความสัมพันธ์ที่ส่งผลให้เกิดการซ่อมที่อยู่อาศัยคือมีความเชื่อมั่นและมั่นคงในการอยู่อาศัย(ร้อยละ 75.0)
 - ลักษณะการถือครองแบบเช่าที่ดินเอกชนส่วนใหญ่สาเหตุในการซ่อมแซมบ้านเพื่อซ่อมแซมจากการชำรุดทรุดโทรม (ร้อยละ 57.1) โดยสาเหตุในการเลือกรูปแบบในการซ่อมแซมเลือกตามความคงทนและสวยงาม (ร้อยละ 57.1) มีแนวคิดในการซ่อมแซมจากจากตนเอง และช่างแนะนำ(ร้อยละ 100.0) โดยแรงจูงใจในการซ่อมแซมเพื่อมีคุณภาพชีวิตที่ดีและสวยงาม (ร้อยละ 35.7) และมีความมั่นคงในการอยู่อาศัย (ร้อยละ 35.7) ซึ่งความสัมพันธ์ที่ส่งผลให้เกิดการซ่อมที่อยู่อาศัยคือมีความผูกพันกับชุมชน ที่อยู่อาศัย และแหล่งงาน (ร้อยละ 71.4)
- (ดังแสดงในตารางในภาคผนวก)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.7 ปัจจัยในการดำเนินการ

5.7.1 เจ้าของที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่

รูปแบบบ้านจะเป็นเรือนพื้นดินทรงไทย(ร้อยละ50.0) โดยส่วนใหญ่แล้วจะทำการซ่อมแซมทั้งหลังและทำการต่อเติม (ร้อยละ66.0) สาเหตุการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยเริ่มต้นจากภัยธรรมชาติน้ำท่วม ทำให้มีการติดบ้าน และส่งผลให้บ้านกลุ่มเครือญาติหลังอื่นติดบ้านตาม ปัจจัยต่อมาคือสภาพความทรุดโทรมตามอายุ ในการซ่อมแซมแต่ละหลังมีค่าใช้จ่ายสูง ต้องใช้ช่างเก่าที่มีความชำนาญ แต่เนื่องเป็นผู้มีรายได้ในระดับสูงจึงสามารถจ่ายค่าซ่อมแซมจนเพียงพอต่อความต้องการ และทำให้ที่อยู่อาศัยมีสภาพที่ดี มีความสวยงาม ผลจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จึงทำให้เจ้าของที่รักและหวงแหนที่อยู่อาศัยอยู่แล้ว ยิ่งเห็นความสำคัญของการรักษาเอกลักษณ์ของที่อยู่อาศัยยิ่งขึ้น

แผนภูมิที่ 5.14 แสดงการสรุปของกลุ่มที่เป็นเจ้าของ

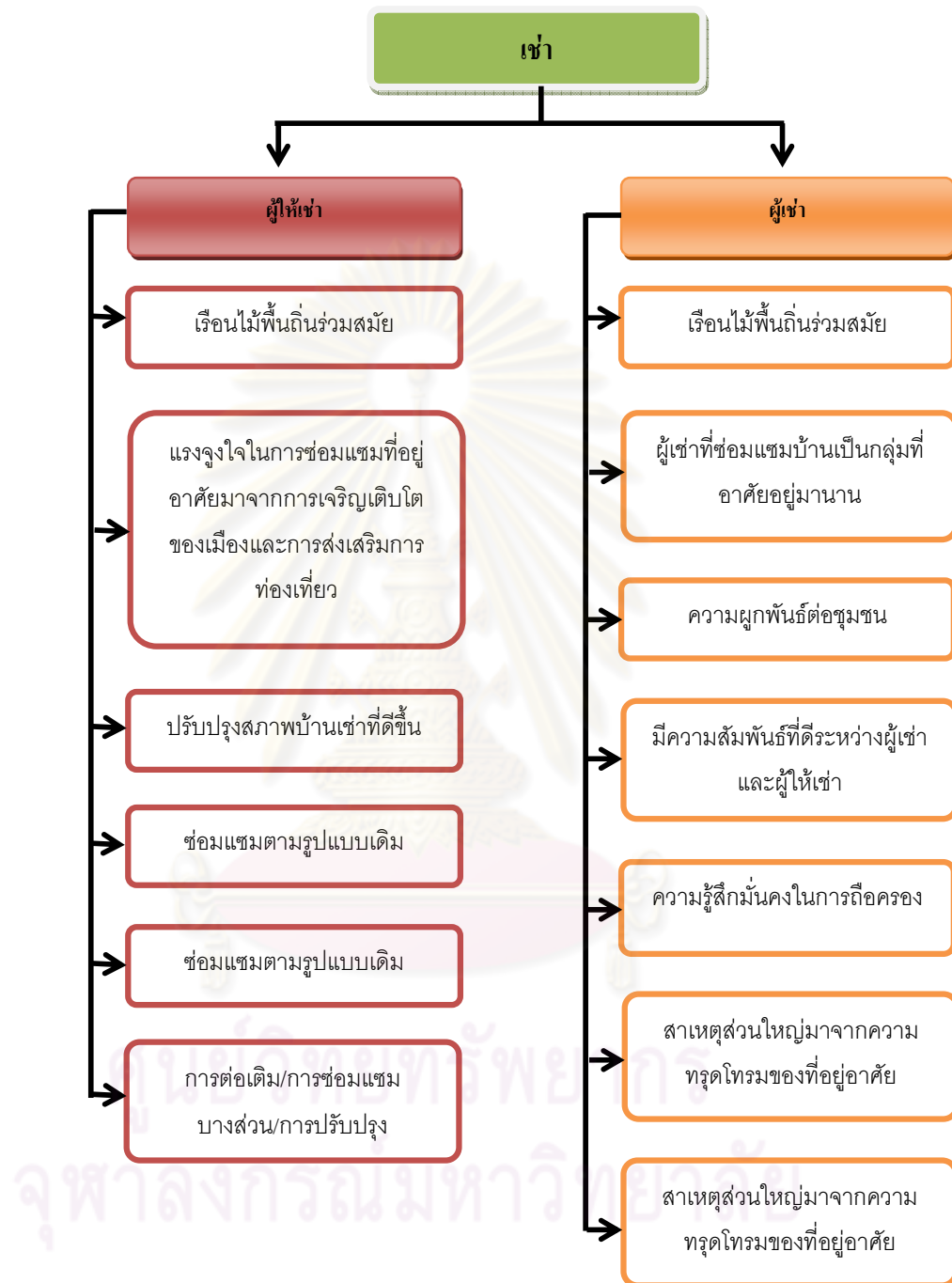
6.1.2 ผู้เช่า

แบ่งการซ่อมแซมออกเป็นสองรูปแบบ คือ

1)เป็นการซ่อมแซมโดยผู้ให้เช่า ที่อยู่อาศัยประเภทนี้ ส่วนใหญ่เป็นเรือนไม้พื้นดินร่วมสมัย(ร้อยละ50.0) แรงจูงใจในการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยมาจากการเจริญเติบโตของเมืองและการส่งเสริมการท่องเที่ยวของเมือง ผู้ให้เช่าเห็นประโยชน์ที่สามารถขึ้นค่าเช่าได้ และเห็นคุณค่าของที่อยู่อาศัยรูปแบบเดิม ปรับปรุงสภาพบ้านเช่าที่ดีขึ้น โดยซ่อมแซมตามรูปแบบเดิม และมีทั้งการต่อเติม(ร้อยละ33.3) การซ่อมแซมบางส่วน (ร้อยละ33.3)และการปรับปรุง (ร้อยละ33.3)

2)การซ่อมแซมโดยผู้เช่า ที่อยู่อาศัยเช่าส่วนใหญ่เป็นเรือนไม้พื้นดินร่วมสมัย(ร้อยละ 55.6) โดยผู้เช่าที่ซ่อมแซมบ้านเป็นกลุ่มที่อาศัยอยู่มานาน เกิดความผูกพันต่อชุมชนและมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เช่าและผู้ให้เช่า ทำให้ผู้เช่ามีความรู้สึกมั่นคงในการถือครองที่อยู่อาศัย จนเกิดการปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัย โดยสาเหตุส่วนใหญ่มาจากความทรุดโทรมของที่อยู่อาศัย การมีช่างที่รู้จักเชื่อถือกันมานาน การมีความสามารถในการจ่ายเพียงพอต่อการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

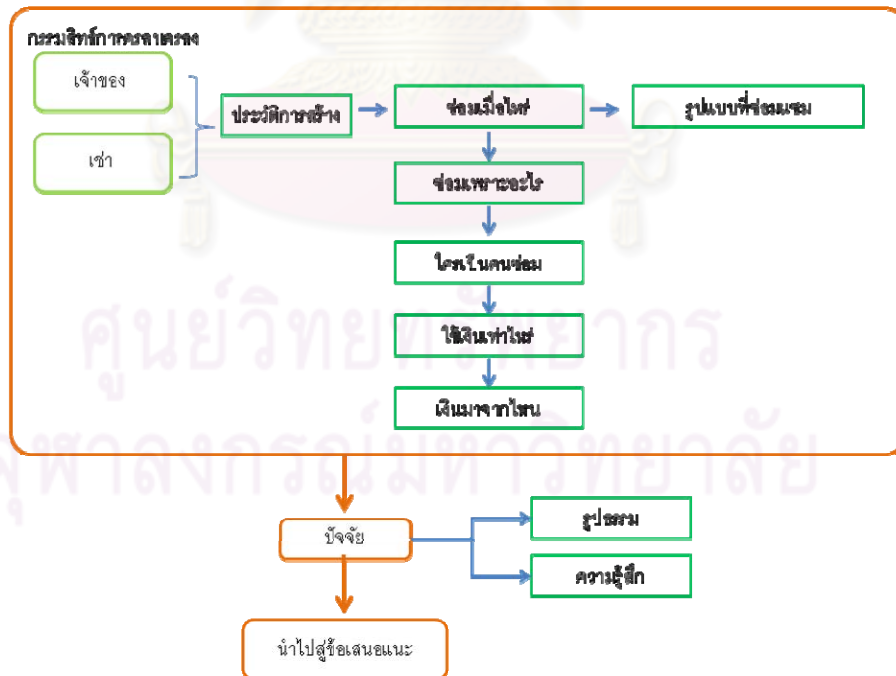
แผนภูมิที่ 5.15 แสดงการสรุปของกลุ่มที่เป็นการเช่า

บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา และลักษณะทางด้านกายภาพที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต เทศบาลเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อศึกษาลักษณะของผู้อยู่อาศัย ทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคมในชุมชนวัดธรรมนิมิต เทศบาลเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม
3. เพื่อศึกษาการปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต เทศบาลเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม
4. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดการปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิต เทศบาลเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

พบว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยมีความแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆตามกรอบแนวคิด ดังนี้

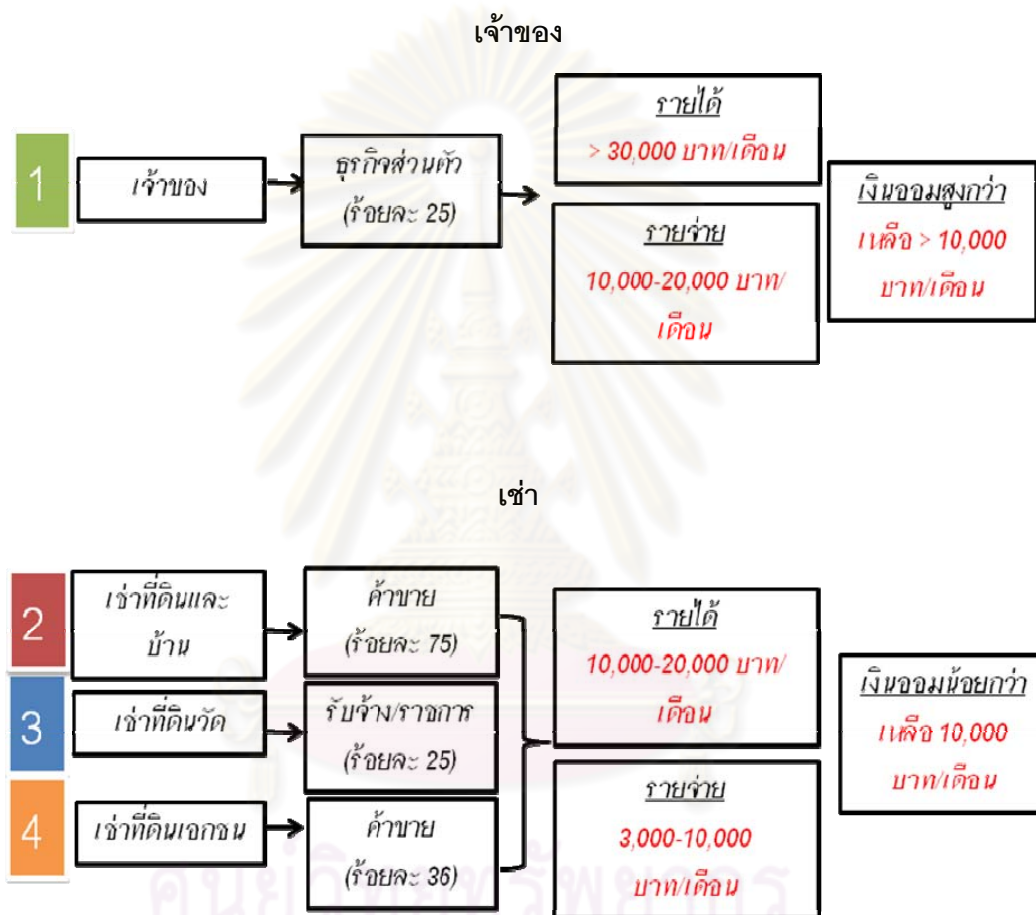

แผนภูมิที่ 6.1 แสดงกรอบแนวความคิดในการศึกษา

6.1 สรุปปัจจัยที่ทำให้เกิดการซ่อมแซม

6.1.1 ลักษณะการครอบครอง

ลักษณะการครอบครอง มีความสัมพันธ์กับ อาชีพ และระดับรายได้ ซึ่งส่งผลต่อระดับเงินออมและความสามารถในการจ่ายเพื่อการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย

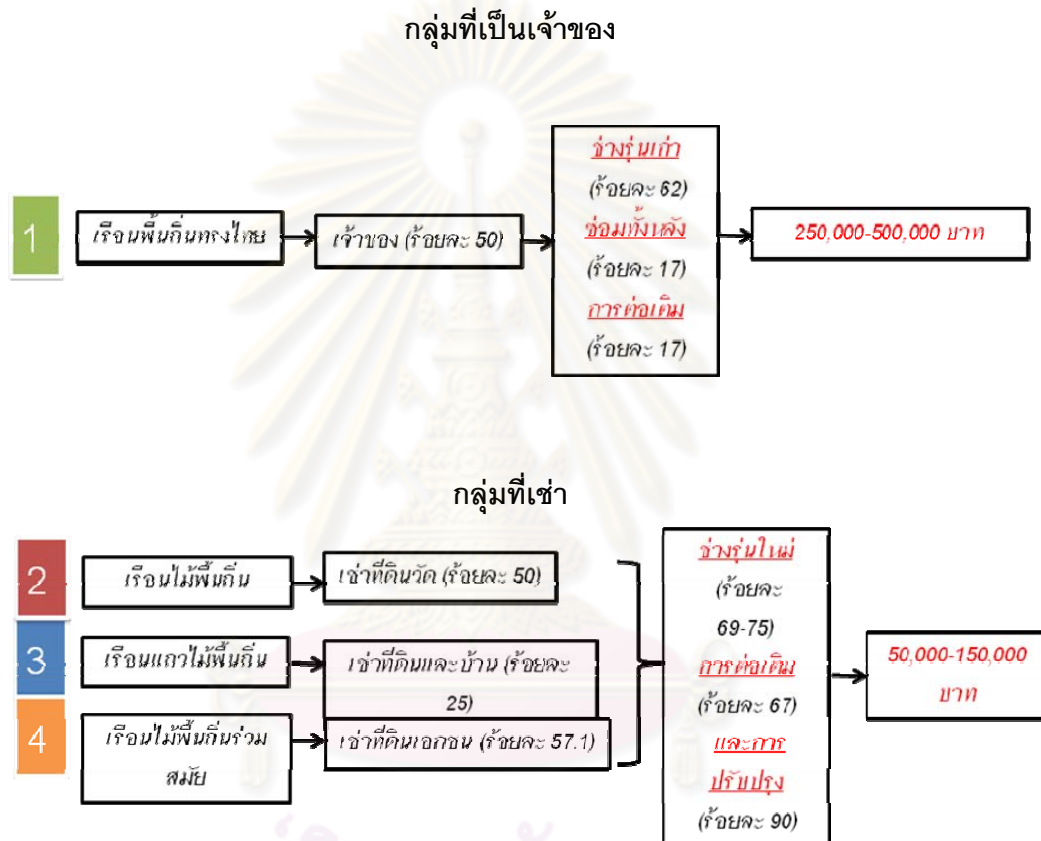
แผนภูมิที่ 6.2 แสดงสรุปปัจจัยตามลักษณะของการครอบครอง

1) **เจ้าของ** โดยส่วนใหญ่แล้วจะประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว ซึ่งส่งผลให้มีระดับรายได้ที่สูง และรายได้ก็มีมากกว่ารายจ่ายที่เสียไป จึงส่งผลให้เกิดเงินออมมีความสามารถในการจ่ายราคาค่าซ่อมแซมในระดับราคาที่สูงได้

2) **เช่า** โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายและรับราชการ มีระดับรายได้ที่เพียงพอและมากกว่ารายจ่าย ส่งผลให้เกิดการออม มีค่าใช้จ่ายเพียงพอต่อการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย

6.1.2 รูปแบบของที่อยู่อาศัย

รูปแบบของที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกันส่งผลต่อ การเลือกช่างในการซ่อม วิธีและรูปแบบในการซ่อม รวมถึงค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซม

แผนภูมิที่ 6.3 แสดงสรุปปัจจัยตามรูปแบบของที่อยู่อาศัย

1) **เจ้าของ** ที่อยู่อาศัยโดยส่วนใหญ่เป็นเรือนพื้นถิ่นทรงไทย ช่างที่ทำการซ่อมแซม คือช่างที่มีความชำนาญ เป็นช่างเก่าแก่ของชุมชนที่รู้วิธีการในการซ่อมแซมเป็นอย่างดี ซึ่งส่วนใหญ่วราคาราค่าซ่อมแซมจะอยู่ในระดับราคาที่สูง แต่เนื่องจากเจ้าของเป็นผู้ที่มีรายได้สูงจึงทำให้มีความสามารถในการจ่ายค่าซ่อมแซมที่อยู่อาศัยให้มีความมั่นคงและสวยงาม

2) **เช่า** ที่อยู่อาศัยโดยส่วนใหญ่เป็นเรือนเรือนไม้พื้นถิ่นและเรือนไม้พื้นถิ่นร่วมสมัย ช่างที่ทำการซ่อมแซมส่วนใหญ่เป็นช่างคนรุ่นใหม่ในสมุทรสงคราม มีระดับราคาที่แตกต่างกันตามสภาพความทรุดโทรมและความต้องการพื้นที่ใช้สอย

6.1.3 อายุตัวบ้าน

อายุตัวบ้าน ส่งผลต่อ ปัญหาความเสี่ยงโทรม และทรุดโทรมจากการอยู่อาศัย (ร้อยละ 56) ซึ่งถือเป็นสาเหตุหลัก ในการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย แต่อย่างไรก็ตาม อายุตัวบ้านและระยะเวลา ในการอยู่อาศัยมาเป็นเวลานาน ก็ทำให้ ผู้อยู่อาศัยเกิดความหวงแหน และอยากเก็บรักษาตัวบ้านไว้ จึงเป็นแรงจูงใจในการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย (ร้อยละ 44) เช่นกัน เพื่อให้ที่อยู่อาศัยมีความคงทน สวยงาม

6.1.4 จำนวนสมาชิกในที่อยู่อาศัย

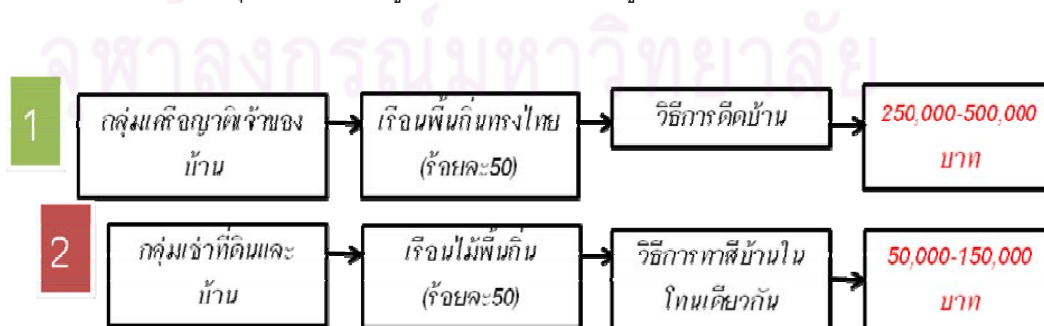
จำนวนสมาชิกในที่อยู่อาศัย ส่งผลต่อความต้องการเพิ่มพื้นที่ใช้สอย (ร้อยละ 20) ซึ่งถือเป็นสาเหตุหนึ่งในการซ่อมแซมเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย

6.1.5 การมีนโยบายหรือโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยว

การมีนโยบายหรือโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวส่งผลต่อจำนวนการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย ที่เพิ่มสูงขึ้น (พศ. 2548-2550) โดยจะซ่อมแซมเพื่อเปลี่ยนการอยู่อาศัยอย่างเดียว มาเป็นรูปแบบ ธุรกิจที่อยู่อาศัยเพื่อการเช่า (ร้อยละ 14) ซึ่งวิธีในการซ่อมแซมก็คือ การต่อเติม และปรับปรุงที่อยู่อาศัย โดยเฉพาะในกลุ่มเช่าที่ดินและบ้าน เช่าที่ดินเอกชน

6.1.6 กลุ่มเครือข่าย

กลุ่มเครือข่าย ส่งผลต่อ รูปแบบ และวิธีการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย กล่าวคือ กลุ่มเครือข่ายเดียวกันจะมีการปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัยที่คล้ายกันและรูปแบบเดียวกัน

แผนภูมิที่ 6.4 แสดงสรุปปัจจัยตามกลุ่มเครือข่าย

6.1.7 ภัยธรรมชาติ ส่งผลต่อ

ภัยธรรมชาติ ส่งผลต่อ ปัญหาความเสื่อมโทรม และทรุดโทรมจากการอยู่อาศัย (ร้อยละ 10) ซึ่งถือเป็นสาเหตุหนึ่งในการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย

6.2 ข้อเสนอแนะ

1. ชุมชนวัดธรรมนิมิตสามารถเป็นชุมชนต้นแบบในการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยสำหรับชุมชนเข้าอื่นที่มีลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมที่คล้ายกัน โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
2. ในการซ่อมแซมอย่างง่าย ควรมีการถ่ายทอดความรู้จากช่างเพื่อให้ผู้อยู่อาศัยสามารถซ่อมแซมที่อยู่อาศัยด้วยตนเองได้
3. ควรมีการพัฒนาและสืบทอดวิชา ความรู้ความชำนาญของช่างพื้นถิ่นในการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยในรูปแบบเรือนพื้นถิ่นทรงไทย และเรือนไม้พื้นถิ่นให้ได้
4. ทำการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อให้สามารถวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดการซ่อมแซม ที่ชัดเจนขึ้น เพื่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะสามารถนำไปเป็นแรงจูงใจให้ชุมชนเข้าอื่นได้เห็นความสำคัญของการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยที่มีเอกลักษณ์

6.3 ข้อเสนอแนะเพื่อศึกษาต่อไป

1. ในการศึกษาครั้งนี้เน้นในเรื่องของการศึกษาเรื่องปัจจัยที่ทำให้เกิดการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยของชาวชุมชนวัดธรรมนิมิตเท่านั้น แต่ในความเป็นจริงแล้วอาจปัจจัยอีกหลายปัจจัยจากชุมชนอื่น ที่ทำให้เกิดที่อยู่อาศัย
2. ควรมีการรวบรวมประวัติความเป็นมาของพื้นที่ เพื่อไว้ให้ชาวชุมชนได้เรียนรู้ถึงความเป็นมา การตั้งถิ่นฐาน เพื่อตระหนักถึงคุณค่าของที่อยู่อาศัยและมีความรัก ห่วงแหนชุมชนที่ตนอาศัยอยู่

3. เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาที่ยังไม่มีใครศึกษามาก่อน ดังนั้นควรจะมีการศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดการชอมแซมที่อยู่อาศัยในชุมชนอื่นๆ ที่มีสภาพคล้ายกันเพิ่มเติมว่าทำไมชุมชนอื่นส่วนใหญ่ถึงไม่มีการปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

พรหมพรรณ พรหมสาขา ณ สกลนคร ,การเปลี่ยนแปลงรูปแบบที่อยู่อาศัยของชุมชนดั้งเดิมใน
กรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาชุมชนตรอกศิลป์-ตรอกตีที่ดิน.วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2551.

มุกดาภรณ์ สุวรรณแพทย์, : ทางเลือกในการซ่อมแซมและปรับปรุงที่อยู่อาศัยในชุมชนเขาอีสาร
อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต,ภาควิชาเคหการ
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.

เดือนเต็มดวง บุญคง .การคงอยู่ของชุมชนพักอาศัย ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร.วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต, ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย,2548.

ปริญานุช วิริยะราชวัลลภ, ความผูกพันต่อชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนบ้านชี จังหวัดลพบุรี.
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต,ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2539.

สมปอง จึงสุทธิวงศ์ . ทางเลือกในการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยในชุมชนบางน้อยนอก อ.บางคนที่ จ.
สมุทรสงคราม.วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรม
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.

บัณฑิต จุลาสัย.บ้านไทย. ภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2540.

เกรียงไกร เกิดศิริ และคณะ, แผนที่ที่อยู่อาศัยทรงคุณค่าทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมชุมชน ใน
เขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม,คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
,2553

ภาษาอังกฤษ

Feilden,B. M.,and Jokilehto,J, Management Guidelines for World Cultural Heritage Sites,

ICCROM (in collaboration with UNESCO and ICOMOS) , 1998:25

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์

การศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย กรณีศึกษา ชุมชนวัดธรรมนิมิตร

เทศบาลเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สัมภาษณ์วันที่.....

บ้านหลังที่.....บ้านเลขที่.....

1. ข้อมูลทั่วไป

1.1 ชื่อ.....

เพศ.....

อายุ.....

1.2 ระยะเวลาการอยู่อาศัย.....ปี

1.3 อาศัยอยู่ในฐานะ

เจ้าของบ้าน ผู้อยู่อาศัย ผู้เช่า

1.4 ภูมิลำเนา

เดิม.....

1.5 ลักษณะการถือครองที่อยู่อาศัย

เจ้าของบ้านและที่ดิน

เช่า

เช่าทั้งที่ดินและบ้าน เช่าที่ดินวัด เช่าที่ดินเอกชน

จาก.....

ชื่อต่อจาก.....

- 1.6 สมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด.....คน
- วัยเด็กแรกเกิด-6 ขวบคน
- เรียนประถม.....คน
- เรียนมัธยม.....คน
- เรียนระดับอุดมศึกษา.....คน
- ทำงาน.....คน
- ไม่ได้ทำงาน.....คน

2. ประวัติของตัวบ้าน

2.1 สร้างเมื่อ.....

2.2 สร้างโดย.....

2.3 ซ่อมแซมบ้านมากี่ครั้ง.....ครั้ง

2.4 ซ่อมแซมบ้านเมื่อไหร่.....

.....

.....

.....

.....

2.5 ทำไมถึงมีการซ่อมแซมบ้าน.....

.....

.....

.....

.....

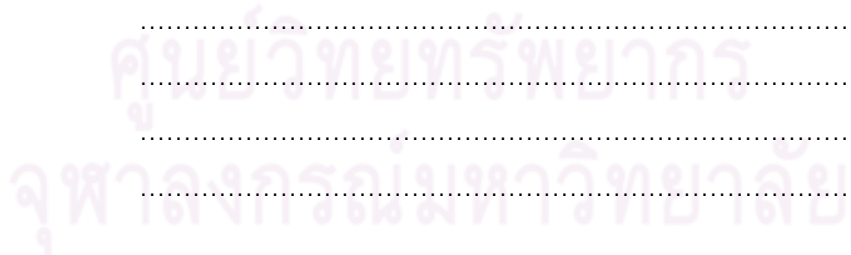
2.6 ใครเป็นคนซ่อมแซม.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. ทักษะคติในการซ่อมแซม

3.1 ทำไมถึงซ่อมแซมรูปแบบนี้.....
.....
.....
.....
.....

3.2 ท่านได้แนวความคิดในการซ่อมแซมบ้านจากบ้านหลังอื่นหรือไม่ อะไรบ้าง.....
.....
.....

3.3 การเลือกวัสดุในการซ่อมแซมบ้าน.....
.....
.....

3.4 การเลือกสีทาบ้าน.....

3.5 ทักษะคิดในการบ้านในชุมชน (สี,วัสดุ).....

3.6 แรงจูงใจในการซ่อมแซม.....

4. ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

4.1 อาชีพของผู้ให้สัมภาษณ์.....
 สถานที่ทำงาน.....
 4.2 ระดับรายได้ของผู้ให้สัมภาษณ์.....บาท
 4.3 ระดับรายได้ของครัวเรือน.....บาท
 4.4 รายจ่ายในครัวเรือนเฉลี่ย.....บาท/เดือน
 4.5 ราคาเช่า บ้าน ต่อเดือน , ปี(ตามเงื่อนไขการเช่า).....บาท
 4.6 ราคาเช่า ที่ดิน ต่อเดือน , ปี(ตามเงื่อนไขการเช่า).....บาท
 4.7 ราคาซ่อมแซม.....

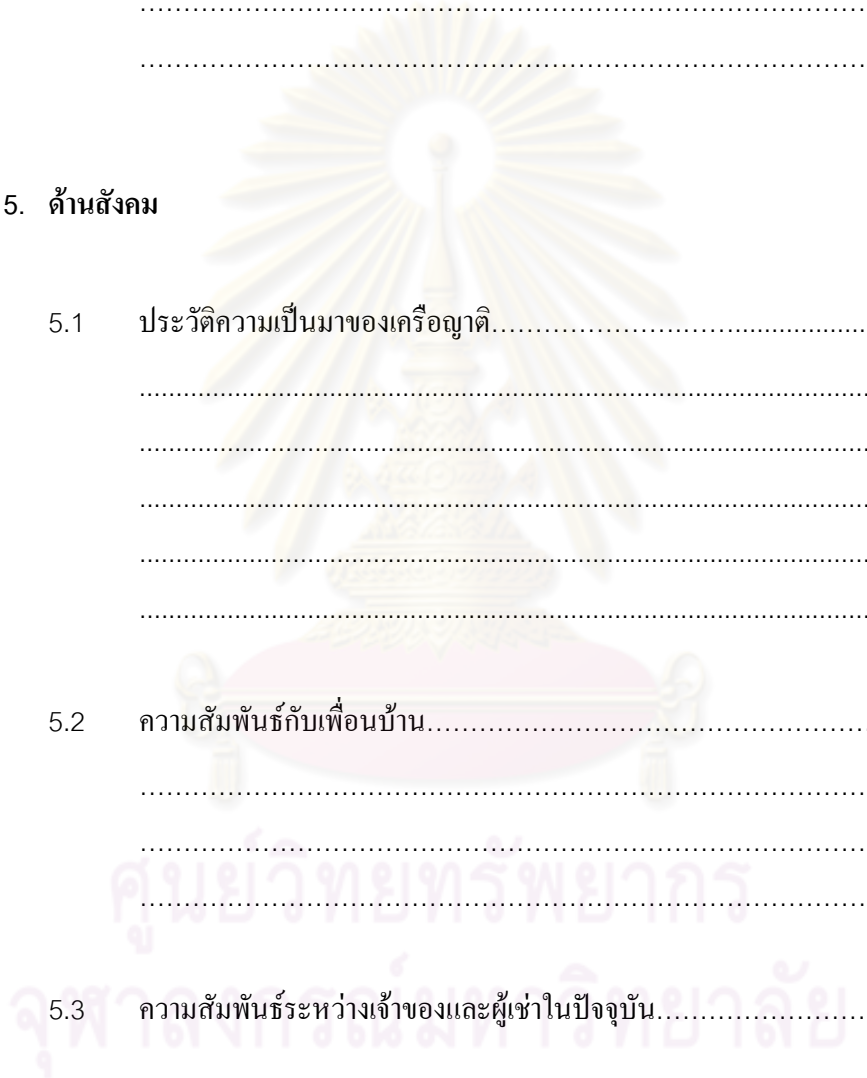
4.8 ระบายในการซ่อมแซมมาจาก.....
.....
.....
.....
.....

5. ด้านสังคม

5.1 ประวัติความเป็นมาของเครือข่าย.....
.....
.....
.....
.....

5.2 ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน.....
.....
.....

5.3 ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของและผู้เช่าในปัจจุบัน.....
.....
.....
.....

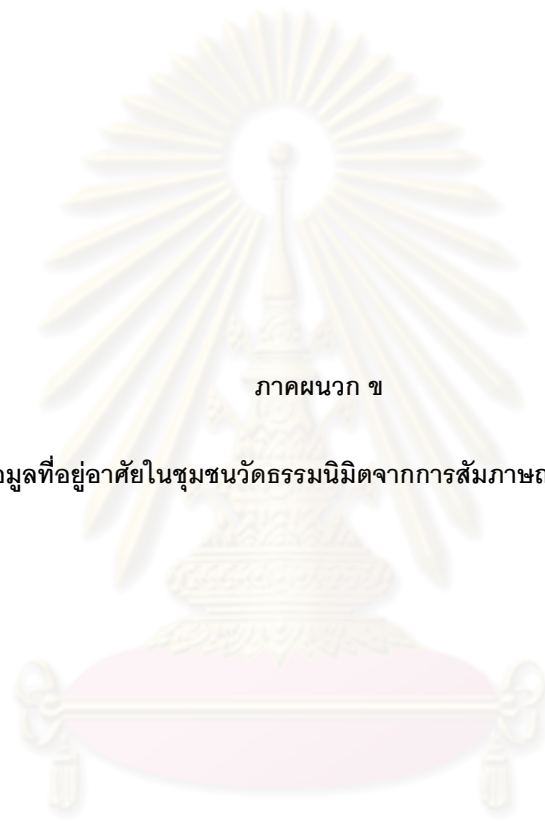

5.4 ความสัมพันธ์ภายในชุมชน.....
.....
.....
.....

5.5 ความสัมพันธ์ของชุมชนกับชุมชนรอบข้าง.....
.....
.....
.....

5.6 ความสัมพันธ์ด้านไหนบ้างที่ส่งผลให้เกิดการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย.....
.....
.....
.....

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

สรุปข้อมูลที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิตจากการสัมภาษณ์และการสำรวจ

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปข้อมูลที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิตจากการสัมภาษณ์และการสำรวจ

บ้านหลังที่	1	2
รูปบ้านหลัง ช่อมแซม		
บ้านเลขที่	902	841
เจ้าของบ้าน	นางสาวสรวิรส ชัยขวลิต	นางพรทิพย์ แสงเดือน
ลักษณะการถือ ครองที่ดิน	เจ้าของ	เจ้าของ
ปีที่สร้าง	2417	2450
อายุบ้าน	137	89
ปีที่ปรับปรุง ช่อมแซม	2540	2551
ราคาค่า ช่อมแซม	1000000	200000
ที่มาของเงินใน การช่อมแซม	เงินออมของครอบครัว	เงินออมของครอบครัว

บ้านหลังที่	3	4
รูปบ้านหลัง ช่อมแซม		
บ้านเลขที่	858/1	856/2
เจ้าของบ้าน	นางอัญชรี หยกสกุล	นายเกียรติ ภัทรประวัติ
ลักษณะการถือ ครองที่ดิน	เจ้าของ	เจ้าของ
ปีที่สร้าง	2491	2484
อายุบ้าน	63	70
ปีที่ปรับปรุง ช่อมแซม	2548	2553
ราคาค่า ช่อมแซม	150000	400000
ที่มาของเงินใน การช่อมแซม	เงินออม	เงินออม

บ้านหลังที่	5	6
รูปบ้านหลัง ช่อมแซม		
บ้านเลขที่	817	835
เจ้าของบ้าน	นางสาวอภา พิทักษพงษ์	นางสาวนิตยา เสือพิทักษ์
ลักษณะการถือ ครองที่ดิน	เจ้าของ	เจ้าของ
ปีที่สร้าง	2456	2449
อายุบ้าน	98	105
ปีที่ปรับปรุง ช่อมแซม	2539	2550
ราคาค่า ช่อมแซม	350000	250000
ที่มาของเงินใน การช่อมแซม	เงินออม	เงินออม

บ้านหลังที่	7	8
รูปบ้านหลัง ช่อมแซม		
บ้านเลขที่	921	817
เจ้าของบ้าน	นางจันทพร โกมาละบุตร	นางราตรี เนตพุกะนะ
ลักษณะการถือ ครองที่ดิน	เจ้าของ	เจ้าของ
ปีที่สร้าง	2415	2417
อายุบ้าน	139	137
ปีที่ปรับปรุง ช่อมแซม	2552	2542
ราคาค่า ช่อมแซม	3000000	900000
ที่มาของเงินใน การช่อมแซม	เงินออม	เงินออม

บ้านหลังที่	9	10
รูปบ้านหลัง ซ่อมแซม		
บ้านเลขที่	816/11	811/1
เจ้าของบ้าน	นายจำลอง แสงเดือน	นางกนกวรรณ คงอุตสาหะ
ลักษณะการ ถือครองที่ดิน	เช่าทั้งบ้านและที่เอกชน	เช่าทั้งบ้านและที่เอกชน
ปีที่สร้าง	2502	2523
อายุบ้าน	42	31
ปีที่ปรับปรุง ซ่อมแซม	2550	2538
ราคาค่า ซ่อมแซม	320000	240000
ที่มาของเงิน ในการ ซ่อมแซม	เงินออม	เงินออม

บ้านหลังที่	11	12
รูปบ้านหลัง ช่อมแซม		
บ้านเลขที่	805/4	919/5
เจ้าของบ้าน	นางสมพร ทาทม	นางนวลจันทร์ อุดระพีชรินทร์
ลักษณะการถือ ครองที่ดิน	เช่าทั้งบ้านและที่เอกชน	เช่าทั้งบ้านและที่เอกชน
ปีที่สร้าง	2539	2498
อายุบ้าน	15	56
ปีที่ปรับปรุง ช่อมแซม	2551	2547
ราคาค่า ช่อมแซม	150000	150000
ที่มาของเงินใน การช่อมแซม	เงินออม	เงินออม

บ้านหลังที่	13	14
รูปบ้านหลัง ซ่อมแซม		
บ้านเลขที่	910/3	897/1
เจ้าของบ้าน	นายชัชวาล นนทลักษณ์	นายโสพน จัคดีริขจร
ลักษณะการถือ ครองที่ดิน	เช่าที่ดินเอกชน	เช่าที่ดินเอกชน
ปีที่สร้าง	2505	2533
อายุบ้าน	49	21
ปีที่ปรับปรุง ซ่อมแซม	2543	2549
ราคาค่า ซ่อมแซม	40000	65000
ที่มาของเงินใน การซ่อมแซม	เงินออม	เงินออม

บ้านหลังที่	15	16
รูปบ้านหลัง ซ่อมแซม		
บ้านเลขที่	812/6	904/4
เจ้าของบ้าน	นางก่องแก้ว คล้ายเที่ยง	นางยุวดี ศรีไพบูล
ลักษณะการถือ ครองที่ดิน	เช่าที่ดินเอกชน	เช่าที่ดินเอกชน
ปีที่สร้าง	2448	2498
อายุบ้าน	106	56
ปีที่ปรับปรุง ซ่อมแซม	2550	2534
ราคาค่า ซ่อมแซม	30000	32000
ที่มาของเงินใน การซ่อมแซม	เงินออม	เงินออม

บ้านหลังที่	17	18
รูปบ้านหลัง ซ่อมแซม		
บ้านเลขที่	930/5	930/4
เจ้าของบ้าน	นางเชื้อ อู่พิศิตย์	นางพนม นักดนตรี
ลักษณะการถือ ครองที่ดิน	เช่าที่ดินเอกชน	เช่าที่ดินเอกชน
ปีที่สร้าง	2503	2469
อายุบ้าน	51	85
ปีที่ปรับปรุง ซ่อมแซม	2552	2542
ราคาค่า ซ่อมแซม	20000	200000
ที่มาของเงินใน การซ่อมแซม	เงินออม	เงินออม

บ้านหลังที่	19	20
รูปบ้านหลัง ช่อมแซม		
บ้านเลขที่	919/4	893/1
เจ้าของบ้าน	นายเกรียงไกร สถาพรวงษา	นายเกรียงไกร สถาพรวงษา
ลักษณะการถือ ครองที่ดิน	เช่าที่ดินเอกชน	เช่าที่ดินเอกชน
ปีที่สร้าง	2494	2503
อายุบ้าน	60	51
ปีที่ปรับปรุง ช่อมแซม	2534	2548
ราคาค่า ช่อมแซม	42000	120000
ที่มาของเงินใน การช่อมแซม	เงินออม	เงินออม

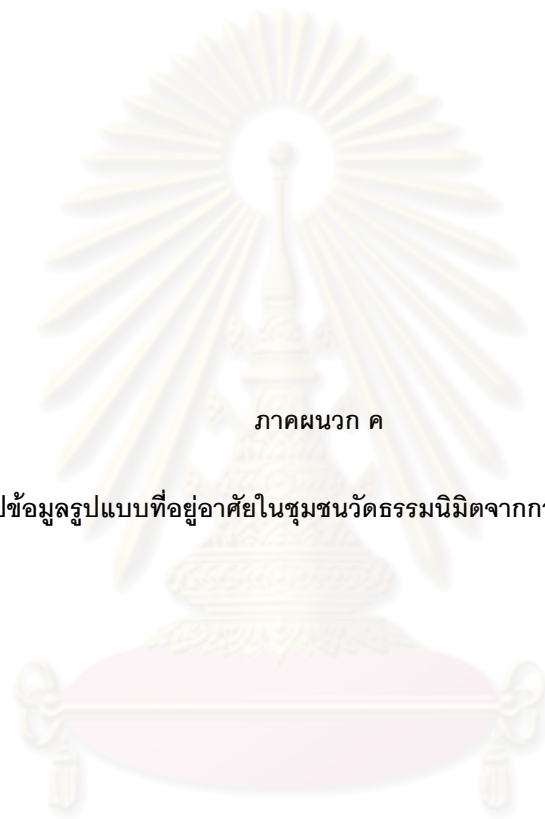
บ้านหลังที่	21	22
รูปบ้านหลัง ซ่อมแซม		
บ้านเลขที่	898	902/2
เจ้าของบ้าน	นายเกรียงไกร สถาพรวงษา	นายยุทธวี คำนวน
ลักษณะการถือ ครองที่ดิน	เช่าที่ดินเอกชน	เช่าที่ดินเอกชน
ปีที่สร้าง	2498	2468
อายุบ้าน	56	86
ปีที่ปรับปรุง ซ่อมแซม	2548	2545
ราคาค่า ซ่อมแซม	180000	50000
ที่มาของเงินใน การซ่อมแซม	เงินออม	เงินออม

บ้านหลังที่	23	24
รูปบ้านหลัง ซ่อมแซม		
บ้านเลขที่	913/3	893/3
เจ้าของบ้าน	นางเรืองรอง สถาพรจนา	นางสุณี คุ่มทรัพย์
ลักษณะการถือ ครองที่ดิน	เช่าที่ดินเอกชน	เช่าที่ดินเอกชน
ปีที่สร้าง	2481	2490
อายุบ้าน	73	64
ปีที่ปรับปรุง ซ่อมแซม	2543	2553
ราคาค่า ซ่อมแซม	45000	73000
ที่มาของเงินใน การซ่อมแซม	เงินออม	เงินออม

บ้านหลังที่	25	26
รูปบ้านหลัง ช่อมแซม		
บ้านเลขที่	910/1	902/3
เจ้าของบ้าน	นางสะอาด ไทยเจริญ	นายคูน เจริญเปลี่ยน
ลักษณะการถือ ครองที่ดิน	เช่าที่ดินเอกชน	เช่าที่ดินเอกชน
ปีที่สร้าง	2502	2486
อายุบ้าน	52	68
ปีที่ปรับปรุง ช่อมแซม	2548	2539
ราคาค่า ช่อมแซม	40000	54000
ที่มาของเงินใน การช่อมแซม	เงินออม	เงินออม

บ้านหลังที่	27	28
รูปบ้านหลัง ช่อมแซม		
บ้านเลขที่	844	805/1
เจ้าของบ้าน	นายสุพร เพชรอุดม	นายกังวาน พูลสวัสดิ์
ลักษณะการ ถือครองที่ดิน	เช่าที่ดินวัด	เช่าที่ดินวัด
ปีที่สร้าง	2476	2474
อายุบ้าน	78	80
ปีที่ปรับปรุง ช่อมแซม	2530	2532
ราคาค่า ช่อมแซม	750000	100000
ที่มาของเงิน ในการ ช่อมแซม	เงินออม	เงินออม

บ้านหลังที่	29	30
รูปบ้านหลัง ช่อมแซม		
บ้านเลขที่	812/3	872/5
เจ้าของบ้าน	นางสาววันเพ็ญ เสือพิทักษ์	นายนิคม ชำในใจ
ลักษณะการถือ ครองที่ดิน	เช่าที่ดินวัด	เช่าที่ดินวัด
ปีที่สร้าง	2494	2514
อายุบ้าน	60	40
ปีที่ปรับปรุง ช่อมแซม	2548	2543
ราคาค่า ช่อมแซม	37000	2000
ที่มาของเงินใน การช่อมแซม	เงินออม	เงินออม

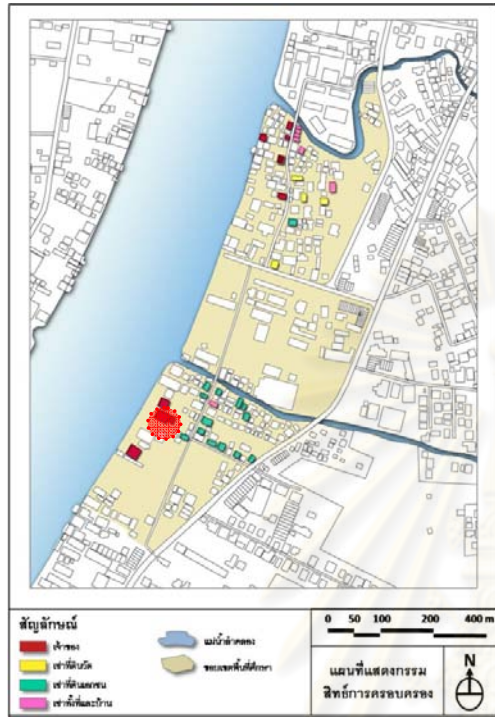

ภาคผนวก ค

สรุปข้อมูลรูปแบบที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดธรรมนิมิตจากการการสำรวจ

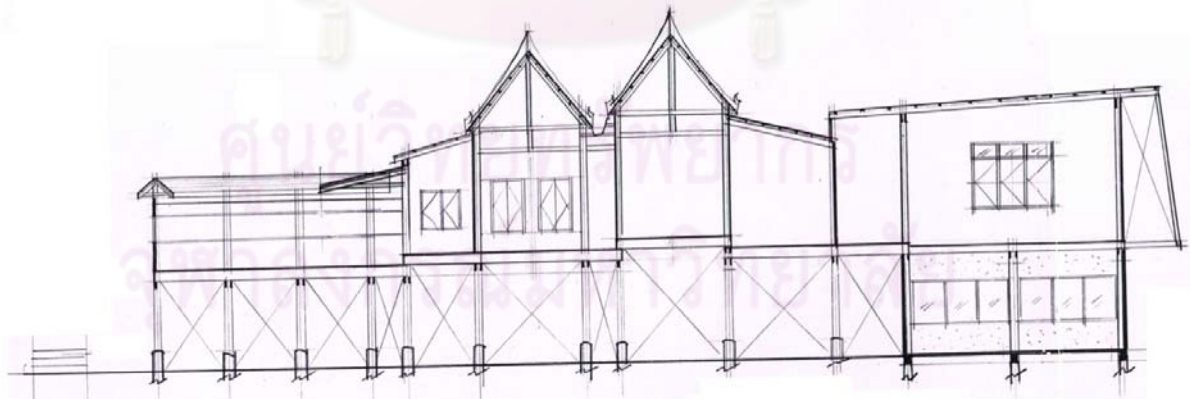
ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บ้านหลังที่ 1

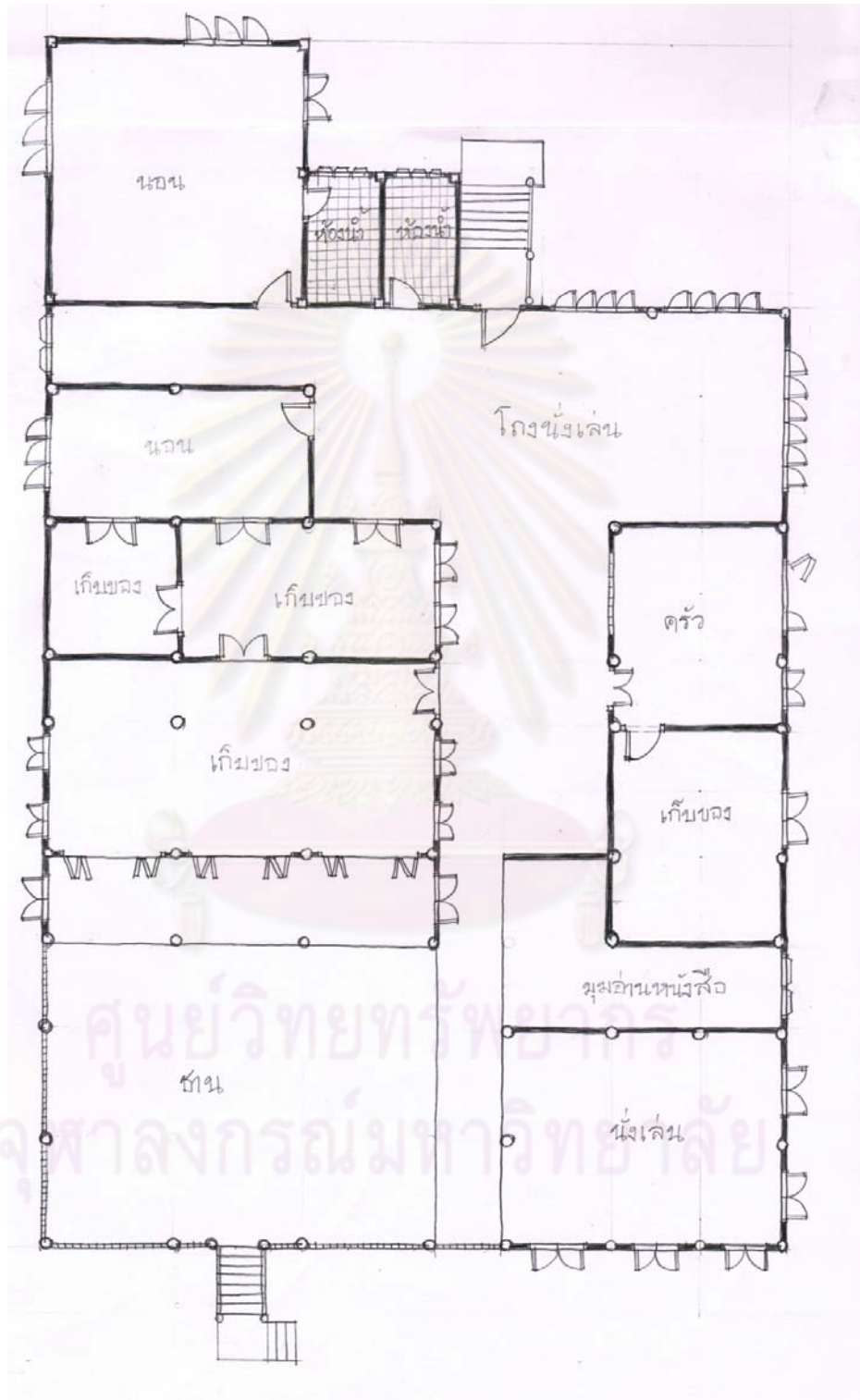

แผนที่แสดงตำแหน่งที่ตั้งบ้าน

รูปแสดงรูปแบบบ้าน

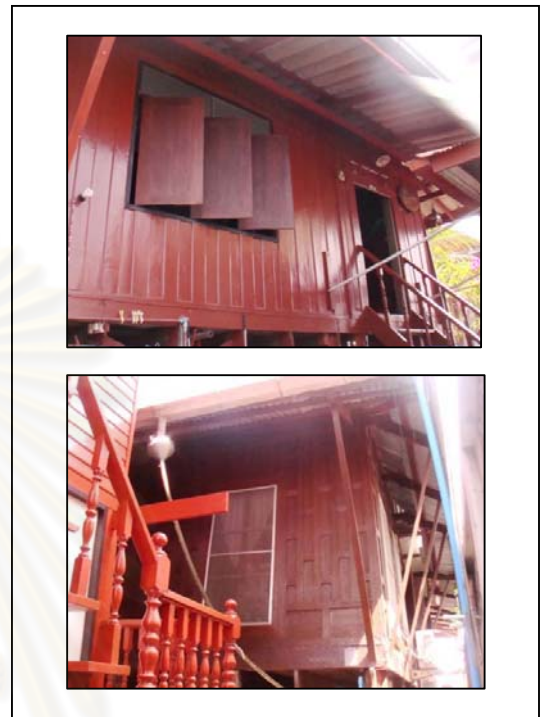
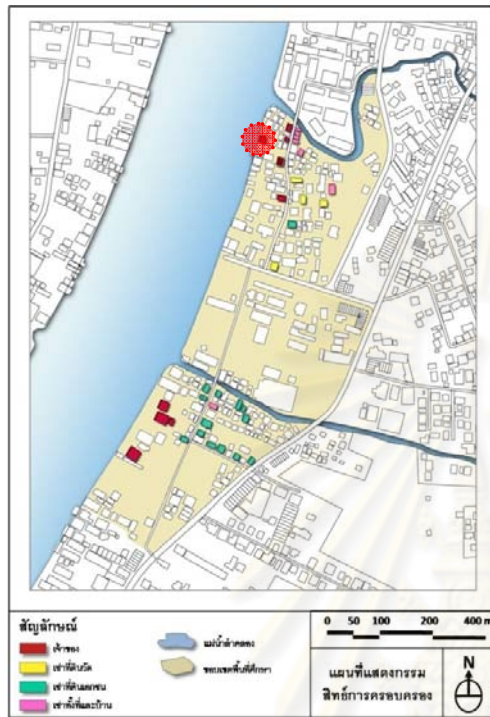

รูปตัด

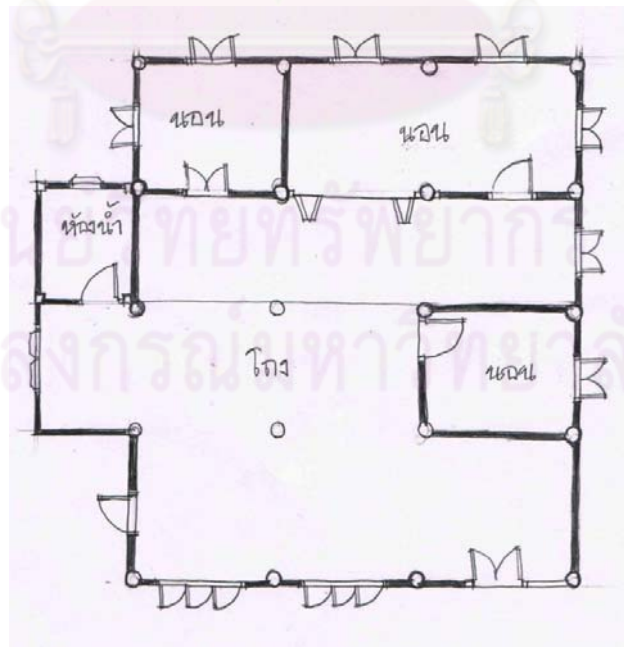
แปลน

บ้านหลังที่ 2

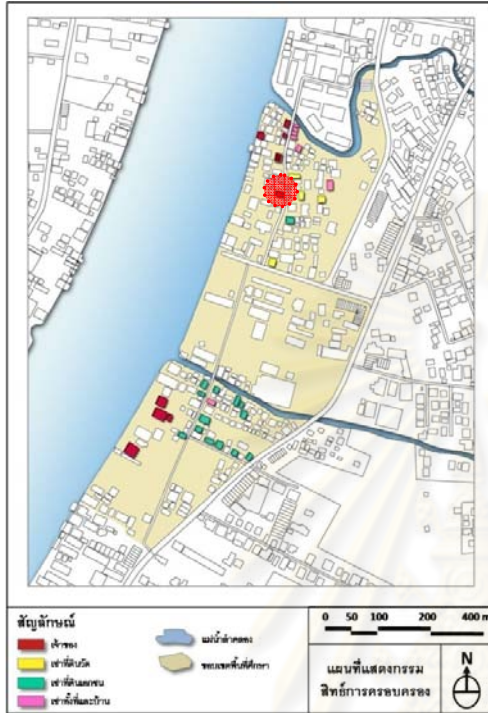
แผนที่แสดงตำแหน่งที่ตั้งบ้าน

รูปแสดงรูปแบบบ้าน

แปลน

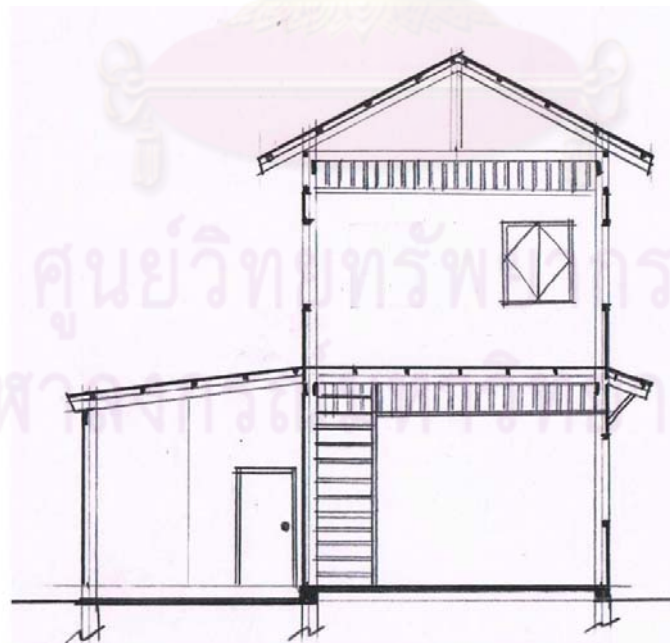
บ้านหลังที่ 3

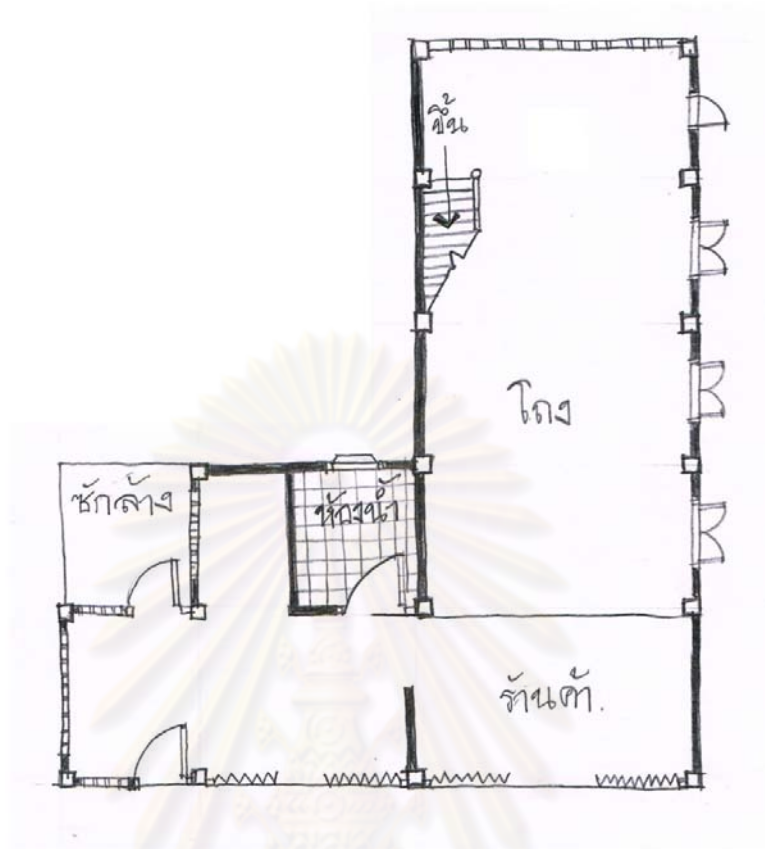
แผนที่แสดงตำแหน่งที่ตั้งบ้าน

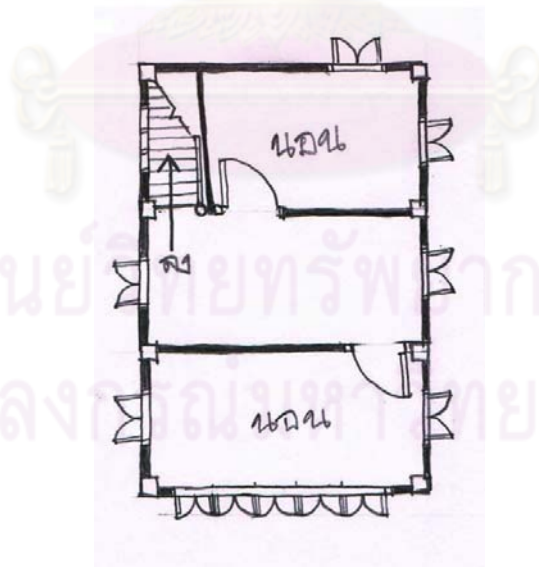
รูปแสดงรูปแบบบ้าน

รูปตัด

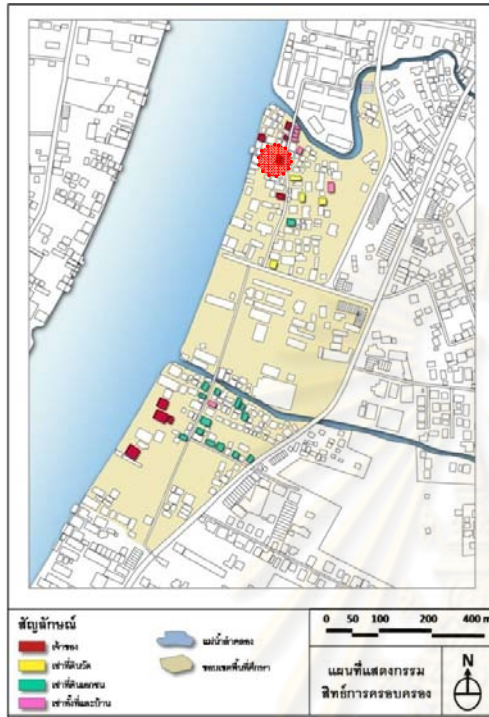

แปลน 1

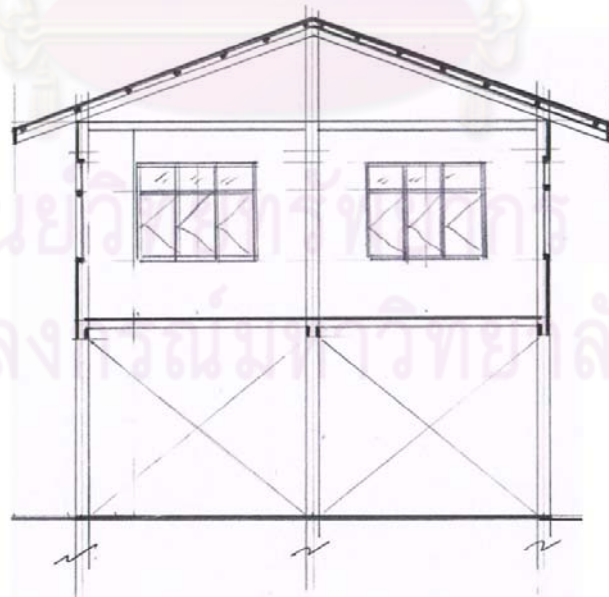
แปลน 2

บ้านหลังที่ 4

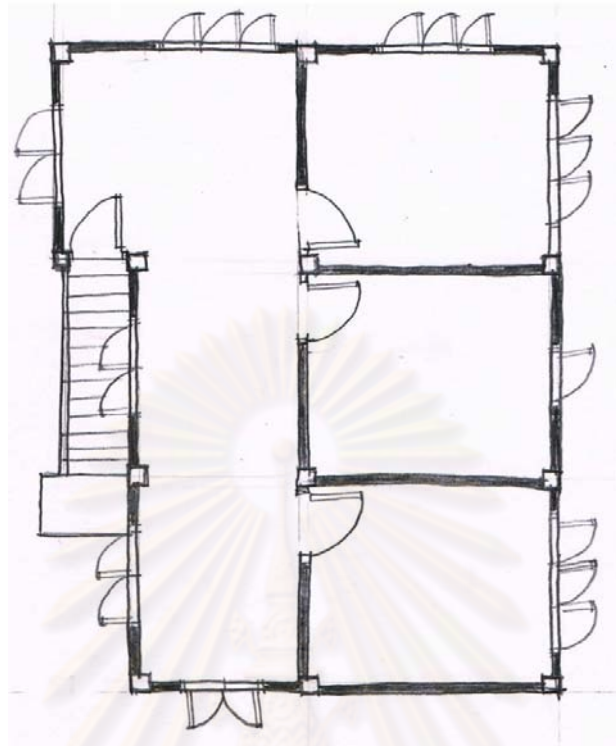

แผนที่แสดงตำแหน่งที่ตั้งบ้าน

รูปแสดงรูปแบบบ้าน

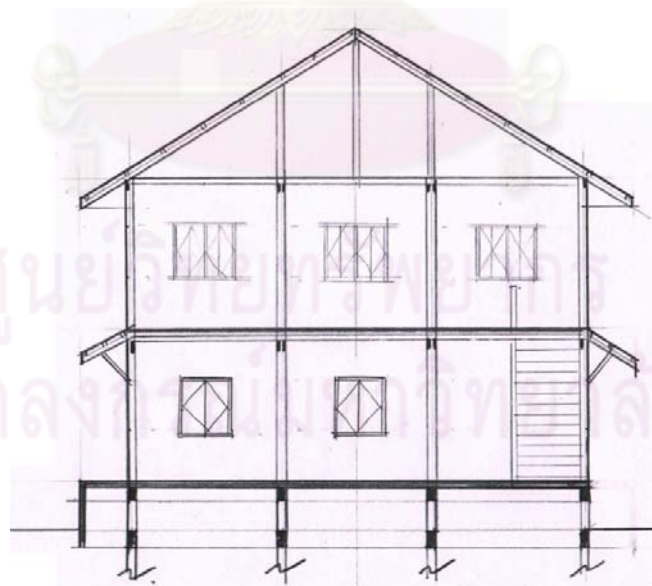
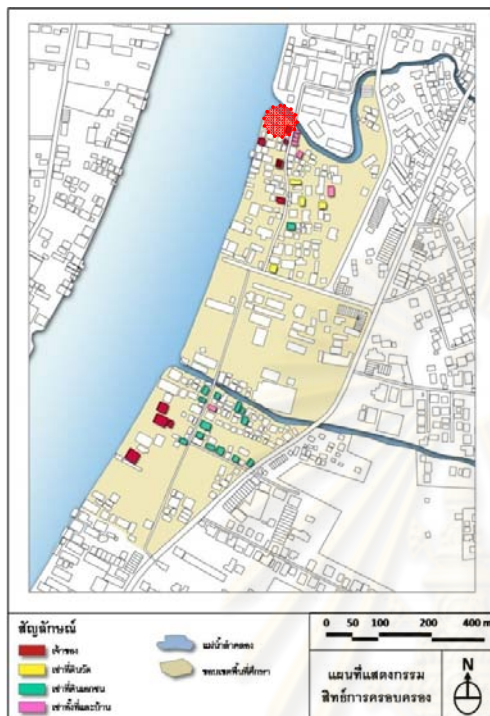
รูปตัด

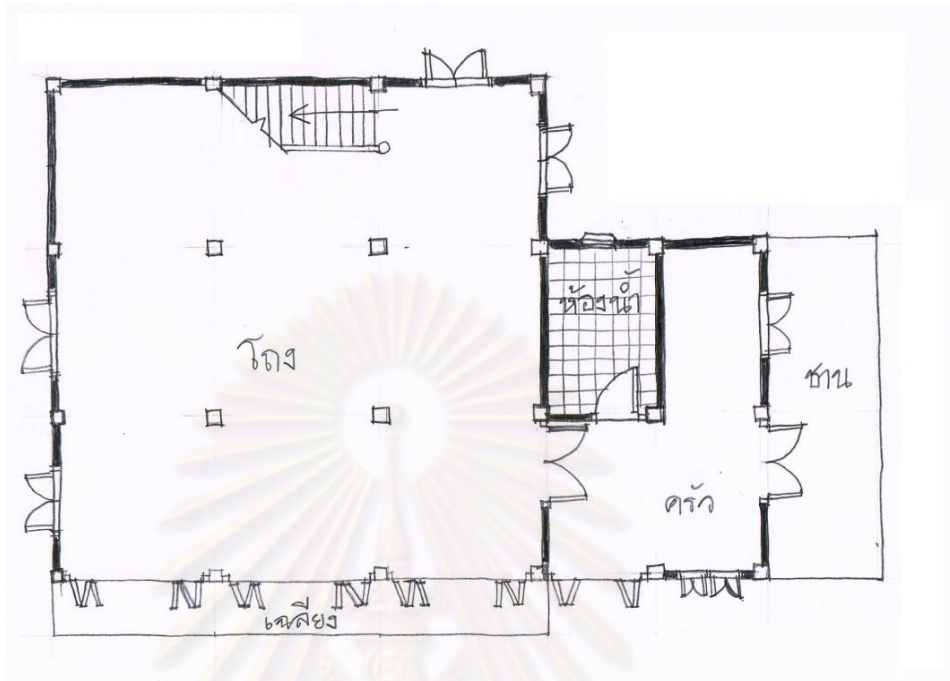

แปลน

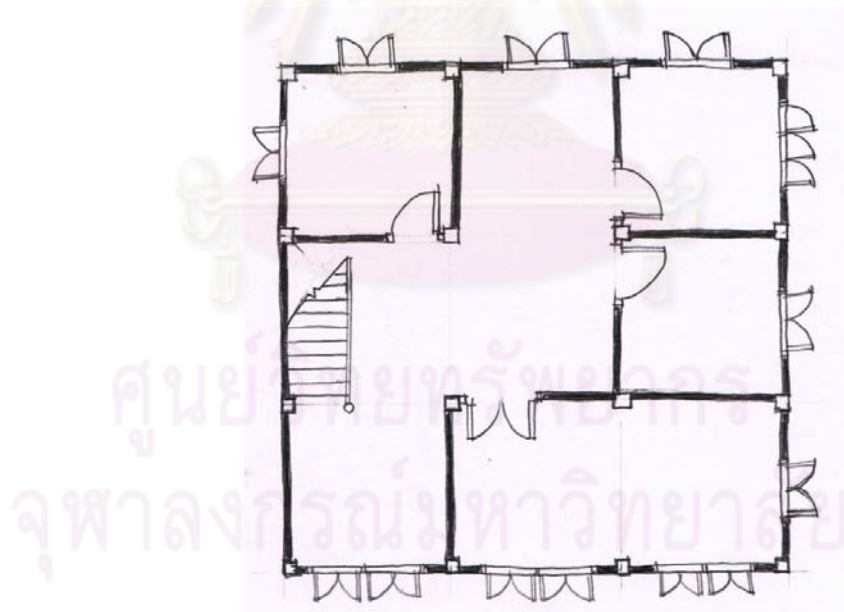
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บ้านหลังที่ 5

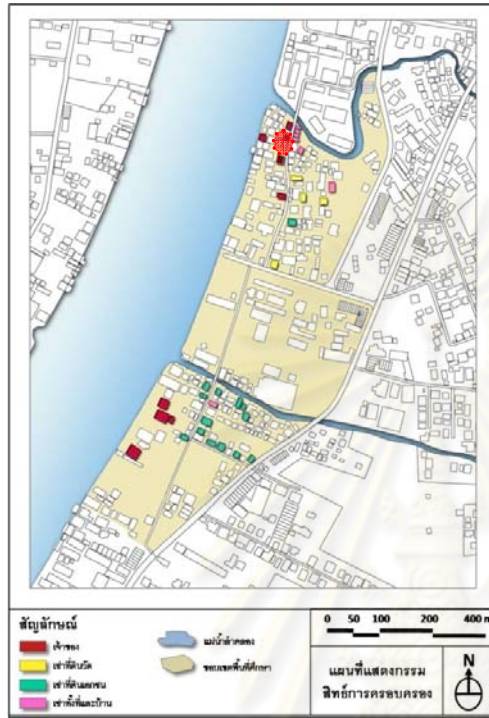

แปลน 1

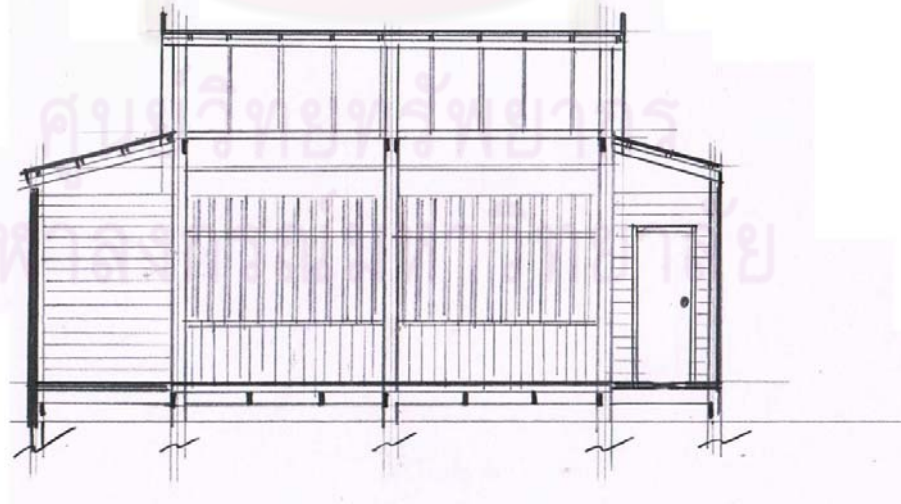
แปลน 2

บ้านหลังที่ 6

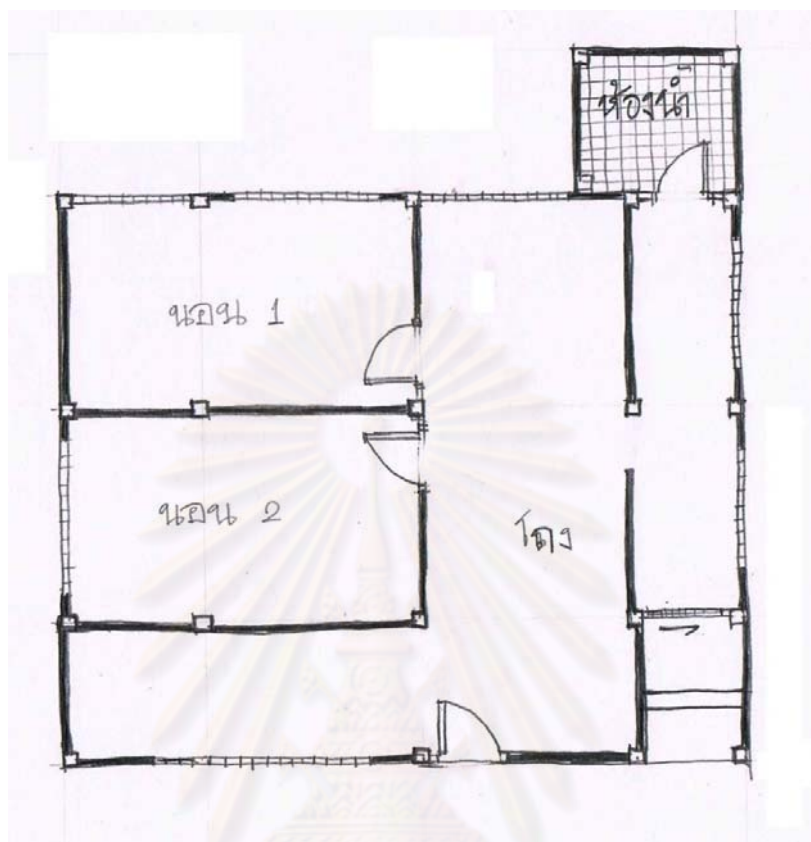

แผนที่แสดงตำแหน่งที่ตั้งบ้าน

รูปแสดงรูปแบบบ้าน

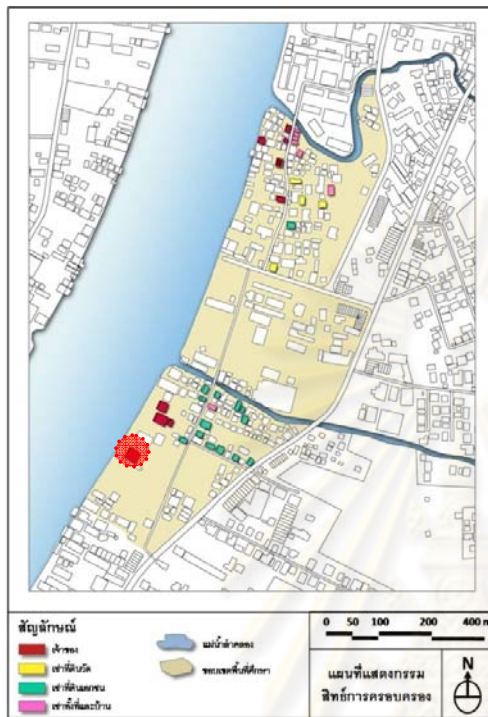
รูปตัด

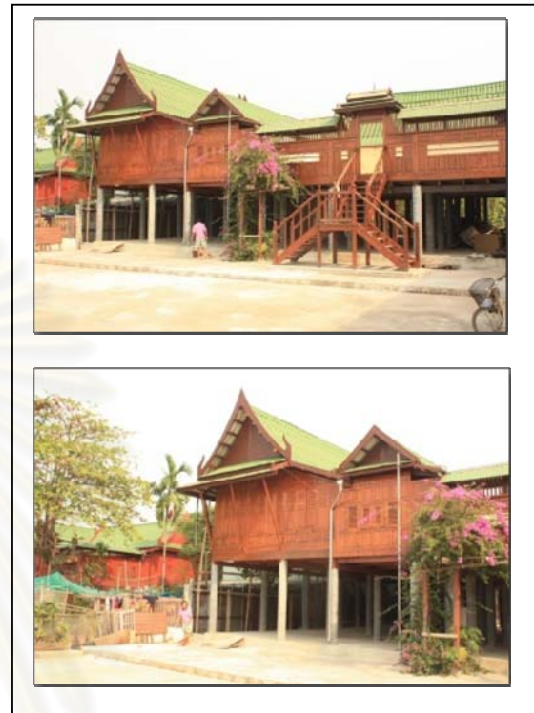
แปลน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

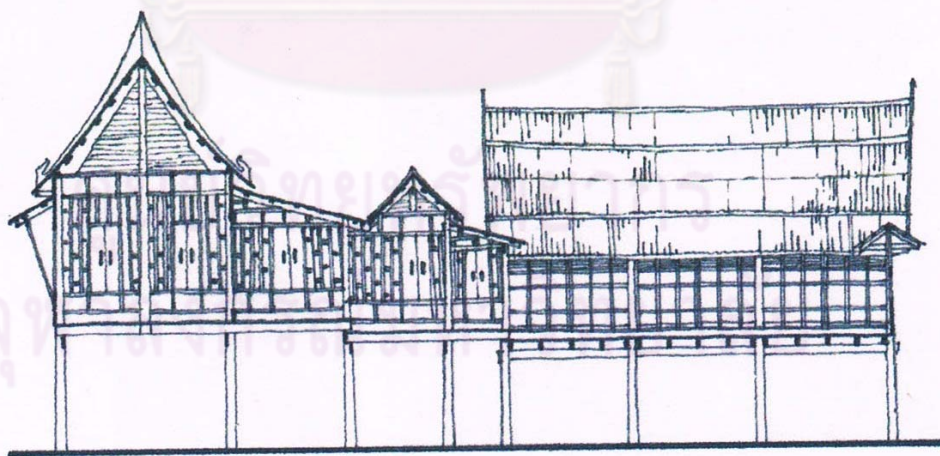
บ้านหลังที่ 7

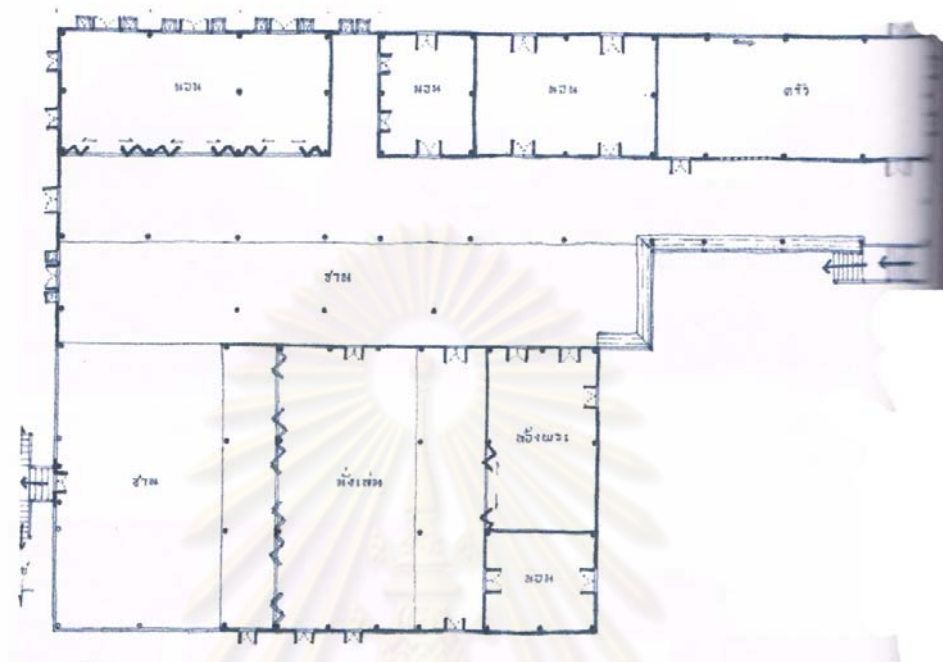
แผนที่

รูป

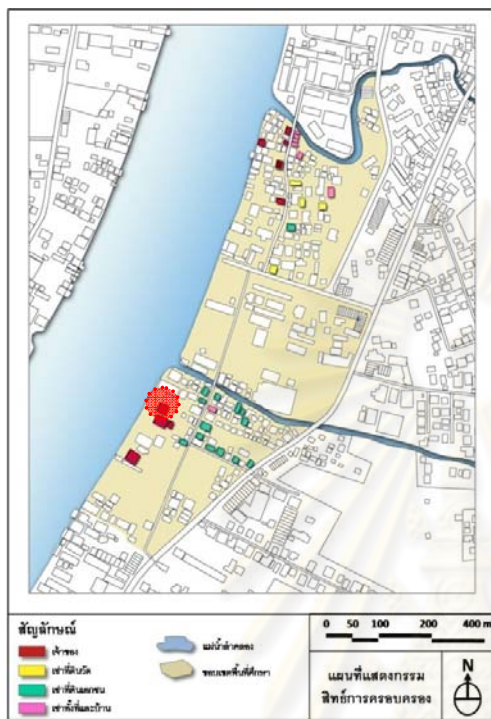
รูปตัด

แปลน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

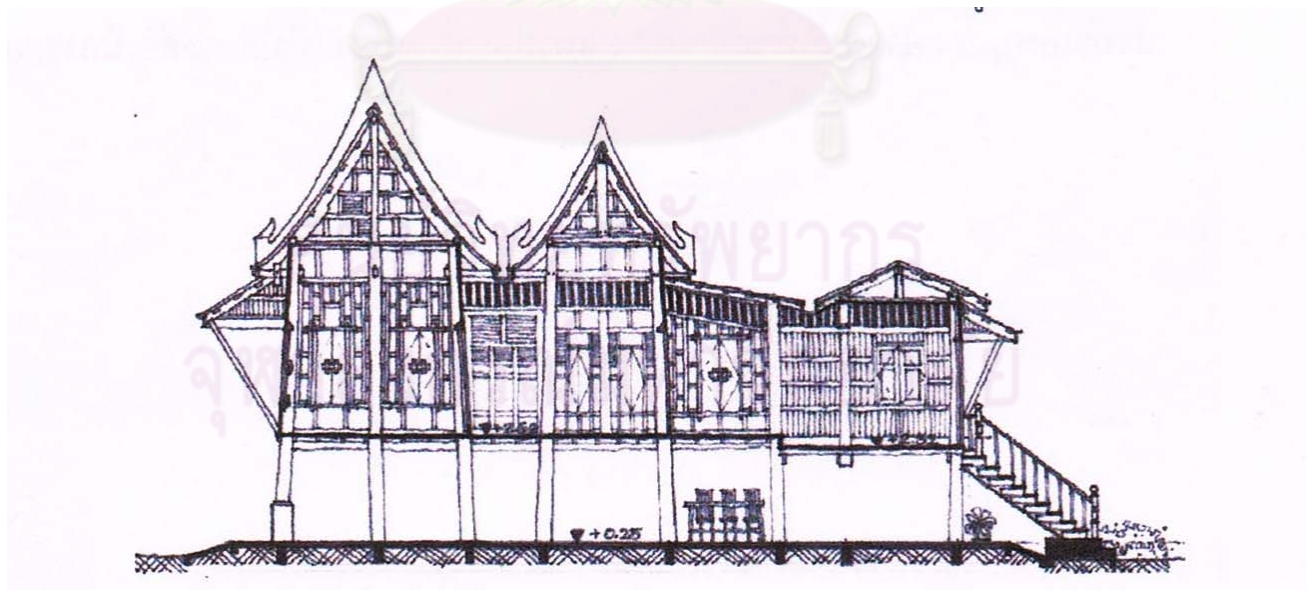
บ้านหลังที่ 8

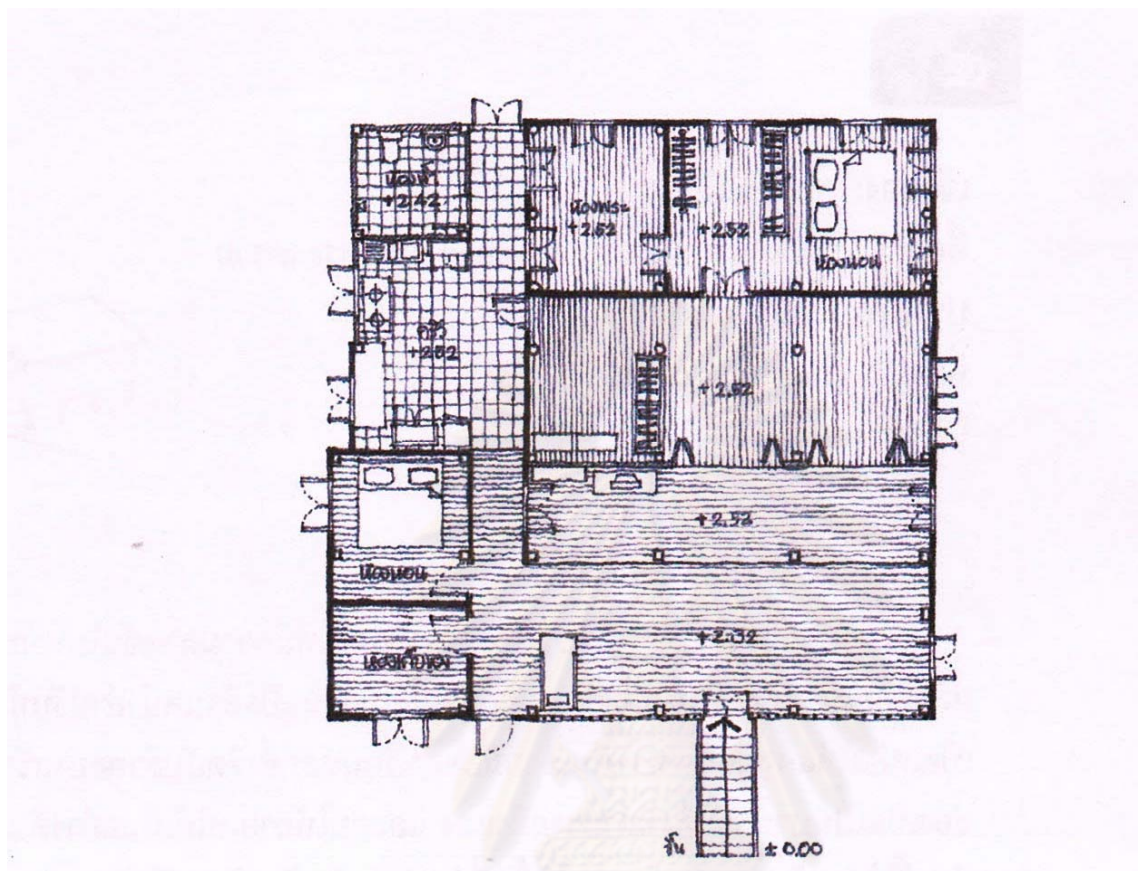
แผนที่แสดงตำแหน่งที่ตั้งบ้าน

รูปแสดงรูปแบบบ้าน

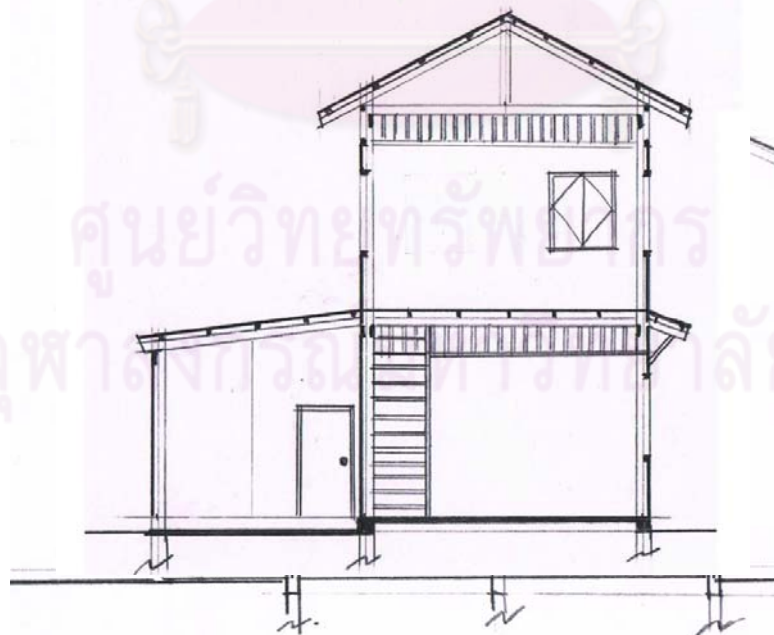
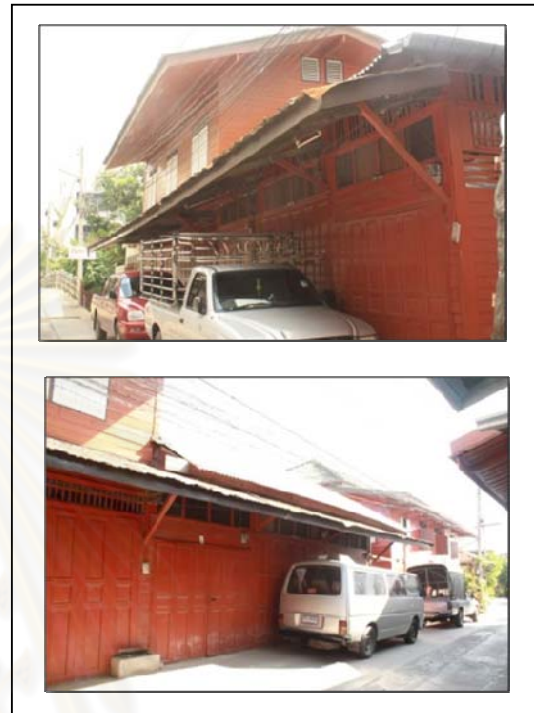
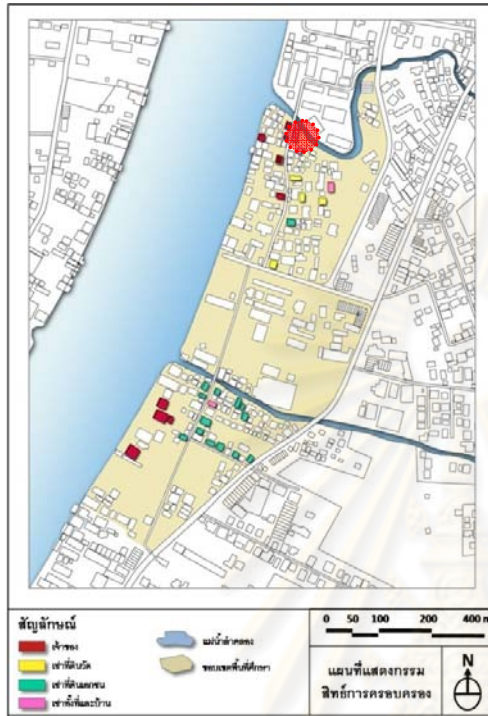
รูปตัด

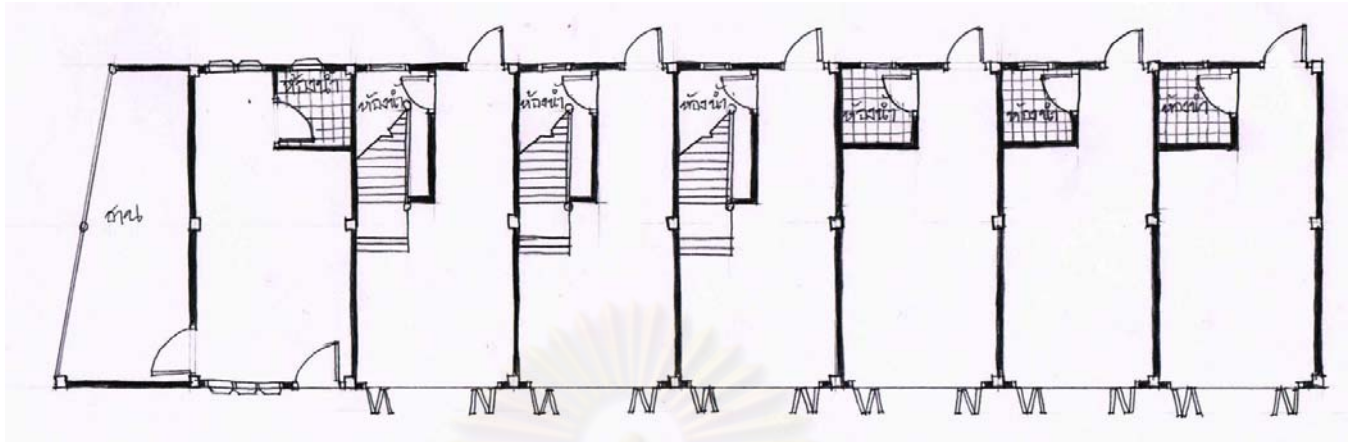

แปลน

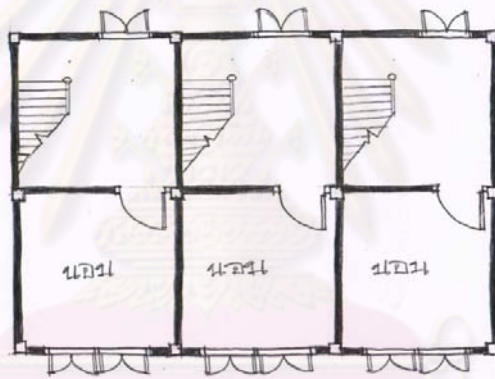
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บ้านหลังที่ 9

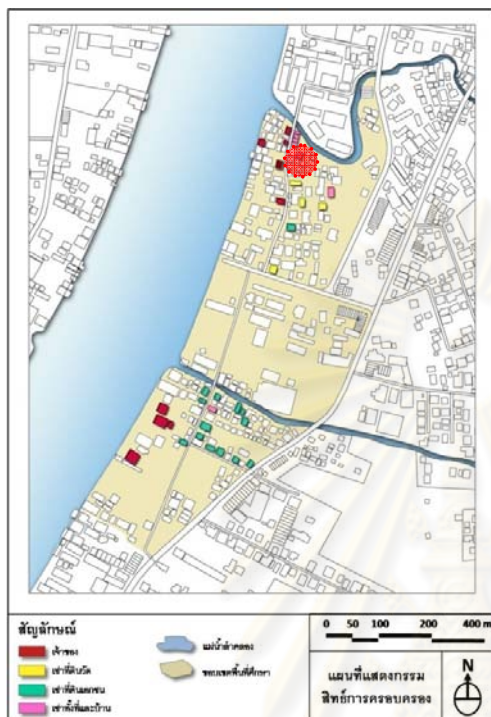
แผน 1

แผน 2

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

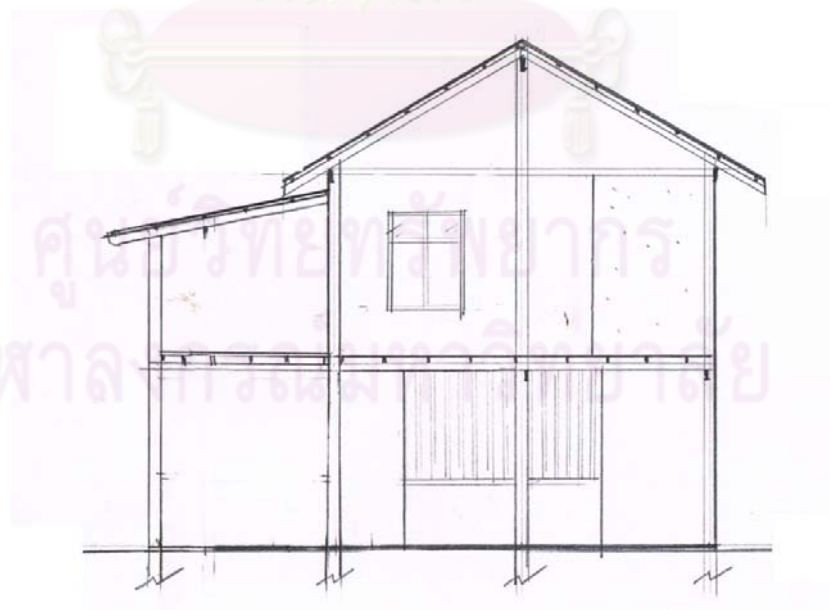
บ้านหลังที่ 10

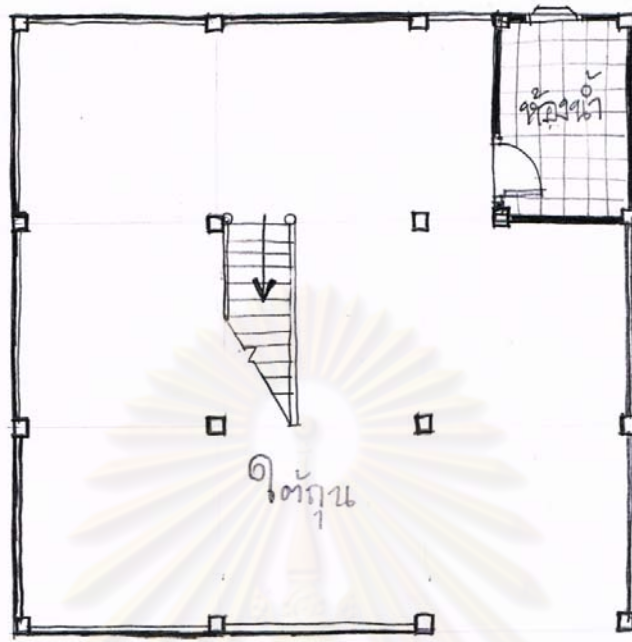
แผนที่แสดงตำแหน่งที่ตั้งบ้าน

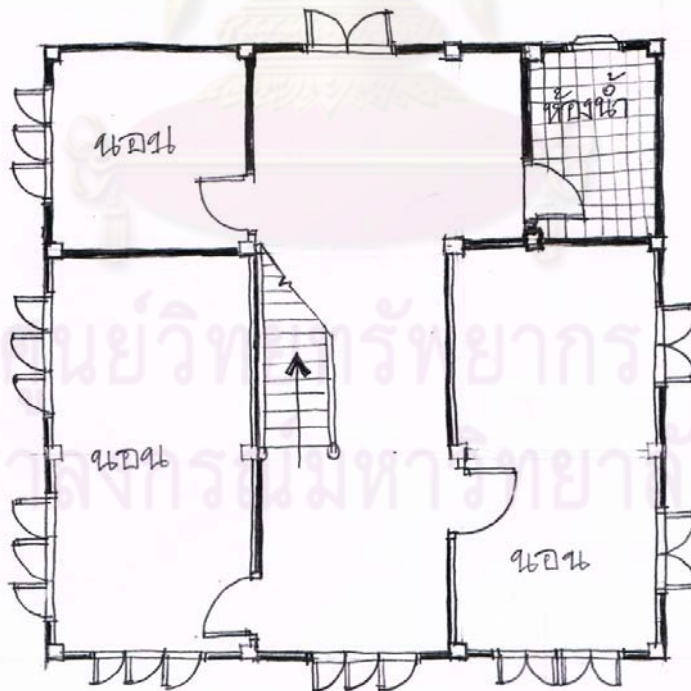
รูปแสดงรูปแบบบ้าน

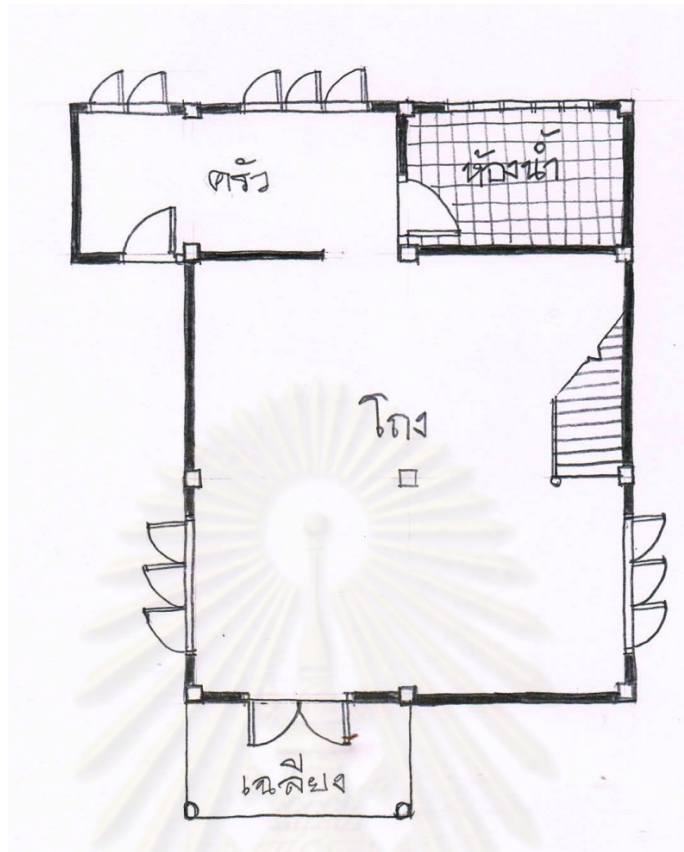
รูปตัด

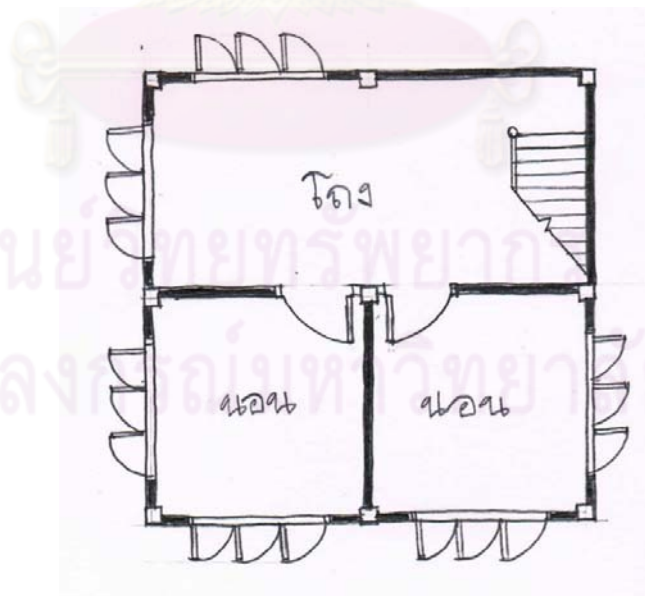
แปลน 1

แปลน 2

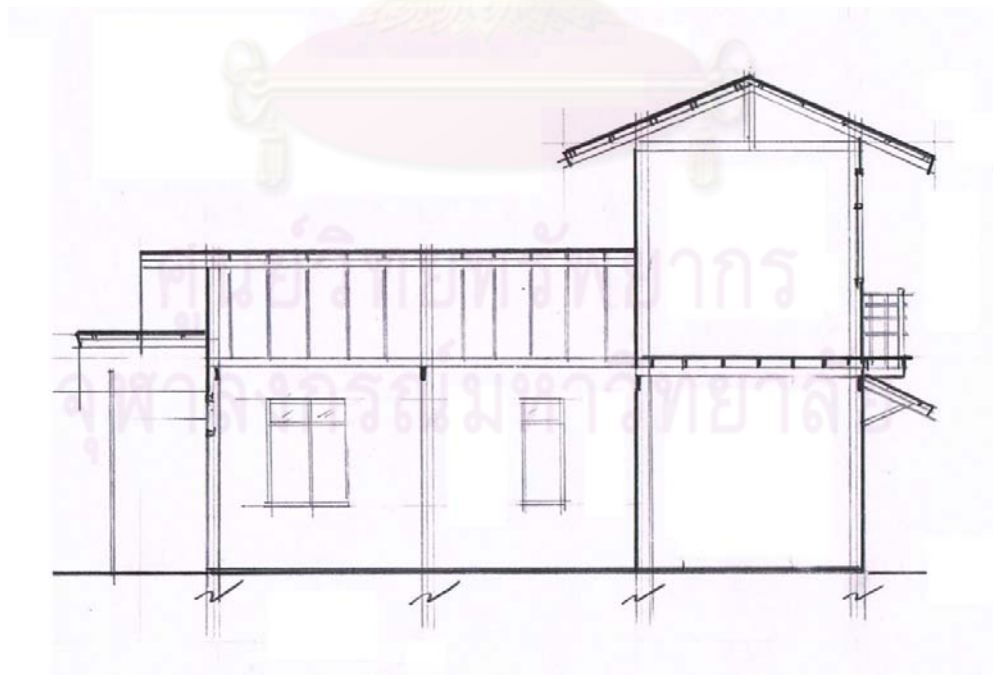
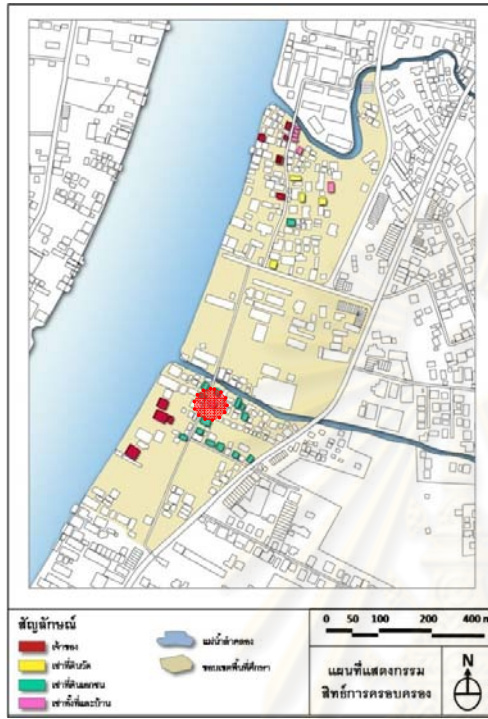

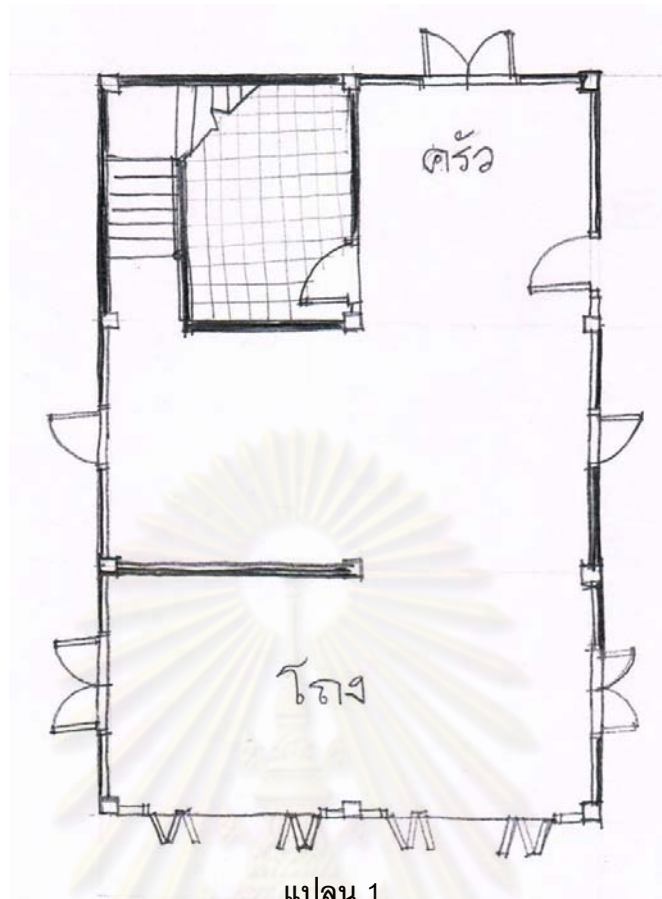
แปลน 1

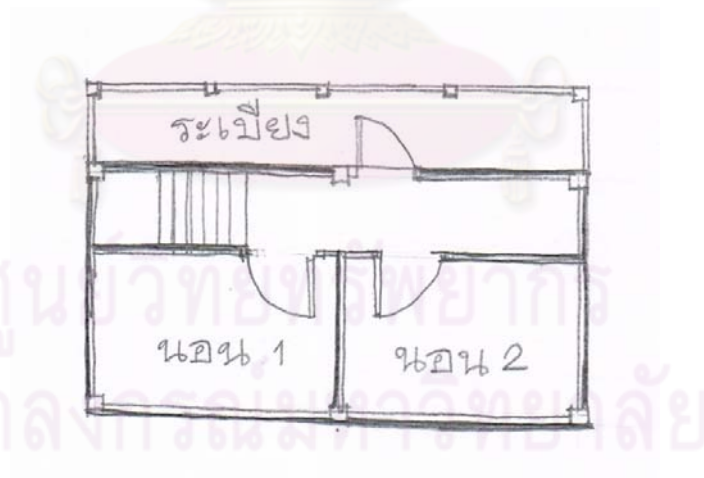
แปลน 2

บ้านหลังที่ 12

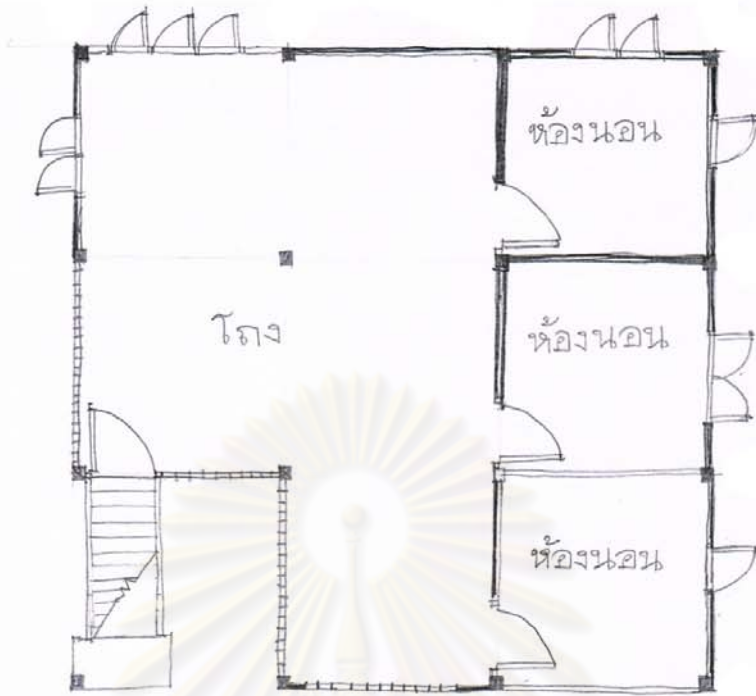

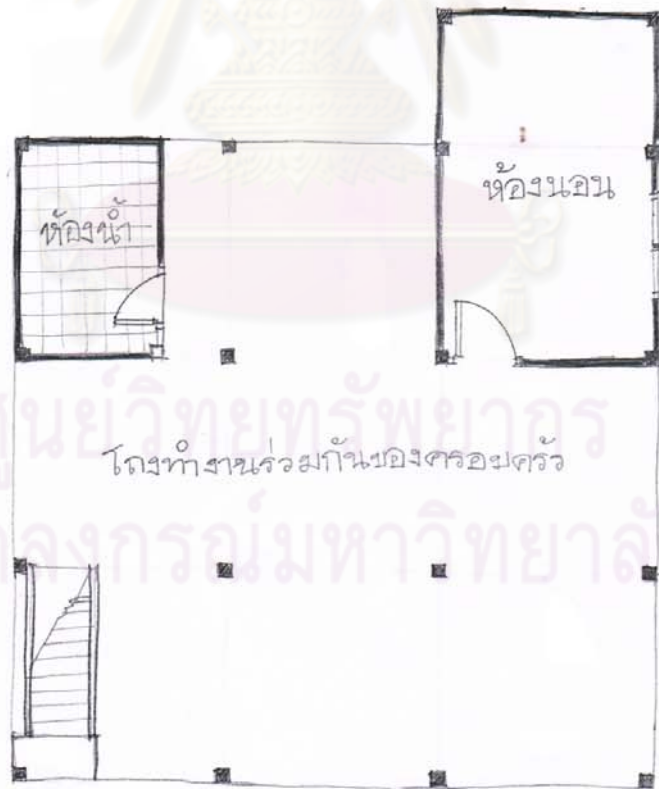
แปลน 1

แปลน 2

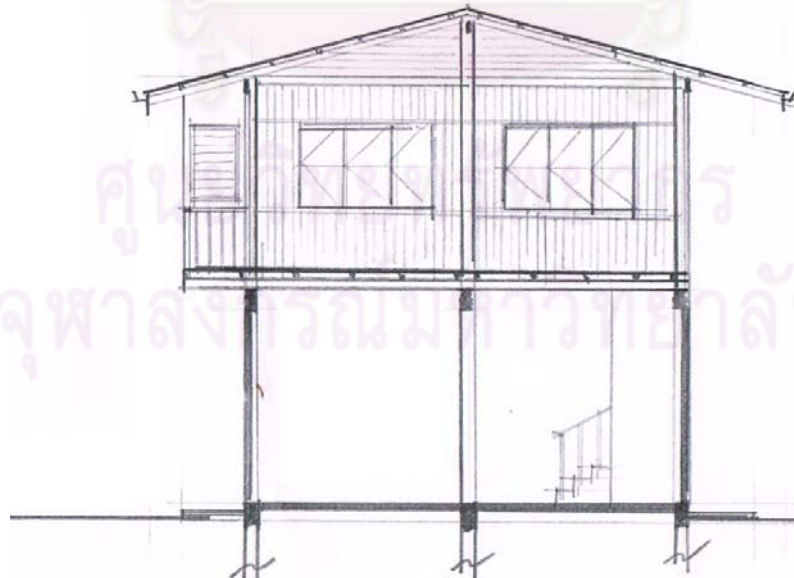
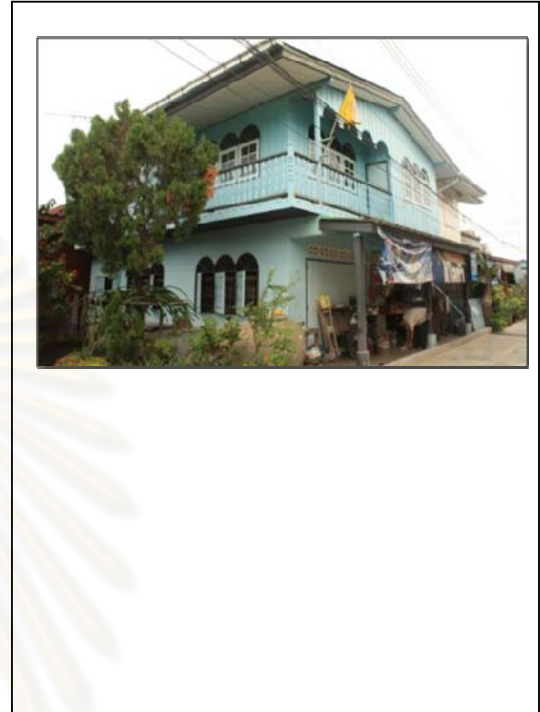
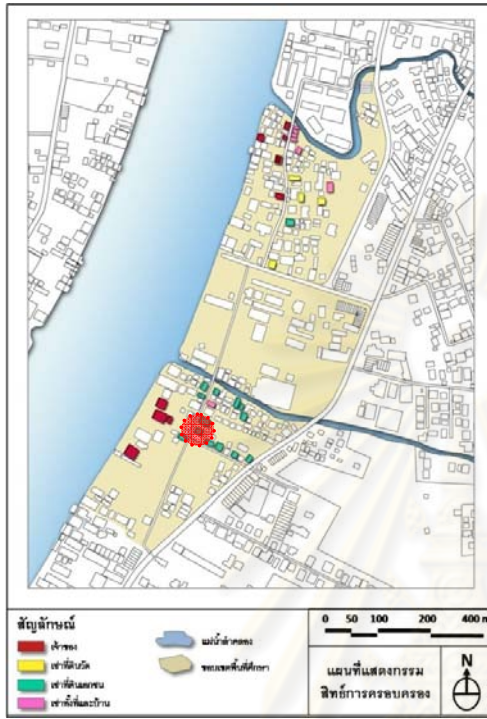

แปลน 2

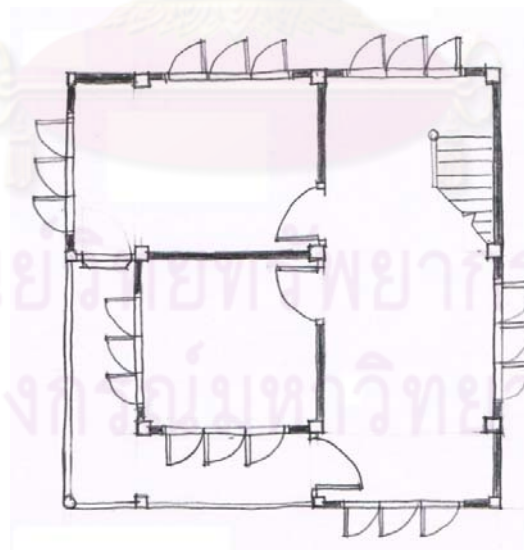
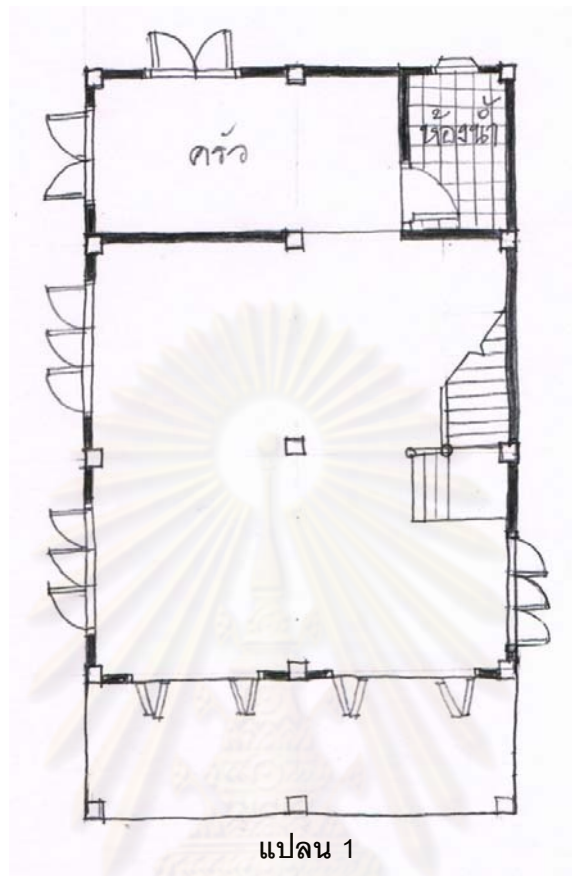

แปลน 1

บ้านหลังที่ 14

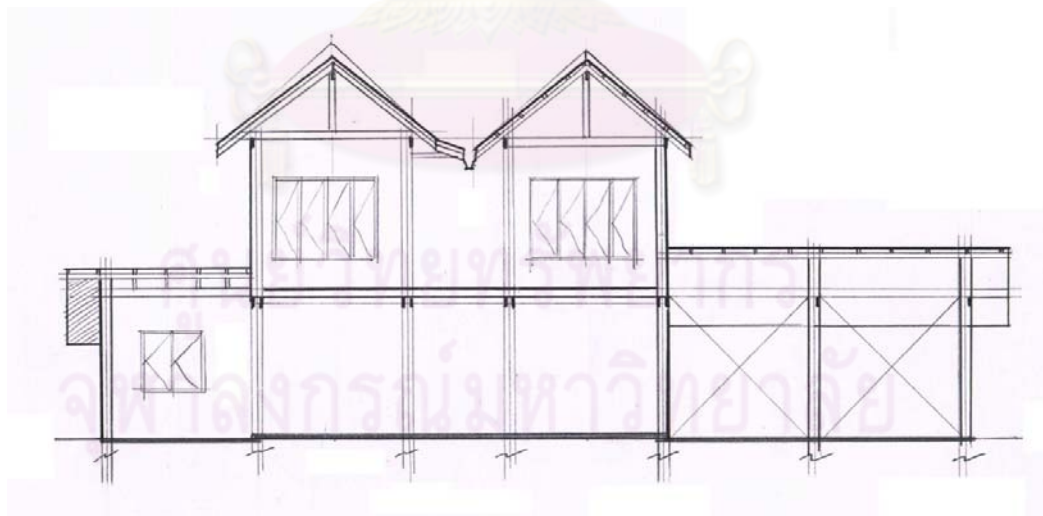
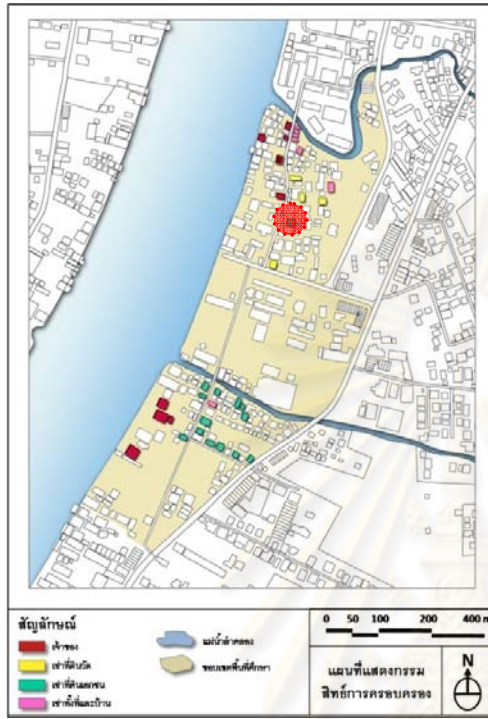

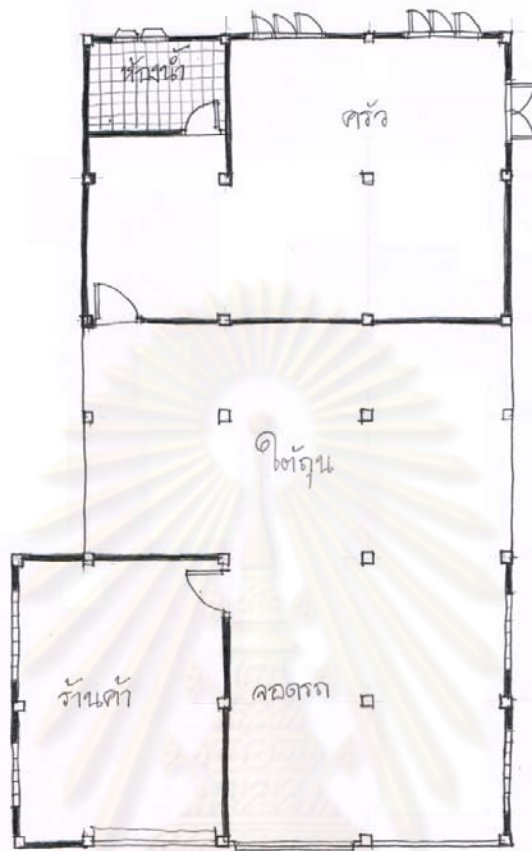
รูปตัด

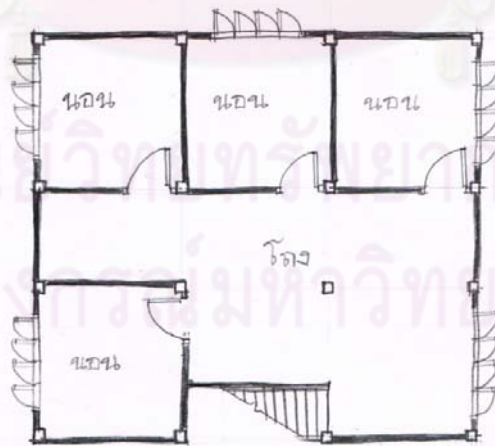
ศูนย์วิจัยทางการแพทย์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บ้านหลังที่ 15

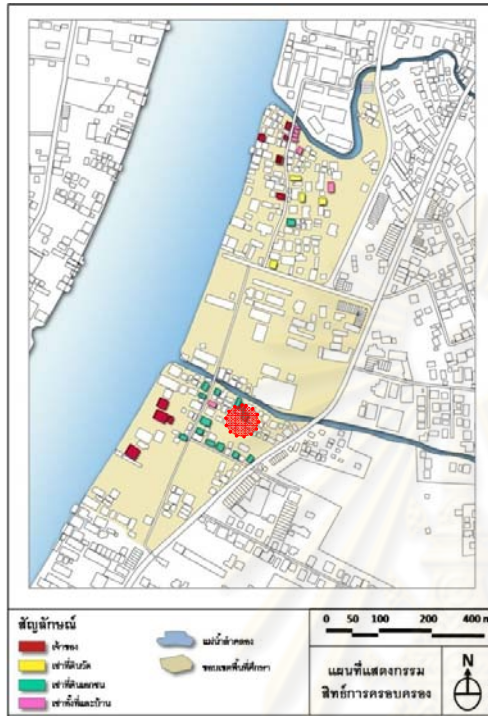

แปลน 1

แปลน 2

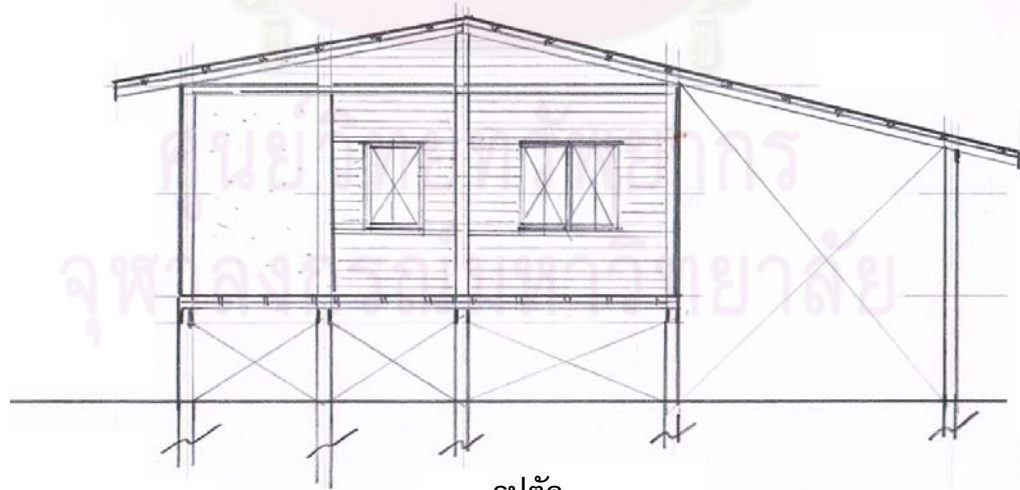
บ้านหลังที่ 16

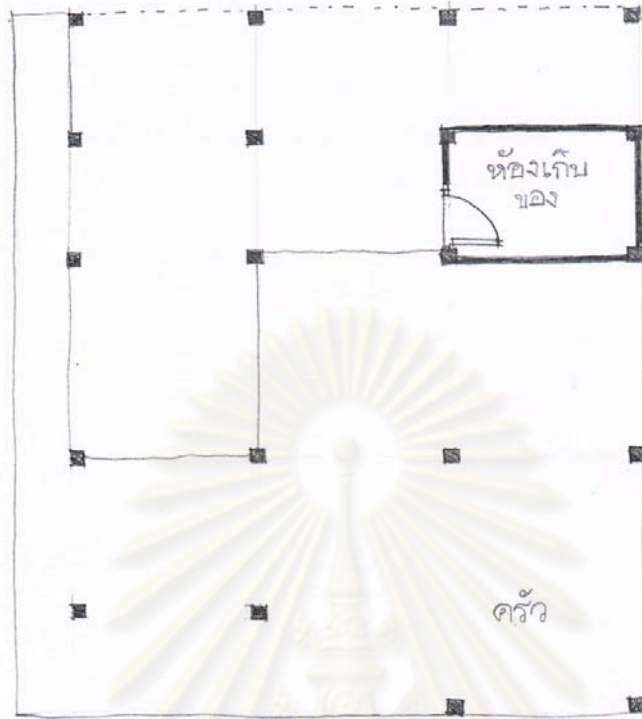
แผนที่แสดงตำแหน่งที่ตั้งบ้าน

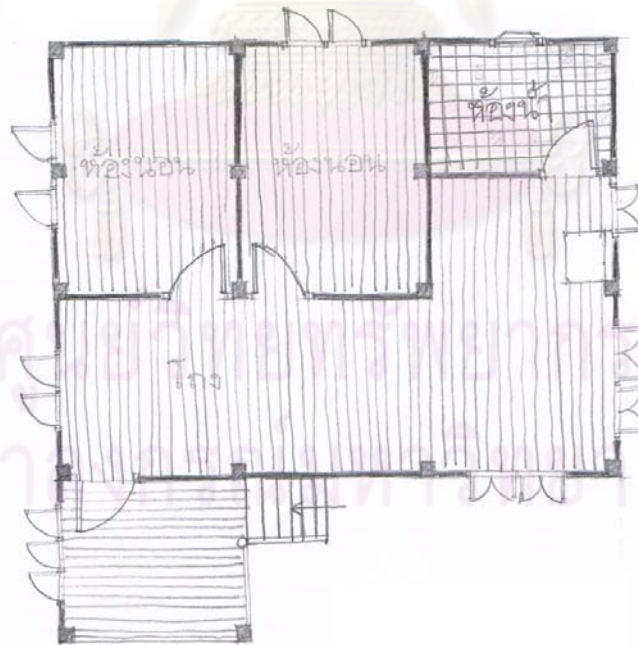
รูปแสดงรูปแบบบ้าน

รูปตัด

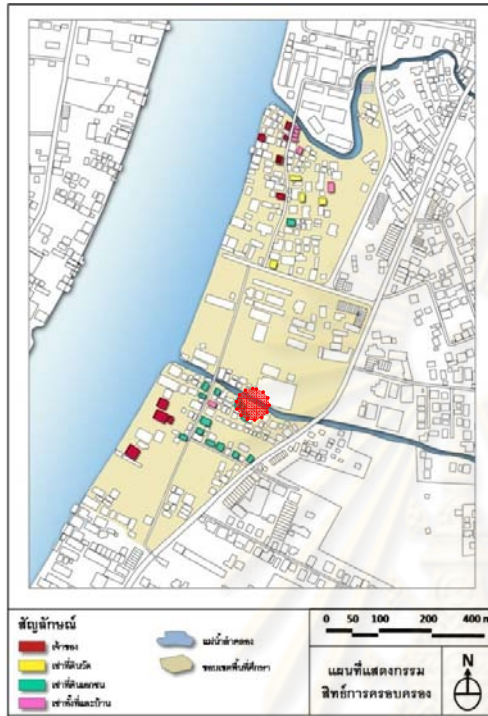

แปลน 1

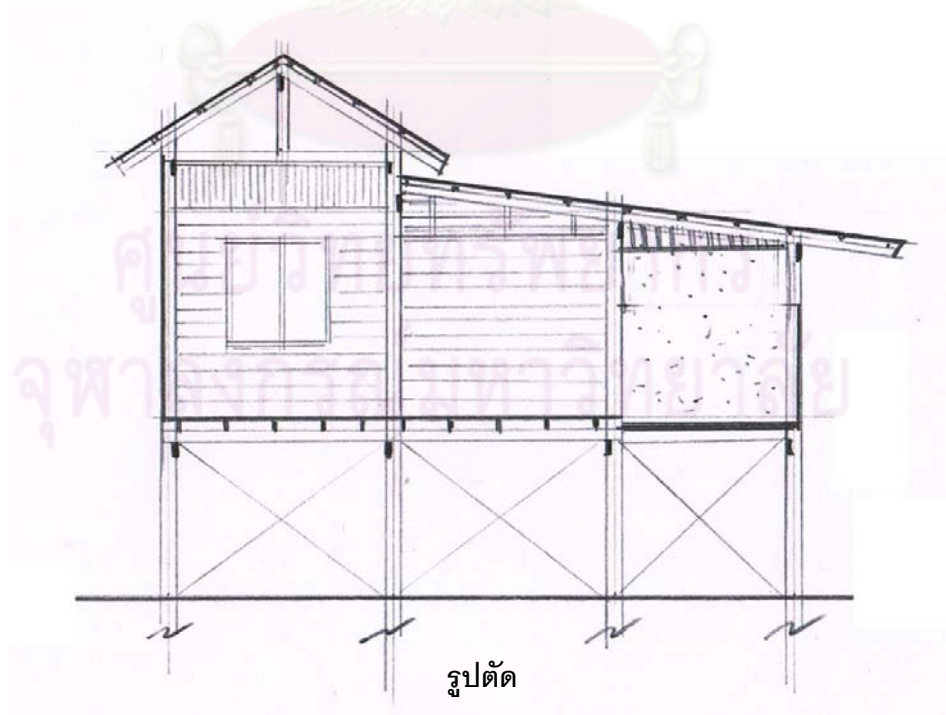

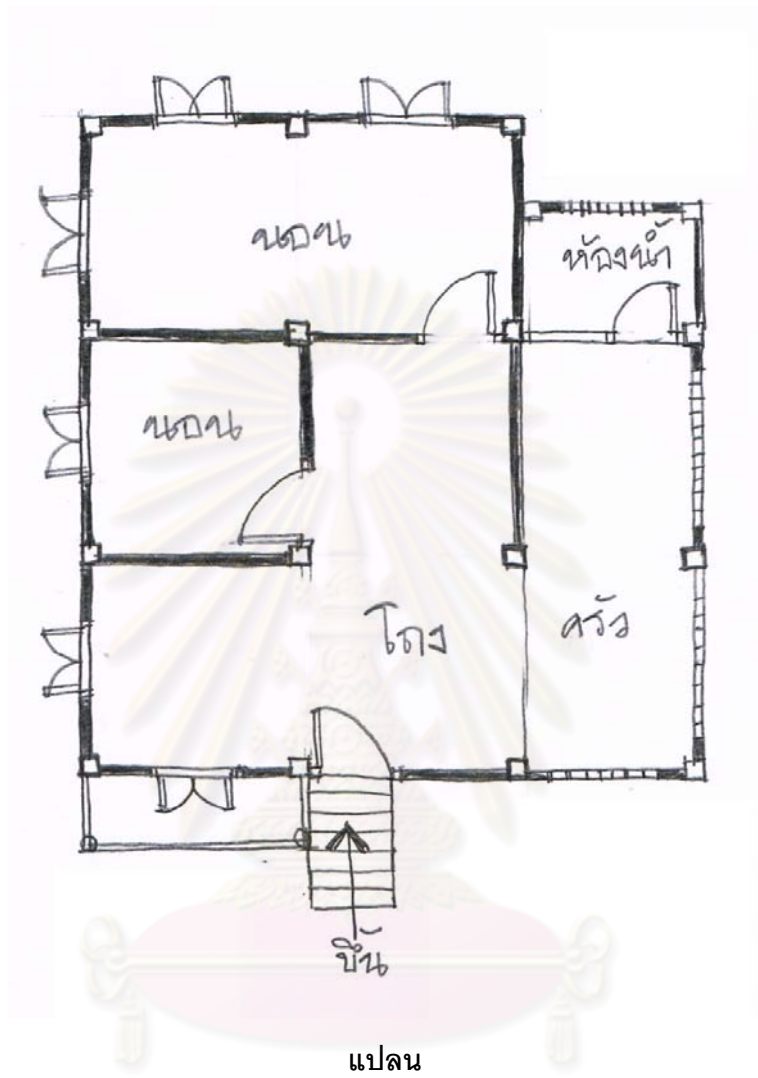
แปลน 2

บ้านหลังที่ 17

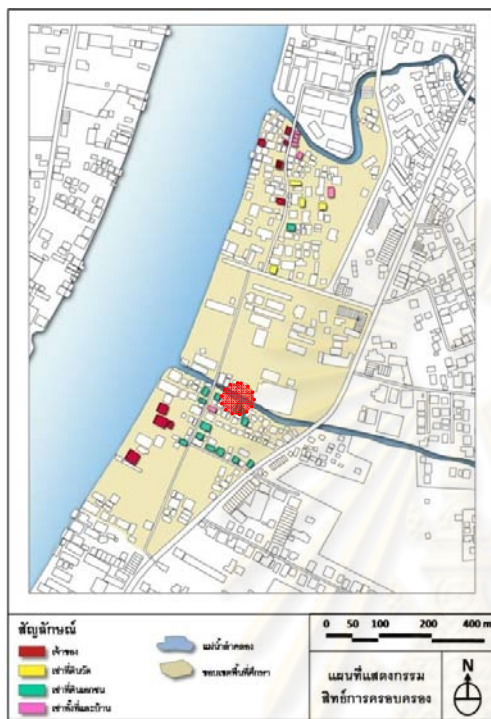
รูปแสดงรูปแบบบ้าน

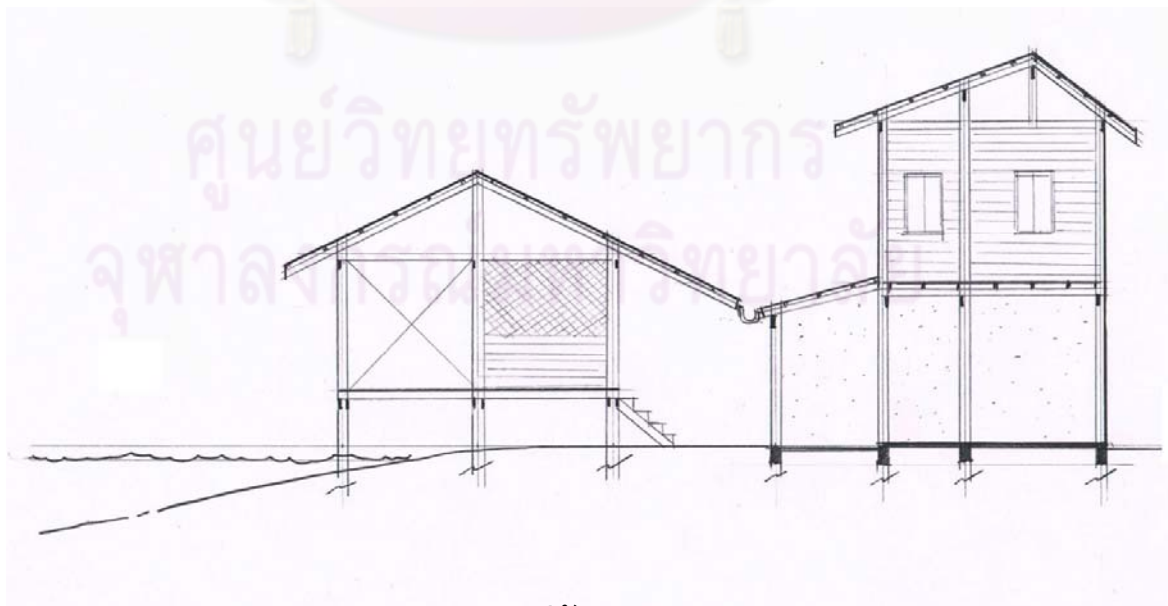

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

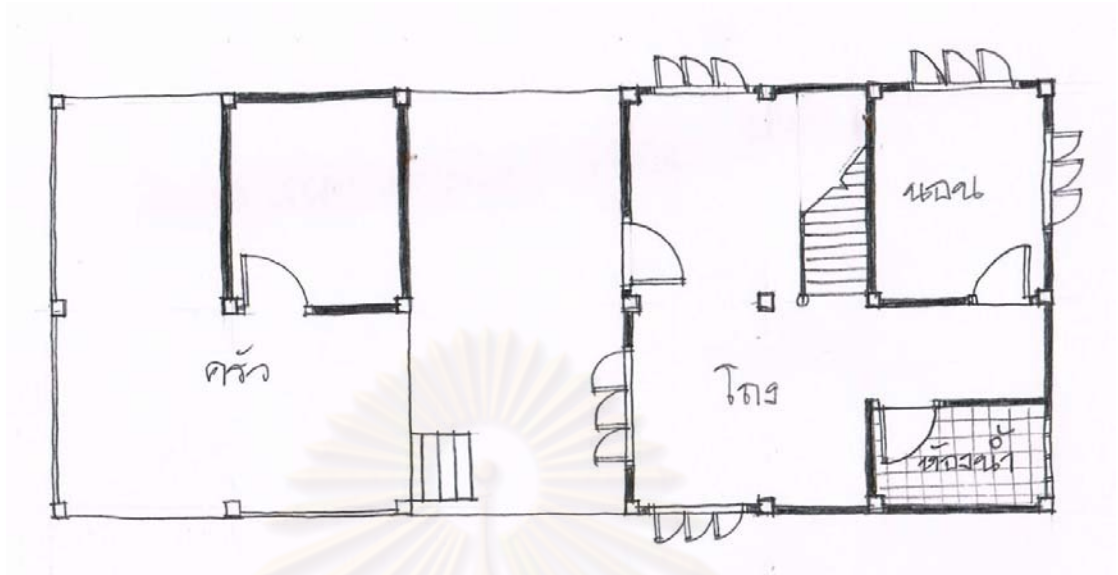
บ้านหลังที่ 18

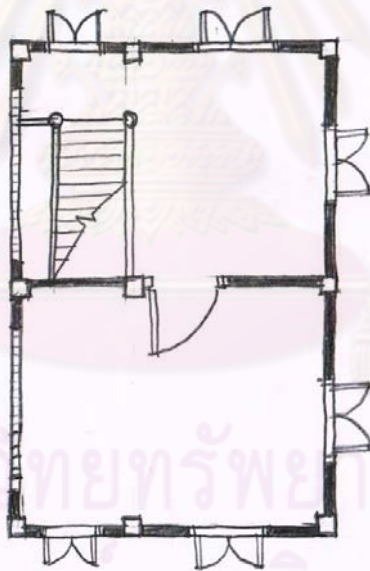
รูป

รูปตัด

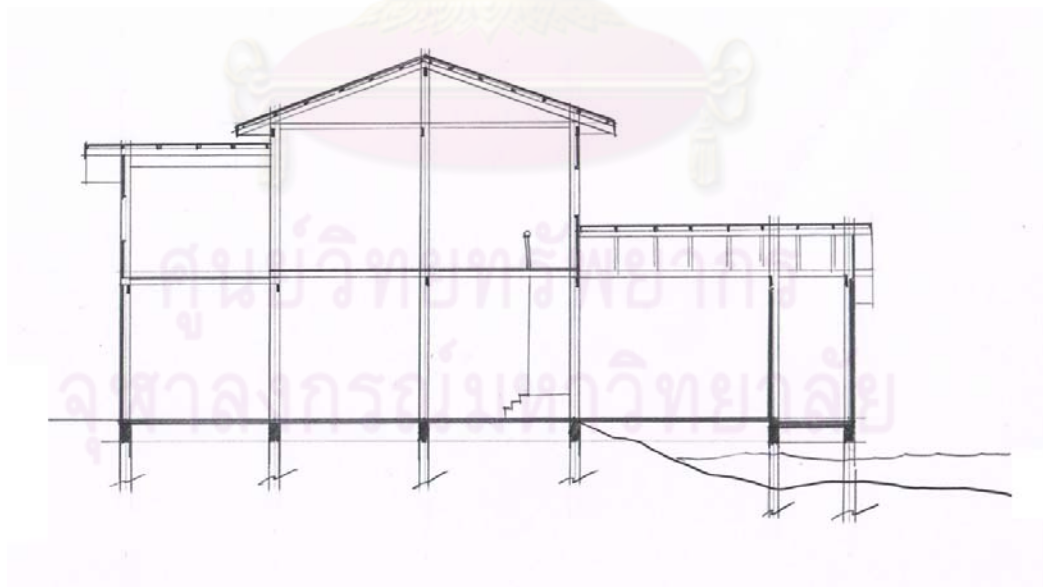
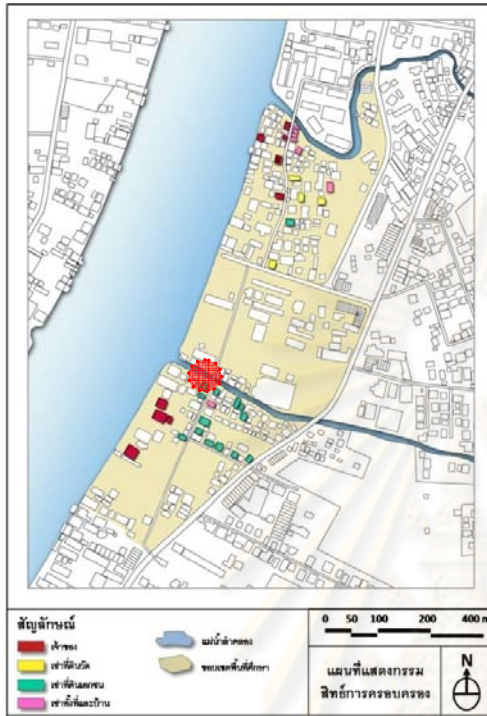
แปลน 1

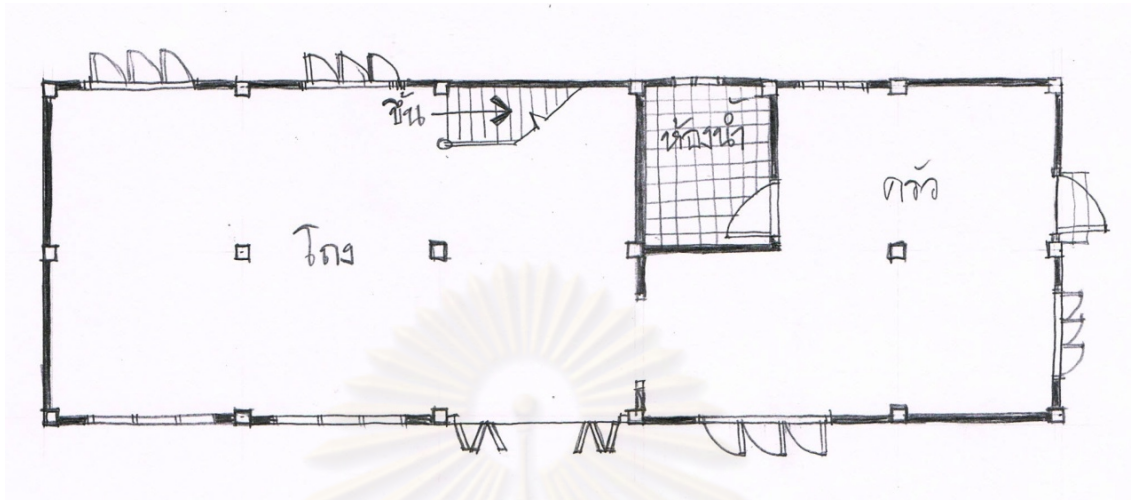

แปลน 2

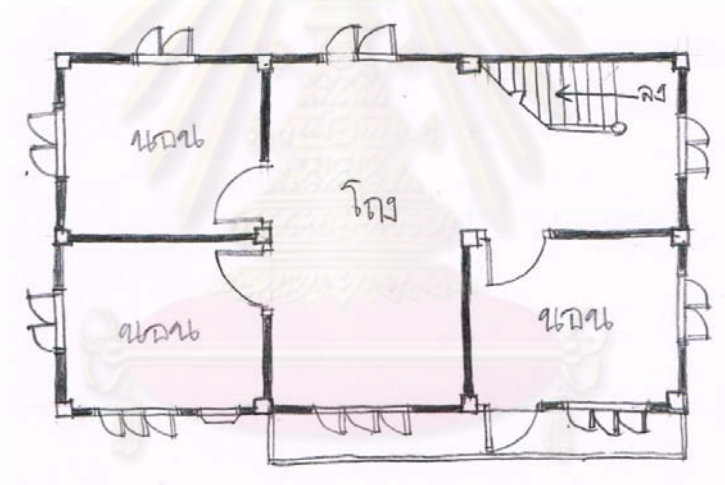
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บ้านหลังที่ 19

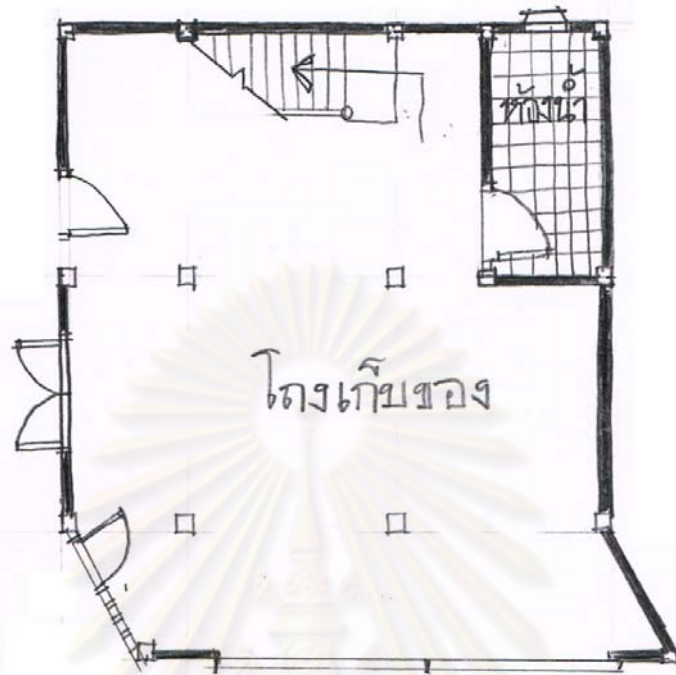

แปลน 1

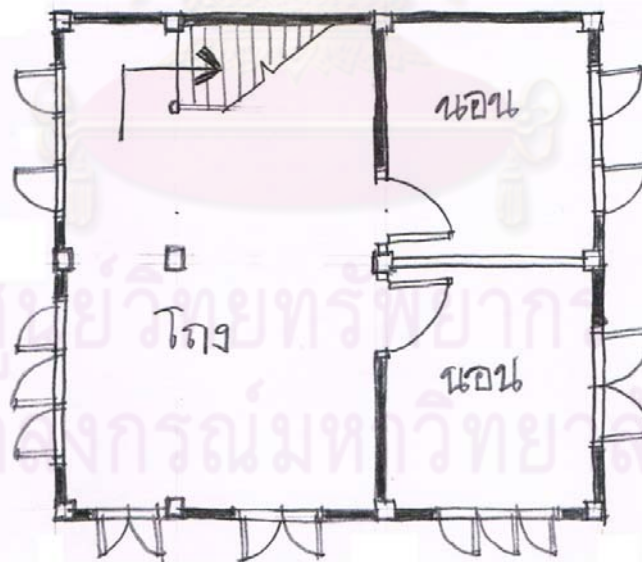

แปลน 2

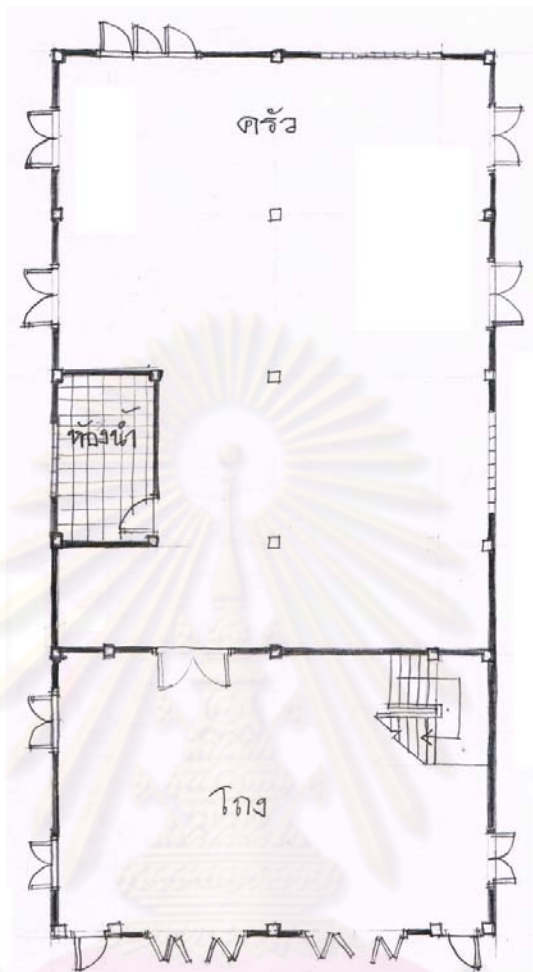
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

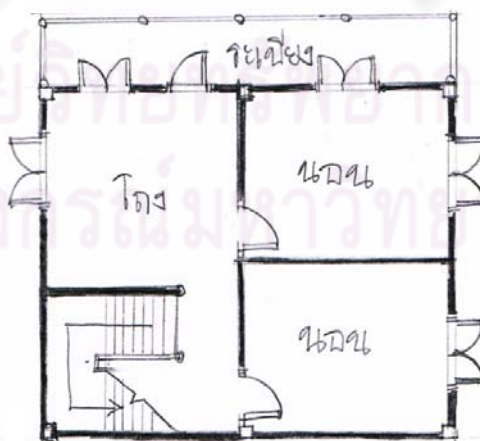
แปลน 1

แปลน 2

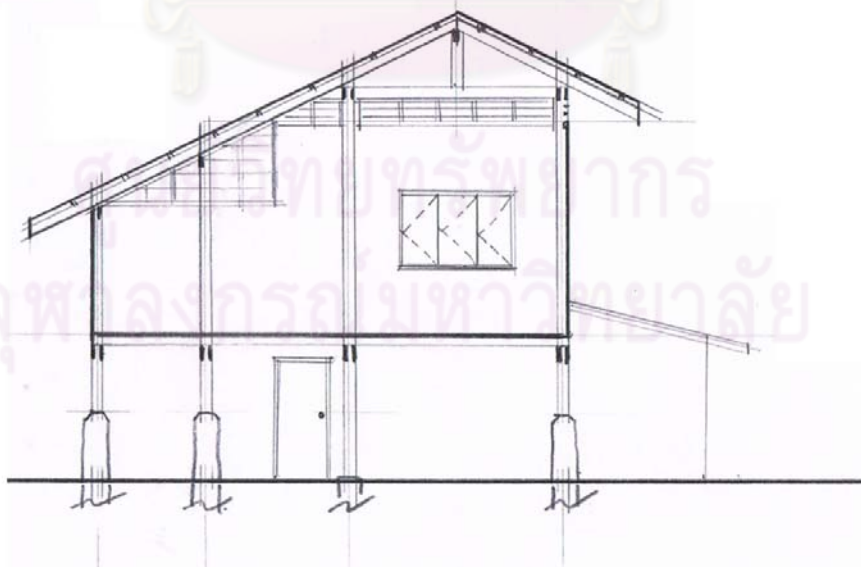
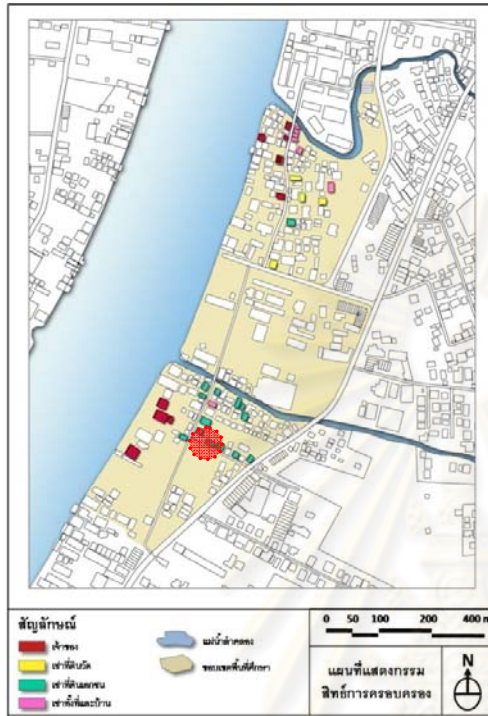

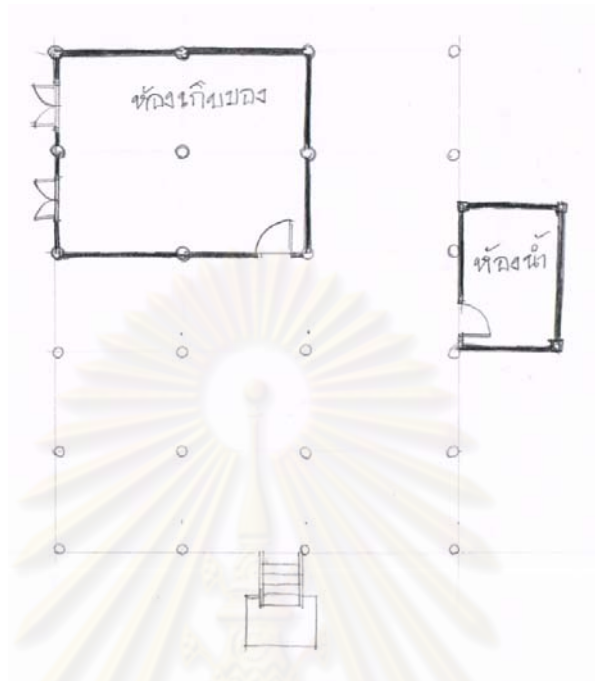
แปลน 1

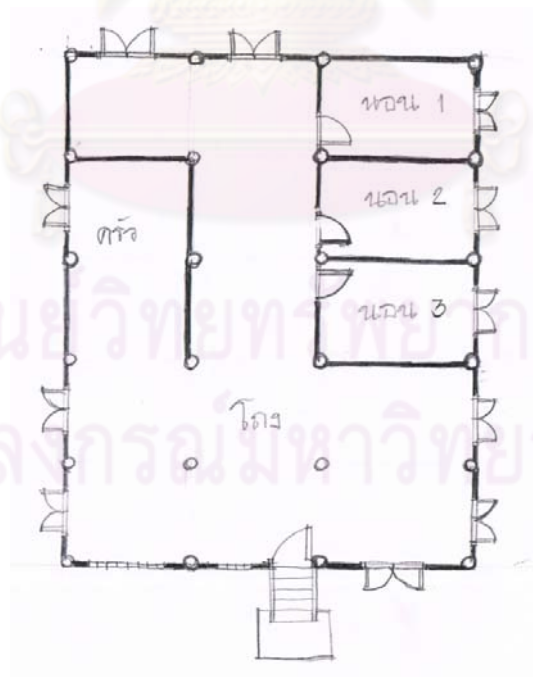
แปลน 2

บ้านหลังที่ 22

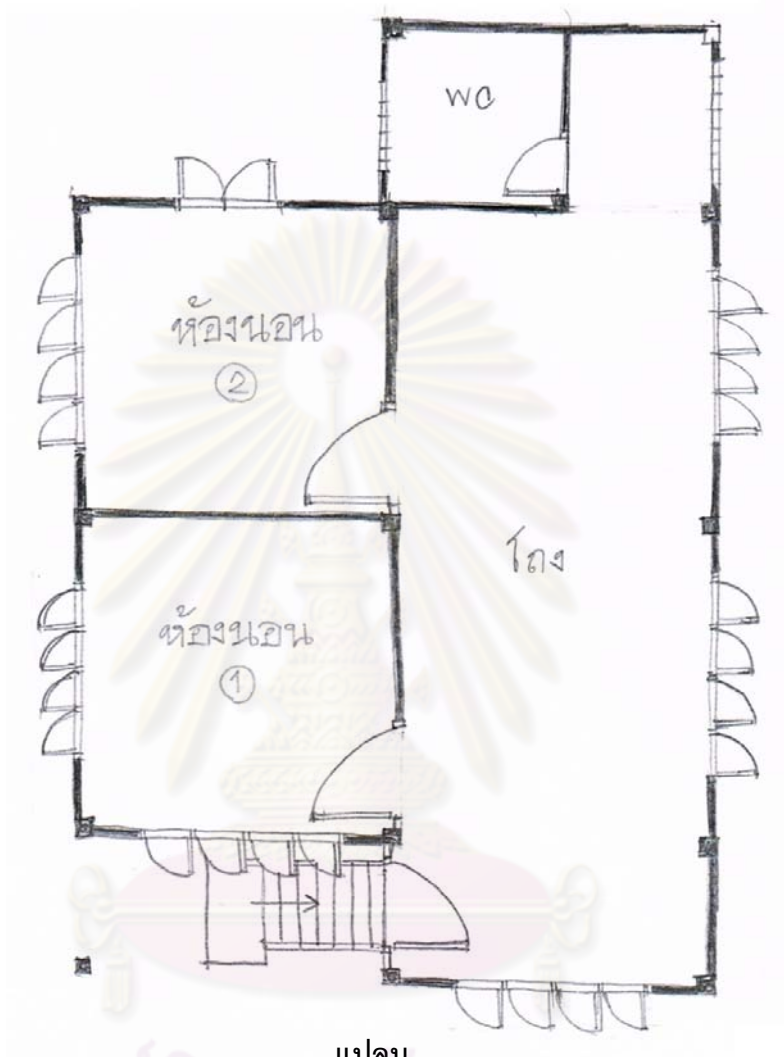

แปลน 1

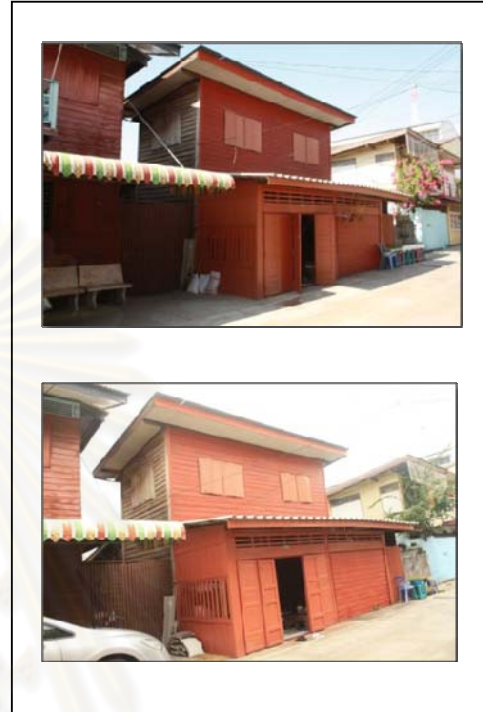
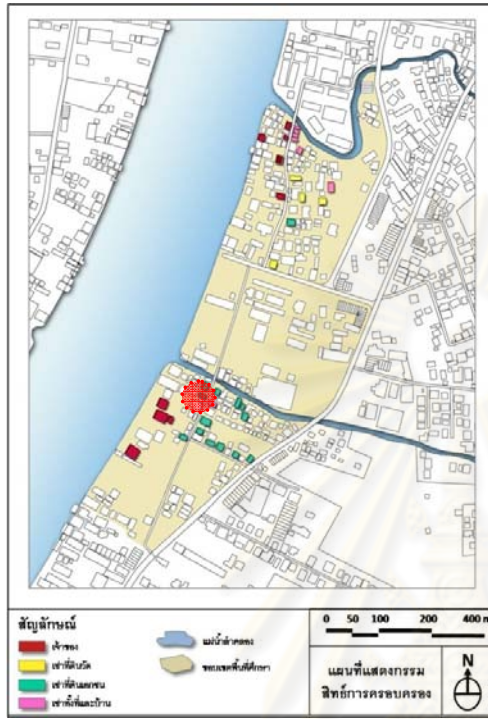
แปลน 2

แปลน

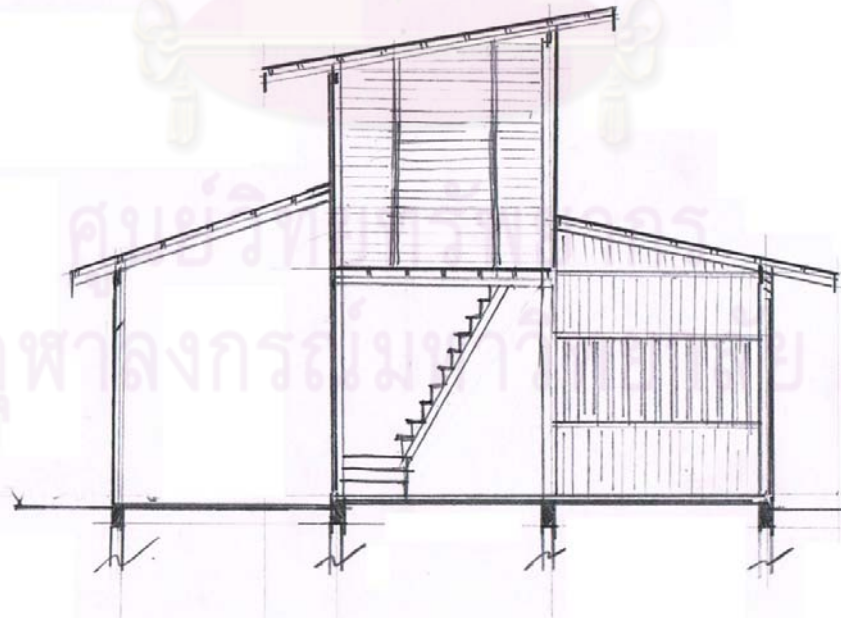
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บ้านหลังที่ 24

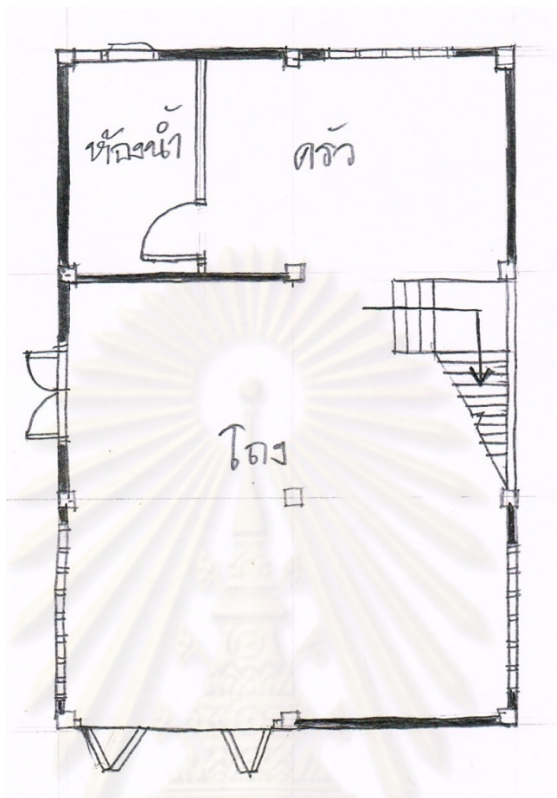

แผนที่แสดงตำแหน่งที่ตั้งบ้าน

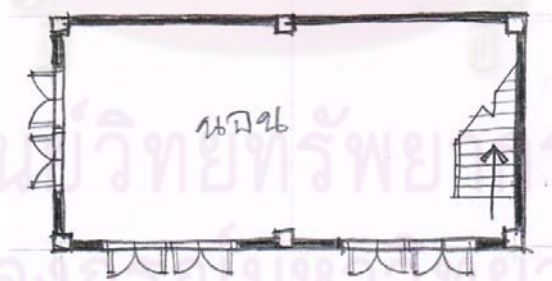
รูปแสดงรูปแบบบ้าน

รูปตัด

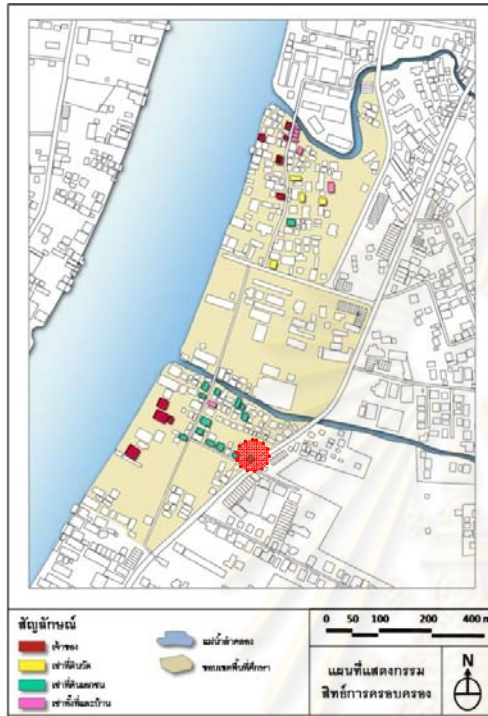

แปลน 1

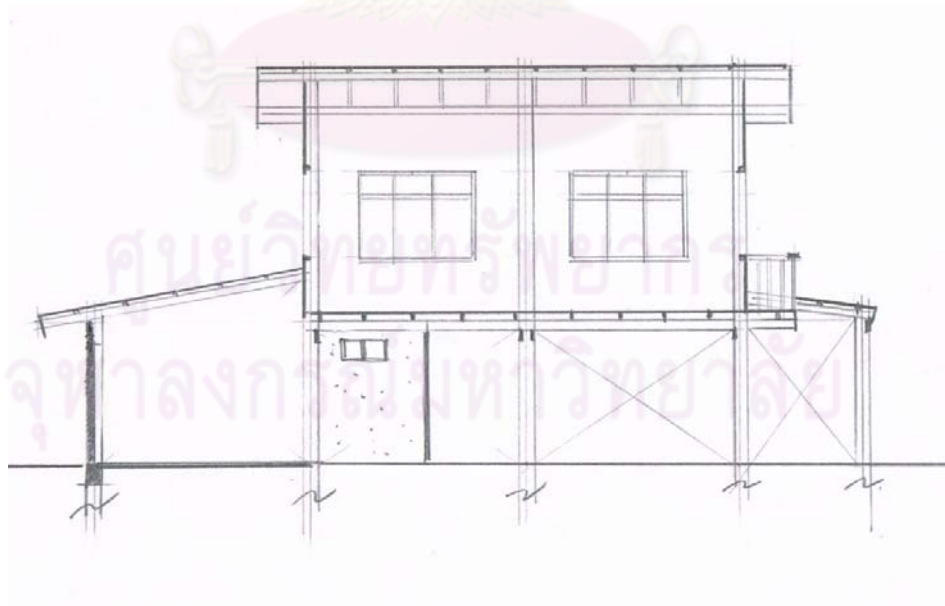

แปลน 2

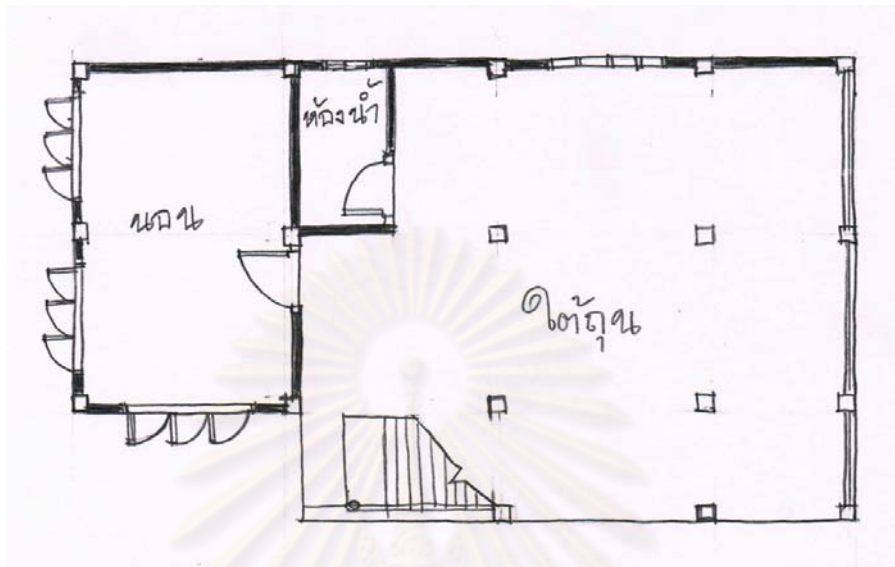
บ้านหลังที่ 25

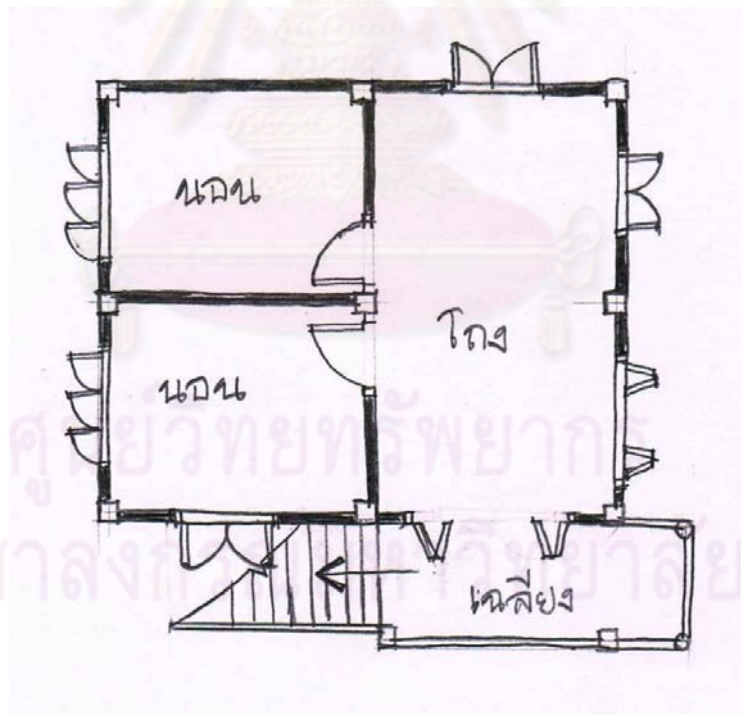
รูปแสดงรูปแบบบ้าน

รูปตัด

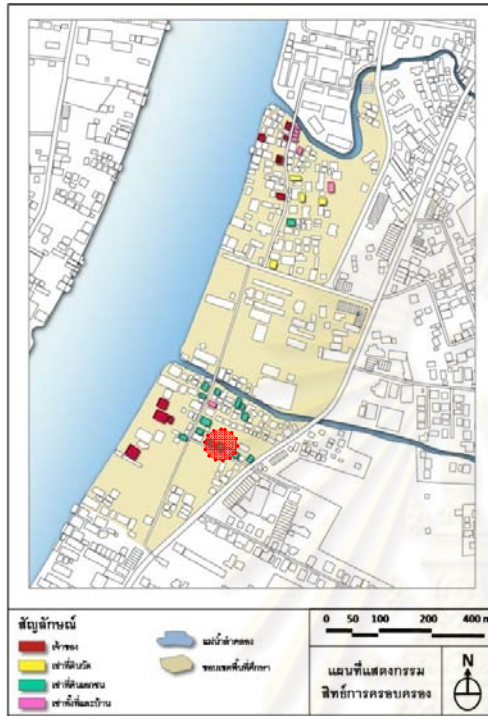

แปลน 1

แปลน 2

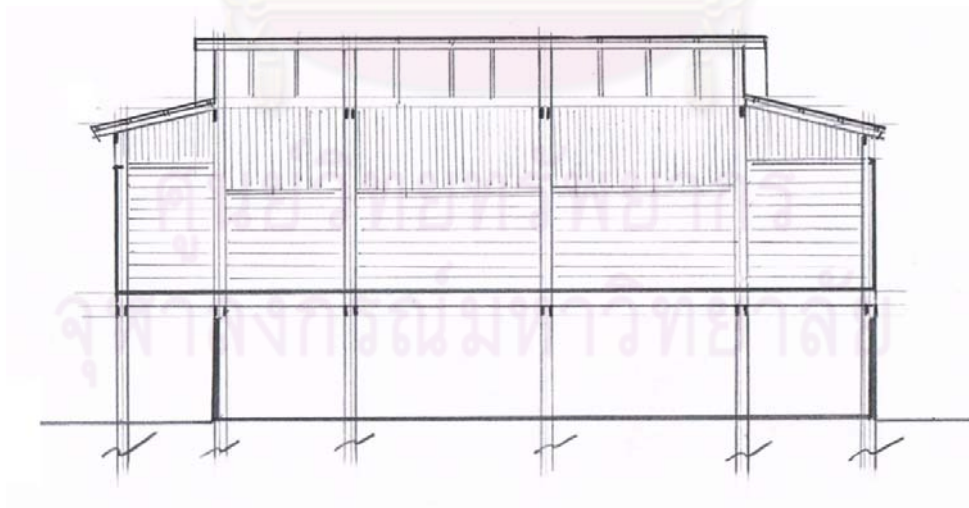
บ้านหลังที่ 26

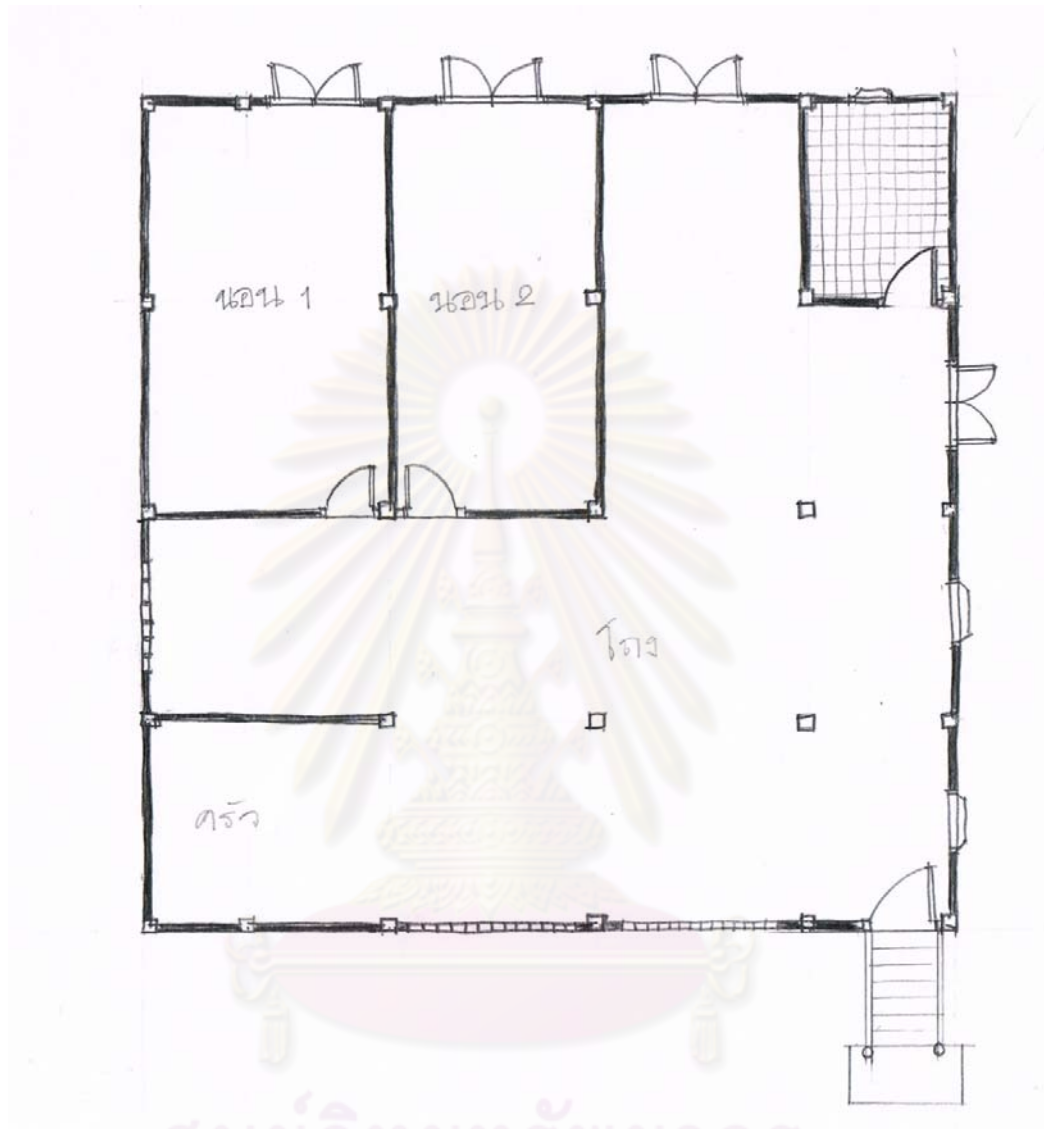
แผนที่แสดงตำแหน่งที่ตั้งบ้าน

รูปแสดงรูปแบบบ้าน

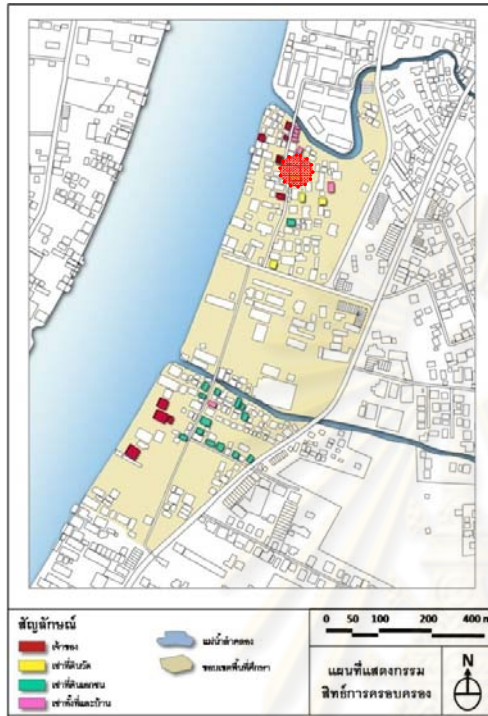

รูปตัด

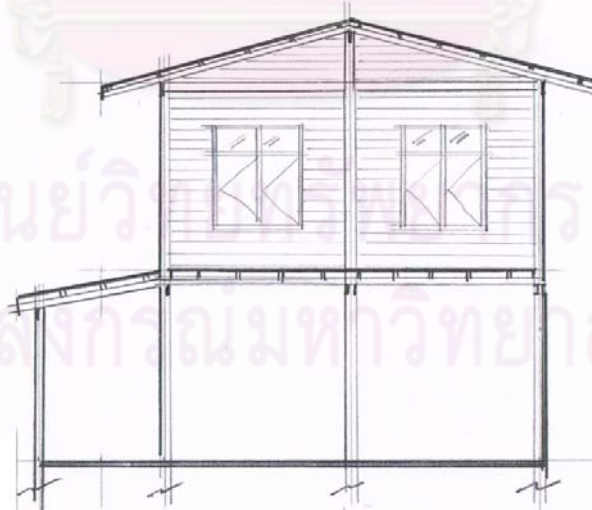
ศูนย์วิทยทรัพยากร
แปลน
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บ้านหลังที่ 27

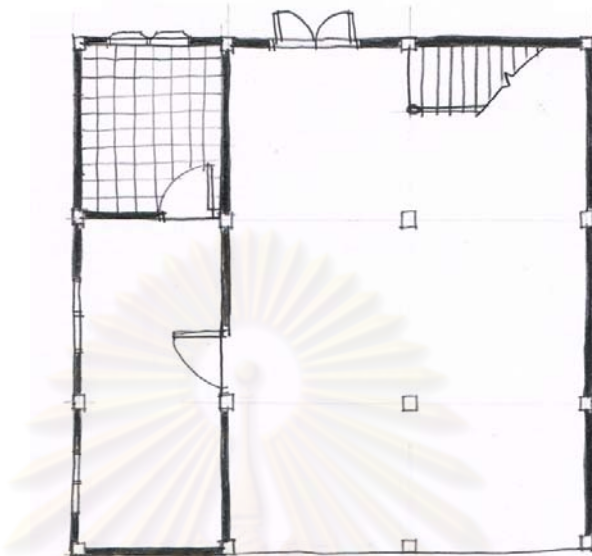

แผนที่แสดงตำแหน่งที่ตั้งบ้าน

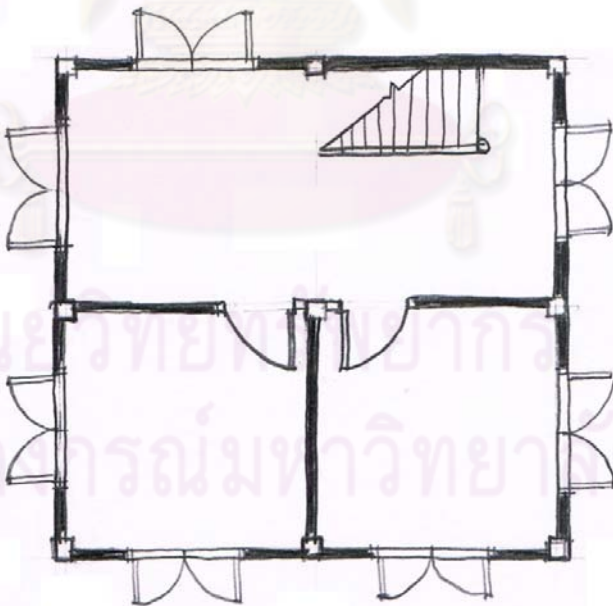
รูปแสดงรูปแบบบ้าน

รูปตัด

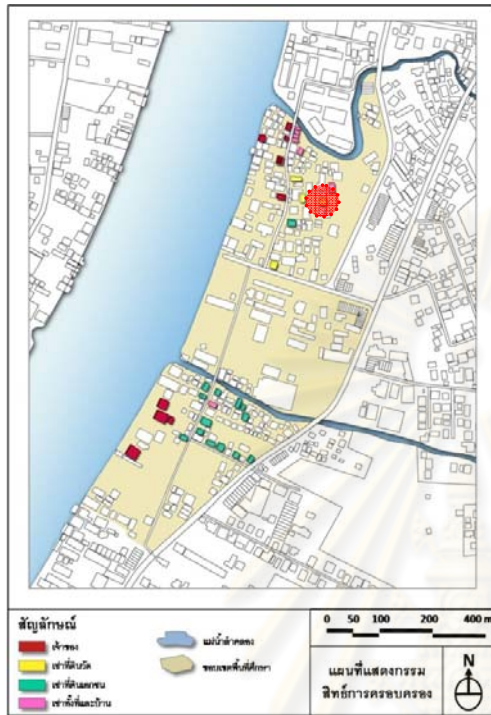

แปลน 1

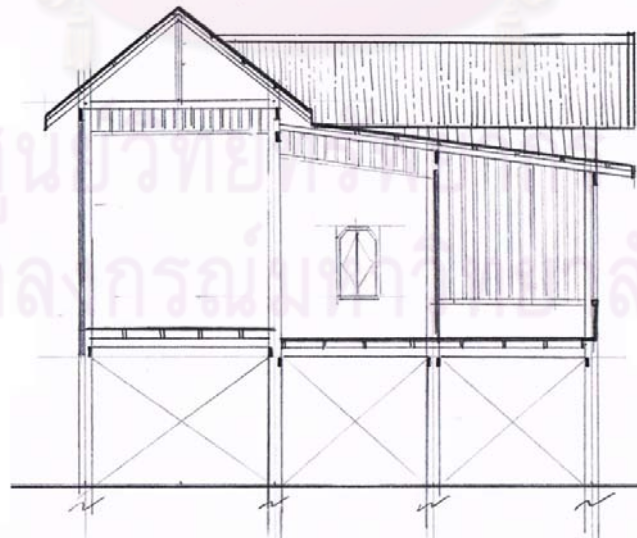
แปลน 2

บ้านหลังที่ 28

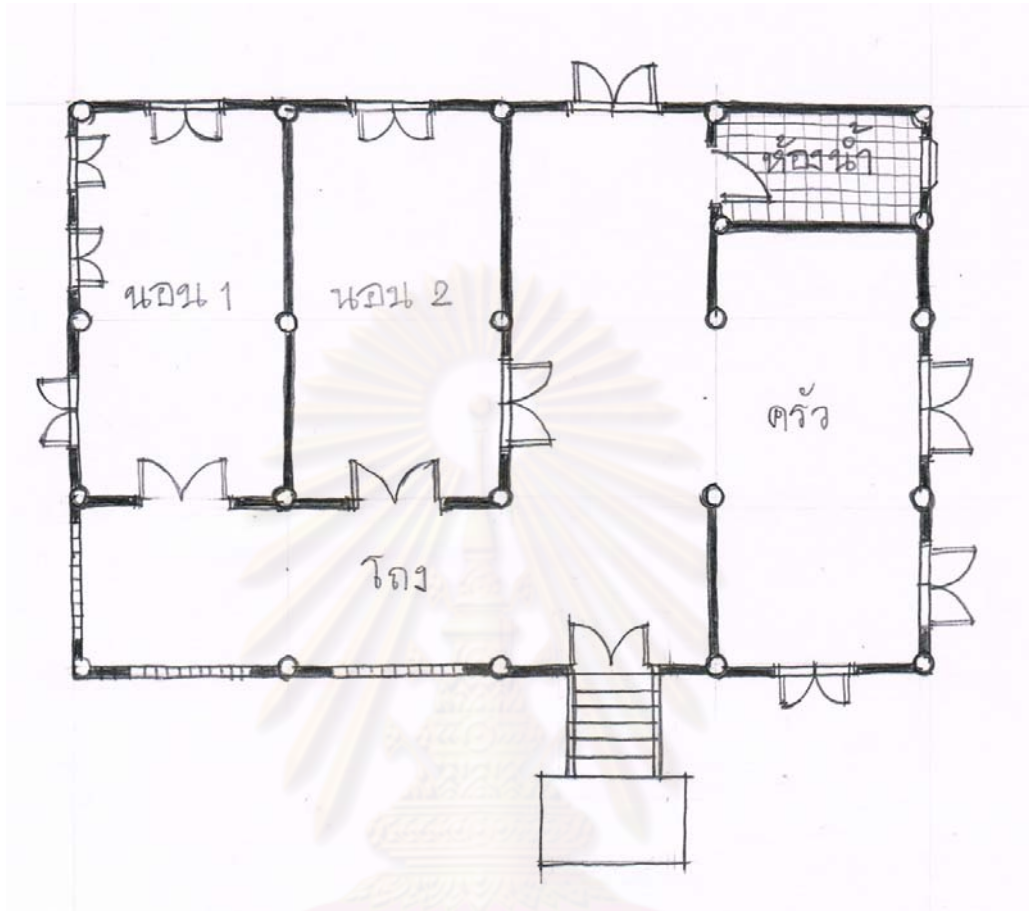

แผนที่แสดงตำแหน่งที่ตั้งบ้าน

รูปแสดงรูปแบบบ้าน

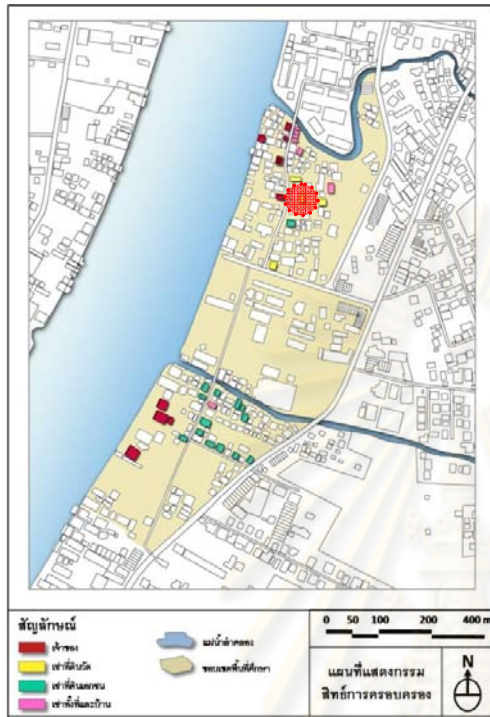
รูปตัด

แปลน

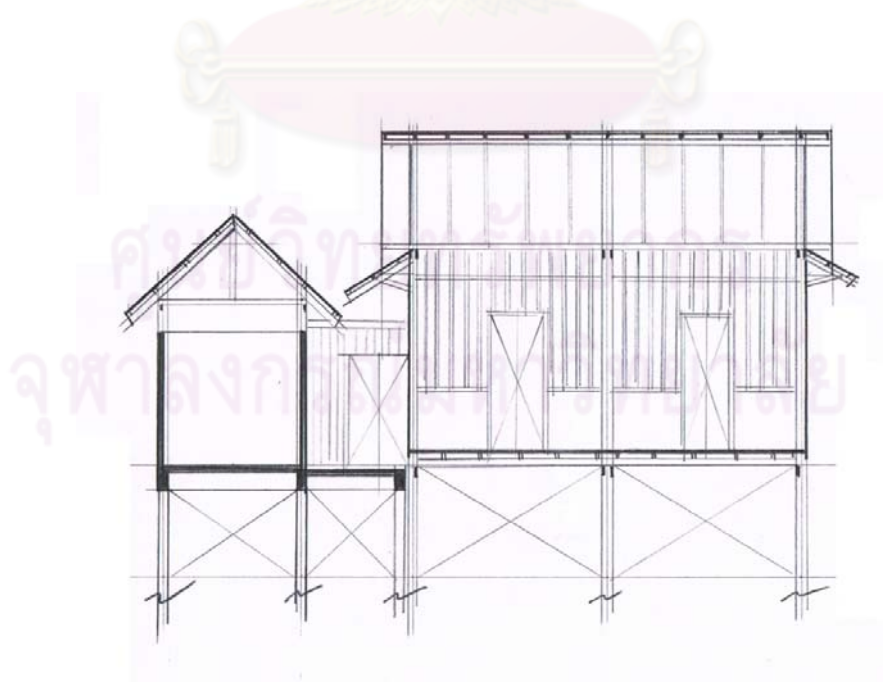
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

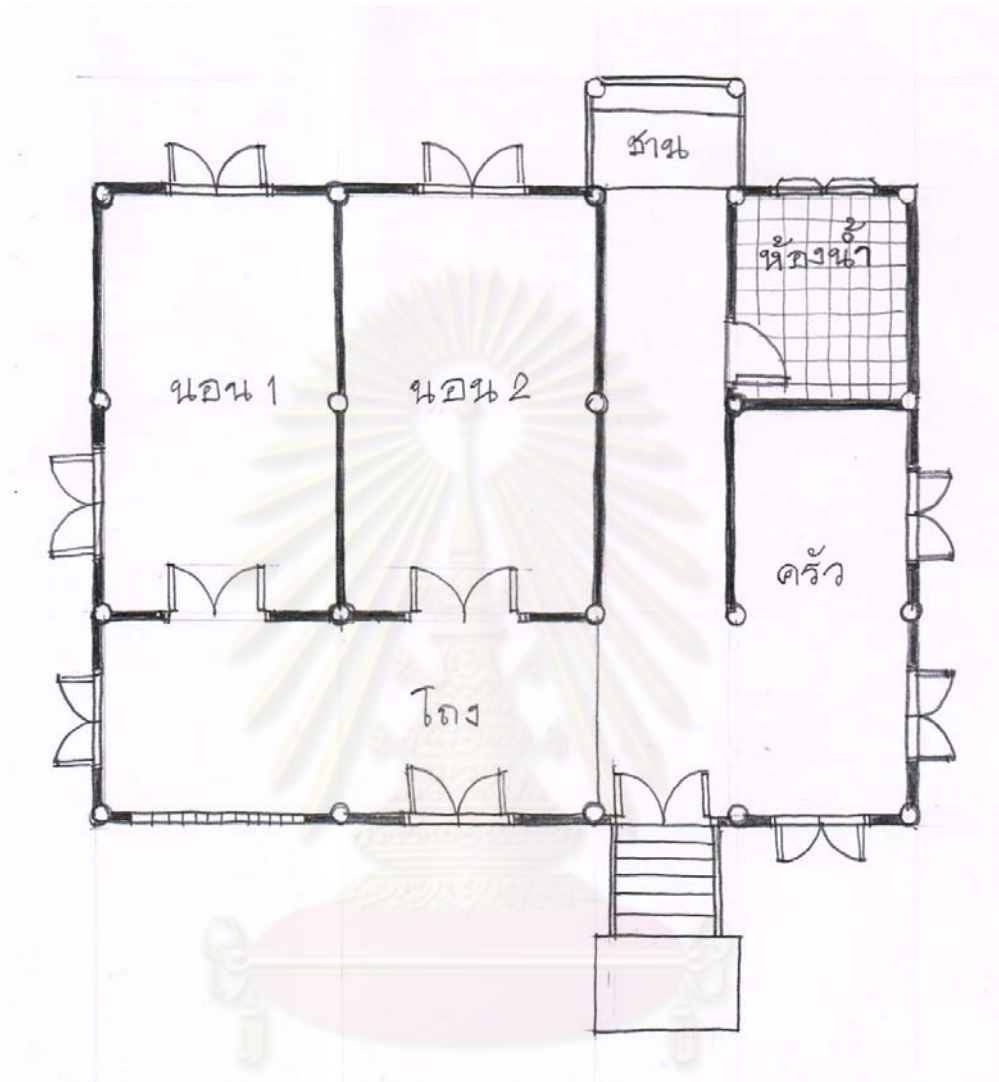
บ้านหลังที่ 29

แผนที่แสดงตำแหน่งที่ตั้งบ้าน

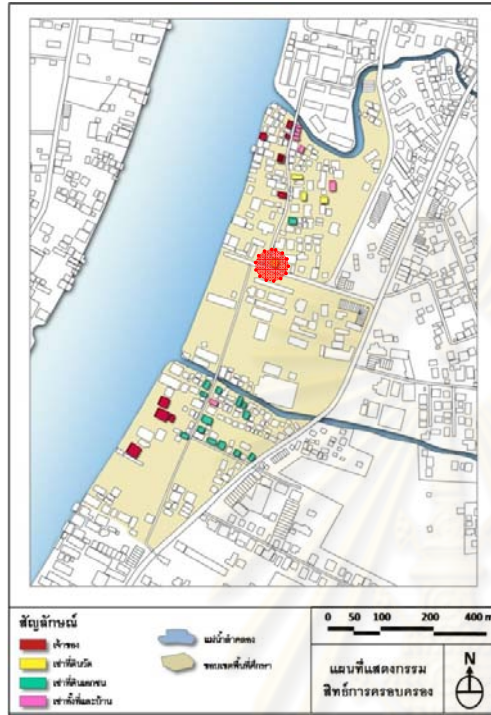
รูปแสดงรูปแบบบ้าน

ศูนย์วิทยุแพทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

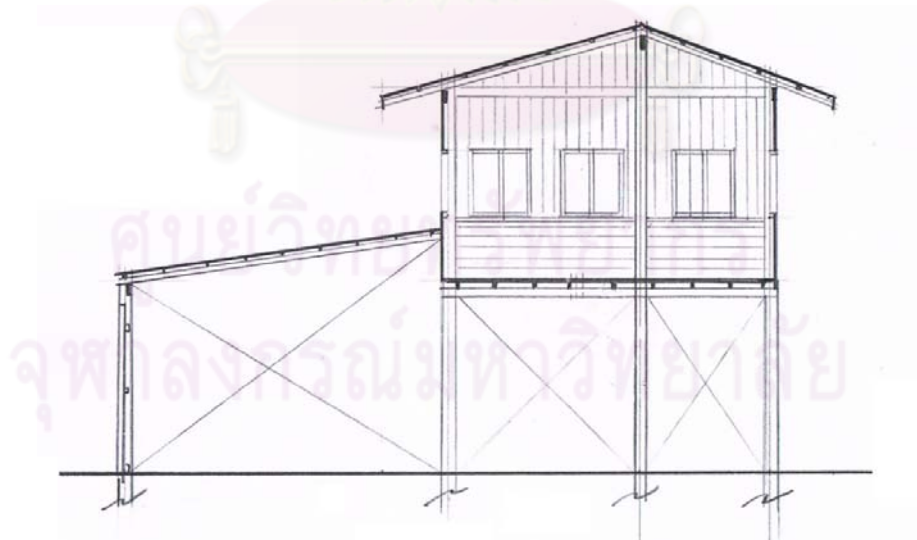
บ้านหลังที่ 30

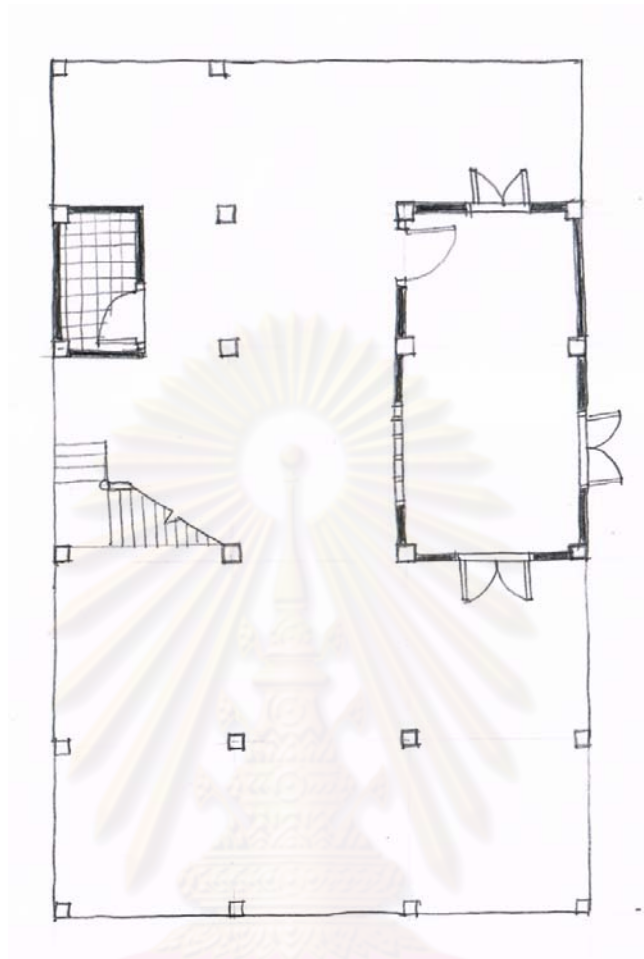
แผนที่แสดงตำแหน่งที่ตั้งบ้าน

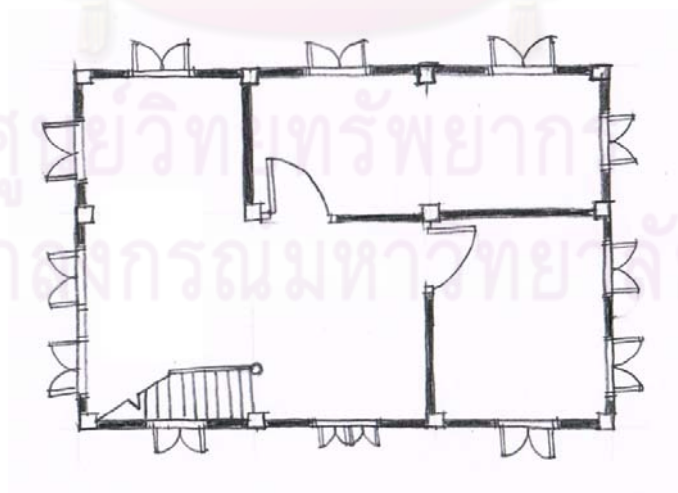
รูปแสดงรูปแบบบ้าน

รูปตัด

แปลน 1

แปลน

ภาคผนวก ง

สรุปข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการถือครองกับข้อมูลด้านต่างๆ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการถือครองกับสถานะทางเศรษฐกิจ

สถานะเศรษฐกิจ	ลักษณะการถือครอง							
	เจ้าของบ้าน		เช่าที่ดินและบ้าน		เช่าที่ดินวัด		เช่าที่ดินเอกชน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ								
ชาย	1	12.5	1	25.0	3	75.0	7	50.0
หญิง	7	87.5	3	75.0	1	25.0	7	50.0
รวม	8	100.0	4	100.0	4	100.0	14	100.0
อายุ								
31-40 ปี	1	12.5	0	0.0	0	0.0	1	7.1
41-50 ปี	1	12.5	2	50.0	1	25.0	2	14.3
> 50 ปีขึ้นไป	6	75.0	2	50.0	3	75.0	11	78.6
รวม	8	100.0	4	100.0	4	100.0	14	100.0
อาชีพ								
ไม่ได้ทำงาน	4	50.0	1	25.0	2	50.0	8	57.1
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	2	25.0	0	0.0	1	25.0	0	0.0
ค้าขาย	0	0.0	3	75.0	0	0.0	5	35.7
รับจ้าง	0	0.0	0	0.0	1	25.0	1	7.1
ธุรกิจส่วนตัว	2	25.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0

สถานะเศรษฐกิจ	ลักษณะการถือครอง							
	เจ้าของบ้าน		เช่าที่ดินและบ้าน		เช่าที่ดินวัด		เช่าที่ดินเอกชน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
รวม	8	100.0	4	100.0	4	100.0	14	100.0
สถานที่ทำงาน								
กรุงเทพ	1	12.5	0	0.0	0	0.0	0	0.0
ดูแลโบสถ์	0	0.0	0	0.0	0	0.0	1	7.1
ตลาดสด สมุทรสงคราม	0	0.0	3	75.0	0	0.0	0	0.0
ในชุมชน	0	0.0	0	0.0	0	0.0	1	7.1
บ้าน	1	12.5	0	0.0	0	0.0	4	28.6
ร.พ.ธรรมศาสตร์	1	12.5	0	0.0	0	0.0	0	0.0
ร.พ.สมุทรสงคราม	1	12.5	0	0.0	0	0.0	0	0.0
ร.ร.ตรุณีนุกูล	0	0.0	0	0.0	1	25.0	0	0.0
ร.ร.วัดธรรมประสิทธิ์	0	0.0	0	0.0	1	25.0	0	0.0
อยู่บ้านเฉยๆ	4	50.0	1	25.0	1	25.0	8	57.1
อยู่บ้านดูแลพ่อแม่	0	0.0	0	0.0	1	25.0	0	0.0
รวม	8	100.0	4	100.0	4	100.0	14	100.0
สมาชิกในครัวเรือน								
อยู่คนเดียว	1	12.5	0	0.0	0	0.0	8	57.1

สถานะเศรษฐกิจ	ลักษณะการถือครอง							
	เจ้าของบ้าน		เช่าที่ดินและบ้าน		เช่าที่ดินวัด		เช่าที่ดินเอกชน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
2 คน	4	50.0	2	50.0	1	25.0	0	0.0
3 คน	2	25.0	1	25.0	1	25.0	5	35.7
4 คน	1	12.5	0	0.0	2	50.0	1	7.1
มากกว่า 4 คน	0	0.0	1	25.0	0	0.0	0	0.0
รวม	8	100.0	4	100.0	4	100.0	14	100.0
ระดับรายได้ของผู้ให้สัมภาษณ์								
ต่ำกว่า 3,000 บาทต่อเดือน	1	12.5	0	0.0	2	50.0	3	21.4
3,001-5,000 บาทต่อเดือน	0	0.0	0	0.0	0	0.0	1	7.1
5,001-10,000 บาทต่อเดือน	1	12.5	2	50.0	1	25.0	7	50.0
10,001-15,000 บาทต่อเดือน	1	12.5	2	50.0	0	0.0	2	14.3
15,001-20,000 บาทต่อเดือน	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
20,001-30,000 บาทต่อเดือน	1	12.5	0	0.0	0	0.0	1	7.1
มากกว่า 30,000 บาทต่อเดือน	4	50.0	0	0.0	1	25.0	0	0.0
รวม	8	100.0	4	100.0	4	100.0	14	100.0
ระดับรายได้ครัวเรือน								
ต่ำกว่า 3,000 บาทต่อเดือน	2	25.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0

สถานะเศรษฐกิจ	ลักษณะการถือครอง							
	เจ้าของบ้าน		เช่าที่ดินและบ้าน		เช่าที่ดินวัด		เช่าที่ดินเอกชน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
3,001-5,000 บาทต่อเดือน	0	0.0	0	0.0	1	25.0	0	0.0
5,001-10,000 บาทต่อเดือน	0	0.0	0	0.0	1	25.0	6	42.9
10,001-15,000 บาทต่อเดือน	0	0.0	2	50.0	0	0.0	3	21.4
15,001-20,000 บาทต่อเดือน	0	0.0	2	50.0	0	0.0	1	7.1
20,001-30,000 บาทต่อเดือน	2	25.0	0	0.0	1	25.0	3	21.4
มากกว่า 30,000 บาทต่อเดือน	4	50.0	0	0.0	1	25.0	1	7.1
รวม	8	100.0	4	100.0	4	100.0	14	100.0
ระดับรายจ่ายครัวเรือน								
ต่ำกว่า 3,000 บาทต่อเดือน	1	12.5	0	0.0	0	0.0	0	0.0
3,001-5,000 บาทต่อเดือน	1	12.5	0	0.0	2	50.0	6	42.9
5,001-10,000 บาทต่อเดือน	0	0.0	1	25.0	0	0.0	3	21.4
10,001-15,000 บาทต่อเดือน	0	0.0	3	75.0	0	0.0	1	7.1
15,001-20,000 บาทต่อเดือน	2	25.0	0	0.0	1	25.0	3	21.4
20,001-30,000 บาทต่อเดือน	3	37.5	0	0.0	0	0.0	1	7.1
มากกว่า 30,000 บาทต่อเดือน	1	12.5	0	0.0	1	25.0	0	0.0
รวม	8	100.0	4	100.0	4	100.0	14	100.0

ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการถือครองกับสถานะทางเศรษฐกิจ

ลักษณะทางสังคม	ลักษณะการเช่า							
	เจ้าของบ้าน		เช่าที่ดินและบ้าน		เช่าที่ดินวัด		เช่าที่ดินเอกชน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ประวัติความเป็นมาของครัวเรือน								
ไม่ได้มีครัวเรือน	1	12.5	4	100.0	2	50.0	9	64.3
ลักษณะการเช่าที่เหมือนกันเพื่อเป็นกลุ่มครัวเรือน	0	0.0	0	0.0	1	25.0	5	35.7
การรวมกลุ่มของอาชีพเหมือนกันเพื่อเป็นกลุ่มครัวเรือน	4	50.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
ต้นตระกูลเหมือนกันเพื่อเป็นกลุ่มครัวเรือน	3	37.5	0	0.0	1	25.0	0	0.0
รวม	8	100.0	4	100.0	4	100.0	14	100.0
ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน								
มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง	0	0.0	0	0.0	0	0.0	1	7.1
มีความสัมพันธ์ในระดับดีมาก	8	100.0	4	100.0	4	100.0	13	92.9
รวม	8	100.0	4	100.0	4	100.0	14	100.0
ความสัมพันธ์ภายในชุมชน								
ไม่เข้า	0	0.0	0	0.0	2	50.0	0	0.0

ลักษณะทางสังคม	ลักษณะการเช่า							
	เจ้าของบ้าน		เช่าที่ดินและบ้าน		เช่าที่ดินวัด		เช่าที่ดินเอกชน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
กิจกรรมในชุมชน								
มีการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน	8	100.0	4	100.0	2	50.0	14	100.0
รวม	8	100.0	4	100.0	4	100.0	14	100.0
ความสัมพันธ์กับชุมชนรอบข้าง								
ไม่มีความสัมพันธ์กัน	1	12.5	0	0.0	2	50.0	1	7.1
มีความสัมพันธ์ระดับน้อย	7	87.5	4	100.0	2	50.0	13	92.9
รวม	8	100.0	4	100.0	4	100.0	14	100.0

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการถือครองกับลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัย

ลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัย	ลักษณะการเช่า							
	เจ้าของบ้าน		เช่าที่ดินและบ้าน		เช่าที่ดินวัด		เช่าที่ดินเอกชน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ประวัติบ้าน อายุของบ้าน								
1-30 ปี	0	0.0	1	25.0	0	0.0	1	7.1
31-60 ปี	0	0.0	3	75.0	2	50.0	7	50.0
61-90 ปี	2	25.0	0	0.0	2	50.0	5	35.7
91-120 ปี	3	37.5	0	0.0	0	0.0	1	7.1
121 ปีขึ้นไป	3	37.5	0	0.0	0	0.0	0	0.0
รวม	8	100.0	4	100.0	4	100.0	14	100.0
ปีที่ก่อสร้าง								
2400-2450	5	62.5	0	0.0	0	0.0	1	7.1
2451-2500	3	37.5	1	25.0	3	75.0	8	57.1
2501-2550	0	0.0	3	75.0	1	25.0	5	35.7
รวม	8	100.0	4	100.0	4	100.0	14	100.0
ผู้สร้างบ้าน								
คุณทวด	1	12.5	0	0.0	0	0.0	0	0.0
คุณปู่	2	25.0	0	0.0	2	50.0	1	7.1

ลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัย	ลักษณะการเช่า							
	เจ้าของบ้าน		เช่าที่ดินและบ้าน		เช่าที่ดินวัด		เช่าที่ดินเอกชน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
คุณพ่อ	4	50.0	0	0.0	1	25.0	3	21.4
คุณพ่อของภรรยา	0	0.0	0	0.0	1	25.0	1	7.1
เจ้าของบ้าน	0	0.0	4	100.0	0	0.0	0	0.0
ซื้อต่อจากเจ้าของบ้านเดิม	0	0.0	0	0.0	0	0.0	1	7.1
พ่อของสามี	1	12.5	0	0.0	0	0.0	0	0.0
พี่ชาย	0	0.0	0	0.0	0	0.0	1	7.1
สร้างเอง	0	0.0	0	0.0	0	0.0	3	21.4
สร้างเองตอนออกเรือน	0	0.0	0	0.0	0	0.0	4	28.6
รวม	8	100.0	4	100.0	4	100.0	14	100.0
ประวัติการซ่อมแซม ปีที่ซ่อมแซมบ้าน								
2530-2535	0	0.0	0	0.0	1	25.0	2	14.3
2536-2540	2	25.0	1	25.0	0	0.0	1	7.1
2541-2545	1	12.5	0	0.0	2	50.0	4	28.6
2546-2554	5	62.5	3	75.0	1	25.0	7	50.0
รวม	8	100.0	4	100.0	4	100.0	14	100.0
ผู้ซ่อมแซมบ้าน								

ลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัย	ลักษณะการเช่า							
	เจ้าของบ้าน		เช่าที่ดินและบ้าน		เช่าที่ดินวัด		เช่าที่ดินเอกชน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ช่างเก่าแก่ในชุมชน	5	62.5	0	0	0	0	3	21.4
ช่างจากที่อื่น	1	12.5	0	0	0	0	0	0.0
ช่างในจังหวัดสมุทรสงคราม	2	25	4	100	3	75	10	71.4
สมาชิกในครอบครัวช่วยกันทำ	0	0	0	0	1	25	1	7.1
รวม	8	100	4	100	4	100	14	100.0
ราคาค่าซ่อมแซม								
น้อยกว่า 50,000 บาท	0	0.0	0	0.0	2	50.0	7	50.0
50,000-150,000 บาท	1	12.5	2	50.0	1	25.0	4	28.6
150,001-250,000 บาท	2	25.0	1	25.0	0	0.0	3	21.4
250,001-350,000 บาท	2	25.0	1	25.0	0	0.0	0	0.0
350,001-450,000 บาท	1	12.5	0	0.0	0	0.0	0	0.0
มากกว่า 450,000 บาท ขึ้นไป	2	25.0	0	0.0	1	25.0	0	0.0
รวม	8	100.0	4	100.0	4	100.0	14	100.0
ความถี่การซ่อมแซม								
1 ครั้ง	4	50.0	4	100.0	2	50.0	12	85.7
2 ครั้ง	4	50.0	0	0.0	2	50.0	1	7.1

ลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัย	ลักษณะการเช่า							
	เจ้าของบ้าน		เช่าที่ดินและบ้าน		เช่าที่ดินวัด		เช่าที่ดินเอกชน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
3 ครั้ง	0	0.0	0	0.0	0	0.0	1	7.1
รวม	8	100.0	4	100.0	4	100.0	14	100.0
แหล่งเงินในการซ่อมแซม								
เงินกู้ยืม	0	0.0	0	0.0	0	0.0	1	7.1
เงินออม	3	37.5	0	0.0	4	100.0	9	64.3
เงินออมของครอบครัว	5	62.5	0	0.0	0	0.0	3	21.4
เงินออมจากลูกหลาน	0	0.0	0	0.0	0	0.0	1	7.1
เจ้าของบ้าน	0	0.0	4	100.0	0	0.0	0	0.0
รวม	8	100.0	4	100.0	4	100.0	14	100.0

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการถือครองกับลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัย

สภาพการอยู่อาศัย	ลักษณะการเช่า							
	เจ้าของบ้าน		เช่าที่ดินและบ้าน		เช่าที่ดินวัด		เช่าที่ดินเอกชน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ระยะเวลาการอยู่อาศัย								
น้อยกว่า 5 ปี	1	12.5	0	0.0	0	0.0	0	0.0
5-20 ปี	0	0.0	2	50.0	0	0.0	2	14.3
21-40 ปี	1	12.5	1	25.0	2	50.0	2	14.3
41-60 ปี	4	50.0	0	0.0	2	50.0	5	35.7
มากกว่า 60 ปี	2	25.0	1	25.0	0	0.0	5	35.7
รวม	8	100.0	4	100.0	4	100.0	14	100.0
สถานภาพการอยู่อาศัย								
เป็นเจ้าของบ้าน	7	87.5	0	0.0	1	25.0	12	85.7
เป็นผู้อยู่อาศัย	1	12.5	0	0.0	3	75.0	2	14.3
เป็นผู้เช่า	0	0.0	4	100.0	0	0.0	0	0.0
รวม	8	100.0	4	100.0	4	100.0	14	100.0
ภูมิลำเนา								
ในชุมชน	7	87.5	1	25.0	3	75.0	12	85.7
นอกชุมชน	1	12.5	3	75.0	1	25.0	2	14.3
รวม	8	100.0	4	100.0	4	100.0	14	100.0

ตาราง ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการถือครองกับวิธีการปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัย

วิธีการปรับปรุงซ่อมแซม	ลักษณะการเช่า							
	เจ้าของบ้าน		เช่าที่ดินและบ้าน		เช่าที่ดินวัด		เช่าที่ดินเอกชน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การเลือกวัสดุในการซ่อมบ้าน								
เจ้าของบ้านเลือกเองตามความเหมาะสม	6	75.0	4	100.0	3	75.0	9	64.3
เจ้าของบ้านเลือกเองตามความสามารถในการจ่าย	0	0.0	0	0.0	1	25.0	5	35.7
ช่างเลือกให้	2	25.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
รวม	8	100.0	4	100.0	4	100.0	14	100.0
การเลือกทาสีบ้าน								
เจ้าของบ้านเลือกตามความชอบและเหมาะสม	7	87.5	0	0.0	4	100.0	12	85.7
เจ้าของบ้านเลือกตามกลุ่มของเครือญาติ	0	0.0	4	100.0	0	0.0	0	0.0
เจ้าของบ้านเลือกตามความเชื่อ	0	0.0	0	0.0	0	0.0	2	14.3
ช่างเลือกให้	1	12.5	0	0.0	0	0.0	0	0.0
รวม	8	100.0	4	100.0	4	100.0	14	100.0
ทัศนคติในการซ่อมแซมบ้านในชุมชน								

วิธีการปรับปรุงซ่อมแซม	ลักษณะการเช่า							
	เจ้าของบ้าน		เช่าที่ดินและบ้าน		เช่าที่ดินวัด		เช่าที่ดินเอกชน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ควรมีการซ่อมแซมในรูปแบบเดียวกัน	3	37.5	0	0.0	0	0.0	0	0.0
ควรมีการซ่อมแซมให้มีความหลากหลาย	0	0.0	0	0.0	0	0.0	4	28.6
ควรมีการซ่อมแซมโดยคงรูปแบบเดิม	5	62.5	3	75.0	0	0.0	0	0.0
ควรมีการซ่อมแซมให้มีสภาพแวดล้อมที่ดี น่าอยู่	0	0.0	1	25.0	4	100.0	10	71.4
รวม	8	100.0	4	100.0	4	100.0	14	100.0

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการถือครองกับวิธีการปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัย

สิ่งที่ทำให้เกิดการปรับปรุง ซ่อมแซม	ลักษณะการเช่า							
	เจ้าของบ้าน		เช่าที่ดินและ บ้าน		เช่าที่ดินวัด		เช่าที่ดินเอกชน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
สาเหตุในการซ่อมแซมบ้าน								
เพื่อซ่อมแซมจากการชำรุดทรุด โทรม	8	100.0	0	0.0	2	50.0	8	57.1
เพื่อความสวยงาม และคงทน	0	0.0	1	25.0	2	50.0	6	42.9
เพื่อปรับปรุงเป็นธุรกิจบ้านเช่า	0	0.0	3	75.0	0	0.0	0	0.0
รวม	8	100.0	4	100.0	4	100.0	14	100.0
สาเหตุในการเลือกรูปแบบในการซ่อมแซม								
เลือกจากลักษณะโครงสร้างบ้าน เดิม	1	12.5	0	0.0	1	25.0	2	14.3
เลือกตามความชอบและ เหมาะสม	2	25.0	0	0.0	0	0.0	4	28.6
เลือกตามคุณภาพของบ้านเช่าที่ ดี	0	0.0	4	100.0	0	0.0	0	0.0
เลือกตามความคงทนและ สวยงาม	5	62.5	0	0.0	3	75.0	8	57.1
รวม	8	100.0	4	100.0	4	100.0	14	100.0

สิ่งที่ทำให้เกิดการปรับปรุง ซ่อมแซม	ลักษณะการเช่า							
	เจ้าของบ้าน		เช่าที่ดินและ บ้าน		เช่าที่ดินวัด		เช่าที่ดินเอกชน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
แนวคิดในการซ่อมแซม								
จากตนเอง	0	0.0	0	0.0	0	0.0	5	35.7
จากตนเอง และช่างแนะนำ	5	62.5	0	0.0	0	0.0	9	64.3
จากตนเองและคู่สมรส	0	0.0	0	0.0	4	100.0	0	0.0
เจ้าของบ้าน	0	0.0	4	100.0	0	0.0	0	0.0
มีในเรื่องของการติดบ้าน เนื่องจากมีบ้านของญาติติดบ้าน มาก่อน	3	37.5	0	0.0	0	0.0	0	0.0
รวม	8	100.0	4	100.0	4	100.0	14	100.0
แรงจูงใจในการซ่อมแซมบ้าน								
มีความมั่นคงในการอยู่อาศัย	0	0.0	0	0.0	1	25.0	5	35.7
มีคุณภาพชีวิตที่ดีและสวยงาม	0	0.0	0	0.0	2	50.0	5	35.7
มีความคงทน แข็งแรง	8	100.0	0	0.0	1	25.0	4	28.6
เพื่อคุณภาพของบ้านเช่าที่ดี	0	0.0	4	100.0	0	0.0	0	0.0
รวม	8	100.0	4	100.0	4	100.0	14	100.0
ความสัมพันธ์ที่ส่งผลให้เกิดการซ่อมที่อยู่อาศัย								
มีความเชื่อมั่นและมั่นคงในการ	0	0.0	0	0.0	3	75.0	3	21.4

สิ่งที่ทำให้เกิดการปรับปรุง ซ่อมแซม	ลักษณะการเช่า							
	เจ้าของบ้าน		เช่าที่ดินและ บ้าน		เช่าที่ดินวัด		เช่าที่ดินเอกชน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อยู่อาศัย								
มีความผูกพันกับชุมชน ที่อยู่ อาศัย และแหล่งงาน	4	50.0	3	75.0	1	25.0	10	71.4
มีความสัมพันธ์ในเรื่องเครือญาติ	4	50.0	1	25.0	0	0.0	1	7.1
รวม	8	100.0	4	100.0	4	100.0	14	100.0

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง ราคาซ่อมแซม แบ่งตามลักษณะการเช่า

ราคาซ่อมแซม	ลักษณะการเช่า				รวม
	เจ้าของบ้าน	เช่าที่ดินและบ้าน	เช่าที่ดินวัด	เช่าที่ดินเอกชน	
100000	0	0	1	0	1
1000000	1	0	0	0	1
120000	0	0	0	1	1
150000	1	2	0	0	3
180000	0	0	0	1	1
2000	0	0	1	0	1
20000	0	0	0	1	1
200000	1	0	0	1	2
240000	0	1	0	0	1
250000	1	0	0	0	1
30000	0	0	0	1	1
3000000	1	0	0	0	1
32000	0	0	0	1	1
320000	0	1	0	0	1
350000	1	0	0	0	1
37000	0	0	1	0	1
40000	0	0	0	2	2
400000	1	0	0	0	1
42000	0	0	0	1	1
45000	0	0	0	1	1
50000	0	0	0	1	1
54000	0	0	0	1	1
65000	0	0	0	1	1
73000	0	0	0	1	1
75000	0	0	1	0	1
900000	1	0	0	0	1
รวม	8	4	4	14	30

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวลัคนา อนงค์ไชย เกิด วันที่ 11 มิถุนายน 2527 สถานที่เกิด จังหวัดนครพนม สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีสาขาสถาปัตยกรรมเมืองและชุมชน คณะสถาปัตยกรรม ฝั่งเมือง นฤมิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีการศึกษา 2551 หลังจากจบการศึกษาได้เข้าทำงานใน ตำแหน่งสถาปนิกผู้ออกแบบและควบคุมฝ่ายผลิต ที่บริษัทฟาสเทค เป็นระยะเวลา 1 ปี จึงเข้า ศึกษาต่อในระดับปริญญาโทในหลักสูตรปริญญาเคหะพัฒนาศาสตรมหาบัณฑิต คณะ สถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีพ.ศ. 2552

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย